BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
33 G
8

by Google

12-33-G-8

Digitized by Google

Digitized by Google

12-33.6.8.

I

DE VITA
ET
MORIBVS
EPICVRI
LIBRI OCTO.

Authore PETRO GASSENDO Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito.

Mea quidem iſta ſententia eſt (inuitis hoc noſtris popularibus dicam) ſancta Epicurum, & recta præcipere, & ſi propiùs acceſſeris, triſtia. Itaque non dico, quod plerique noſtrorum, Sectam Epicuri flagitiorum magiſtram eſſe: ſed illud dico; malè audit, infamis eſt; & immeritò: nec hoc ſcire quiſquam poteſt, niſi interiùs fuerit admiſſus. Seneca lib. de vita beata, cap. 13.

LVGDVNI,

Apud GVILLELMVM BARBIER, Typogr. Reg.

M. DC. XLVII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUEL

Digitized by Google

EPICVRI EFFIGIES,
Ex Cimelio Cl. Viri Ericl Puteanj.

— . κειμήλιον. idem quod θησαυρὸς.
— . à κεῖμαι. q̃d est iaceo et repono. —

Digitized by Google

FRANCISCO LVILLERIO PARISINO, RATIONVM MAGISTRO, Amico longè optimo

PETRVS GASSENDVS χαίρειν.

POSTVLAS à me, FRANCISCE LVILLERI, Amicorum ſuauiſſime, vt quando heic longiores moras, quàm fuerim pollicitus, traho, digeram, mittámque ad Te, quos mihi eſſe de Epicuro commentarios perſpectum habes. Quippe licet paria audieris de cæteris Philoſophis, cùm ſermones aliàs de ipſis in ſeceſſu conſereremus; meminiſſe me tamen iubes, vt Te præcipuè affecerint, quæ præter tuam exſpectationem, de huius viri continentia, diſciplinâque ediſſerui. Scilicet Te candoris plenum, ac mirificè erga omneis benè merenteis animatum, ſtatim, ac ille Tibi eſt viſus merito non ſuo fuiſſe diffamatus, mirè delectauit eximi eum poſſe ab iis, quibus eſt oppreſſus calumniis; poſſéque eius non modò vitam ab omni labe repurgari, ſed Philoſophiam quoque (expunctis, vt circa Ariſtoteleam, erroribus quibuſdam paucis) tum de natura ſolertiſſimè, tum de moribus ſapientiſſimè dogmata tradentem oſtendi.

Inſinuas quoque, benè multos, quibuſcum rem communicâris, tecum agere, vt à me, quod legere poſſint, obtineas; vnde & inſtas, vt ſaltem ea, quæ ſpectant ad vitam, moréſque conſcribam; cætera enim, quæ ad doctrinam, placitáque attinent, longioris operæ cùm ſint, patientiùs deinceps exſpectatum iri. Itaque, cùm obtendere tenuitatis conſcientiam poſſem, excuſaréque, quicquid id eſt, non eſſe tanti, vt tanto tuo, eorúmque ardore debeat expeti, ac repertum denique iri exſpectatione longè inferius: aggredior tamen, præferóque ineptus videri, quàm non obſequens; Tibi præſertim, cui nihil eſt, quod abs me negari aut poſſit, aut debeat. Etenim, Tu ſic amas me, vt pectore primùm effuſo, profuſus deinde ſis in cæteris; ac per te non ſtet, quin fortunis tuis omnibus ſic vtar, vt meis. Tu ſic agis mecum, vt cùm nihil ſit, quod non polliceri tibi de mea qualicumque induſtria poſſis; nihil tamen velis vnquam me, niſi reputes me currentem (quod dici ſolet) incitari, aut aliquid, quod ſit communium vtrique ſtudiorum depoſci. Videlicet hæc non poſtrema bonæ meæ ſortis pars eſt, quòd eaſdem mecum literas literatiſſimus ipſe ames; & huc-vſque ætatis florem, qui ab alijs ſeu ambitioni, ſeu auaritiæ, ſeu nequitiæ datur, gratum habueris ſacrare Muſis, impendéreque bonis artibus. Ecquânam proinde ratione non ingratum tibi laborem refugiam, qui gratitu-

dinem

Digitized by Google

dinem teſtaturus erga virum mei amantiſsimum, agnoſcam eumdem munuſculi mei intelligentiſsimum futurum? Non pauca ſunt ſanè, quibus ipſemet pro rara illa linguæ Græcæ eruditione feceris lucem; vt proinde ſit, cur meum iſtud opus vel hoc nomine exiſtimes tuum, ac ipſo abundè vtaris, fruaris, & quibuſcum omnibus voles liberali illa communices manu. Neque verò ego is ſum, qui ægrè ducam, aut inuideam, ſi quicquid id ſit, alij nouerint; cùm ſit futurum etiam pergratum, ſi quàm-plurimis innoteſcat, non quid ego commentus fuerim, ſed qualem te amicum habuerim; & ſi fortaſsis cuipiam contingat, vt bonæ frugis quid demetat, id non tam mihi, qui laborârim, quàm tibi, qui præſcripſeris operam, referat acceptum. Vt paucis vota complectar mea:

Qualis Erichthæis Peplus portatur Athenis, Virg. in Ceiri.
Debita cùm caſtæ ſoluuntur vota Mineruæ,
Tardáve confecto redeunt quinquẽnia luſtro:
Tali te vellem, Iuuenum doctiſſime, ritu
Purpureos inter Soleis, & candida Lunæ
Sidera cæruleis orbem pulſantia bigis,
Naturæ rerum magnis intexere chartis.
Æternum Sophiæ coniunctum carmine nomen
Noſtra tuum ſenibus loqueretur pagina ſæclis.

Cæterùm quoniam fieri poteſt, vt demirentur ali-

qui, me, Epicurum dum excuſo, tum niti aduerſus torrentem receptæ vulgò opinionis, tum opus moliri, quod videri noxium, tanquam & bonis moribus, & Religioni aduerſum poßit: idcircò neceſſe eſt pauca de vtroque hoc capite, ijs quæ ſum deinceps dicturus, præmittam.

Ac circa prius quidem non video cauſſam ſubeſſe, cur valdè mouear, quòd vulgari ſententiæ repugnare exiſtimer; quando iampridem perſpectum eſt, quàm malus veritatis iudex cenſeri debeat multitudo. Pendere etenim res debet non profectò ex numero, aut claritate opinantium; ſed ex momentis teſtimoniorum, rationúmque ex quibus valeat (ſepoſitis vulgaribus præiudiciis) diiudicari. Sanè verò, ſi ita benè ageretur cum rebus humanis, vt ea, quæ optima ſunt, probarentur à plurimis, ipſe me quoque eò deuouerem, quò plurimi confluerent: ſed nempe præeuntium exemplo, potius quàm ratione maxima pars abripitur; & rarißimi ſemper ſunt, qui pedem ſiſtant, vt expendant, an quò itur, pergendum ſit. Ac non contendo quidem proptereà Epicurum aut nihil peccaſſe, aut vnum inueniſſe verum, vt eſt à quibuſdam illius Sectatoribus iactitatum; innuo dumtaxat ipſum iniuriâ fabulam vulgò fieri, quòd Sectatores aliarum partium, vt olim, inuidiâ, & authoritate, ita iam deſpectu, & multitudine illum obruant. Quid enim, ſi caußâ pleniùs

cognitâ,

cognitâ, eâ fuiſſe probetur vita innocentiâ, puritate, auſteritate, quâ Philoſophorum alius nemo fuerit? ſi eâ ingenij perſpicaciâ, iudiciique maturitate, quâ non facilè cæteris concedat? Sed nimirùm ita-ne ſit, non ex ipſa fronte iudicandum eſt, ſed penetrandum interiùs, vt vel ipſe Seneca monet. Nam aliæ quidem factiones ſunt, quæ Sectatorum vigent frequentiâ; cùm inſtitutum eius ſqualore præ ſolitudine obducatur: verùm non ideò minùs tentandum, an-non herbeſcens ſemita, potius quàm lata, tritáque via ad veritatem mortalibus tantoperè inuiam deducat; non minùs fodiendum, atque explorandum, an-non ex neglecto, & ſterili monte eruatur aurum, quicum non valeant occurrentes paſſim lapides conferri.

Addo, me eum ſanè non eſſe, quem hominum vulgariter ſentientium turbam commouere, & quaſi crabrones excitare iuuet; ſed eum eſſe nihilominus, quem humanitatis officia delectent; cùm non indignè ferre non poſſim opprimi à turba quem virum eſſe reputem innocentem, & ſuaue habeam, ſi quas illi, tenueis licet, ſuppetias feram. Nam, ſi perſuaſus quidem forem fuiſſe Epicurum luxui deditum, ac ſeſe proluiſſe obſcœnis voluptatibus, vt Sardanapalum, Heliogabalum, ac ſimileis peſteis generis humani; tum ſanè diris eum deuouerem, ac faces, & ſaxa cum tota factione non poſtremus coniicerem: at dum mihi

videor

videor eum agnoſcere, quo temperantiùs vixerit nemo; piget, imò pudet omnino, dilacerari ipſum ab ijs, qui ſimulantes Curios, viuunt interim Bacchanalia, & ab illius moderatione prolixiſſimis abſunt interuallis. Quin-etiam, cùm in ipſa turba aliqui haud-dubiè ſint adeò ingenui, vt abrepti ſolo vulgaris perſuaſionis impetu, malè afficiantur, quòd exiſtiment virum perditum fuiſſe Epicurum, ſecus comparandi, ſi conſtiterit frugi adeò eum exſtitiſſe, vt non immeritò proponi in exemplum virtutis poſſet; idcirco delectat me quoque vel in horum gratiam ea congerere, quibus, niſi prorsùs flectantur, ſaltem moneantur, vt eſſe ſibi aſſenſum continendum putent.

Heinc patet penè quid ſit dicendum de poſteriore capite. Quippe non poſſet me id quidem non grauiſſimè permouere; ſi nempe, cùm mihi nihil ſit antiquius, quàm vt pro virium modulo prodeſſe quamplurimis velim, ex meis tamen conatulis quempiam aliquid detrimenti percepturum ſubodorarer. Attamen eſt, quòd longè meliùs de meo affectu ominer, quàm vt tale quid extimeſcam. Nam quod ad bonos attinet mores, euincam facilè, opinor, id, quod inſinuatum mox eſt, Epicurum putà maximè & ſobrium, & continentem exſtitiſſe, ac Sectam nullam Philoſophorum illius ſectâ fuiſſe ſanctiorem: cùm circa id quidem quod de voluptate potiſſimùm obiicitur, haud difficile declaratu ſit, quàm immeritò

ritò optima vt vita, ita & ſententia peßimam ſubierit interpretationem. Id ſi minùs præſtitero, vt mihi nimium de me non ſpondeo, at dabo ſaltem operam, vt Virtus pretium ſemper obtineat, nullúmque voluptatis genus, niſi honeſtum defendatur. In id enim ſemper incumbam, vt innuam quid veriſimilius ex Epicuri mente appareat; Si fortè verò id non ferendum, vel minùs probandum videatur; ipſe primus exauthorabo, & cenſurâ omnium ſeueriſſimâ, nigrum quaſi theta præfigam.

Quòd ad dogmata verò Religionis, non ibo quidem inficias, quin, vt inſinuatum iam eſt, placita Epicuri quædam è diametro cùm illis ſtent, vt quæ ſunt præſertim circa Prouidentiam, animorúmque immortalitatem. Sed primùm quis Philoſophorum poteſt hac labe eſſe immunis? Nihil de Platone, & cæteris dico; de vno Ariſtotele loquor, quem nemo neſcit exoſum fuiſſe priſcis Eccleſiæ Patribus, ob eoſdem, plureiſque errores. Quòd ſi non obſtant illi tamen, quò minùs libri Ariſtotelei etiam publicè prælegantur; quid eſt, cur non ſaltem priuatim hominum manibus terantur quæ ex Epicuro ſuperſunt: licet aliquoties (quæ mentis humanæ extra Fidem ſacram vagantis imbecillitas, & caligo eſt) fuerit in eaſdem cum cæteris impietatis ſpecies prolapſus? Indignum profectò ob aliqua mala, tam multa bona expungere, ac roſetum exſcindere, quod ſpinas roſis intextas ferat. Sapientiùs

A

illi ſanctorum Patrum, qui hac occaſione cenſuerunt id agendum, quod Deus olim circa mulierem captiuam iuſsit, quam habere quis in vxorem vellet: nimirùm, vt prauis opinionibus, quaſi capillis, vnguibus, captiuitatiſque veſtibus detractis, id, quod doctrinæ ſanioris eſt, vt non inuenuſtum corpus, retineatur. Deinde, ea mihi mens eſt, vt quoties non modò ad grauiora illa capita peruenero; ſed etiam quoties quidpiam occurret, quod videri poſsit vel quam-minimùm fidei ſacræ diſſentaneum, in Epicurum neruos contendam, ac eius ſententiam quam-maximo ſemper rationis vigore potero, conuellam. Nam licèt confectâ vitæ Apologiâ, doctrinæ quoque explicationem aggreſſurus ſubinde ſim; non propterea tamen illi nomen do, neque placitorum ipſius vadem me, aut ſponſorem præſto. Quin-etiam, vt in aliis rebus rationem ſolam audio, neque, niſi illam admittat, magis me mouet Epicurus, quàm quivis alius Philoſophorum (& noſti certè, vt alioquin ex æquo affectus erga omneis ſim, omnibúſque honorem habeam, ac ſolùm veritatis ſtudio, exercendiq́ animi gratiâ nunc in huius, nunc in illius cognoſcendis placitis non-nihil ſtudioſiùs incumbam) ſic in Religione Maiores, hoc eſt Eccleſiam Catholicam, Apoſtolicam, & Romanam ſequor, cuius hactenus decreta defendi, ac porrò defendam, nec me ab ea vllius vnquam docti, aut indocti ſeparabit oratio.

Iam,

Digitized by Google

Iam, vt de Vita, Moribúſque Epicuri dicere incipiam; partiri poſſe rem totam videor in libros, libellóſve octo. Primus ſcilicet, ac Secundus nudam continebunt hiſtoriam vitæ, mortíſque Epicuri; ac ſimùl breuem nomenclaturam tum editorum ab eo librorum; tum familiarium, quibus conuixit; tum ſucceſſorum, quos habuit. Et quia deinceps de Moribus, circa quos infamia eſt illi quæſita, diſſerendum erit; ideò adhibebitur Tertius, qui occaſionem, authoréſque huiuſce infamiæ vniuersè aperiat. Quartus ſubinde impietatem ipſi circa mores obiectam depellet. Quintus obiectam malignitatem, Sextus obiectum gulæ vitium; Septimus obiectam Venerem; Octauus tandem obiectum odium liberalium diſciplinarum. Etenim hæc ſunt capita præcipua totius, quæ in Epicurum inſtituitur, criminationis. Nihil interim neceſſe eſt Epicurum hunc, de quo agitur, à cæteris diſcernere, qui nomine eodem fuiſſe perhibentur. Nam Laertius quidem treis alios prꝫtereà commemorat, Epicurum Leontei, & Themiſtæ filium; Epicurum Magneſium; Epicurum ὁπλομάχον; quibus adiici poteſt alius Metrodori filius, de quo noſter in Teſtamento. Memorat etiam Thucydides Epicurum Pachetis patrem; & Plutarchus alium Demophili ſocium. Verùm nos heic de Epicuro Philoſopho illo ſatis cognito ſermonem inſtituimus. Habes ipſe iam penès Te duplicem illius effigiem; alteram

ram

ram ex gemma expreſſam, quam dum Louanio facerem iter, communicauit mecum vir ille eximius Erycius Puteanus, quámque etiam ſuis in Epiſtolis cum hoc Eulogio euulgauit: Intuere, mi Amice, & in lineis iſtis ſpirantem adhùc mentem magni Viri. Epicurus eſt; ſic oculos, ſic ora ferebat. Intuere imaginem dignam iſtis lineis, iſtis manibus, & porrò oculis omnium. *Alteram expreſſam ex ſtatua, Romæ ad ingreſſum interioris Palatij Ludouiſianorum hortorum exſtante, quam ad me miſit Naudæus noſter, vſus operâ Henrici Howenij in eadem familia Cardinalitia pictoris. Tu huc inſerito vtram voles; quando & non malè altera, vt vides, refert alteram: & memini vtramque congruere cum alia in ampliſſimo cimeliarchio Viri Nobilis Gaſparis Monconiſij Lierguij, Propratoris Lugdunenſis, exſtante.*

Ipſe ſic de viro ſcribere aggredior.

LIBER

LIBER PRIMVS
DE ORTV, AC SERIE VITÆ EPICVRI.

CAPVT PRIMVM.

Epicuri Patria, Parentes, Fratres.

EPICVRVS patriâ Samius creditus nonnullis videtur. Siquidem Timon, apud Laërtium, vltimum dicit Phyſicorum, qui è Samo prodierint; & Conſtantinus Porphyrogenneta illum perinde, ac Pythagoram ex Samo oriundum facit. Verùm cauſſa fuit, quòd pueritiam, primámque adoleſcentiam exegerit Sami cum patre, & fratribus; in eam ſcilicet pater eius agripeta venerat, vt Ciceronis verbis dicatur. Parem ob cauſſam apud Strabonem Lampſacenus habitus eſt; quippe Lampſaci commoratus, & familiaritate vſus virorum ibi Principum. Epicurus igitur patriâ Athenienſis fuit, vt Laërtius, Suidas, & alij innumeri ſcribunt. Hinc Lucretius ipſius laudes proſequuturus, ſic exorditur:

lib.10. *lib. 1. de themat.* *l.1.de nat. Deor.* *lib.13.* *loc.cit.* *In voce* Epicurus. *lib.6.*

Primæ frugiferos fœtus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ,
Et recreauerunt vitam, legéſque rogârunt,
Et primæ dederunt ſolatia dulcia vitæ,
Cùm genüêre virum tali cum corde repertum,

Omnia veridico qui quondam ex ore profudit.

Cùm populus verò Athenienſis tribubus diſtinctus, effuſus eſſet per τοὺς δήμους, ſeu affinia oppida, ex Theſeo vſque facta municipia; Epicurus natus eſt
in Lexicis. Gargetti, quod oppidum fuit, vt Phauorinus, & Heſychius habent, ex tribu Ægeide; vbi nimirùm The-
in Theſeo. de vrb. ſeus, ex Plutarcho, Pallantidas Ægeo ſibiq́ue inſi-
loc. cit. dianteis oppreſſerat; & vbi Euryſtheus, vt à Stephano
l. 1. & 2. Silu. narratur, fuerat conſepultus. Ea de cauſſa δῆμον
l. 15. ep. 16. Γαργήττιος à Laërtio dicitur, à Statio Gargetticus author, & ſenex Gargettius; à Cicerone, Æliano,
l. 4. var. hiſt. & aliis, ſimplici adiuncto, Gargettius.

lib. 10. Cæterùm ſcribit Laërtius, ex Metrodoro in libro de nobilitate, Epicurum fuiſſe γένους τοῦ τῶν φιλαϊδῶν, *ex genere Philaidarum.* Conſtat verò Philaïdas denominatos à Philæo, altero illo Aiacis filio, qui habita-
in Solone. uit in Melite, & cuius meminit Plutarchus, adiiciens Piſiſtratum quoque ex Philaïdis exſtitiſſe. Ex hoc ita-
loc. cit. que genere, Epicuri pater, apud Laërtium, & alios, fuit Neocles, mater verò Chæreſtrata. Et frequenter quidem citatur, Græcanico more, *Epicurus Neoclis*; interdum tamen Neoclides ſimpliciter appellatur; vt cùm
in Anthol. l. 3. à Menandro confertur cum Themiſtocle, cuius etiã patri fuit Neocles nomen. Prætereo Epicuri pa-
lib. 14. trem fuiſſe, ex Strabone, vnum ex duobus ciuium millibus, quos Athenienſes κληρούχους in Samum miſerunt, cùm iam antè Pericle, & Sophocle miſſis, rebellanteis Samios obſidione graui afflixiſſent. Omitto fuiſſe & Ludi-magiſtrum, quod præter Strabo-

nem

nem notat Cicero, dum ſuggillare quaſi pergens: *Sed cùm agellus*, inquit, *eum non ſatis aleret, vt opinor, Ludi-magiſter fuit.* *l. 1. de nat. Deor.*

Fratres Epicuri duos ſolùm Suidas memorat, Neoclem, & Chæredemum: at Laërtius tertium addit ex Philodemo Epicureo, Ariſtobulum ſcilicet, quem Plutarchus videtur interdum nominare Agathobulum. Quâ curâ, ac beneuolentiâ Epicurus fuerit ipſorum reuerentiam ſimul, & affectum promeritus, declarat eximiè Plutarchus, dum ſtupore dignum iudicat, quomodo ille ſic animârit, iſti affecti ſic fuerint. Hos omneis ante Epicurum diem obiiſſe vel ex ipſius teſtamento intelligi licet; cùm neque illis, neque de illis, vt viuentibus, quicquam mandet; ſed celebrari ſolùm præcipiat fratrum diem menſe Poſidæone. Et quamuis de Chæredemo nihil certius conſtet, de Ariſtobulo tamen liquet clariùs, ex eo, quod Plutarchus ſcribit Epicurum totum fuiſſe in Metrodoro, Polyæno, & Ariſtobulo tum ægrotantibus curandis, tum deflendis mortuis. De Neocle autem apertiſſimè ex eodem Plutarcho, dum memorat Epicurum voluptate quadam lacrymis permiſtâ diffuſum, ex recordatione verborum extremorum Neoclis. Vt illi grauibus morbis adflicti interierint, à Plutarcho, & Suida ſatis, ſuperque exaggeratur.

In voc. Epicur. loc. cit. lib. 2. adu. Col. lib. de amor. frat. l. 2. adu. Col. Ibid. Ibid. loc. cit.

CAPVT II.

Tempus Natale.

lib.10. NAtus eſt autem Epicurus, referente Laërtio, ex Apollodoro in Chronicis, Olympiadis CIX. anno III. ſeptima die menſis Gamelionis; Quo quidem natali, ex Plinio, fuit Luna XX. Porrò, cùm Hecatombæon (primus nempe menſis) huius anni, incidat in æſtatem anni periodi Iulianæ, quâ iam Chronographi vtuntur, MMMM,CCC,LXXII. conſtat Gamelionem eiuſdem ab Hecatombæone ſeptimum, incidere in principium anni MMMM, CCC, LXXIII. qui iniuit ante vulgarem Chriſti Epochen annis completis CCCXLI. Quoniam verò Ianuario menſe, in quem principium Gamelionis cadere deprehenditur, nouilunium contigit in horizonte Attico, ex tabulis cœleſtium motuum, die IV. manè, (ſeu, ſi mavis die III. iuxta Atticos, qui, ex Cenſorino, ſupputabant dies ab occaſu in occaſum) ideò, cùm Luna XX. coincidat diei Ianuarij XXIII. ſequetur Epicurum natum die Ianuarij XXIII. Nempe, ſi ponè Cæſaris tempus eandem anni formam eſſe productam finxerimus. Atque id quidem vetere ſtylo, iuxta quem etiam fuit eo anno cyclus Solis V. ſeu literarum Biſſextilis anni Dominicalium B, A, vnde & dies Ianuarij vigeſimus tertius eſſe debuit dies Solis, ſeu Dominicus. At ſi ad ſtylum

l.35.c.2.

lib. de di. nat.

ſtylum Gregorianum decem diebus maturiorem (quòd is nobis iam vſui ſit) componamus negotium, colligemus Epicurum natum die Februarij ſecunda, exſiſtente Dominicâ (literæ nempe Dominicales fuiſſe debere intelliguntur E, D,) Anno ante Chriſtum, ſeu Æram Chriſtianam CCCXLI. ac proinde ante huius à Chriſto anni M, DC, XXXIV. Februarium ineuntem, anno completo M, DCCCC, LXXIV. Prætereunda heic aliqua non ſunt,

Primò, obſeruare Laërtium quo anno natus eſt Epicurus, Archontem fuiſſe Soſigenem, huncque ipſum annum fuiſſe ſeptimum à morte Platonis. Adde & fuiſſe decimum ſextum Alexandri Macedonis; fuit enim ex eodem Laërtio proximus ab eo, quo Ariſtoteles euocatus eſt ad ipſum natum iam annos quindecim. *lib. 10.* *lib. 5.*

Secundò, excuſari vix poſſe erroris Euſebium, quòd florentem Epicurum faciat Olympiade CXII. Quippe eo tempore Epicurus vix pueritiam exegerat, ſolúmque florere in Lyceo Ariſtoteles incipiebat, reuerſus putà ex Macedonia Olympiade præcedente, vti apud Laërtium eſt. *in Chron.* *loc. cit.*

Tertiò, ferendum non eſſe mendum, quod irrepſit in Suidam, impoſuitque interpreti eius, dum Epicurum natum facit Olympiade LXXIX. Nihil attinet memorare quantum hoc repugnet non cæteris modò hiſtoriis, verùm iis etiam, quæ apud Suidam ſequuntur, vt dum Epicuri ætatem productam facit ad tempora vſque Antigoni Gonatæ. Obſeruo *in voc. Epic.*

Digitized by Google

ſolùm, cùm pro numero Olympiadum Suidas videatur haud-dubiè poſuiſſe ρθ, quibus notis deſignaretur Olympias CIX. facilè obliteratam in exemplaribus caudam τῦ ρ, vt remaneret, quaſi ο, ſicque ex θ, ſignificaretur Olympias LXXIX.

Quartò, nihil eſſe morandum, quòd Chronicon Alexandrinum, Georgius Sincellus & alij, platicè nimis de tempore, quo Epicurus floruerit, loquantur, ac nihil curandas virorum quorumdam alioquin celebrium hallucinationes, dum Ariſtippum Epicuro poſteriorem faciunt, & quædam ſimilia. Notandum *de vi. Cler.* ſolùm quod B. Hieronymus refert ex Cicerone pro Gallio: Memoratur enim poëta, Epicurum, & Socratem colloquenteis faciens, ***quorum ætates***, inquit Cicero, ***non annis, ſed ſæculis ſcimus eſſe diſtinctas.***

Quintò, Epicuri natalem ex Laërtio, Pliniôque deſumptum argumento eſſe videri, quòd alia menſium ciuilium, alia Lunarium principia apud Atticos olim fuerint. Mirum profectò eſſe videatur, niſi quis putet colligi poſſe cœpiſſe menſem Gamelionem ab ipſo duntaxat antecedente plenilunio: cùm ſi diem Lunæ XIV. primam diem menſis numeraueris, efficiatur, vt XX. Luna ſeptimæ menſis coïncidat. Vt taceam quòd Epicurus viſus ſit teſtamento ſuo conſtituere celebrandum natalem ſuum in decade prima dierum menſis Gamelionis, quòd ipſorum nempe vno natus eſſet; ac deinceps etiam aliquid ſpecialius de XX. Luna ordinârit, quòd & ipſa natalis fuiſſet, vt referemus poſteà. Niſi fortè audiendum putes

tes anonymum illum, qui Epicurum natum ſcribit Gamelionis εἰκάδι, ſeu die xx. Sed neſcio an authoritate præponderare Laërtio debeat. In illo certè plurimos errores, eôſque grauiſſimos vel vnus Meurſius animaduertit. Vt omittam Gamelionis εἰκάδα poſſe fortaſſis intelligi de Luna xx. intra Gamelionem menſem incidente, ex Cicerone infrà citando: Tametſi iſta obiter.

CAPVT III.

Vbi Pueritiam, Adoleſcentiam, Iuuentutem exegerit.

IAm Laërtius ex Heraclide in Sotionis epitome, *lib.10.*
refert coloniâ ab Athenienſibus in Samum deductâ, Epicurum ibi nutritum ad annum vſque ætatis XVIII. quo Athenas venit, Xenocrate in Academia, Ariſtotele verò in Chalcide commorantibus. Addit Strabo partim Sami, partim Tei educatum puberta- *lib.14.*
tem egiſſe Athenis, cùm Menander Comicus vnà adoleſceret. Pergit Laërtius mortuo Alexandro Ma- *loc.cit.*
cedone, & afflictis ſub Perdicca Athenienſium rebus, Colophonem ad patrem tranſiiſſe, anno videlicet ætatis circiter XXIII. Scribit aliquandiù ibi commoratum, & ſubiungit poſteà ex Apollodoro ab anno ætatis XXXII. ad annum vſque XXXVII. vixiſſe partim Mitylenæ, partim Lampſaci, (quò aliquando cùm pergeret, non ſine diſcrimine nauigauit,

l. 2. adu. Col. *in Epic.* uit, vt apud Plutarchum obſeruatum eſt.) Definit Suidas quantum temporis vtrobique manſerit, annum putà vnum Mitylenæ,quatuor Lampſaci. Subdit Laërtius rediiſſe Athenas Archonte Anaxicrate. Quia verò Anaxicrates (ſucceſſor ſcilicet Charini, ſub quo Seneca obſeruauit datas ad Polyænum ab *epiſt. 18.* Epicuro literas) præfuit Olympiadis C X V I I I. anno I I. ac proinde Epicuri nonniſi X X X V I, neceſſe eſt metachroniſmum vnius anni heic fieri.

Huc-vſque porrò eſt locorum, temporúmque ſeries,quibus Epicurus pueritiam, adoleſcentiam, ac iuuentutem exegit,partim addiſcens,partim docens, priuſquàm pede Athenis fixo ſuam ſectam inſtitueret.

CAPVT IV.

Quos Præceptores audierit.

VT aliquid verò dicamus de Magiſtris, quos habuit; *lib 10.* legimus ecce apud Laërtium traditum ab aliquibus Epicurum auditorem fuiſſe Pamphili Platonici; *in Epic.* quod Suidas quoque aſſeuerat. Cicero etiam *lib. 1. de nat. deor.* memorat Epicurum ipſum referentem illum à ſe Sami auditum, quamuis doctrinam ipſius mirificè contemneret. *lib. 1. Strom.* Idem iidem: ac prætereà Clemens *loc. cit.* Alexandrinus, & alij tradunt de Nauſiphane Pythagoreo Pyrrhonis auditore,quanquam Sextus Empiricus *lib. 1. adu. Math.* ſcribit inficiari ipſum,quòd Nauſiphanis diſcipulus

pulus exſtiterit. Quin Apollodorus in Chronicis, tradidit quidem Epicurum audiuiſſe Lyſiphanen, & Praxipanen; verùm hoc, inquit Laërtius, non aſſerit *loc. cit.* ipſe in ſua ad Eurydicum epiſtola. Xenocratem quidem audire potuit, & *ſunt*, inquit Cicero, *qui putent* *l. 1. de nat. Deor.* *audiuiſſe*, (vt Demetrius Magneſius apud Laërtium) *ipſe Epicurus non vult*. Dicerem de Democrate, cum quo Plutarchus Epicurum contendiſſe notat περὶ *l. 2. adu. Col.* συλλαβῶν, καὶ κεραιῶν, *de ſyllabis & apicibus*; niſi ſuſpicarer mendosè Democratem legi pro Democrito, vel ex eo, quòd ſubiicit Plutarchus Epicurum decreta omnia fuiſſe ab illo ſuffuratum; quæ eſt circa Democritum celebris facta obiectio, vt infrà memorabitur. Dicerem & de Metrodoro, quem Stobæus καθηγητὴν, *Ecl. phyſ.* Interpres *doctorem* Epicuri vocat, ſuſpicarérque illum eſſe poſſe, quem Diogeni Cynico So- *cap. 1.* linus facit contemporaneum; niſi opinio illi attributa de Mundorum infinitate, déque atomis, argueret Metrodorum Chium Democriti diſcipulum, quem Epicurus non voce *doctorem*, ſed ſcripto *ductorem* habere potuerit.

Quo modo etiam accipiendum, quod Lucianus iocatur fuiſſe Epicurum Democriti diſcipulum, dum diſcipulum etiam facit Ariſtippi, ob opinionem de voluptate, quam tamen fuiſſe longè diuerſam vtrique probatam, ſuo loco conſtabit. Vtcumque ſe res habeat, ex iis, quæ deducta ſunt, Cicero, Plu- *locis citatis.* tarchus, Empiricus, alij, ſcribunt Epicurum ſolitum gloriari, quòd Magiſtrum habuerit nullum, ſed αυ-

αὐτοδίδακτος exſiſtens, ſuopte ingenio, ac induſtriâ philoſophus euaſerit. Etſi verò illi videantur non ſine probro id memorare, facilè tamen concedi debet illum marte ſuo adinueniſſe plurima; cùm & hæc ipſa illi fuerit extrema conſolatio, & tot libros conſcripſerit propriis ſolùm dictis refertos, vt referemus paulò pòſt. Certè Athenæus egregiam illius ſententiam Epigrammate complexus, ſic concludit, quaſi Epicurus, non aliunde edoctus illam, quàm à Muſis, aut Apolline fuerit. Quo etiam Lucretianæ illæ commendationes faciunt:

apud Laert. lib. 10.

Pectore parta ſuo, quæſitáque præmia liquit. Et,
Virtutem irritât animi, confringere vt arcta
Naturæ primus portarum clauſtra cupiret.

& conſimiles aliàs referendæ. Hîc noto, ſi quis requiſierit quemnam ſaltem ex antiquis Epicurus magni fecerit, reſpondere Laërtium, illum, Diocle authore, fuiſſe maximè amplexatum Anaxagoram (etſi in aliquibus illi contradixerit,) atque etiam Archelaum, qui fuerat Socratis Magiſter. Dicetur poſteà de Democrito: adiicio ſolùm Epicurum cùm admiraretur Pyrrhonis conſuetudinem, quæſiuiſſe de illo aſſiduè ex ipſius auditore Nauſiphane, vt Laërtius habet in Pyrrhonis vita.

loc. cit.

lib. 9.

CAPVT

CAPVT V.

Quando, & quâ occaſione ad Philoſophiam ſe contulerit, Sectámque inſtituerit.

SCriptum porrò Suidas reliquit cœpiſſe illum Philoſophiæ dare operam anno ætatis XII. Idem *in Epic.* etiam alij, referente Laërtio, ſcripſerunt, dum vitam *lib. 10.* eius ſcriberent. Verùm ipſemet Epicurus apud eundem Laërtium teſtis eſt, non attigiſſe ſe Philoſophiam, *Ibid.* niſi anno XIV. ἐφάψασθαι τε φιλοσοφίας ἔτη γεγονὼς τέτταρα καὶ δέκα. Tradidit verò Hermippus, ex eodem Laërtio, illum, cùm fortè incidiſſet in libros *Ibid.* Democriti, ad Philoſophiam ſe applicuiſſe. Sed & ſcribit Laërtius ex Apollodoro Epicureo in primo de vita Epicuri, ad Philoſophiam illum acceſſiſſe, Sophiſtas damnantem, & Grammaticos, poſtquàm ipſi non poterant quid apud Heſiodum *Chaos* diceretur, interpretari. Verùm, quia Sextus Empiricus hanc *l. 2. adu.* occaſionem philoſophandi luculentiùs ediſſerit, non *phyſ.* pigebit ipſius verba in hunc locum tranſcribere. Itaque, poſtquàm propoſuit difficultatem circa illa Heſiodi carmina,

> Ἤτοι μὲν πρώτιστα Χάος γένετ᾽ αὐτὰρ ἔπειτα
> Γαῖ᾽ εὐρύστερνος πάντων ἕδος, &c.
> *Exortum primùm Chaos eſt, dein pectore lata*
> *Tellus, cunctorum ſedes.*

ſubiicit: *Et hanc nonnulli cauſſam fuiſſe Epicuro dicunt*

ſubitanei ad philoſophandum inſtinctus. Prorsùs enim adoleſcentulus cùm eſſet, rogauit Grammaticum, illud ſibi prælegentem, Exortum primùm Chaos eſt, ἐκ τίνος τὸ Χάος ἐγένετο, εἴπερ πρῶτον ἐγένετο; *Ex quonam Chaos exortum eſſet, ſi quidem primum exortum erat? Dicente illo, talia docere, non eſſe ſui muneris, ſed illorum eſſe, qui vocarentur Philoſophi,* τοίνυν, ἔφησεν ὁ Ἐπίκουρος, ἐπ' ἐκείνους μοι βαδιστέον, εἴπερ αὐτοὶ τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν ἴσασιν. *Igitur, inquit Epicurus, ad illos mihi accedendum eſt, quando ipſi ſunt, qui rerum veritatem perſpectam habent.* Simile
lib. 20. quidpiam narrat Agellius ſibi contigiſſe, dum roga-
cap. 9. tus Grammaticus quid verba hæc Enniana eſſent, EX IVRE MANV CONSERTVM: *Aut erras, inquit, adoleſcens, aut ludis. Rem enim doceo Grammaticam, non ius reſpondeo.* Sed ad Epicurum. Omitto hoc primùm, quod nonnulli dicunt, fuiſſe illum Ludimagiſtrum, γραμματοδιδάσκαλον, & priuſquam quidem ſe ad Philoſophiam conferret, ex Hermippo apud
loc. cit. Laërtium. Prætereo etiam quòd infeſti erga illum
ibid. Stoici, apud eundem, ipſi exprobrarunt, exiguâ quadam, & inuidiosâ mercede literas cum patre docuiſſe; cum matre verò καθαρμοὺς, *preculas luſtraleis* legiſſe, circumeundo ædiculas. Hoc obſeruo: poſtquàm Philoſophiam attigit, cœpiſſe illum ſcholæ præeſſe an-
ibid. nos natum XXXII. vt Laërtius memorat; idque primùm Mitylenæ, ac deinde Lampſaci: vt vel ex iis,
ibid. quæ ſunt ex Suida relata, intelligitur. Quanquam ex Colophone vſque diſcipulos coëgerat, vt idem quoque Laërtius habet.

Verùm

Digitized by Google

Verùm poſtquàm eſt Athenas reuerſus, anno ſeu XXXVI, ſeu XXXVII, primùm quidem *ad aliquod tempus in congreſſu cum cæteris*, inquit Laërtius, *eſt philoſophatus;at priuatim deinde Sectam à ſe vocatam conſtituit*: Videlicet Democriti admiratus primùm doctrinam, Democriteum ſe profeſſus eſt, quemadmodum Plutarchus refert: Quia verò plurima deinceps vel immutauit, vel de ſuo adiecit, idcirco is fuit, à quo Sectatores Epicurei nominarentur. *lib. 10.* *lib. 1. adu. Col.*

Quædam heic dicenda de Secta hac forent; vt ſcilicet propago fuerit appellatæ Italicæ, quæ à Pythagora originem ducens, per Xenophanem, ac Parmenidem, ad Zenonem peruenerit Eleaticæ Sectæ authorem, ac deinceps per Leucippum, & Democritum, interceptôſque alios (etiam Pyrrhonem Scepticæ authorem) ad Epicurum fuerit deducta: Vt item varia placita, quibus à Sectis cæteris diſcerneretur habuerit, ac fusè adeò diſſeruerit de rebus attinentibus ad omneis Philoſophiæ parteis: Verùm quia res ad Philoſophiam, ipſamque adeò doctrinam ſpectat, ideò præuertenda hoc loco non eſt.

CAPVT VI.

Vbi Scholam habuerit.

CÆterùm cùm alij principes Sectarum quædam Athenis loca delegiſſent, vt Academiam, Lyceum, & alia; coëmit ipſe hortum peramœnum,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

comparauitque pretio minarum LXXX, (ſeu aureorum Solatorum, quingentorum quinquaginta, quales nobis vſui ſunt) ibique cum ſuis familiaribus, diſcipuliſque, & vixit, & philoſophatus eſt. Ita Laërtius, præ cæteris, ex citato Apollodoro. Scribit autem Plinius Epicurum primum hoc inſtituiſſe Athenis, agrorum, villarumque delicias, nomine hortorum in ipſa vrbe poſſidere; cùm vſque ad eum mos non fuiſſet in oppidis habitari rura. Ex quo fit anſa ſuſpicandi hunc locum fuiſſe τὸ χωρίον *eam regiunculam,* quam Pauſanias adhuc temporibus ſuis appellatam memorat *hortos*; adiiciens in ea exſtitiſſe ſtatuam Veneris, Alcamenis opus, inter cætera, quæ Athenis celebrarentur, ſpectatu dignum (quod vel ex Luciano colligere licet) ipſique adiacuiſſe templum Veneris, cum ſtatua Veneris cœleſtis. Exinde taceo hortum perſæpe multitudinis numero efferri; vt videre licet apud Ciceronem, Iuuenalem, & alios. Interdum verò etiam cum diminutione, vt cùm à Virgilio appellatur *hortulus.* Quomodocumque autem vſurpetur, accipi ſolet pro ipſa Secta, ſeu Doctrina, quæ ab Epicuro, Sectatoribuſque in illo tradita eſt. Vnde & Epicurei dicuntur eſſe, exempli gratiâ, ab Empirico, οἱ ἀπὸ τῶν κήπων, *ex hortis Philoſophi:* (ſicuti οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς intelliguntur Stoici) & nominatim Apollodorus, quòd *princeps hortorum* ſuo tempore haberetur, κηποτύραννος dictus eſt, vt à Laërtio perhibetur. Notandum verò præter hunc hortum, qui cum adiunctis ædibus ciuitati adiacebat, fuiſſe Epicuro domum

loc. cit.

lib.19.c.4.

lib. 1. ſeu in Attic.

in Imag.

l. 2. ad Att. ep. 24.

Sat. 14.

Digitized by Google

domum in Melite; quod oppidum fuit Cecropiæ tribûs ex Suida; inhabitatum à Philæo, maiorum Epicuri vno, vt ſuprà memorauimus, habénſque celeberrimum, ex Phauorino, Herculis templum. (Stephanus certè vt inſulam, ſic aliam ab hac intellexiſſe vrbem videtur, cùm & tribus Oeneidis, & Carthaginienſium coloniam deſcripſit.) In hanc Epicurus interdum cum diſcipulis ſecedebat; ipſamque deinde, teſtamento ſuo reliquit Sectatoribus, vt recitabimus poſteà.

in Lexic.

in Lex.
lib. de vrb.

Heic aduerte locum illum epiſtolæ XIX. libri V. ad Atticum, qui hactenus torſit erudita ingenia, non incommodè explicari. Locus ſic vulgò legitur: *Etiam, atque etiam vale. De Patrone, & tuis condiſcipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata eſſe, gaudeo.* Vtcumque verò aliqui legant, *vale dic Patroni, &c.* nemo tamen dicere poteſt qui ſint illi *Tarentini*, quæ illa *militia*, quid illud quod Cicero *laborauit*: ſiue egit. Itaque nobis videtur non *in militia* legendum, ſed *in Melite*, & pro *Tarentinis* reponendam vocem *Parietinis*, cuius Cicero aliàs meminit; ſicque ſenſum planum futurum. Sciendum nimirùm ædeis illas, quas in Melite Epicurus habuit, parietinas iam fuiſſe factas Ciceronis temporibus. Cùm verò illas C. Memmius exædificandas decreto Areopagi obtinuiſſet, Patro, aliique Epicurei id ægrè ferentes, popoſcêre ex Cicerone literas ad Memmium, quibus illum hortaretur, vt à cœpto deſiſteret. Cicero ergo ad Memmium ſcripſit, illumque enixè rogauit, vt vel

Parietinis in Melite

ipſius Attici cauſsâ, parietinas illas Patroni, cæterîſque concederet. Exſtat hac de re Epiſtola prima libro familiarium XIII. eiúſque exemplum ad Atticum miſſum conſtat ex Epiſtola XI. libri ad Atticum V. Cùm autem & res ſucceſſiſſet, & Atticus id gratum habuiſſet (nempe & ipſe Epicureus, adeò vt Patro, aliiq́ue haberentur eius condiſcipuli) tum ſequente epiſtolâ XIX. Cicero poſtquam vale dixit, quaſi poſtſcripto, appoſuit: *De Patrone, & tuis condiſcipulis,* (ſupple, quod reſtabat dicendum, ſeu quod oblitus fueram:) *quæ de Parietinis in Melite* (nimirum ſitis) *laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.*

CAPVT VII.

Vt amicis, & illis quidem quàm numeroſis conuixerit.

AD Epicurum ipſum vt redeam, is, ex quo Athenas rediit, Archonte Anaxicrate, ſolùm bis, aut ter in Ioniam ad inuiſendum amicos excurrit; ac reliquam porrò ætatem, eamq́ue cælibem exegit Athenis; neque patriam vnquam deſerere voluit, quantumuis ea temporibus difficillimis vrgeretur,
lib. 10. vti à Laërtio adnotatum eſt. Difficillima autem illa tempora videntur potiſſimum fuiſſe, quibus Demetrius obſedit Athenas, circa annum Epicuri XLIV. Quanta tum fames ciuitatem oppreſſerit, deſcribit
in Dem. Plutarchus. Memoriâ verò dignum eſt, quòd enarratâ

ratâ digladiatione circa præoccupandum murem, qui fuerat mortuus è tecto delapſus, inter patrem quendam, & ipſius filium, ſubdit: *Ferunt etiam Epicurum Philoſophum familiareis ſuos ſuſtentaſſe, partitum cum ipſis ad numerum fabas.* Vixit itaque Epicurus reliquo tempore Athenis in tot amicorum, diſcipulorumque conſuetudine, & inſtitutione, vt ciuitates integræ iis capiendis impares eſſent: quæ ſunt verba Laërtij. Sci- *loc.cit.* licet non ex Græcia modò, ſed vndique, vt ille habet ex Apollodoro, ad illum confluebant, ſimulque cum illo in horto viuebant. Intellige verò præſertim ex Aſia, ac nominatim Lampſaco, atque etiam ex Ægypto, vt vel ex vno Plutarchi loco facile eſt colligere. *de occ. viu.* De victûs continentia, frugalitateque inferiùs dicendum. De conuictu cum amicis notari id poteſt, quod ex Diocle apud Laërtium, aliiſque intelligitur; Epicurum nempe, non vt Pythagoram amicorum omnia communia dicentem, bona in commune conferri voluiſſe; quippe id eſſe diffidentium, atque idcirco non amicorum; ſed ab vnoquoque, ſi quid opus foret, hilariter ſuppeditari. Innoteſcet res ex infrà dicendis. Reticendus heic interim non eſt egregius Ciceronis locus: *Neque verò*, inquit, Epicurus *lib. 1. de fin.* amicitias *oratione ſolùm, ſed multò magis vitâ, & factis, & moribus comprobauit. Quod quàm magnum ſit, ficta veterum fabulæ declarant; in quibus tam multis, tamque variis ab vltima antiquitate repetitis, tria vix amicorum paria reperiuntur, vt ad Oreſtem peruenias, profectus à Theſeo. At verò Epicurus vnâ in domo, & eâ*

quidem anguſtâ, quàm magnos, quantâque amoris conſpiratione conſentienteis tenuit amicorum greges? quod fit etiamnum ab Epicureis. Hæc Cicero. Addo cùm inter varios amicos Polyſtratus etiam à Laërtio commemoretur, atque is ille eſſe videatur, de quo Valerius Maximus, ſimúlque de Hippoclide altero Epicureo, mirabile aliquid narrat, idcircò verba Valerij meritò heic adtextum iri; ac præſertim cùm exinde illuſtrari valeat, quod referetur poſteà ex Epicuri teſtamento, de communicatis Sectatorum bonis. Ea ſunt: *Hoc loco aptè referantur Polyſtratus, & Hippoclides philoſophi, eodem die nati, eiuſdem præceptoris Epicuri Sectam ſecuti, patrimonij etiam poſſidendi, alendæque ſcholæ communione coniuncti, eodémque momento temporis vltimâ ſenectute extincti. Tam æqualem fortunæ pariter, atque amicitiæ ſocietatem, quis non ipſius cæleſtis Concordiæ ſinu genitam, nutritam, atque finitam putet?* Sic ille.

loc. cit.

lib. 1. cap. 8.

CAPVT VIII.

Qui præcipui illi amici, ſiue familiares, diſcipulíq; extiterint.

VErùm vt elenchum heic interſeramus eorum, qui præcipui illius amici, ſiue familiares, diſcipulíque ſunt habiti, prætermittere in primis non decet treis illos Epicuri fratres, quorum initio meminimus, Neoclem, Chæredemum, & Ariſtobulum. Illi nempe, eius hortatu, philoſophati cum ipſo ſunt, ex Philo

Philodemo apud Laërtium. Addit Plutarchus arre- *lib.*10.
ptam ab ipſis, vt à Numine percitis, συνενθουσιώντων,
fratris Philoſophiam, cùm videlicet à teneris annis
perſuaſum haberent, ac profiterentur exſtitiſſe nemi- *lib. de*
nem Epicuro ſapientiorem. Celeberrimus porrò *amor. frat.*
trium fuit Neocles. Is, cùm à puero prædicaret fra-
trem ſuum mortalium ſapientiſſimum, adiiciebat,
quaſi rem miram, matrem ſuam tot, tantâſque con-
tinuiſſe atomos, ex quarum congreſſu ſapiens gigne-
retur, vt apud eundem Plutarchum eſt. Heinc, quia *l. 2. adu. Col.*
Neocles non ſuam, ſed fratris Philoſophiam am-
plexatus eſt, neſcio quorsùm aliqui dicant Sectam *vt Genebr.*
fraternæ ſimilem, fuiſſe à Neocle introductam. Niſi *lib.2.chronol.*
fortè nixi videntur loco illo Suidæ, quo dicitur Neo- *in Epic.*
cles ſcripſiſſe de ſua Secta: quis tamen non videat in-
telligi poſſe ſcripſiſſe illum de Secta, quam profitere-
tur, etſi inductam ab alio; & maximè cùm de hac
Neoclidarum Secta altum vbique ſilentium.

Nota obiter dictum illud λάθε βιώσας, *deliteſce vi-
uens*, ſeu *occultus viue*, quod à Plutarcho impugnatur, *lib. de eo.*
eſtque relatum inter adagia, iſtius eſſe Neoclis, vti *Eraſm.*
Suidas citatus docet. *Chil. 2. Cent.10.*

Tribus fratribus ſubiiciendi ſunt tres ij familiares, *in Neoc.*
quos ex Epicuri contubernio magnos viros prodiiſſe
apud Senecam legitur. *epiſt.6.*

Metrodorus primus occurrit, ipſe enim penè alter
Epicurus fuit, vt Cicero loquitur. Lampſacenus au- *lib. 2. de*
tem is fuit, vt Strabo apertè declarat. Etſi enim Laër- *fin.*
tius videatur Athenienſem dicere, locus eſt tamen *lib. 13.*

Digitized by Google

valdè mendoſus, cùm præſertim conſtet Athenienſem non fuiſſe ex illa Ciceronis antitheſi: *Qui beatior Epicurus, quòd in patria, quàm quòd Athenis Metrodorus?* Quia ſcilicet non erant Athenæ Metrodori patria. Laërtij locus ita habet: Μαθητὰς δ' ἔσχε (ὁ Ἐπίκουρος) πολλοὺς μὲν, σφόδρα δ' ἐλλογίμους Μητρόδωρον Ἀθηναῖον, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σάνδην λαμψακηνὸν, ὃς ἀφ' οὗ τὸν ἄνδρα ἔγνω, οὐκ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, &c. id eſt, *Diſcipulos multos ille quidem, admodum verò illuſtreis habuit Metrodorum* ἀθηναῖον, *& Timocratem, & Sanden Lampſacenum, qui ex quo agnouit virum, ab eo non diſceſſit,* &c. Crediderim, quod me adtinet, voces illas, Ἀθηναῖον, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σάνδην, expungendas ab eo loco eſſe. Quippe eas ſi detraxeris, reliqua optimè cohærent; ſi admiſeris, prorsùs diſſonant. Metrodorus ſcilicet fuit, quem verè dicas λαμψακηνὸν, & cui illa omnia, quæ ſequuntur, conueniant, non verò Sandes, cuius falſum eſt (præter cætera) Epicurum in teſtamento, de quo poſtea, meminiſſe. Et quamuis Caſaubonus putet Ἀθηναῖον eſſe poſſe nomen viri proprium; mirum tamen, quomodo nuſquam aliàs tam de Athenæo, quàm de Sande, vt Epicureis aliquid audiatur, cùm heic tamen Laërtius recenſeat ἐλλογίμους μαθητάς. His certè detractis tres iidem, putà Metrodorus, Polyænus, Hermachus continuâ ſerie deſcribuntur, quos Senecam, vt ἐλλογίμους coniunxiſſe iam diximus. Quod ſpectat ad Timocratem, ille obiter, cùm de Metrodoro, vt illius frater poſteà memoratur, ac videtur proinde eo loci præter rem interpoſitus. Quomodo autem

loc. cit.

lib. 10.

in not. ad Laërt.

autem voces illæ in textum irrepſerint, cauſſam ſuſpicor, quòd fortaſſis librarius quiſpiam adnotaſſet in margine, ea, quæ in textu haberentur, haberi etiam apud Athenæum (authorem deipnoſophiſtarum) is enim habet aliqua, & apud Timocratem; is enim etiam à Laërtio citatur; & apud Sanden neſcio quem, (fortè Suidam, aut alium.) Perſpectum verò eſt quàm multa marginibus adpoſita in textum olim inſerta fuerint, ex librariorum oſcitantia.

Metrodorus ergo patriâ Lampſacenus (aliuſque, vt conſtat, ab illo Anaxagoræ familiari, cuius Laërtius quoque meminit) *lib. 2.* natus videtur Epicuro annum agente duodecimum. Siquidem cùm ex Laërtio mortuus fuerit anno ætatis LIII. (cohærentia enim verborum, & ſenſus efficit vt legendum cenſeam Μητρόδωρον ἄγοντα) eôque ſeptimo ante obitum Epicuri, qui attigit annum ſeptuageſimum ſecundum, clarum eſt annum eius natalem debuiſſe in duodecimum Epicuri incidere. Ex quo porrò tempore Metrodorus Epicurum nouit (potuit hoc autem contingere, cùm ageret annum ſecundum & viceſimum, Epicuro ſcilicet Lampſaci degente) nunquam ab eo (quod ex Laërtio cœperamus dicere) diſceſſit, niſi ſex menſeis, quibus cùm domi abſuiſſet, ad Epicurum reuerſus eſt. Is & ſororem Batidem Idomeneo collocauit, & Leontium concubinam habuit. Liberos ſuſcepit, quos Epicurus in teſtamento, & in ea Epiſtola, quam ſcripſit moriens, commendauit, ac nominatim filium Epicurum nominatum. Vir omni-

nò bonus, & aduersùs moleſtias, mortémque ipſam intrepidus, vt ipſe quoque Epicurus teſtatus eſt apud

lib. 3. cap. 21. Laërtium. Intercutis morbo laborauit: ſcribit enim Cornelius Celſus illum, cùm hoc morbo tentaretur, neque æquo animo ferret neceſſariam ſitim, vbi diù abſtinuerat, bibere ſolitum, ac deinde euomere. An hoc morbo, an alio interierit, non conſtat. Quos libros ipſius Laërtius recēſet, eiuſmodi ſunt: Aduersùs medicos, tres. De ſenſibus, ad Timocratem. De magnanimitate. De Epicuri infirmitate. Aduerſùs Dialecticos. Aduerſùs Sophiſtas IX. De itinere ad ſapientiam. De mutatione. De diuitiis. Aduersùs Democri-

adu. Col. tum. De nobilitate. Citat prætereà Plutarchus libros de Philoſophia: de Poëtis: aduerſùs Timarchum. Ci-

lib. 2. ſtrom. tat & Clemens Alexandrinus librum, *Quod quæ cauſſa eſt ex nobis ad felicitatem, maior ſit eâ, quæ ex rebus eſt.* Sed de Metrodoro ſatis.

Ex aliis duobus alter fuit Polyænus Athenodori filius, ipſe quoque Lampſacenus. Is fuit magnus ma-

lib. 4. Acad. thematicus, vt Ciceronis verbis vtar; & vt paucis multa complectar, modeſtus, & amabilis; quod apud

lib. 10. Laërtium Philodemus habet. Alter fuit Hermachus Agemarchi filius Mitylenæus. Paupere patre is natus eſt; ab initio Rhetoricæ ſtuduit, ac deinceps in Philoſophia ſic ſe idoneum præſtitit, vt ipſum Epicurus moriens ſcholæ ſuæ præfecerit. Apud Lyſiam mortuus eſt. Multa illius mentio in Epicuri teſtamento. Quos eius libros memorat, pulcherrimôſque dicit Laërtius, hi ſunt: Epiſtolica de Empedocle XXII. De

diſci

Digitized by Google

diſciplinis (bene enim, Caſaubonus legit non μαθη-τῶν, ſed μαθημάτων) libri duo. Aduerſùs Platonem. Aduerſùs Ariſtotelem.

Attexendi iſtis ſunt Leontius Lampſacenus, quem *l. 1. adu. Col.* vnum ex ſummis Epicuri diſcipulis Plutarchus appellat, adiiciens hunc ipſum eſſe, qui ad Lycophronem ſcripſerit honorem haberi Democrito ab Epicuro. Rursùm Colotes, & Idomeneus, ipſi quoque Lampſaceni. Prioris facienda iam ſæpius erit mentio, occaſione potiſſimùm duorum illorum librorum, quos aduerſùs ipſum Plutarchus compoſuit. Scribit Laërtius alicubi diſcipulum illius fuiſſe Menedemum *lib. 6.* Cynicum, (niſi fortè alius Colotes Lampſacenus fuit) Eiuſdemque eſt locus ille quo apud Macrobium docet non oportuiſſe Eri fabulam à Platone *confingi, quoniam nullum figmenti genus veri profeſſoribus conueniret.* *lib. 1. in ſomn.* Poſteriorem celebrem reddere Epicurus voluit ſuis literis, vti reipſa reddidit, quemadmodum Seneca demonſtrat. *Exemplum enim*, inquit, *Epicuri referam: cùm Idomeneo ſcriberet, & illum à vita ſpecioſa ad fidelem, ſtabilémque gloriam reuocaret, rigidæ tunc potentiæ miniſtrum, & magna tractantem; Si gloriâ, inquit, tangeris, notiorem te epiſtolæ meæ facient, quàm omnia iſta, quæ colis, & propter quæ coleris. Quis Idomenea noſſet, niſi Epicurus illum ſuis literis incidiſſet? Omneis illos * magiſtratus, & Satrapas, & Regem ipſum, ex quo Idomenei titulus petebatur, obliuio alta ſuppreſſit.* *epiſt. 21.* * *Megiſtanas.* Hæc ille. *Atque hi quidem*, inquit Laërtius, *illuſtres diſcipuli ſunt.*

Adnumerari tamen iis poſſunt cùm alij, tum ma-

ximè duo ex Valerio iam memorati, Polyſtratus & Hippoclides; potiſſimùm verò cùm Laërtius connumeret Polyſtratum, qui Hermacho poſteà ſucceſſit: niſi tamen Polyſtratus, qui Hippoclidi copulatur, cenſeri debet alius à ſucceſſore Hermachi.

Subiungi poſſet Timocrates Lampſacenus Metrodori frater; ſed is videtur defeciſſe, quod reprehenſiones fraternas non ferret, vt referendum eſt poſteà. Subiiciatur itaque potiùs ſeruus Epicuri Mus, quem inter philoſophanteis clariſſimum, ἐνδοξότατον, euaſiſſe Laërtius teſtatur, neque Agellius, & Macrobius obliuioni dant inter eos, qui philoſophi ex ſeruis non incelebres euaſerunt.

lib. 1.*c.*12. *lib.* 1. *Saturn.c.*11.

Vt prætercam verò Apellem, quem alicubi Plutarchus ſubſannat, tres heic dicendæ mulieres ſunt, ex iis quæ ſunt cum Epicuro philoſophatæ. Vna eſt Leontium, quam Philoſophiæ ſub Epicuro operam dediſſe, tum Athenæus recitat, tum ex eo intelligitur, quod, Cicerone referente, librum ſcripſerit aduerſùs Theophraſtum, & ſermone quidem ſcito, Atticôque, vt rurſus occurret dicendum inferiùs. Altera eſt Themiſta Zoili filia Lampſacena, & memorati Leontij vxor, de qua etiam, præter ea, quæ attingenda inferiùs ſunt, Clemens Alexandrinus apertè teſtatur. Tertia Philænis, quam etiam aliqua ſcripſiſſe Athenæus indicat, ſimul innuens libros obſcœnos, qui illi tribuerentur, ſuppoſitos fuiſſe à Polycrate Sophiſta, vt fœminam calumniaretur.

*lib.*13. *lib. de nat. Deor.* *lib.* 4. *ſtrom.* *lib.* 8. & 10.

Adiiciantur iam Herodotus, ille ſcilicet, ad quem

Epicurus

Epicurus Epitomen paruam Phyſices, quæ eſt apud Laërtium,ſcripſit,& qui inter cætera,ex eodem Laërtio, librum edidit de pubertate Epicuri.Pythocles,ad quem Epicurus ſcripſit de rebus ſublimibus quæ apud Laërtium ſuperſunt, & cuius, cùm eſſet annos duodeuiginti natus, indolem in Græcia non haberi parem,Epicurus cenſuit,vt habet Plutarchus.Menœceus,ad quem Epicurus ſcripſit Epiſtolam illam de rebus ad mores pertinentibus, quæ eſt etiam apud Laërtium , & cuius initium refertur à Clemente Alexandrino. Timocrates Demetrij filius Potamius, ſimulque Amynomachus Philocratis filius Batithes, quos ambos Epicurus fecit teſtamenti ſui curatores. Nicanor, cuius ſtudium Epicurus mandat prædictis curatoribus. Eurydicus, vnus ex iis,ad quos,ex Laërtio, Epiſtolas miſit.Doſitheus, eiuſque filij Pyrrhon, & Hegeſianax, ad quos conſolatoriam ob parentem mortuum Epicurus ſcripſit , vti apud Plutarchum eſt. Prætereo Polymedem, Antidorum, & alios, poſteà, cùm de libris,dicendos.

CAPVT IX.

Quam multa conſcripſerit.

NEc verò Epicurus viuâ modò voce diſcipulos erudiendo tempus contriuit; ſed & plurimùm operæ in variis libris conſcribendis poſuit. Vt factâ autem comparatione ad cæteros Philoſophos,quan-

tum in ea re deſudârit, intelligas, vnicum iuuat audi-
lib.1. re Laërtium. Is nimirum in præfatione dum Philoſo-
phos comparat: *Multa*, inquit, *Zeno ſcripſit, plura Xenophanes, plura Democritus, plura Ariſtoteles, plura Epicurus, plura Chryſippus.* Quo loco vides Epicurum multitudine ſcriptorum vni Chryſippo concedere. Ne verò te lateat, vt etiam Chryſippum cenſeri poſ-
lib.7. ſit ſuperauiſſe, citat alio loco Laërtius Apollodorum Athenienſem, *qui volens*, inquit, *oſtendere ea, quæ eſſent ab Epicuro proprio Marte ſcripta, neque aliunde appoſita, Chryſippi libros longè ſuperare, ita ad verbum loquitur: ſi quis enim tollat ex Chryſippi libris quæ aliena adtexta ſunt, inanis ipſi charta relinquetur.* Hoc autem ne mi-
lib.10. rum videatur, docet aliàs idem Laërtius, Chryſippum, cùm æmularetur Epicurum in multis ſcribendis, *paraſitum* librorum eius ideò appellatum à Carneade, quod, *ſi Epicurus quidpiam ſcriberet* (legendum enim γράψαι, non γράψας) *ſcribere tantundem ille affectaret. Quare illum, & ſæpe eadem, & quicquid occurrebat, ſcripſiſſe, idque proinde inemendatum præ feſtinatione intruſiſſe, ac tot induxiſſe teſtimonia, vt iis ſolis libri complerentur; quemadmodum etiam inuenire tum apud Zenonem, tum apud Ariſtotelem licet.* Et hæc de Chryſip-
Ibid. po Laërtius. Non idem verò de Epicuro. Refert enim eius Cylindros (*volumina*, nempe ἀπὸ τοῦ κυλίνδειν, ſeu *voluendo* dicta) ad trecentos exſtitiſſe, *in quibus*, inquit, *nullam alienum teſtimonium exſcriptum exſtat; ſed ipſæmet voces Epicuri ſunt.* Quæ memoro, vt videas,
Laërt. ibid. cùm Epicurus ſcripſerit tam multa, πολυγραφώτατος,

quod

quod ille ait, καὶ πλήθει βιβλίων πάντας ὑπερβαλλόμενος, adeò vt etiam Origenes temeritatem Celſi coarguens, ac veluti rem quampiam factu impoſſibilem iudicans, id obiecerit, *Nemo noſtrum dicit ſe noſſe quæ Epicuri ſunt omnia*; videas, inquam, diuitem venam, quâ ille ſcaturierit, ſimulque, quæ res maximè illum habuerit occupatum. *lib. 1. adu. Celſ.*

CAPVT X.

Qui libri illius ſpeciatim ab Authoribus memorentur.

OPeræ-pretium porrò eſt texere hoc loco quaſi Indicem librorum, non profectò omnium qui conſcripti ab illo ſunt, ſed eorum, quorum vel tituli apud Authores occurrerunt: Tituli, inquam, nam libri ipſi temporum iniuriâ ſic interciderunt, vt præter paucula compendia apud Laërtium aſſeruata, prætérque fragmenta heic, illeic apud varios variè reſperſa, nihil ex ipſis ſuperſtes ſit, ſaltem quod hucvſque nobis innotuerit.

Vt primùm ergo recenſeamus quos optimos Laërtius ait, en quâ illi ſerie habeantur.

Περὶ φύσεως λζʹ *De Natura* XXXVII. Ij citantur aliquando ſimpliciter, τὰ περὶ φύσεως, *de Natura*; aliquando cum adiuncto libri ordine, vt cùm inferiùs ab eodem Laërtio citantur libri I. XI. XII. XIV. XV. Facit Galenus & tituli & multitudinis librorum mentionem. *comment. in 1. lib. Hipp. de nat. hum.*

Περὶ ἀτόμων, καὶ κενοῦ, *De atomis, & inani.* Ita citari ſolet hic liber; ſed & Cleomedes videtur illum indicare ſub nomine *de rerum omnium principiis*, ἐν ταῖς τῶν ὅλων ἀρχαῖς.

lib. 2. cap. 1.

Περὶ ἔρωτος, *De amore.*

Ἐπιτομὴ τῶν πρὸς τοὺς φυσικοὺς, *Compendium eorum, quæ ad Phyſicos.* Duplex autem fuit hæc Epitome, μεγάλη, καὶ μικρὰ, *magna, & parua:* Siquidem vtraque citatur deinceps à Laërtio, & parua quidem dicitur, quæ ad Herodotum ſcripta eſt.

Πρὸς τοὺς Μεγαρικοὺς διαπορίαι, *Aduerſus Megaricos* (ſeu appellatos Dialecticos) *addubitationes.* Videntur autem hæ Dubitationes attigiſſe maximè argumenta quædam moralia, vt circa Iuſtitiam, circa Connubia, &c. cùm hic præſertim liber videatur, quem interdum citant & Laërtius, & Plutarchus τὰς διαπορίας, ſine adiuncto πρὸς τοὺς Μεγαρικούς.

lib. 1. adu. Col.

Κύριαι δόξαι, *Ratæ ſententiæ*, vel, vt Cicero vertit, *maximè ratæ: quia*, inquit, *grauiſſimæ ſint ad beatè viuendum breuiter enunciatæ Sententiæ:* Appellat alibi *ſelectas, breueiſque Sententias:* appellare Sextus videtur λέξεις ῥητὰς; *Dictiones memorabileis.* Ipſas & Laërtius ad calcem appoſuit, & Lucianus alicubi perinde commendauit, ac Cicero Crantoris librum, qui eſt quidem, *non magnus,* inquit, *verùm aureolus, & vt Tuberoni Panætius præcipit, ad verbum ediſcendus libellus.* Secùs nimirùm ſenſit, quàm Suidas, qui has ſententias appellauit κακὰ γνωρίσματα *ſceleſta inſignia.*

lib. 2. de fin. *l. 1. de nat. Deor.* *lib. 1. adu. phyſ.* *in Pſeudom.* *lib. 4. Acad.*

Περὶ αἱρέσεων, *de Electionibus.* Ita vertendum potiùs duco,

duco, quàm de Sectis: quod in hoc libro Epicurus proſequutus non videatur Sectarum hiſtoriam, ſed moralem inſtitutionem, quæ circa delectum rerum occupetur, vt Laërtius quoque indicat ſub finem Epiſtolæ ad Menœceum. Ne memorem, quod idem docet, genus Ethicum totum eſſe περὶ αἱρέσεως, καὶ φυγῆς, *de proſequutione, ſeu electione, & fuga*. Ex quo efficitur, vt citatum vulgò & conſequenter librum

Περὶ φυτῶν, *de Plantis*, cenſuerim potiùs inſcribendum, Περὶ φευκτῶν, *de Fugiendis*; tum ob titulorum cohærentiam; tum quia Epicurus penè totus in moribus argumenta ſpecialia ex Phyſica vix attigit, niſi ea conducerent ad hominum animos à vanis terroribus eximendos, cuiuſmodi illud *de Plantis* non fuit. Quin etiam quia in MSS. hic titulus cum ſuperiore copulatur voculâ καὶ, coniicere licet inſcriptionem fuiſſe περὶ αἱρέσεων καὶ περὶ φυγῶν, vel etiam ſub vno ſolùm titulo περὶ αἱρέσεων, καὶ φυγῶν, *de electione & fugâ*, quatenus fieri potuit inſcriptio etiam numero multitudinis, ob id, quod poſtmodùm habetur, *ex voluptate & dolore diiudicari* τὰς αἱρέσεις καὶ φυγὰς, *electiones & fugas*, ſeu *proſequutiones, & declinationes.*

Περὶ τέλους, *De fine*. Ita hic liber citatur paſſim, & nominatim à Plutarcho: nec verò alium Cicero videtur intelligere, etſi librum *De finibus bonorum, & malorum* citat. *lib. 1. adu. Col.*

Περὶ κριτηρίου, ἢ κανὼν, *De Iudicio, ſeu Regula*: vel, vt Cicero ipſe vertit, *de Regula, & Iudicio*. Porrò, ſi *lib. 1. de nat. deor.*

Digitized by Google

pro iudicio iudicatorium verteris, vim nominis exprimes magis.

Χαιρέδημος, ἢ περὶ θεῶν, *Chæredemus, ſeu de Diis.* Hic eſt vnus ex iis libris, quos Epicurus inſcripſit ſeu fratrum, ſeu amicorum nominibus, vt ne illorum quidem mortuorum nomina ignorarentur: quod

lib. de occ. vi. obſeruatum à Plutarcho eſt.

Περὶ ὁσιότητος, ἢ Ἡγησιάναξ, *de Sanctitate, ſeu Hege-*

lib. 2. adu. Col. *ſianax.* Hic fortaſſis eſt, qui apud Plutarchum legitur *Hegetoanax*, is ſcilicet de cuius morte ab Epicuro ad parentes ſcriptum infrà notabimus. Niſi fortè velis

lib. 3. & 9. eſſe illum, qui hiſtorias, & Troica apud Athenæum ſcripſit; quippe qui fuerit Alexandrinus, cùm Epicurus etiam amicos ex Ægypto habuerit.

Περὶ βίων δ'. *De vitis* IIII. Perinde eſt, ac ſi inſcriptio foret, *de vita, & moribus.* Neque enim Epicurus complexus his libris videtur inſignium quorumdam virorum hiſtoriam, vt à Plutarcho, & Laërtio factum intelligimus, dum ipſorum libri *de vitis* citantur (quod tamen viro erudito, & amico placuit) ſed rationes, quibus vitam degere tranquillam liceat; vt vel ex deſignatione librorum moralium, & locis etiam ab ipſo Laërtio citatis, apertè ſatis colligitur.

in Lycurgo. Videlicet hoc loco βίοι ita accipiuntur, vt apud Plutarchum, dum dicit, διαφορὰν τῶν βίων, καὶ τῶν πολιτειῶν, quod interpres præclarè vertit *diſcrimen morum, publicorúmque inſtitutorum.* Ex his libris citantur poſteà à Laërtio primus, & ſecundus.

Περὶ δικαιοπραγίας, *De iuſta actione.*

Νεοκλῆς,

Νεοκλῆς, πρὸς Θεμίςαν, *Neocles ad Themiſtam.* Videtur iſte Neocles non parens, ſed frater fuiſſe Epicuri: ſic enim & aliorum fratrum inſcripſit libris nomina.

Συμπόσιον, *Conuiuium.* Meminerunt huius libri Plutarchus, Athenæus, & alij. Plutarchus porrò meminit quæſtionum in eo agitatarum de calefactione vini, de tempore concubitus, & Laërtius de difficultatibus circa coniugium, &c.

lib. 1. ſymp. qu. 1.
lib. 5. deip.
lib. 1. adu. Col.
lib. 3. ſymp. qu. 3.

Εὐρύλοχος πρὸς Μητρόδωρον, *Eurylochus ad Metrodorum.* Crediderim facilè hunc Eurylochum eundem eſſe ad quem Epicurus ſcripſiſſe iam dictus eſt ſub nomine Eurydici; res tamen incerta.

Περὶ τοῦ ὁρᾷν, *De viſione.*

Περὶ τῆς ἐν τῇ ἀτόμῳ γωνίας, *de Angulo, qui eſt in atomo.*

Περὶ ἁφῆς, *de Tactu*, ſeu atomorum, opinor, tangibilitate. Quippe & Inane appellat Epicurus τὸ ἀναφές, *id quod tangi nequit.* *apud Laërt.*

Περὶ εἱμαρμένης, *De Fato.*

Περὶ παθῶν δόξαι πρὸς Τιμοκράτην, *De perturbationibus ſententiæ, ad Timocratem.*

Προγνωστικόν, *Præcognitorium*, ſic enim liceat vertere: ſiquidem videtur hoc libro περὶ τῆς προγνωστικῆς δυνάμεως diſputauiſſe.

Προτρεπτικός, *Exhortatorius*, intellige, *Sermo.* Sic enim, & Iſocrati, & Clementi expreſſè eſt προτρεπτικὸς λόγος.

Περὶ εἰδώλων, *de ſimulacris, imaginibus, ſpeciebus, formis, ſpectris*; ſic enim varij variè verterunt, & interpretati ſunt, quas vulgò iam vocāt intentionaleis ſpecies.

Digitized by Google

Περὶ φαντασίας, *De Imaginatione*, ſeu impreſſione eius, quod apparet in facultate cognoſcente. Neque enim ſeu Epicurus, ſeu plerique alij ex antiquis Philoſophis intellexerunt hoc nomine, vt iam ferè fit, ipſam facultatem.

Ἀριστόβουλος, *Ariſtobulus*. Et hic liber tertij Epicuri fratris nomen præ ſe fert.

Περὶ Μουσικῆς, *de Muſica*, quatenùs nempe ad mo-
l. 2. adu. Col. res facit, vt colligi poſſe videtur ex Plutarcho, & Em-
lib. adu. Math. pirico.

Περὶ δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, *de Iuſtitia, cæteriſque virtutibus*.

Περὶ δώρων, καὶ χάριτος, *de donis, & gratia*. Huius
lib. adu. Gram. meminit Empiricus, aliquid ex eo circa Grammaticam citans.

Πολυμήδης, *Polymedes*. Et hic videtur fuiſſe Epicuri familiaris, ac diſcipulus.

Τιμοκράτης γ', *Timocrates*, III. ſeu is fuerit Metrodori frater, ſeu teſtamenti curator, ſeu alius. Heinc crediſſiſſem à Laërtio citari Timocratis (ſiue à Timocrate conſcriptum) librum tertium; niſi ἀντὶ τοῦ Τιμοκράτης, legendum ſuſpicatus fuiſſem Τιμοκράτει, indicato, putà, libro tertio ab Epicuro ita inſcripto. Inſpectio textûs argumentum facit.

Μητρόδωρος έ, *Metrodorus* V. Hunc Metrodorum eſſe, de quo ſuprà, non videtur poſſe ambigi. Ex citato porrò apud Laërtium Metrodoro primo, colligi videtur deſcriptam fuiſſe ab Epicuro vitæ Metrodori hiſtoriam.

Ἀντίδωρος

Ἀντίδωρος β′, *Antidorus* II. Huius Antidori memi-nit Plutarchus, ac fortè etiam Laërtius in Heraclide, ſi nihilominùs Antidorum pro Autodoro legeris. *l. 1. adu. Col.* *lib. 5.*

Περὶ νότων δόξαι, πρὸς Μίθρην, *de Auſtris ſententiæ, ad Mithren.* Fortaſſis autem legendus potiùs hic titu-lus Περὶ νόσων, *De morbis* tum ob pareis cauſas quæ dictæ ſunt circa titulum Περὶ φυτῶν, tum quia δόξαι illæ non tam videntur fuiſſe varia placita de ſpeciali vento, quàm morales ſententiæ ad aſperitatem mor-borum leniendam. Iam verò videtur hic Mithres Sy-rius ille fuiſſe, ad quem aliquando Metrodorus opem laturus accurrit, vti Plutarchus non ſemel no-tauit, & quem Laërtius Lyſimacho fuiſſe domus pro-curatorem dicit, non modò in Epicuro, ſed etiam in Theodoro, vbi narrat Mithren Theodoro dixiſſe: *Videris tu non modò Deos, ſed etiam Reges non agnoſce-re;* Theodorum verò excepiſſe: *Quomodo non agno-ſcam Deos, qui te Deorum hoſtem exiſtimo eſſe?* *adu. Col.* *lib. 10.* *lib. 2.*

Καλλιστόλας, *Calliſtolas.* Et hic etiam Epicuri fuiſſe familiaris præſum[illegible] eſt.

Περὶ βασιλείας [illegible] *Regno.* Meminit libri iſtius Plutarchus. *lib. 2. adu. Col.*

Ἀναξιμένης, *Anaximenes.* Fortaſſis hic fuit Lampſa-cenus ille, cuius Strabo meminit, & quem indicare videntur tum Plutarchus, tum Laërtius ipſe. Etſi enim is fuit vnus ex Alexandri præceptoribus; & illi tamen ſuperuixit (vt cuius geſta deſcripſerit) & ex Suida diſcipulus fuit Diogenis Cynici, ac proinde illo iunior; cùm Diogenes tamen obierit Epicuro *lib. 14.* *in Public.* *lib. 2.*

iam agente annum ætatis decimum octauum, initio nempe Olympiadis CXIV.

Ἐπιστολαί, *Epiſtolæ*. Exſtant adhuc apud Laërtium Epiſtolarum eiuſmodi quatuor: vna eſt ad Herodotum, (quam eſſe iam diximus minorem epitomen,
in Phan. Arat. hoc nomine etiam citatam ab Achille Tatio) *de rebus naturalibus*; altera ad Pythoclem de meteoris, *ſeu ſublimibus* (hoc eſt tam cæleſtibus, quàm cæteris ad vſque terram) *rebus*; tertia ad Menœceum *de moribus*; poſtrema breuis illa eſt, quam Epicurus moriens ſcripſit ad Idomeneum. Præter has autem, innume-
lib. 1. adu. Col. ras alias conſcriptas fuiſſe ex Plutarcho, Laërtio, &
lib. 7. aliis colligimus. Plutarchus enim, exempli cauſsâ,
lib. 10. Epiſtolam ad Anaxarchum citat. Laërtius epiſtolam ad Ariſtobulum; itemque Epiſtolam πρὸς τοὺς ἐν Μιτυλήνῃ φίλους *ad amicos Mitylenæ degenteis*. Et videtur
lib. 1. adu. Math. quidem hæc eadem eſſe cum illa, quam Sextus Empiricus citat πρὸς τοὺς ἐν Μιτυλήνῃ φιλοσόφους; verùm plureis hac inſcriptione agnoſcit Laërtius iis verbis: ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἐν Μιτυλήνῃ φ … ους; adeò vt aliqua ex illis potuerit eſſe ſuppoſi … Potuit ex eodem cenſu eſſe epiſtola illa περὶ ἐπιτηδευμάτων, *de varijs*
lib. 9. in Protag. *vitæ inſtitutis*, quam & Laërtius innuit, & Athenæus,
lib. 8. deipn. ac Euſebius citant. Prætereo eumdem Athenæum facere mentionem Epiſtolarum ad Hermachum: &
lib. 15. de præp. ne plureis conſecter, præclariſſimæ omnium fuiſſe
lib. 13. deipn. videntur ſcriptæ ad Idomeneum; quantùm quidem
in epiſt. ex Seneca intelligere poſſumus, qui præclarum
epiſt. 18. etiam quid citat ex Epiſtolis, quas ad Polyænum ſcri-

ptas

Digitized by Google

ptas dicit. In iis, quæ ad Idomeneum illa præter cæteras fuit, ex qua Michaël Apoſtolius refert fragmentum continens originem illius Adagij, ταῦτά σοι καὶ πύθια, καὶ δήλια. *Hæc eadem tibi & Pythia, & Delia:* quod *cent. 16. parœm. 95* vſurpatur aduerſus eos, qui morituri breui putantur; vtcumque Adagium citari ex Menandro Eraſmus ſcribat.

Porrò circa Epiſtolas adnotari obiter poteſt fuiſſe Epicurum iis præmittere ſolitum ex vocibus ſalutatoriis, nunc χαίρειν, *gaudere*, nunc εὖ πράττειν *bene agere;* nunc εὖ διάγειν *bene degere;* nunc σπουδαίως ζῆν, *bene viuere;* nunc ὑγιαίνειν, *valere*, ſiue *ſanum eſſe.* Nam quod apud Laërtium quidem in eius vita legitur, καὶ *lib. 10.* ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, ἀντὶ τοῦ χαίρειν, εὖ πράττειν καὶ σπουδαίως ζῆν ἄριστον, mendi aliquid ſubeſſe videtur: deeſt quippe verbum phraſi neceſſarium; & tum vox ἄριστον non videtur ad ſalutandi ritum ſpectare, tum voces illæ, ἀντὶ τοῦ, excludunt τὸ χαίρειν ab Epicureo ſalutandi more: cùm tamen ea vox & præmiſſa exſtet ſuperſtitibus apud Laërtium Epiſtolis, & Cicero eandem interpretatus fuiſſe videatur, cùm Epiſtolam retulit, quam moriens Epicurus ſcripſit. *lib. 2. de fin.* Heinc cùm pro duabus iis voculis repoſuiſſem olim, ἦλθεν (vt minor nimirùm eſſet immutatio, quàm ſi vocem προὔθηκε, aut aliam ſimilem ſubſtituiſſem) id probauit quidem eximius Puteanus, ſed ἄριστον vocem retinendam cenſuit: Præclarus autem Menagius, cùm verbum deſideraretur, cenſuit quidem loco vocis ἄριστον reponendam vocem ἔγραφεν (alias ſimili oc-

lib. 3. caſione eidem Laërtio vſurpatam) verùm retinendas contendit ipſas voculas ἀντὶ τοῦ, quòd Epicurus minimè vſus ipſa voce χαίρειν videatur, vt quam fuiſſe *de lapſu in ſalut.* Cleonis propriam memòretur tam à Luciano, quàm *lib. 3.* ab ipſo Laërtio. An verò loco vocis ἄριστον, reponi poſſet ἀρέσκει), aut etiam ad minimam omnium immutationem, ἄρεστον, ad ſignificandum placuiſſe inter ſalutandum eas voces, τὸ πράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν; An retineri poſſent voces ἀντὶ τοῦ, ad innuendum non vocem χαίρειν repudiatam penitùs fuiſſe, ſed eius vice illas duas fuiſſe interdum vſurpatas; quaſi nimirùm voce ποτὲ *aliquando*, aut deſideratâ, aut ſubintel- *loc. cit.* lectâ? Videtur profectò Lucianus id non obſcurè ſuggerere, cùm referendo Epicurum impensè alioquin delectatum τῷ χαίρειν, inſinuat eum tamen interdum aliâ, quàm iſtâ vſum voce; & in Epiſtolis quidem *accuratioribus*, *grauioribuſve* σπουδαιοτέραις (quas quidem fuiſſe paucas ait) vel cum ad *amiciſſimos* πρὸς φιλτάτους ſcriberet, fuiſſe præſertim, μάλιστα, ipsâ ὑγιαίνειν, voce vſum. Laërtius verò cùm heic relinquat Epicuro vocem τὸ πράττειν, cenſeri debet pari iure vocem χαίρειν relinquere; quando attribuens ipſi aliàs vocem τὸ διάγειν, tam facit Platonis proprium τὸ τὸ πράττειν, quàm ipſius Cleonis τὸ χαίρειν.

Atque hactenus ſeries eſt librorum, quam Laërtius contexuit. Aduerte verò cùm ſtatim poſt vocem illam ἐπιστολαί, ſequatur, ὧν ἐν αὐτοῖς, &c. quaſi Laërtius ſit adſcripturus vnam ex illis epiſtolis, cùm tamen & adferat treis, & ſe id ſtatim facturum recipiat,

ea

ea de cauſſa non prorſùs malè cenſuiſſe Caſaubonum reponendum ἐπίλομlω, loco vocis μίαν. Addo autem vocem αὐτῶν non ad ſolas epiſtolas videri eſſe referendam, ſed ad libros omneis recitatos, quorum Epitomen tres illæ deinceps integræ afferendæ contineant.

Præter hos porrò omneis libros, citari alios videas tam à Laërtio, quàm ab aliis. Quippe ipſe Laërtius citarat iam anteà librum Περὶ ῥητορικῆς, *de Rhetorica*, ſeu *arte oratoria*, cuius etiam apud Scholiaſten Hermogenis habetur mentio. Quod citatur verò *De perſpicuitate in oratione exigenda*, id ſpectat ad Canonicen in Dialectices locum ſubſtituendam.

Citare etiam viſus eſt Προηγούμενα, ſeu *Antecedentia*, ſeu *Præcipua* dicas, vt accipiunt Stoici. Profectò libros iam citatos intelligerem, ſi aliqui citati forent, in quibus id, quod memoratur, fuiſſet ab Epicuro ſcriptum.

Vtcumque ſit, citantur quoque poſtmodum Στοιχειώσεις δώδεκα, *Inſtitutiones*, ſeu *Elementalia* XII.

Quin-etiam citari videntur Περὶ τῶν κόσμων ιβʹ, *De Mundis* XII. Siquidem varios Mundos deſcribens, egiſſe id dicitur ἐν τῇ ιβʹ περὶ τούτου, ſeu, vt MSS. habent, περὶ αὐτοῦ, *in* XII. *de hoc ipſo*, ſeu *de hac materia*: idque præſertim, cùm non appareat intelligi vnum ex triginta ſeptem, qui περὶ φύσεως *de Natura* conſtantiſſimè citantur.

Adderem Προβλήματα φυσικά, *Quæſtiones Naturales*, itemque Ηθικὰ δόγματα, *Placita Moralia*; niſi

Digitized by Google

poſſent iis vocibus ea omnia intelligi, quæ Epicurus circa naturam, & mores enucleauit, aut ediſſeruit.

lib. 3. Tuſc. Ad-hæc verò à Cicerone citatur liber *De ſummo bono:* niſi quis fortè eundem putet cum eo, quem *de Fine* inſcriptum iam retulimus.

lib. 2. de diuin. Citatur etiam ab eodem liber *de Voluptate.* Forſaſſis Laërtius hunc ſignificauit, cùm retulit quoſdam obieciſſe Ariſtippi librum *de Voluptate* ab Epicuro vſurpatum, tanquam proprium.

lib. 1. de nat. Deor. Prætereà citat Cicero librum *De pietate aduerſus Deos*, & diſtinctum quidem, vt videtur, ab eo, qui *de Sanctitate* ex Laërtio citatus eſt; ſic enim habet Cicero; *At etiam de Sanctitate, de pietate aduerſus Deos libros ſcripſit.*

Rurſùs Plutarchus indicat libros conſcriptos *aduersùs Theophraſtum*, Πρὸς Θεόφραστον, cùm ἐν δευτέρῳ *in ſecundo* illorum contineri dicit *Diſputationem de coloribus.* Verùm de libris hactenus.

LIBER

LIBER SECVNDVS DE MORTE, ET SVCCESSIONE EPICVRI.

CAPVT PRIMVM.

Quod Teſtamentum fuerit ab Epicuro conditum.

CVM Epicurus tum docendo, tum ſcribendo iam conſenuiſſet, Teſtamentum ſub vitæ finem, vt moris erat, condidit. Quoniam verò id integrum apud Laër- *lib.10.* tium adhuc habemus, nihil neceſſe eſt corrogare, quæ ex eo à Cicerone, aliîſque ſparſim attinguntur. Illius capita hæc ſunt:

I. Hæredum inſtitutio. Δίδωμι, inquit, τὰ ἐμαυτοῦ πάντα Ἀμυνομάχῳ Φιλοκράτους Βατῆθεν, καὶ Τιμοκράτει Δημητρίου Ποταμίῳ, κατὰ τὴν ἐν τῷ Μητρῴῳ ἀναγεγραμμένην ἑκατέρῳ δόσιν. *Dono mea omnia Amynomacho, Philocratis filio Batithæ* (ſcilicet ex oppido Bate in tribu Ægeide, vt eſt apud Heſychium) *in Lex.* *& Timocrati Demetrij filio, Potamio* (ex oppido nempe Potamo in Leontide tribu, vti eſt apud Phauorinum) *in Lex.* *iuxta eam, quæ in Metroo relata inter acta eſt, vtrique factam donationem.* Fuit enim Metroon magnæ Deæ templum Athenis, ſubeuntibus primùm ex portu occurrens;

in quo leges, iudicia, cæteráque acta adſeruabantur, ex Athenæo, Suida, & aliis.

lib.9. in voc. Metr.

11. Scholæ, ſeu ſectatorum ſtudium. Κατὰ τάδε, *ea conditione* (ſupple bona omnia prædictis Amynomacho, & Timocrati trado) ἐφ᾽ ᾧ τε τὸν μὲν κῆπον, καὶ τὰ προσόντα αὐτῷ παρέξουσιν Ἑρμάχῳ Ἀγεμάρχου Μιτυληναίῳ, καὶ τοῖς συμφιλοσοφοῦσιν αὐτῷ, καὶ οἷς ἂν Ἕρμαχος καταλίπῃ διαδόχοις τῆς φιλοσοφίας ἐνδιατρίβειν κατὰ φιλοσοφίαν, καὶ ἀεὶ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἀπὸ ἡμῶν. *Vt hortum, & ipſi adiuncta Hermacho Agemarchi filio Mitylenæo, iiſque, qui cum illo ſimùl philoſophabuntur, & quibus ipſe Hermachus reliquerit Philoſophiæ ſucceſſoribus, ac iis etiam perpetuò, qui ex nobis profecti, philoſophaturi ſunt, vt commorari illeic poſſint inter philoſophandum, præbeant.* Et poſteà: Τὴν δὲ οἰκίαν τὴν ἐν Μελίτῃ παρεχέτωσαν Ἀμυνόμαχος, καὶ Τιμοκράτης ἐνοικεῖν Ἑρμάχῳ, καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ φιλοσοφοῦσιν, ἕως ἂν Ἕρμαχος ζῇ. *Domum etiam, quæ in Melite* (de hac eſt iam ſuperius dictum) *Hermacho, iiſque, qui cum eo philoſophabuntur, quandiù Hermachus vixerit, Amynomachus, & Timocrates inhabitandam tradunto.* Deinde: Ποιείσθωσαν δὲ μετ᾽ αὐτῶν καὶ Ἕρμαχον κύριον τῶν προσόδων, ἵνα μετὰ τοῦ συγκαταγεγηρακότος ἡμῖν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ καταλελειμμένου ἡγεμόνος τῶν συμφιλοσοφούντων ἡμῖν, ἕκαστα γένηται. *Hermachum verò redituum Dominum ſecum habento; vt cum eo, qui nobiſcum in Philoſophia conſenuit, quîque illorum, qui nobiſcum ſunt philoſophati, dux relictus eſt, ſingula gerantur.* Et paulò poſt, Δοῦναι δὲ τὰ βιβλία τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν πάντα Ἑρμάχῳ. *Libros verò, qui mihi ſunt, omneis dare* (ſupple, *iubeo*)

iubeo) Hermacho. Denique poſtquàm hæc præmiſit: Ἐπιμελείσθωσαν δὲ καὶ Νικάνορος, καθάπερ καὶ ἡμεῖς, *Nicanoris curam, ſicuti & nos, ſuſcipiunto*, ſubiicit, ἵν' ὅσοι τῶν συμφιλοσοφούντων ἡμῖν χρείαν ἐν τοῖς ἰδίοις παρεσχημένοι, καὶ τὴν πᾶσαν οἰκειότητα ἐνδεδειγμένοι, συγκαταγηράσκειν μεθ' ἡμῶν προείλοντο ἐν φιλοσοφίᾳ, μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς καθεστήκωσιν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν δύναμιν. *Vt quotquot ex iis, qui nobiſcum philoſophati, propriarum rerum vſum præbuerunt, & omni- odam familiaritatem declarantes, conſtituerunt in Philoſophia nobiſcum conſeneſcere, nullâ rerum neceſſariarum, quantum in noſtra ſitum eſt facultate, indigeant.*

III. Pupillorum ab amicis relictorum prouidentia. Ἐπιμελείσθω δὲ καὶ Ἀμυνόμαχος, καὶ Τιμοκράτης, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μητροδώρου Ἐπικούρου, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πολυαίνου, φιλοσοφούντων αὐτῶν, καὶ συζώντων μεθ' Ἑρμάχου, ὡσαύτως δὲ τῆς θυγατρὸς τῆς Μητροδώρου τὴν ἐπιμέλειαν ποιείσθωσαν. Καὶ εἰς ἡλικίαν ἐλθοῦσαν ἐκδότωσαν ᾧ ἂν Ἕρμαχος ἕληται τῶν φιλοσοφούντων μετ' αὐτοῦ, οὔσης αὐτῆς εὐτάκτου, καὶ πειθαρχούσης Ἑρμάχῳ. Διδότωσαν δὲ Ἀμυνόμαχος, καὶ Τιμοκράτης ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἡμῖν προσόδων εἰς τροφὴν τούτοις, ὅ,τι ἂν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν ἐπιδέχεσθαι δοκῇ, σκοπούμενοι μεθ' Ἑρμάχου. *Etiam Epicuri Metrodori filij, itémque filij Polyani, qui ipſi philoſophabuntur, viuéntque vnà cum* Hermacho, *Amynomachus, & Timocrates curam capeſſunto. Ipſius Metrodori filiæ ſimiliter curam habento, eámque, vbi ad ætatem nubilem peruenerit, illi, quem* Hermachus *ex ſecum philoſophantibus delegerit, collocanto. Sit modò illa & modeſta, &* Hermacho *obtemperans. Ex noſtris autem reditibus*

Digitized by Google

Amynomachus, & Timocrates his, vnde alantur, quod quidem ipſis videatur quotannis ſufficere, idipſum vnà cum Hermacho prouidentes, ſuppeditanto. Deinde, τὴν προῖκα τῷ θήλει παιδίῳ ἐπειδὰν εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ, μερισάτωσαν Ἀμυνόμαχος, καὶ Τιμοκράτης ὅσον ἂν ἐπιδέχηται ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ἀφαιροῦντες μετὰ τῆς Ἑρμάχου γνώμης. *Ipſam verò puellæ dotem, poſtquàm matura viro fuerit, Amynomachus, & Timocrates, quantum bonorum facultas feret, ex ſententia Hermachi accipientes, impertiuntor.* Ac poſteà: ἐὰν δέ τι τῶν ἀνθρωπίνων περὶ Ἕρμαχον γίνηται, πρὸ τοῦ τὰ Μητροδώρου παιδία εἰς ἡλικίαν ἐλθεῖν, δοῦναι Ἀμυνόμαχον, καὶ Τιμοκράτην, ὅπως ἂν διαταχθούντων αὐτῶν ἕκαστα γένηται τῶν ἀναγκαίων, κατὰ τὸ δυνατὸν, ἀπὸ τῶν καταλελειμμένων ὑφ' ἡμῶν προσόδων. *Quod ſi aliquid humani Hermacho contigerit, priuſquàm liberi Metrodori ad ætatem adultam peruenerint, Amynomachum, & Timocratem, vt ipſis decenter curatis, ſingula gerantur neceſſaria, quantum fas erit, ex iis, quos reliquerimus reditibus, dare illis conſtituo.*

IV. Celebritatum, in ſui, ſuorumque memoriam, inſtitutio. Ἐκ δὲ τῶν γινομένων προσόδων τῶν δεδομένων ἀφ' ἡμῶν Ἀμυνομάχῳ, καὶ Τιμοκράτει, κατὰ τὸ δυνατὸν μεριζέσθωσαν μεθ' Ἑρμάχου σκοπούμενοι (connectenda iſta eſſe cum ſequentibus, vel ex Cicerone colligere licet) εἴς τε τὰ ἐναγίσματα τῷ τε πατρὶ, καὶ τῇ μητρὶ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ἡμῖν, εἰς τὴν εἰθισμένην ἄγεσθαι γενέθλιον ἡμέραν, ἑκάστου ἔτους, τῇ προτέρᾳ δεκάτῃ τοῦ Γαμηλιῶνος, ὥστε καὶ εἰς τὴν γινομένην σύνοδον ἑκάστου μηνὸς ταῖς εἰκάσι τῶν συμφιλοσοφούντων ἡμῖν, εἰς τὴν ἡμῶν τε, καὶ Μητροδώρου μνήμην

lib. 2. de fin.

κατὰ

κατατεταγμένων. συντελείτωσαν δὲ καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν ἡμέραν, τοῦ ποσειδεῶνος, καθάπερ καὶ ἡμεῖς, συντελείτωσαν δὲ καὶ τὴν τοῦ Πολυαίνου, τοῦ Μεταγειτνιῶνος: *Ex reditibus bonorum, quæ Amynomacho, & Timocrati donata à nobis ſunt, quantum licuerit, ſeponunto (id proſpicientes cum Hermacho) ad parentandum noſtris, & patri, & matri, & fratribus, ac etiam nobis, pro conſueto celebrari natali die in decade prima menſis Gamelionis cuiuſlibet anni, atque adeò ad conuentum* (Epularem, ex Cicerone) *eorum, qui* loc. cit. *nobiſcum ſunt philoſophati, cuiuſque menſis vigeſimâ* (ſeu, vt Cicero loquitur, omnibus menſibus viceſimo die Lunæ) *ad noſtri ſimùl, ac Metrodori inſtitutum memoriam. Fratrum verò diem menſe Poſidæone* (qui ex parte noſtro Decembri reſpondet) *vt & nos fecimus, agunto; & Polyæni etiam diem Metagitnione menſe* (qui in Auguſtum cadit) *celebranto.*

V. Seruorum manumiſſio. Ἀφίημι δὲ τῶν παίδων ἐλεύθερον Μῦν, Νικίαν, Λύκωνα. ἀφίημι δὲ καὶ Φαίδριον ἐλευθέραν. *Ex ſeruis manu-mitto Murem, Niciam, Lyconem; Dimitto etiam Phædrium liberam.*

VI. Denique generalis omnium, ſed ſcholæ præſertim demandata cura. Ὅπως ἂν συνδιασώσωσιν, Ἀμυνομάχῳ, καὶ Τιμοκράτει κατὰ τὸ δυνατὸν, τὴν ἐν τῷ κήπῳ διατριβὴν, παρακαταλείπομαι, τοῖς τε αὐτῶν κληρονόμοις, ἐν ᾧ ἂν τρόπῳ, ἀσφαλέστατον ᾖ, ὅπως ἂν κἀκεῖνοι διατηροῖεν τὸν κῆπον, καθάπερ καὶ αὐτοὶ, οἷς ἂν οἱ ἀπὸ ἡμῶν φιλοσοφοῦντες παραδιδῶσι. *Depoſiti iure committo Amynomacho, & Timocrati, vt quantum fieri poterit, conſeruent ſcholam, quæ in horto eſt. Itémque eorum hæredibus, eo modo, quo maximè*

Digitized by Google

ratum ſit, vt ipſi quoque hortum ſeruent. Quâ etiam curâ tenebuntur ij, quibus ſucceſſores noſtri Philoſophi commiſerint. Et poſtremò, Καὶ τῶν λοιπῶν ἁπάντων, ὡς συνεσχημένων, ἐπιμελείσθωσαν, ὅπως δὴ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἕκαστα γίγνηται). *Cætera quoque omnia, prout à nobis conſtituta ſunt, quò peragantur ſingula, quatenus licebit, curanto.*

CAPVT II.

Quæ fuerint illius extrema.

DE morbo extremo, ac morte conſequuta vt iam dicamus, ſciendum eſt Epicurum fuiſſe conſtitutionis haud multum firmæ. Id innuit vel titulus libri à Metrodoro conſcripti, περὶ τῆς Ἐπικούρου ἀῤῥωστίας, *de Epicuri infirmitate*, ſeu *aduerſâ valetudine*. Innuit & inuidioſa illa exaggeratio Suidæ, quòd neque iniectionem veſtium Epicurus ferret, neque facilè è lecto deſcenderet, & neque Solem, neque ignem contueri poſſet, & ſimilia. Nempe vt iſta aliud non ſuadeant, ſaltem inſinuare poſſunt Epicurum fuiſſe habitûs, ſeu complexionis non robuſtæ. Porrò, vt in vitæ decurſu ſanitate vſus conſtante non fuerat, ſic graui tandem morbo interiit, calculo videlicet; quo etiam probabile eſt eumdem ſæpius vexatum fuiſſe. Recitat ecce Laërtius ex Hermacho in Epiſtolis, vt lapide vrinam cohibente diem clauſerit, cùm quatuordecim diebus ægrotaſſet. Memorabile verò eſt, quòd *iam morti proximus*, ἤδη τελευτῶν, ſcripſerit illam Epiſtolam,

apud Laërt. lib. 10.

in Lex.

loc. cit.

Digitized by Google

Epiſtolam, quam ad Idomeneum ſcriptam memorat Laërtius, ad Hermachum Cicero. Fortè ſcripta eſt ad vtrumque, propter δ' ὑμῶν: vel ad Idomeneum potiùs, quàm ad Hermachum, quòd Metrodori liberi ſatis fuiſſent Hermacho ex teſtamento commendati. Adde Hermachum, ſucceſſorem proximum, non videri fuiſſe abſentem, cùm etiam Epicuri mortem literis miſſis deſcripſerit; vt taceam illum ἐκ μειρακίου ad Rhetoricam potiùs, quàm ad Philoſophiam ſeſe comparaſſe, vt ex Laërtio perſpicuum eſt. Sed vtcumque ſit, Epiſtolam ecce. Τὴν μακαρίαν ἄγοντες, καὶ ἅμα τελευτῶντες, ἡμέραν τοῦ βίου, ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτί. Στραγγουρία τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους. Ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Σὺ δὲ ἀξίως τῆς ἐκ μειρακίου παραστάσεως πρὸς ἐμὲ, καὶ φιλοσοφίαν, ἐπιμελοῦ τῶν παίδων Μητροδώρου. Poſſemus verba verbis reddere; cùm Epiſtolam tamen integram Cicero ipſe verterit, aliis, quàm ipſius verbis interpretari pigeat. Ille ergo ſic: *Cùm ageremus vitæ beatum, & eumdem ſupremum diem, ſcribebamus hæc. Tanti autem morbi aderant veſicæ, & viſcerum, vt nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. Compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum, inuentorúmque noſtrorum. Sed tu, vt dignum eſt tuâ erga me, & erga Philoſophiam voluntate ab adoleſcentia ſuſceptâ, fac vt Metrodori tueare liberos.* Addit Laërtius ex Hermippo, Epicurum ſeſe in balineum calidâ aquâ plenum demiſiſſe; cumque popo-

l. 2. de fin

loc. cit.

ſciſſet merum, id hauſiſſe; & dum commendaret amicis, vt dogmatum ſuorum forent memores, hæc inter verba defeciſſe: Subiicit continuò Laërtius hoc ex ſeipſo Tetraſtichon:

Χαίρετε, καὶ μέμνησθε τὰ δόγματα, τοῦτ' Ἐπίκουρος
  ὕστατον εἶπε φίλοις οἷσιν ἀποφθίμενος.
Θερμὴν εἰς πύελον γὰρ ἐσήλυθε, καὶ τὸν ἄκρατον
  Ἔσπασεν, εἶτ' Ἀΐδην ψυχρὸν ἐπεσπάσατο.

Extremum hoc moriens Epicurus dixit amicis:
  Saluete, & placitis inuigilate meis.
Quippe iniit peluim calidam, vinóque ſubhauſto
  Plutonis gelidas protinus hauſit aquas.

CAPVT III.

Quo tempore obierit.

FLuebat porrò, quo tempore Epicurus interiit, CXVII. Olympiadis annus II. Archonte Pytharato. Siquidem poſt δεύτερον ἔτος, quod ex Apol-
lib. 10. lodori Chronicis retulit Laërtius, benè legit Caſaubonus τῆς εἰκοστῆς ἑβδόμης, καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος: Siquidem cùm vulgò deſit vox, εἰκοστῆς, quis capiat Epicurum natum Olympiade CIX. mori potuiſſe CVII? Et verò CXXVII. eſt, in quam annus Epicuri LXXII. quo obiiſſe dicitur, cadit. Iam & menſem, & diem
lib. 1. anni, quo Epicurus è viuis exceſſit, indicat Clemens
ſtrom. Alexandrinus. Memorat enim Antilochum ab ætate Pythagoræ ad mortem vſque Epicuri, numerantem annos

annos CCCXII. adiicientemq́ue huiuſmodi mortem contigiſſe menſis Gamelionis die decimâ. Quo loco nota, ſi Pythagoræ ætatem numeraueris ab Olympiade LX. quâ ille floruiſſe apud Laërtium dicitur, non reperiri pluréis annos ad mortem vſque Epicuri, quàm CCLXX; ac proinde calculo Antilochi deeſſe annos XLII. Quocircà ἡλικίαν illam, ſeu ætatem accipiendam eſſe à nato vſque Pythagora, qui anno deinde ætatis circiter XL. florere occeperit. Cùm Epicurus porrò dicatur à prædicto Apollodoro vixiſſe annos LXXII. quod confirmat etiam Cicero, dum, *ſemper*, inquit, *verum fuit, morietur Epicurus cùm duos, & ſeptuaginta annos vixerit, Archonte Pytharato*; (& ex quo nonnulli coniiciunt Epicuri mortem in annum climactericum, qui nouennario menſuretur) non eſt tamen annus extremus, ſeu LXXII. vt completus accipiendus. Siquidem illum Epicurus ſolummodò attigerat, vt puta tribus adiectis diebus ad LXXI. cùm fuerit natus VII^a. mortuus X^a. menſis Gamelionis (interpoſitis ab ortu ad interitum Olympiadibus, ſeu tetraëteridibus completis XVIII. vno anno minùs.) Quamobrem, perinde hoc eſt, ac dum Plinius, Lucianus, Cenſorinus Siculum, ſeu Leontinum Gorgiam vixiſſe dicunt annos CVIII. cùm illum tamen Cicero, & Valerius Maximus compleſſe tantùm dicant CVII. Notanda verò heic comparatio, quam Plutarchus inſtituit Epicurum inter, & Gorgiam. Poſtquàm enim ſcripſit Alexidem Comicum (ſcilicet Menandri filium, &

lib. de fato.

lib. 7. cap. 48.
in Macrob.
de die nat.
in Cat. mai.
lib. 8. cap. 13.
lib. de orac. def.

in Lex. Stephani Comici patrem, vt refertur à Suida) vixiſſe duplum vitæ Metrodori, hoc eſt annos CVI. cùm *lib. 10.* Metrodorus, ex Laërtio LIII. vixerit; ſubiicit Gorgiam Sophiſtam vixiſſe πλέον, ἢ ἐπίτριτον, *ampliùs triente*, ſeu proportione ſeſqui-tertia, quàm Epicurum. Id nempe, quia ſi accipiamus numerum XXXVI. is ipſe erit, quem duplicatum Epicurus vixerit, triplicatum Gorgias. Quod Plutarchus verò dixit, *ampliùs*, reſpexit fortè ad opinionem, quam deinde ſequuti *lib. 3. cap. 1.* ſunt Quintilianus, & Suidas, quòd videlicet Gor*in Lex.* gias vixerit annos CIX. Non video porrò quorſum *Heruetus.* Interpres Clementis Alexandrini pro Gamelione verterit *Octobri.* Etſi enim ſit aliqua circa ordinem menſium Græcorum controuerſia; neminem tamen reperias, qui Gamelionem non faciat ſextum, ſeptimum, vel octauum ab Hecatombæone, qui cùm altiùs, quàm à Iunio non poſſit incipere, profectò ſemper Gamelion longè aberit ab Octobri. Cùm itaque multis argumentis Gamelion fuiſſe conuincatur ab Hecatombæone ſeptimus, ille ad Ianuarium potiùs videtur fuiſſe referendus. Quia verò annus ille ſecundus Olympiadis CXXVII. cœpit ab æſtate anni periodi Iulianæ MMMM, CCCC, XLIII. debuit Gamelion eiuſdem anni incidere in Ianuarium anni incipientis periodi Iulianæ MMMM, CCCC, XLIV. In quem autem diem Ianuarij dies decima Gamelionis incidere potuerit, determinatu facile non eſt. Si liceat tamen Gamelionem inchoare (vt tempore natiuitatis factum obſeruauimus) à decima quarta Luna,

Luna,ſeu à plenilunio, quod ſeptimo loco poſt ſolſtitium æſtiuum contigerat; cùm nouilunium celebratum fuiſſet die Decembris XXX. ac proinde Luna decima quarta numerata fuiſſet die Ianuarij XII. idcircò vbi iſtum primum Gamelionis fecerimus, decimus eius incidet in Ianuarij XXI. Tali igitur die debuit mors Epicuri contingere. Ex quo notandum vlteriùs eſt, cùm Epicurus dicitur attigiſſe annum LXXII. debere illud de Græcorum anno, non de Iuliano accipi;ſic enim duo deeſſent dies,cùm die Ianuarij XXIII. natum fuiſſe probatum ſit. Nunc facile eſt Epicuri mortem ad ea referre tempora,quæ iam nobis in vſu ſunt. Siquidem vbi X. dies detraxerimus, & pro Solari cyclo illius anni (ſcilicet X X.) ac literâ D in veteri ſtylo, noſtrum G repoſuerimus, perſpicuum euadet Epicurum mortuum die Ianuarij XXXI. exſiſtente feriâ quartâ, ſeu die Mercurij, ante Chriſti æram CCLXX, ac proinde ante huius à Chriſto anni Ianuarium exeuntem M,DCCCC,III.

CAPVT IV.

Quàm cara Sectatoribus eius memoria fuerit.

SVpereſt cognoſcamus paucis vt Epicuri mortui memoriam Sectatores coluerint. Nam miſſum quidem imprimis facio,quòd patria illum *ſtatuis æreis honorauerit*, χαλκαῖς εἰκόσι τιμήσασα, vt Laërtius loquitur. *lib.* 10. Adnoto verò ſtatas dies, ac teſtamento cautas cæremonias fuiſſe à Sectatoribus ſtudioſiſſimè ob-

Digitized by Google

ſeruatas. Poſt enim CCCL. annos ſcribens hæc de re

lib. 35. cap. 2. Plinius, *Natali eius*, inquit, xx^a^. *Luna ſacrificant, feriáſque omni menſe cuſtodiunt, quas Icadas vocant.* Ex hoc intelligere licet Epicureos à Græcis authoribus (vt

lib. 7. ab Athenæo) εἰκαδισταὶ dici, quòd εἰκάδας obſeruitarent, vt Rhodiginus quoque animaduertit. Tametſi

Riuier. non deſunt, qui putent Icadiſtas dictos, quod τοῦ εἰκάδος nomine non modò viceſima ſeu dies, ſeu Luna ſignificetur, verùm etiam effigies, ſeu imago, εἰκὼν, Epicuri, quâ eorum nullus deſtituebatur. Porrò de

loc. cit. hiſce imaginibus audiendus etiam Plinius eſt: *Vultus*, inquit, *Epicuri per cubicula geſtant, ac circumferunt*

lib. 5. de fin. *ſecum.* Cicero autem ſub perſona Attici: *Nec tamen*, inquit, *Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam, cuius imaginem non modò in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis,*

Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 19. *& annulis habent.* Sunt qui addant, *aliquibus magnæ curæ fuiſſe Epicuri imagines non annulis modò, ſed & poculis habere, arbitrantibus hoc genti, & nomini ſuo fauſti eſſe ominis.* Ad hæc, vt affectum erga ipſum verbis expreſſum habeas, audi Patronem illum loquentem circa Melitenſium Parietinarum negotium: *Honorem*, in-

l. 13. fam. ep. 1. quit Cicero, *officium, teſtamentorum ius, Epicuri authoritatem, Phædri obteſtationem, ſedem, domicilium, veſtigia ſummorum virorum ſibi tuenda eſſe dicit.* Maximè

lib. 1. de fin. verò ipſum Torquatum: *Nonne ei maximam gratiam habere debemus*, inquit, *qui exauditâ quaſi voce naturæ, ſic eam firmè, grauitérque comprehenderit, vt omneis benè ſanos in viam placatæ, tranquillæ, quietæ, beatæ vitæ deduceret?* Et rurſus: *Quem ego*, inquit, *arbitror vnum vidiſſe*

Ibid.

verum,

verum, maximiſque erroribus hominum animos liberauiſſe, & omnia tradidiſſe, quæ pertinerent ad benè, beatéque viuendum. Heinc quia Epicurus ſuos moriens admonuerat, vt placitorum ſuorum meminiſſent, docet Cicero, cùm omnes ad verbum ediſcerent ratas Epicuri ſententias, fuiſſe etiam, qui dogmata omnia memoriâ tenerent, ac imprimis Scyronem illum, de quo in Academicis. Verùm ſufficiat heic pauca ex Lucretio attexere, vt vberiùs intelligas, quanto affectu & doctorem, & dogmata proſequerentur. Sic igitur ille tertium librum inchoat: *lib. 2. de fin.* *lib. 4.*

E tenebris tantis tam clarum extollere lumen
Qui primus potuiſti, inluſtrans commoda vitæ,
Te ſequor, ô Graiæ gentis decus, inque tuis nunc
Fixa pedum pono preſſis veſtigia ſignis:
Non ita certandi cupidus, quàm propter amorem,
Quòd te imitari aueo. Quid enim contendat hirundo
Cygnis? aut quidnam tremulis facere artubus hœdi
Conſimile in curſu poſſint, ac fortis equi vis?
Tu pater es rerum inuentor; tu patria nobis
Suppeditas præcepta, tuiſque ex, inclute, chartis,
Floriferis vt apes in ſaltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depaſcimur aurea dicta,
Aurea, perpetuâ ſemper digniſſima vitâ.

Et ſtatim:

His tibi me rebus quædam diuina voluptas
Percipit, atque horror, quòd ſic natura tuâ vi
Tam manifeſta patet ex omni parte retecta.

Ac poſteà:

Ipſe Epicurus obit decurſo lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio ſuperauit, & omneis
Præſtinxit, ſtellas exortus vti ætherius Sol.

CAPVT V.

Quantâ conſtantiâ, conſenſionéque Scholæ ipſius ſucceſſio viguerit.

DIgnum verò quoque memoratu eſt tum Scholæ ipſius ſucceſſionem fuiſſe conſtantem admodum; tum ſucceſſores, ſectatoreſque ita perpetuò conſenſiſſe, vt videri res admirationis digniſſima poſſit. Et quod attinet quidem ad conſtantiam, notum eſt præſides hortorum, ſeu præfectos Scholæ, ab ipſa morte Epicuri ad tempora vſque Iulij, & Augusti Cæſarum continuâ ſerie ſibi ſuccedenteis memorari à Suida exſtitiſſe quatuordecim; idque per annos CCXXXVII. Illis verò temporibus, quam-multi eſſent Epicurei etiam viri ſummi, & in Republica Principes, vel ex vnius Ciceronis monumentis poſteà dicetur. Deinde Lucianus ſcribit temporibus ſuis ſtipendia Epicureis, haud ſecùs quàm aliis profeſſoribus, ab Imperatore fuiſſe conſtituta; adiiciens illorum aliquo demortuo, probatiſſimum quemque in locum ipſius fuiſſe ſolitum ſubrogari. At Laërtius poſt Lucianum ſcribens declarat quemadmodum cæteris Philoſophorum ſucceſſionibus propè deficientibus,

in vo. Epi. *in Eun.* *lib.10.*

tibus, Epicuri ſucceſſio continenter perſeueraret, præfecturaſque diſcipulorum, alias aliis ſuccedenteis innumeras efficeret. Addit Numenius apud Euſebium, eiuſcemodi ſucceſſionem ad ſua vſque tempora ſic perſeueraſſe, ac etiam-num perſiſtere, vt inpoſterùm etiam perduratura videretur. Heinc ſequutus Lactantius, *Epicuri*, inquit, *Diſciplina multò celebrior ſemper fuit.* Vno verbo, quandiù literæ in Græcia floruerunt, & Roma ipſa à Barbarorum deuaſtatione immunis fuit, Epicuri Schola, atque diſciplina non incelebris conſtitit. lib. 14. prep. lib. 3. cap. 17.

Circa Conſenſionem, prætereo illud Ciceronis, *Suſtinuero Epicureos tot meos familiareis tam bonos, tam inter ſe amanteis viros*, cæteraque loca ſimilia. Illud potiùs adnoto; cùm cæteræ Sectæ ab ipſis vſque initiis diſcerptæ ſemper inteſtinis diſſidiis fuerint, Epicuream longè abfuiſſe, vt tale quidpiam pateretur. Scribit enim Themiſtius *ea, quæ Epicuro placuerunt, vt quaſdam Solonis, aut Lycurgi leges ab Epicureis omnibus ſeruari.* Et quaſi omneis vnus, idemque animaret ſpiritus, *Apud iſtos*, inquit Seneca, *quicquid dicit Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum refertur. Omnia, quæ quiſquam in illo contubernio loquutus eſt, vnius ductu, & auſpiciis dicta ſunt.* Verùm res fiet adhùc illuſtrior, ſi Numenij Pythagorici locum, qui eſt apud Euſebium, iſthùc traduxerimus. Ille enim poſtquàm doluit, quòd Platonis ſucceſſores conſenſionem non defendiſſent, propter quam Pythagorei in pretio forent, ſubiicit, *Hoc verò modo Epicurei (immerentes licet)* 4. Acad. orat. 4. epiſt. 33. lib. 14. prep.

inſtituti, nullâ omninò in re diſſidere ab Epicuro viſi ſunt, profeſſique eadem cum Sapiente ſuo placita habere, non iniuriâ ſuum attigêre ſcopum. Ex eo deinceps Epicureis longo iam tempore euênit, vt neque ſibi inuicem, neque Epicuro vlla in re contradixerint, quæ digna quidem ſit memoratu. Quin apud ipſos delictum eſt, vel impietas potiùs, & damnandum piaculum, ſi quidpiam fuerit innouatum: Quare id nemo audeat. Hinc propter conſtantem illorum inter ſe conſonantiam, dogmata placidiſſimè, pacatiſſiméque ſe habent, hæcque Epicuri inſtitutio Reipublicæ cuipiam veræ, germanæque perſimilis eſt, quam nempe à ſeditione remotiſſimam vna mens communis, vnáque moderatur ſententia. Ex quo nec defuerunt, nec deſunt, neque, vt apparet, defuturi ſunt, qui perlubenter illam ſequantur. At Stoicos inter factiones, &c. Poſſet quiſpiam exiſtimare nihil iſti loco deeſſe, niſi vt de Epicureis omnibus illud diceretur, quod de duobus dictum à Valerio ſuprà vidimus, vt ſcilicet quis talem Societatem cœleſtis concordiæ ſinu genitam, nutritam, ac finitam putet.

lib. 1. cap. 8.

CAPVT VI.

Qui Succeſſores, Sectatoreſque Epicuri commemorentur.

NVnc, cùm videatur Catalogus illorum eſſe ſubtexendus, qui Epicuro mortuo in illius Secta claruerunt: Notum eſt quidem ex antè dictis, ſucceſſiſſe

ceſſiſſe Epicuro Hermachum, & Hermacho Polyſtratum, conſtátque ex Laërtio ſucceſſiſſe Polyſtrato Dionyſium, & Dionyſio Baſilidem;at qui fuerint illi decem ſucceſſores à Baſilide ad eum vſque, qui temporibus Auguſti ſcholam tenuit, non eſt nobis dicere promptum. Fortaſſis tamen Baſilidi ſucceſſit Protarchus Bargyleites, ille ſcilicet, qui Straboni *lib. 14.* Illuſtris vir dicitur. Docet verò idem Strabo Protarchi diſcipulum exſtitiſſe Demetrium cognomento Laconem, cuius Laërtius etiam meminit, & quem *lib. 10.* Sextus Empiricus dicit inter Sectatores Epicuri *lib. 2. adu. Log.* fuiſſe inſignem. Fortè huic ſucceſſit Diogenes Tarſenſis Selectarum Scholarum auctor, quarum Laërtius in Epicuro ad viginti vſque libros citat:citat verò etiam dogmatum moralium eiuſdem Epitomen. Memorat præterea Laërtius (incertum tamen an ad ſeriem ſucceſſorum pertineant) duos Ptolemæos Alexandrinos, ex quibus ſeu color, ſeu aliud diuerſitatem fecerit, vnus Niger dictus fuit, alter verò Albus. Memorat etiam Orionem. Memorare etiam videtur Democritum quemdam, qui intellectæ Epicuro voluptatis meminerit in Timocrate.

Sequuntur præter ordinem duo, quos videre licet apud Athenæum. Vnus eſt Diogenes ex Seleucia *lib. 13.* Babyloniæ vicina, quem ille facundum quidem inter differendum deſcribit; ſed cætera malè moratum, vt ſuperiùs retulimus. Alius eſt Lyſias, quem idem ſcribit apud Tarſum imperaſſe, & electum à Patria Stephanephorum, Herculis nempe Sacerdotem, principa-

tum cum regiis ornamentis retinuiſſe. Hic eſt, qui diuitum fortunas in pauperes diſtribuens, multos etiam ex iis occîdit, qui dare abnuerent. Quo tempore is vixerit, definire non poſſumus; Diogenes ille cùm fuerit Alexandri Syriæ Regis, & Antiochi illius ſucceſſoris temporibus, referri poteſt ad Olympiadem circiter C L V. Videtur per hæc tempora floruiſſe Eucratidas ille, de quo apud Ianum Gruterum in inſcriptionibus hæc leguntur: Brunduſij pro foribus ædium Diomedis Athenæi medici, in baſi, ΕΥΚΡΑΤΙΔΑΣ Πεισιδάμου Ρόδιος φιλόσοφος Επικούρειος τὸν τόπον τῆς Βρενδεσίνων βουλῆς εἰς τὴν ταφὴν ψηφισαμένης. *Eucratidas Peiſidami F. Rhodius, Philoſophus Epicureus L.P.D.D.D.*

At non longè poſt ea tempora floruiſſe videtur in ſchola Apollodorus ille, quem Laërtius & illuſtrem dicit, & κηποτύραννον, vt opinor, vocat, quòd ſic in hortis regnauerit, vt in iudiciis regnaſſe Demoſthenes dictus eſt. Hic ſupra libros trecentos ſcripſit, ac nominatim Epicuri vitam aliquot libris complexus eſt: Laërtius enim περὶ τοῦ Επικούρου βίου primum citat. Suſpicetur quiſpiam eumdem eſſe, cuius & Laërtius, & alij Chronica citant. Apollodori auditor fuit Zeno Si-
lib.7. donius, ex Laërtio, qui addit ipſum multa ſcripſiſſe. Memorat etiam alicubi eumdem fuiſſe ſententiâ, & eloquutione clarum; ex quo fit, vt hunc eſſe putem,
l.1.de nat. Deor. quem Zenonem Cicero ſcribit dixiſſe diſtinctè, grauiter, ornatè, adiiciens dictum Coryphæum, & Principem Epicureorum. Niſi fortè ſit; tam ipſe, quam Apollodorus ſuperiorum ſunt temporum; Sin au-

tem

tem ſit, tum pertinet ad tempora Imperatorum, quando Cicero & ipſum audiuit, & de eodem ad Atticum ſcribens: *Zenonem*, inquit, *tam diligo, quàm tu.* *ibid. lib. 5. epiſt. 11.*

Aliquantò vetuſtior, ſed Romæ, fuit T. Lucretius Carus (obiit enim iuxta Euſebium Olympiade CLXXI. cùm ageret annum ætatis quadrageſimum tertium) Poëta nempe ille inſignis, cuius ſex libri de rerum natura hactenus ſuperſtites vberiorem, quàm aliàs vſquàm, Epicureæ Philoſophiæ explicationem continent, & qui videretur præſertim hoc loco eſſe celebrandus, niſi quotquot magni viri ſcripta eius attigerunt, maximopere ipſum commendaſſent. Dictus nimirùm illis eſt *vir multæ artis, præſtans elegantiâ, doctus, magnus*, & alia. Hinc cùm elogio noſtro non egeat, ſufficiat heic apponere egregium de ſcriptis illius, Ouidij vaticinium: *Q. Cic. Quintil. Stat. Seren. &c.* *lib. 1. Amor. eleg. 15.*

Carmina ſublimis tunc ſunt peritura Lucreti,
Exitio terras cùm dabit vna dies.

Vetuſtior adhùc Romæ fuerat Pompilius Andronicus natione Syrus, quem Suetonius inter illuſtreis recenſet Grammaticos, quique opuſculum annalium Elenchorum ſedecim millibus nummûm preſſus inopiâ, vendidit. Ne memorem verò Aurelium Opilium Epicurei cuiuſdam libertum, qui Philoſophiam primò, deinde Rhetoricam, nouiſſimè Grammaticam docuit, ex eodem Suetonio; placet potiùs eos memorare, quos Cicero refert vt contemporaneos, & maxima parte etiam familiareis. *lib. de Ill. Gram.* *ibid.*

Ex illorum numero ſunt T. Pomponius Atticus,

quem Cicero colloquutorem in libris de legibus facit;cui dicat librum de Senectute; ad quem ſcripta ſedecim ſuperſunt Epiſtolarum volumina. De præclaro huius ingenio, virtuteque eximiâ nihil eſt, quod heic adiiciamus; cùm præter ea, quæ colligere ex Ciceronis operibus licet, vita ipſius egregia per Cornelium Nepotem ſcripta teratur omnium manibus.

L. Torquatus, ex nobili, & antiqua illa Torquatorum familia; & alius tamen ab eo, qui cum Cn. *lib. 1. de fin.* Octauio Conſul fuerat; quem Cicero colloquutorem in libris de Finibus facit, appellans ipſum hominem omni doctrinâ eruditum. Hic obierat, cùm Cicero huiuſmodi opus conſcripſit, vt teſtatum ex *lib. 13. ep. 19.* iis habemus, quæ ſunt ſcripta ad Atticum. Videtur verò & idem eſſe, aduerſus quem accuſatorem pro P. Sylla oratio eſt.

C. Velleius Senator, quem colloquutorem facit *lib. 1.* Cicero in libris de natura Deorum, eloquentiam eius commendans, ipſumque eſſe prædicans, ad quem qui tum Romæ eſſent Epicurei primas deferrent; cùm eundem quoque L. Craſſus omnibus togatis ſine dubio anteferret, & paucos cum illo è Græcia Epicureos compararet.

C. Caſſius, cuius, & ad quem Epiſtolæ quædam *lib. 15. famil.* inter Ciceronianas exſtant. Iſte ex inita cum Bruto ad tuendam patriæ libertatem ſocietate euaſit illu- *in Bruto.* ſtris. Multa de eo habet Plutarchus: multa etiam va- *Philip. 2.* riis in locis ipſe Cicero; ſed in Philippicis præſertim; vbi

Digitized by Google

vbi & geſta ipſius in Oriente commendat, & generoſam familiam prædicat, & nullam cenſet poſteritatem tam immemorem, nullas literas tam ingratas, quæ non eius gloriam memoriâ immortalitatis proſequantur.

C. Trebatius, quem factum Epicureum, & idem cum Attico ſentientem jocatur in Epiſtolis. Is eſt, ad quem Topica miſit, & quem apud Cæſarem ita commendauit, vt probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem neminem dixerit. Et, *accedit*, inquit, *quòd familiaritatem inducit, in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia.* Sed, ne multa conſecter, vide vel vnicum locum in VI. Epiſtolarum, in quo quanti virum faciat, & quantopere ipſum amet, facit luculentiſſimum. *lib. 7. ep. 12.* *ibid. ep. 19.* *ibid ep. 5.* *epiſt. 6.*

L. Papirius Pætus, cuius illuſtrem familiam Papiſiorum antiquitùs dictam Cicero retexit, ſimúlque eloquentiam, ac peritiam rei militaris, & virtutes cæteras, atque ornamenta commendat in Epiſtolis. Nominatim verò ad Atticum ſcribens, *L. Papirius Pætus*, inquit, *vir bonus, amatórque noſtri, mihi libros eos, quos Ser. Clodius reliquit, donauit.* *lib. 9. ep. 21.* *ibid. ep. 25.* *lib. 1. ep. vlt.*

Verrius, qui Pæti familiaris, cum ipſo ſimul Attico, idcircò dici videtur, quòd ex eadem quoque fuerit Epicuri familia. *lib. 9. ep. vlt.*

L. Sanfeius, cuius Cicero in Epiſtolis ad Atticum meminit. De eo ſic habet Cornelius Nepos, cùm de Attico loquitur: *Cùm L. Sanfeij Equitis Rom. æqualis ſui, (qui cum eo complureis annos ſtudio ductus Philoſophiæ ba-* *lib. 1. ep. 4.* *in vit. Att.*

Digitized by Google

bitârat, habebâtque in Italia pretioſas poſſeſſiones) Triumuiri bona vendidiſſent, conſuetudine ea, qua tum res gerebantur, Attici labore, atque induſtria factum eſt, vt eodem nuncio Sanſeius fieret certior ſe patrimonium amiſiſſe, & recuperaſſe.

lib. 1. T. Albutius, cuius fit mentio in libris de natura Deorum, & qui in Bruto doctus Græcis, vel potiùs penè Græcus dicitur. Scilicet Athenis adoleſcens fuit, vbi & perfectus euaſit Epicureus, ac orationes deinde ſcripſit, vt ex eo loco intelligitur. An hic idem fuerit cum Albucio illo, quem Cicero in orationibus dicit, cùm in Sardinia triumphaſſet, poſteà Romæ damnatum fuiſſe, incompertum mihi eſt. *in Piſon.*

L. Piſo, quem Cicero cum prædicto Albucio confert, poſſet heic adiungi: verùm ita depingitur, vt videatur moribus corruptiſſimis exſtitiſſe. In ipſa porrò in Piſonem Oratione memoratur Græcus ille, qui fuit vir non Philoſophiâ ſolùm, ſed literis etiam perpolitus: Homo verè humanus, ac eo ſolùm nomine infelix, quod Piſonem (etſi Senatorem) nactus fuit diſcipulum.

lib. 1. *Acad.* C. Amafanius, cuius dicendi rationem etſi Cicero improbat, non negat tamen, quin eius libris (quibus ſcilicet Epicuri diſciplinam explicabat) multitudo commota, ad eam ſe contulerit. Hic ille idem eſſe videtur, quem Caſſius in Epiſtolis ad Ciceronem Amafinium dicit, & vnum cenſet eſſe ex malis verborum interpretibus. *lib.* 15. *ep.* 19.

ibid. Catius Inſuber, quem idem Caſſius cenſet alium malum

malum verborum interpretem. Hic eſt, quem Cice- *ibid. ep.*
ro ſcribit dicta Epicuro, & Democrito εἴδωλα nomi- *16.*
naſſe *ſpectra*. Doctum appellat Horatius, & Quinti- *2. ſerm. ſat. 4.*
lianus leuem quidem, ſed non iniucundum aucto- *lib. 10. cap.*
rem. *1.*

Panſa, cuius idem Caſſius commendat probita- *lib. 15. ep.*
tem, & clementiam, laudans virum, quòd ἡδονὴν ſe- *19.*
quens virtutem retineat. Hunc Cicero vocat ſuum. *lib. 7. ep.*
Cùm verò Torquatus illum interemptum à medico *12.*
ipſius Glaucone ſuſpicaretur, & hominem in vincu-
lis vt parricidam cuſtodiret; medicum Cicero pur- *epiſt. 6.*
gauit in Epiſtolis ad Brutum.

M. Fabius Gallus, ad quem Cicero de morbo ex *lib. 7. ep.*
inteſtinis, quo, decimo iam die laboraret, ſcripſit, ſi- *26.*
gnificans ſimilem illi, quo Epicurus interierat, hoc-
que adiiciens; *confectus languore, & fame magis tuum*
officium deſideraui, quàm abs te requiri putaui meum.
Hunc Gallum fuiſſe alium ab iis, quos Virgilius in *ecl. 6. &*
Eclogis memorat, ſatis manifeſtum eſt. *10.*

Phædrus, quem Cicero audiuit, & Atticus valdè *lib. 1. de fin.*
amauit. Nobilis fuit Philoſophus, ſic enim illũ Cice- *lib. 13. ep.*
ro in Philippicis appellat, dum Lyſiadem Athenien- *1.*
ſem illius filium commemorat. Quin-etiam illo nihil *lib. 5. de fin.*
elegantius, nihil humanius fuiſſe ſcribit in libris de *Phil. 5.*
natura Deorum: *ſed ſtomachabatur*, inquit, *ſenex,* *lib. 1.*
ſi quid aſperius dixeram, opinor, contra Epicurum.

Patro, quicum Cicero dicit omnia ſibi fuiſſe præ-
ter philoſophiam. Videtur autem fuiſſe ex hæredum
Epicuri ſucceſſoribus; ſcilicet non oſcitanter curabat

I 3

legatam domum. Quippe cùm, vt eſt antè adnotatum, ab Areopago, Polycharmo Prætore, C. Mēmius locum obtinuiſſet, in quo exædificaret, id ſummè contendit, vt ὑπομνηματισμὸν, ſeu decretum in tabulas relatum Areopagus tolleret, vnde & Ciceronem in-
lib. 13. ep. 1. duxit vt eâ de re ad Memmium Epiſtolā ſcriberet, de qua, ipſiuſque ſucceſſu, nihil eſt heic loci repetēdum.

Et Memmius quidem aliquis videri poteſt accenſendus Sectatoribus Epicuri, is nimirum, cui Lucretius libros ſuos dicans, *Pangere conor*, inquit, *Memmiadæ noſtro*; &, *Inclute Memmi*, &c. Verùm aſſentiri
in Lucret. Lambino non poſſum exiſtimanti illum eſſe C. iſtum
in Lucret. Memmium; nec Giſanio adiicienti voluiſſe ipſum parietinas illas in honorem Epicuri ædificare, vti Cicero ædificauit Academiam. Certè enim, qui illam ad Memmium Epiſtolam legerit, nihil minùs intelliget, quàm ipſum aut fuiſſe Epicuri doctrinam ſequutum, aut ædificationem illam in Epicuri honorem voluiſſe ſuſcipere.

Plato Sardianus, qui ſolebat multùm eſſe Athenis; is ſcilicet, qui Licinium Æſopi tragœdi ſeruum, cùm aufugiſſet, ac apud Patronem pro libero fuiſſet, re cognita comprehendit, & in cuſtodiam Epheſi tradi-
lib. 1. ep. 2. dit, vt Cicero Quintum fratrem monet.

lib. 4. Acad. Timagoras, quem Cicero dicit negauiſſe ſibi vnquam, cùm oculum torſiſſet, duas ex lucerna flammulas eſſe viſas.

lib. 2. de fin. Denique Syron, & Philodemus, quos cùm optimos viros, tum doctiſſimos homines Cicero appellat.

lat. Videtur porrò hic Syron, quem amicum ſuum alicubi dicit, idem eſſe quem Scyronem aliàs nominat. Sed & notum eſt, quod adnotat Seruius, Syronem eſſe, quem Virgilius in Eclogis ſub Sileni perſona loquentem inducit: cùm Chromis, & Mnaſylus ſint Virgilius, & Varus, qui docente Syrone Sectam Epicuream didicerint. Philodemus autem idem eſſe videtur cum eo, quem Strabo Gadareum dicit, & cuius Laërtius librum decimum de Philoſophorum compoſitione citat. *lib.6.epiſt. 11.* *Ecl.6.* *lib. 16.*

Præter hoſce verò, quorum nomina apud Ciceronem habentur, commendatur ecce non ſemel à Plutarcho Statyllius ille, *qui forti*, inquit, *pectore erat, & Catoni addictus, Cæſarique infenſus, infractum ipſius Catonis æmulabatur animum; & cùm inuitus probibitus, ne ſibi manus inferret, fuiſſet à cæteris Philoſophis; inſignem poſteà Bruto fidem, operámque præſtitit, Philippenſique in acie occubuit; vtcumque Brutus ex eius ſententia non ſuſcepiſſet negotium; quatenus non decere aiebat cordatum, ſapientémque virum prauorum, ſtultorúmque cauſſà periclitari, ac perturbari.* An is idem eſt cum Statyllio Flacco, cuius hocce in Anthologia elegans exſtat diſtichon? *in Cat. Min.& in Bruto.* *lib.1.*

Χρυσὸν ἀνὴρ εὑρὼν, ἔλιπε βρόχον, αὐτὰρ ὁ χρυσὸν
Ὃν λίπεν, οὐχ εὑρὼν, ἧψεν ὃν εὗρε βρόχον.

Hic aurum inueniens laqueum ſinit; ille relictum
Non aurum, at laqueum, quem ſubeat, reperit.

Legitur & apud Quintilianum L. Varus, qui Cæſaris amicus fuit, & cui, cùm feciſſent conuitium

Digitized by Google

Caſſij Seueri aduocati, ipſe Caſſius, & à Prætore fuit obiurgatus, & tranſtulit crimen, neſcire ſe dicens qui conuitiati, &c.

Iam Auguſti temporibus notum eſt claruiſſe, quem fuiſſe Epicureum ex Seruio mox retulimus, P. Virgilium Maronem, Latinorum poëtarum abſque controuerſia Principem. Poſſemus varia loca proferre, quibus ipſum ſub Epicuro militaſſe Seruius notat; ſed ſufficit principium illud elegantis Poëmatis. *Ceiris.*

Etſi me vario iactatum laudis amore,
Irritáque expertum fallacis præmia vulgi,
Cecropius ſuaueis exſpirans hortulus auras
Florentis viridi Sophiæ complectitur vmbra.

De Quintilio Varo, quòd Epicureus fuerit, præter recitatum Seruij teſtimonium, coniectura eſt quædam, quòd Horatius Epicureus Virgilium Epicureum ob Vari mortem conſolatur (interfectus nimirùm fuit cum tribus legionibus, dolo ab Arminio circumuentus, cùm Auguſtus illum præfeciſſet exercitui Germanico) Inter cætera ſic canit Horatius: *Vell. Pat. Tacit. 1. Annal.*

lib. 1. ode 24.
Ergo Quintilium perpetuus ſopor
Vrget? cui pudor, & iuſtitiæ ſoror
Incorrupta fides, nudáque veritas
Quando vllum inuenient parem?

Quòd porrò Q. Horatius Flaccus ad hanc quoque Sectam pertineat, omnes propè conſentiùnt, cùm propter varia dogmata, quæ Epicuri genium ſapiunt, tum propter illud in omnium ore, quod ipſe iocando de ſe euulgauit dicterium: *lib. 1. epiſt. 4.*

Me

Me pinguem, & nitidum, &c.

Addere etiam poſſumus Sex. Aurelium Propertium: ſcilicet vt non Epicuri minùs, quàm Platonis Sectam affectauerit, indicat elegiâ ad Cinthiam, in qua declarans ſe Athenas proficiſci velle, illud inſerit: *lib. 3.*

Illic vel ſtudiis animum emendare Platonis
Incipiam, aut hortis, docte Epicure, tuis.

Poſtmodum, hoc eſt ſub Nerone, ſcribit Origenes exſtitiſſe Epicureum quendam nomine Celſum. *l. 1. adu. Celſ.*

Seneca verò eo tempore ſcribens, duos memorat, ac imprimis Diodorum illum, qui cum finem vitæ ſuæ manu ſuâ impoſuiſſet, *Ille*, inquit Seneca, *beatus, ac plenus bona conſcientia reddidit ſibi teſtimonium vitâ excedens, laudauitque ætatis in portu, & ad anchoram actæ quietem, & dixit, quod vos inuiti audiſtis, quaſi vobis quoque faciendum ſit:* *lib. de vit. be. cap. 19.*

Vixi, & quem dederat curſum fortuna peregi. *4. Æneid.*

Deinde Baſſum Aufidium, eum nempe, quem dicit virum optimum, & ad quem extrema ætate decumbentem ipſe ſæpius venerit, fidem facturus inſignis conſtantiæ, ſummæque alacritatis, qua mortem iam iam imminentem exciperet. *Et dicebat quidem ille*, inquit, *Epicuri præceptis obſequens primùm ſperare ſe nullum dolorem eſſe in illo extremo anhelitu; ſi tamen eſſet, habere aliquantulum in ipſa breuitate ſolatij*, &c. *epiſt. 30.*

Artemidorum adderem eidem Senecæ memoratum; ſed is fortè non eſt ex ſola Atomorum poſitione Epicureus iudicandus. *lib. 7. qu. nat. cap. 13.*

An addendus potiùs eſt ille Lucilius, quem Sene-

ca illuſtrem fecit, ſcriptis ad ipſum Epiſtolis? Certè cùm aliæ cauſſæ ſunt, tum Seneca illum ſic alloquitur: *Poſſum vocem tibi Epicuri tui reddere.* An addendus Seneca ipſe? Profectò non modò innumeras propè præclaras ſententias ex Epicuro & refert, & probat; non modò agit compilatorem Epicureorum operum, ac ſe Epicuri Angelum, ſeu quaſi interpretem dicit; non modò à Stoicis audit, quòd ad Epicurum transfugiat; verùm etiam videtur planè ſub Epicuro militare, dum hiſce verbis vtitur: *Habeant ſanè nomen, quod illis Epicurus noſter impoſuit.*

epiſt. 23. *epiſt. 8.* *epiſt. 20.* *lib. de vit. be. cap. 28.* *epiſt. 107.*

Ad-hæc Statius ſub Domitiano memorat Pollium Surrentinum, dum illius ſtudia deſcribens, ſic canit:

lib. 2. ſylu.

Hic ſeu ſiderias exercet Pollius arteis,
Seu volvit monitûs, quos dat Gargetticus author,
Seu noſtram quatit ille chelyn, ſeu diſſona nectit
Carmina, ſiue minax vltorem ſtringit Iambon.

lib. 1. adu. Celſ.

Ad eadem tempora pertinet Anonymus ille, quem Origenes acceſſiſſe cum famoſo Euphrante ad Apollonij magiam ſcribit. Sed, ſi magus quidem eſſe voluit, haud-dubiè ſpurius Epicureus fuit, vt & duo illi Alcæus, & Philiſcus, quorum eſt inferiùs ex Æliano facienda mentio, quique hac tempeſtate, an aliâ expulſi Româ fuerint, compertum ſatis non habeo.

lib. 9. var. hiſt. cap. 12.

Haud multò poſt eſſe debuerunt, quos Plutarchus Traiani præceptor inducit: nempe Boethus Geometra, qui enarrauit hiſtoriam de Pauſonis Pictoris ęquo currente, &, ſolâ tabulæ inuerſione factâ, ſeſe volu

lib. de Pyth. orac.

Digitized by Google

volutante. Alexander, quem Plutarchus dicit fuiſſe & elegantem, & valdè literatum. Is eſt, qui de gallina, *lib. 2.* & ouo quæſtionem propoſuit, vtrum ſcilicet priùs *ſymp. qu. 3.* exſtitiſſet. Zopyrus medicus, quem idem apprimè verſatum in Epicuri Philoſophia ſcribit. Is eſt, qui *lib. 3.* expoſuit, quemadmodum Epicurus in ſuo ſympoſio *ſymp. qu. 6.* de temperantia verba feciſſet, oſtendiſſetque, cùm res venerea facilè aliàs noceat, tum potiſſimùm ſi quis illam ſtatim à conuiuio exerceat.

Sequuti ſunt, quos habet Lucianus, qui ab ipſo vſque Traiano florere cœpiſſe videtur. Videlicet Da- *in Io. trag.* mis, quem ille facit cum Timocle de Deorum exſiſtentia, & prouidentia diſputantem. Hermon, quem genere primum inter ciueis, & Sacerdotem Τοῖν ἀνάκτοιν, ſiue Caſtoris & Pollucis, inducit in conui- *in conuiu.* uium. Hermodorus, quem Menippus iocatur, & ob *ſeu Lapith.* mille nummos peierantem, & à Ioue fulmine per- *in Icaro-* cuſſum. Hæc nomina me admonent vt Hermoclem *men.* huc inſeram, quem Theodorus Prodromus in Ama- *Dial. ſen.* rantho colloquentem facit. *Am.*

Sed ad Lucianum vt reuertar, adiici poteſt ille Celſus, ad quem Lucianus perſcribit hiſtoriam de Alexandro pſeudomante. Nempe, cùm Alexander famam Epicuri laceraſſet, poſtquàm Lucianus Celſum commendauit propter ſapientiam, & amorem veritatis; propter morum manſuetudinem, & modeſtiam; propter vitæ tranquillitatem, comitatem, amicitiam, quibus permotus tale opus conſcripſerit, ſubdit: *Tum magis, quod tibi fuerit etiam iucundius, vt* *in pſeudom.*

Epicurum vlciſcerer. Porrò hic Celſus eſſe videtur, cuius à Galeno fit mentio in iis, quæ aduerſùs Epicurum, aut Epicureos conſcripſit. Quin etiam idem eſſe videtur cum eo, aduerſùs quem Origenes octo illos libros compoſuit: cùm videlicet emiſiſſet librum aduerſùs Christianos ſub titulo veri ſermonis, ac pollicitus etiam fuiſſet alium, in quo traderet rationem viuendi ſecundum propria dogmata. Tempora certè congruunt; ſcribit enim Origenes hunc Celſum vixiſſe Adriani, ſequentibuſque temporibus, quibus & Lucianus, & Galenus etiam vixerunt.

lib. de lib. pro.

lib. 8. adu. Celſ.

lib. 1.

Subiici heic poſſe videtur ille Lepidus, cum quo etiam alij Epicurei erant, in Pontica vrbe Amaſtri, quando, vt idem Lucianus habet, Alexander illos inſectatus eſt. Vt nihil dicam de eo, in quem impoſturas detegentem Alexander lapides mouit.

in pſeud.

Poteſt ipſe quoque Lucianus, qui appetitus inſidiis ab eodem Alexandro eſt, quòd Epicureus eſſet, arteiſque varias detegeret. Epicureum certè fuiſſe declarat, & communis vox, & viri doctrina, & multiplex quidem commendatio; ſed illa præſertim, quâ Epicurum poſtremò laudans, ſcribere ad Celſum pergit fuiſſe Epicurum virum verè ſacrum, diuinoque ingenio; & qui, inquit, ſolus, quæ verè ſunt honeſta & nouerit, & tradiderit; ſoluſque exſtiterit, qui liberos reddere ſolitus ſit eos, qui ſecum haberent conſuetudinem.

Ibid.

Addantur iam duo alij, quos præter Celſum Galenus habet: Pudentianus videlicet, cuius aliquam Epiſtolam

lib. de lib. pro.

Epiſtolam memorat; & Antonius, cui librum quendam meminit ſcriptum. *de paſſion. an. &c.*

Ad hæc tempora ſpectare videtur Zenobius ille, aduerſùs quem teſtatur Simplicius librum ſcriptum ab Alexandro Aphrodiſæo, quem ſub Antoninis floruiſſe manifeſtum eſt. *in 3. phyſic. comm. 49.*

Quoſdam longo pòſt interuallo citauit D. Ambroſius, verbi cauſſà Philomarum. De Epicuro enim loquens, *Hic*, inquit, *quàm alienus à vero ſit, vel ex eo deprehenditur, quod voluptatem in homine Deo auctore creatam aſſerit principaliter, ſicut Philomarus eius Sectator in Epitomis ſuis diſputat.* Fortè etiam Demarchum illum, ex quo vir ſanctus mutuatus eſt quod dicetur infrà haberi in Epiſtola ad Menœceum. *lib. 1. offic. cap. 13.* *lib. 3. epiſt. 25.*

Sunt qui adiungant Decium Auſonium, celebrem illum Poëtam, cùm ob expreſſas alias Epicuri opiniones, exempli gratiâ, *lib. 1. epigr. 109.*

Quod eſt beatum, morte & æternum carens, &c.

tum propter iſtam maximè,

———————*tenuiſſima tantis*
Principia, & noſtros non admittentia viſus
Paruarum ſerie conſtant connexa atomorum, &c.

An poſtremò adiiciam quod Albertus Magnus in libro de animi immortalitate habet, dum Epicureorum antiquiſſimos fuiſſe Heſiodum, Atalium (qui ab aliis, ait commentator, nuncupatur Achalius) & Cecinnam (qui vocatur à quibuſdam, ait idem, Tetinnus) ſubiicitque ſequutum hos fuiſſe Iſaacum Iſraëlitam Philoſophum? De Atalio certè nihil ha-

Digitized by Google

beo quod dicam; imò neque de Cæcinna, quandò neque illum Ciceronis familiarem, pro quo Oratio, & ad quem, cuiuſque Epiſtolæ exſtant; neque vllum alium ex iis, qui eodem fuerunt nomine, Epicureum comperio. Iſaacus Iſraëlites ille eſſe potuit, qui Salomonis Arabiæ Regis adoptiuus filius dictus eſt, & cuius duo ſuperſunt libri, de diætis vniuerſalibus, & particularibus: nihil tamen reperias in illis, quod Epicureum declaret. At Heſiodum cur non potuerit Poëtam intelligere; cùm aliunde ex Stoicorum Secta faciat Speuſippum, Platonem, Socratem, Pythagoram? Scilicet vir alioquin doctus (niſi & librum alterius dicas) tam eſſe potuit temporum ignarus, quàm germanarum opinionum, quas attribuit Philoſophis. Sed de Sectatoribus ſatis.

ep. fam. lib. 6.

LIBER

Digitized by Google

LIBER TERTIVS DE OCCASIONE, ET AVTHORIBVS QVÆSITÆ EPICVRO INFAMIÆ.

CAPVT PRIMVM.

Non fuiſſe Epicurum eo faſtu, quo Zenonem Stoicum, de Sapiente, ac virtute loquutum.

HVc-vſque fuit vita, & mors Epicuri. Quòd autem nudè recitata, ac ſine morum deductione, commendationeque vlla fuerit, in cauſſa fuit, quod res pręſtanda inter eleuandum præcipuas criminationes videretur. Nunc cùm iſtæ criminationes diluendæ deinceps occurrant, ac ſit imprimis operæpretium factam illarum occaſionem, originemque retegere; ideò eſt de hac initio dicendum. Et quoniam ipſi Stoici ſunt, ad quos ea referenda eſt, tanquam ad præcipuos authores, propagatoréſque infamiæ; idcircò res altiùs repetenda eſt.

Imprimis conſtat Epicurum, & Zenonem illum Cittienſem Stoicorum Principem fuiſſe contemporaneos. Siquidem Aulus Gellius celebreis ſcribit extitiſſe eodem tempore; ſcilicet ad annum ferè à condita Vrbe CCCCLXX. & Suidas teſtatur Zenonem floruiſſe Olympiade CXX. quâ Epicurus etiam ex

lib. 17. cap. 21.

in Lex.

Digitized by Google

ſuprà deductis florebat. Videtur autem Epicurus fuiſſe paulò iunior. Etſi enim prior obierit (mortuus
lib.7. eſt enim Olympiade CXXVII. cùm Zeno, ex Laërtio viueret adhuc iam ſenex Olympiade CXXX.) Zeno tamen diutiùs vixit, ad vſque nempe annum
ibid. ætatis nonageſimum octauum, vti & Laërtius, &
in Macrob. Lucianus ſcribunt. Certè cùm Zeno iam octogenarius ad Antigonum Regem ſcripſerit, miſeritque Perſæum, ac Philonidem, & Epicurus tantam ætatem non attigerit, meminerit verò vtriuſque illorum, vt videlicet apud Regem Antigonum fuerint, in
loc.cit. Epiſtola ad Ariſtobulum fratrem, quod Laërtius commemorat; certè, inquam, iunior eſſe Epicurus non-nihil debuit. Nihil autem moror, quod Perſæus apud
ibid. eumdem Laërtium ſcribit vixiſſe duntaxat Zenonem annos LXXII. Id enim vt dictis repugnat, ita
apud Laërt. cohærere cum eo non poteſt, quod ſcripſit Apollonius Zenonem Scholæ ſuæ præfuiſſe annos LVIII. Vtcumque ſit, ſcholam habuère ſimùl, ac multo tempore, tam Zeno in ſua Porticu, quàm Epicurus in ſuis Hortis.

Iam Zeno, vt erat naturâ ſubtriſtis, auſterus, & vultu contracto, præparcus, &c. ſic enim illum de-
lib.7. ſcribit Laërtius, στυγνόν τε, καὶ πικρὸν, καὶ τὸ πρόσωπον συνεσπασμένον, &c. Sectatoreſque etiam ipſius ad ſui ducis imitationem, ſic ſe componebant, vt ſe exhiberent tetricos adſpectu, & maximâ parte ad cutem deraſos,
in Hermot. ἀρρενωποὺς ἐν χρῷ κουρίας τοὺς πλείστους, quod à Luciano obſeruatum eſt; heinc effectum eſt, vt Stoica vir-

tus,

tus, ſeu Sapientia ea deſcripta ſit, quæ eximiam aliquam auſteritatem præ ſe ferret. Quia verò iſti propterea admirationi, & venerationi apud vulgus erant; ea de cauſſa ſic ſeipſos exiſtimarunt ſolos ſapere, vt iactarint ſolum Sapientem (Stoicâ nempe virtute inſtructum) eſſe Regem, belli ducem, magiſtratum, ciuem, Rhetorem, amicum, pulchrum, nobilem, diuitem; prætereáque ipſum ſolum non pœnitere, non miſereri, non iniuriâ affici, non ignorare, non opinari, paſſionum eſſe expertem, ſemper liberum, ſemper in gaudio, Deo parem, &c. quæ magna ex parte relata, impetitaque à Plutarcho ſunt, cùm Stoicos docuit, longè abſurdiora, quàm Poëtas docere. *in abſurd. Stoic.*

At Epicurus, prout erat naturâ humanior, ita bonâ fide, & ſimpliciter agens, probare non potuit haſce iactationes; ſed humanæ conſcius imbecillitatis, expendit, portare quid poſſent, quid recuſarent humeri. Facilè peruidit ea, quibus intonaret Porticus, ſi apparatum, faſtumque verborum quis detraheret, haberi duntaxat in votis; quare virtutem, & Sapientiam, cuius natura humana eſſet capax, excogitauit. Cùm videret porrò omneis homines naturæ ductu, quicquid agerent, ad voluptatem aliquam ferri; expenſis verò omnibus voluptatum generibus, deprehenderet nullam eſſe generaliorem, conſtantiorem, expetibiliorem eâ, quæ in corporis ſanitate, animíque tranquillitate (ſed iſtâ præſertim) conſtituta eſſet; idcircò hunc finem bonorum conſtituit; adiecitque

Digitized by Google

ſolam virtutem eſſe inſtrumentum maximè idoneum, quo voluptas hæc pararetur: Defendit proinde Sapientem, ſeu virtute prædituum virum eſſe illum, qui primùm quidem ſobrietate, & continentiâ, hoc eſt virtute temperantiæ, ſanitatem corporis, quatenus per conſtitutionem natiuam liceret, tueretur; deinde verò operam potiſſimùm impenderet, vt virtutum choro adiutus, ac ſedatis libidinis, gulæ, auaritiæ, ambitionis, cæteriſque affectibus, tueretur quàm maximè poſſet tranquillitatem animi. Scilicet veram, germanamque voluptatem conſiſtere non in ipſo actu, ſeu motu, vt Ariſtippus definierat; ſed in ſtatu, ſeu vacuitate tum doloris in corpore, tum perturbationis in mente. *Apud Epicurum*, inquit Seneca, *duo bona ſunt, ex quibus ſummum illud, beatúmque componitur, vt corpus ſine dolore ſit, animus ſine perturbatione:* Et ſic ille quidem ingenuè, ſimpliciterque ediſſerebat, vt & paulò poſt rurſùs attingetur, & pleniùs ſuo loco demonſtrabitur; neque curabat interim, quòd Zeno auram popularem magnificis illis vocibus captaret, & geſtu, habitûque morum grauitatem exprimeret: quippe egit ſemper candidiùs, quàm vt populo imponere vellet, cui noſſet nihil eſſe acceptius oſtentatione earum rerum, quas nec intelligentiâ, nec opere aſſequitur. *Nunquam volui*, inquit, apud Senecam, *populo placere; Nam quæ ego ſcio, non probat populus: quæ probat populus, ego neſcio.* Et ad amicum; *Hæc ego*, inquit, *non multis ſed tibi; ſatis enim magnum alter alteri theatrum ſumus.*

epiſt. 66.

CAPVT

CAPVT II.

Heinc Zenonis, itemq; Cleanthis, Chryſippi, aliorumq; Stoicorum odia, & calumniæ.

ITaque Zeno, Stoicique agnoſcentes iſtâ & morum, & doctrinæ ſimplicitate bullata ſua verba, pollicitationeſque ingenteis apud viros vel minimùm cordatos detumeſcere; eapropter ingens, ac perpetuum erga Epicurum concepêre odium. Cepêre autem occaſionem ex voluptatis voce captare, calumniarique, quòd obſcœnam,ſeu in ingluuie, ac Venere poſitam intelligeret, & ad illam, vt dominam, virtutem vt ancillam referret. Res certè eò deducta fuit, vt Epicurus ad Menœceum (eâ Epiſtolâ, quæ eſt apud Laërtium) ſcribens, hac vti velut Apologiâ, ſuæve ſententiæ declaratione fuerit coactus: ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὐ τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονὰς, καὶ τὰς τῶν ἐν ἀπολαύσει κειμένας λέγομεν, ὥς τινες ἀγνοοῦντες, καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες, ἢ κακῶς ἐκδεχόμενοι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὸ μήτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα, μήτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχήν. οὐ γὰρ πότοι, καὶ κῶμοι συνείροντες, οὐδὲ ἀπολαύσεις παίδων, καὶ γυναικῶν, οὐδ᾽ ἰχθύων, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα φέρει πολυτελὴς τράπεζα τὸν ἡδὺν γεννᾷ βίον, ἀλλὰ νήφων λογισμὸς, καὶ τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἱρέσεως, καὶ φυγῆς, καὶ τὰς δόξας ἐξελαύνων, ἀφ᾽ ὧν πλεῖστος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει θόρυβος. τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ, καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν, φρόνησις. διὸ καὶ φιλοσοφίας τιμιώτερον ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασιν ἀρεταί· διδάσκουσα ὡς οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν, ἄνευ

τοῦ φρονίμως, καὶ καλῶς, καὶ δικαίως, οὐδὲ φρονίμως, καὶ καλῶς, καὶ δικαίως (nimirùm has ſex voculas reſtituendas eſſe ex primo de finibus Ciceronis libro Stephanus iure autumat) ἄνευ τοῦ ἡδέως. συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῷ ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως, τούτων ἐστιν ἀχώριστον. *Quando igitur voluptatem eſſe finem dicimus, non aſotorum (perditorúmve) neque eas, quæ in fruendo* (ſeu quaſi proluendo) *poſitæ ſunt, voluptates dicimus: veluti quidam ignorantes, aut à nobis diſſentientes, aut malè affecti exiſtimant; ſed non dolere corpore, ac animo non perturbari. Siquidem non compotationes, comeſſationéſque perpetuæ; non item puerorum, mulierumque fruitiones; vti neque piſcium, aliarumque quarumvis rerum, quas lautior menſa ſuppeditat, iucundam vitam pariunt; verùm ratiocinatio ſobria, quæ cauſſas, cur, quidque eligendum, fugiendúmve ſit, inueſtigat, opinionèſque abigit, ob quas plurima menteis occupat conturbatio. Horum verò omnium principium, maximúmque bonum prudentia eſt; quocirca philoſophiæ quoque antecellit prudentia, è qua aliæ omnes virtutes ſunt ortæ, docentes viui iucundè non poſſe, niſi ſapienter, honeſtè, iuſtéque viuatur; vti neque viui ſapienter, honeſtè, iuſtè, niſi iucundè. Sunt nimirùm iucundæ vitæ virtutes congenitæ, nec fieri poteſt, vt ab ipſis vita iucunda ſeparetur.* Hæc fuſiuſculè refero, licet ad doctrinam pertineant; tum quia operæ-pretium eſt, quæ fuerit Epicuri mens ab initio cognoſcere, tum quia exinde intelligitur, exſtitiſſe obtrectatores ab eius vſque tempore, qui rem prauè interpretantes fecerint conquerendi anſam.

Porrò

Porrò illos Stoicos fuiſſe, intelligi imprimis licet ex ea Epiſtola, quâ Zeno, apud Laërtium, ad Antigonum Regem ſcribens, ipſumque commendans, quod ſua illi doctrina placeret: *Laudo*, inquit, *tuum diſciplinæ ſtudium, quod Philoſophiæ cupidus, inſtitutionem veram, & quæ ad vtilitatem ſpectet, non verò popularem illam, & quæ ad morum corruptionem tendat, retineas.* Subnotauit nempe his verbis ipſam Epicuri doctrinam, quàm ex ſpuria ſua interpretatione ideò vocauit *popularem*, quòd homines vulgò tametſi virtutem voce magnifaciant, reipſâ tamen ad obſcœnas voluptates prolabantur. Deinde verò ex genio qui ab vſque Zenone in eius Secta viguit, quatenus ea in Epicurum ita conſtanter declamauit, vt ſi culinam, aut lupanar, non verò Philoſophiæ inſtituiſſet gymnaſium; ac in eo ſemper inſtitit, non vt voluptati dolor, aut virtuti vitium (quemadmodum ſanè oportuit) ſed vt virtuti oppoſita eſſe voluptas videretur; videlicet quaſi ipſa honeſtatem, Epicurus obſcœnitatem ſpeciali ſtudio conſectaretur, dicique adeò poſſet, quod & à Poëta eſt dictum, lib.7.

Stoicus has parteis, has Epicurus agit. Auſon. epigr.9.

Atque vt ab ipſo Cleanthe, Zenonis ſucceſſore exordiar, ipſe, frugi alioquin vir, vt Epicurum maiore quadam inuidiâ obrueret, confinxit illam tabulam, in qua, referente M. Tullio, voluptatem vt Reginam, virtutes verò vt voluptati ancillanteis exhibuit. Chryſippus autem præter libros, quos ſcripſit illis titulis, qui ſunt apud Laërtium, *Demonſtrationes, quòd* lib. 2. de fin. lib.7.

voluptas finis non ſit; quod voluptas bonum non ſit; itémque præter cætera quæ ſpeciatim eſt in Epicurum *conuitiatus*, βλασφημήσας, ϗ λοιδορήσας, veluti ipſi Oe-
lib.6.præp. cap.6. nomaus apud Euſebium obiicit, deſcripſit, ac repræſentauit, quaſi diſcipulum illius Archeſtrati, qui author Gaſtrologiæ, ſolertiſſimè de gulæ, ventriſque
lib.7. voluptatibus diſſeruit; quod apud Athenæum eſt. Diotimus illi ſucceſſit, qui, ne nihil ageret, euulgauit quinquaginta impudicas epiſtolas, & eas etiam, quæ ad Chryſippum referuntur, contexuit, ac poſtremò Epicurum, quaſi illarum eſſet author, *calumniatus eſt*,
lib.10. διαβέβληκεν, vt habet Laërtius. Quid Poſidonium
ibid. memorem, cæteróſque ex eadem familia, quos Laërtius quoque recenſet? Vnus Cleomedes ſufficiat, qui & ipſe Stoicus fuit, vt totum eius opus clamat, & de-
in commēt. monſtrat Balforeus. Ipſe, cùm ſatis non iudicaret comparaſſe Epicurum cum Therſita Homerico, inuexiſſeque alia id genus, hac peroratione demum
lib. 2. cap. 1. vſus eſt: *Non heinc abibis, Piamentum, ad Crocotas, & Pellices, quibuſcum in lectis dies totos decumbas, nunc purpuram nens, nunc corollis redimitus, nonnunquam etiam oculis fucum infricans, aut etiam in multa, & fæda ebrietate tibiarum cantu titillatus, denique his alia conſentanea faciens, tanquam vermis in valdè ſpurio, & ſtercoreo cæno volutatus? Nonne etiam tu audaciſſimum, & impudentiſſimum caput, abortus Philoſophiæ, heinc ad Leontium, & Philænidem, meretricéſque alias abibis, & ad ſacras acclamationes cum Mindurida, & Sardanapalo, cæteriſque omnibus conuiualibus tuis ſociis? Neſcis Philoſo-*

phiam

phiam Herculem, & viros Herculeos ad ſe, non verò, per Iouem, cinædos, & voluptatem vocare?

CAPVT III.

Confirmatio ex Seneca; & in Epicteto etiam, aliiſque Sectæ Genius.

ISta ad verbum refero, vt Sectæ Genium meliùs agnoſcas. Id enim erat illis præſcriptum, vt ſeu iure, ſeu iniuriâ, Epicurum, quantum poſſent acerbè inſectarentur, & atrociter diuexarent. Scilicet hanc ſibi viciſſim tradebant quaſi lampada, illeque ſpurius, ac degener habitus fuiſſet Stoicus, qui non Epicurum damnaret, qui laudem illi quàm-minimam, tametſi iuſtam tribueret. Id colligere potiſſimum licet vel ex vno Seneca. Etenim cùm is penè vnus Stoicæ Sectæ ſtudio ita captus fuerit, vt tamen etiam veritatis amorem retinuerit, coactus fuit ſæpenumerò candorem ſuum, inuitis licet conſectatoribus, teſtari. Siquidem non plurima modò ex Epicuro laudanda decerpſit, ac, vt par erat, commendauit; verùm & ipſum Epicurum *fortem virum fuiſſe* dixit, & ipſius *epiſt. 32.* diſciplinam aliam eſſe cenſuit, quàm reluctantes Stoici alij populares obiicerent. Verba illius hæc accipe: *Mea quidem*, inquit, *iſta ſententia eſt (inuitis hoc noſtris popularibus dicam) ſancta Epicurum, & recta præcipere, &, ſi propiùs acceſſeris, triſtia.* Et rurſùs: *Non dico*, inquit, *quod plærique noſtrorum, Sectam Epicuri flagitiorum magiſtram eſſe; ſed illud dico: malè audit,* *lib. de vit. be. cap. 13.* *ibid.*

infamis eſt, & immeritò. Cæterùm ad iſta, aliaque id genus, en vt reliqui Stoici, ipſo etiam Seneca refe-
ibid. cap. 28. rente, excandeſcerent: *Quid agis, Seneca? deſeris parteis? Quid nobis Epicuri præcepta in ipſis Zenonis principiis loqueris? Quin tu benè, & gnauiter, ſi partium piget, transfugis potiùs, quàm prodis?* Quo ſanè loco Stoicos vides non ad ipſam rei veritatem reſpexiſſe; ſed populari ſolùm more ſtudia partium ſic defendiſſe, vt cœptum ſemel fuerat. Non curarunt quid Epicurus dixiſſet, introſpicere, ad nomen ſolùm voluptatis, vt
cit. cap. 13. ad frontem reſpexerunt; *frons verò hæc fuit*, vt Seneca habet, *quæ dedit locum fabulæ; neque hoc*, inquit, *ſcire quiſquam poteſt, niſi interiùs fuerit admiſſus.* Ex quo mirari ſatis non poſſum, quare Epictetus vir alioquin optimus, non Senecam potiùs, quàm cæteros illos populareis imitatus fuerit. Ecce enim quàm oleat
lib. 10. Stoicum illum adflatum, dum apud Laërtium dicit Epicurum digna Cinædo loquutum fuiſſe, καὶ τὰ μέγιστα λοιδορεῖ, *quam-maximéque effundit conuitia.* Et apud
lib. 2. cap. 20. Anianum ſic inuehitur: *Dormi, & ea facito, quæ vermes ſolent, quibus tute ipſe dignum iudicaſti. Ede, bibe, indulge veneri, caca, ſterte*, &c. Itemque cur Hierocles,
lib. 9. cap. 5. vir, vt habet Agellius, & ſanctus, & grauis, Epicurum etiam meretricis nomine infamauerit; in quo Taurus eſt illum imitatus. Sed nimirùm Epictetus in ſuis illis concionibus, cæteríque ſimiles, iuxta rumorem de Epicuro diſſeminatum, loquebantur; neque enim aliter aures auditorum præoccupatæ ſatis æquæ fuiſſent percipiendis cæteris, quæ de virtute diſſererentur.

rentur. Sic ſæpe fit, vt præconceptam apud populum opinionem accuratè fouere præſtet, quàm obiter conuellere. Id autem mirum; Cùm morbus ille, quo Epicurus obiit, cauſſas alias naturaleis veriſimiliores habuerit, Stoicos hanc denique anſam ex Cicerone *lib. 7. fam. ep. 26.* arripuiſſe, quâ Epicurum edacitatis, ac turpioris etiam intemperantiæ arguerent. Non ſatis nempe memorabantur, aut diſſimulabant Chryſippum eodem interiiſſe morbo, vt colligitur partim ex Galeno, *lib. quod qualit in-corp.* partim ex Laërtio. Verùm, vt patet, nullum vnquam non mouerunt lapidem, quò Epicurum facerent *lib. 7.* exoſum. Dicerem, vt hunc Sectæ Genium etiam in ipſos Epicuri Sectatores ſic retinuerint, vt fuerint in ipſos nihilo æquiores: verùm & res eſt ſatis nota, & obiter poteſt vel ex eo ſolo intelligi, quòd cùm Caſſius ille Seuerus, cuius antè eſt ex Quintiliano *lib. 6. cap. 3.* facta mentio, obiurgatus à Prætore fuiſſet, quod eius aduocati L. Varo Epicureo Cæſaris amico feciſſent conuitium; non alia ipſi excuſatio expeditior occurrerit, quàm vt Stoicos cauſſaretur. *Nam neſcio*, inquit, *qui conuitiati ſint, & puto Stoicos fuiſſe.*

CAPVT IV.

Aliæ Stoici odij cauſſæ.

Atque huc-vſque quidem vnam odij cauſſam commemoro, ipſam ſcilicet opinionem de voluptate, vt fine bonorum: fuêre verò aliæ itidem complures. Quippe Epicurus non ea in re modò

Digitized by Google

contradixit Stoicis, ſed etiam in aliis oppidò quammultis. Vt autem cætera præteream, veluti de Deorum formâ, ac dæmonibus; de diuinatione, & inſomniis, de peccatorum æqualitate: itemque de elementorum craſi, de diuiſione continui, de magnitudine ſiderum, aliiſque innumeris, quæ ſuis locis ſunt referenda; duo quædam ſolùm heic attingo: vnum, quod ad Dialecticam; alterum, quod ad Prouidentiam ſpectat. Et circa Dialecticam quidem manifeſtum eſt Stoicos fuiſſe in ea penè totos (cùm vel vnus Chryſippus ſcripſerit de ea ſupra trecenta volumina, quæ à Laërtio recenſentur) ac ſeſe mirè extuliſſe, quòd reducendo omnia ad apices Dialecticos, ſubtiliſſimè concluderent omnia. Exinde fuit nempe, quòd ferri vix poſſent in ſuis diſputationibus, ac illis non modò Cicero obiecerit, quod *ratiunculis ſqualidiùs vterentur*, quod *oſſa nudarent*, *ſpinas vellerent*, *contortiùs concluderent*, &c. ſed ipſe quoque Seneca affectatam, ac inutilem ſubtilitatem carpſerit, quâ, vt ſubulâ, (aut etiam ariſtâ, quâ nihil eſt ſubtilius) leonem exciperent; interdumque etiam ita exclamarit: *Hæc diſputamus attractis ſuperciliis, fronte rugosâ? ô triſteis ineptias!* Et iterùm: *O pueriles ineptias! In hoc ſupercilia ſubduximus? in hoc barbam demiſimus? hoc eſt, quod triſtes docemus, & pallidi?* &c. Itaque cùm Epicurus quoque Dialecticam illam Stoicorum contempſerit (vt apud Empiricum eſt) ac vno, alterôve ſolùm canone circa vſum vocum præſcripto, omneis eorum technas & facilè diſſoluerit, & ridiculas

2. & 3. Tuſc. 4. Acad.

ep. 82.

ep. 113. ep. 48.

lib. 1. adu. log.

las exhibuerit; idcircò magnâ impatientiâ ſic inſectati illum ſunt, vt quem affectu deprauatum ob voluptatem prædicabant, eumdem mente captum ob Dialecticæ ignorationem inclamarint. Siquidem tum ſe erga ipſum modeſtiſſimè gerere ſunt viſi, cùm *rudem*, atque *hebetem* apud Ciceronem dixerunt. Itémque cùm *tardum*; nam, *vide*, inquit idem Cicero, *quàm ſit cautus is, quem iſti tardum putant*, &c. Miſſum autem facio, quod poſteà apud eumdem Ciceronem habetur, ad oſtendendum, vt Stoici, licet inter ſe in Dialecticis mirè diſſiderent, impatientiſſimè tamen tulerint ſibi ab aliis contradici. *Quid me igitur in inuidiam*, inquit Cicero alloquens Lucullum profeſſione Stoicum, *& tanquam in concionem vocas? & quidem, vt ſeditioſi tribuni ſolent, occludi tabernas iubes? Quò enim ſpectat illud, cùm artificia tolli quereris à nobis, niſi vt opifices concitentur; qui ſi vndique omnes conuenerint, facilè contra vos incitabuntur: expromam primùm illa inuidioſa, quòd eos omneis, qui in concione ſtabunt, exſules, ſeruos, inſanos eſſe dicatis*, &c. 2. *de fin.* 4. *Acad.* *ibid.*

Circa Prouidentiam, præmittendum eſt, commendandos Stoicos eſſe, quòd illam defenderint, Epicurumque ipſam negantem, improbauerint; Scilicet is fuit Epicuri grauiſſimus lapſus, quod non capiens quemadmodum immortalis, beataque natura ſibi habere, aut alteri exhibere negotium poſſet, cenſuerit Deum non gerere nec generalem totius mundi, nec ſpecialem hominum curam; vt conſtabit cùm hunc errorem Deo bene propitio refuta-

Digitized by Google

bimus; tanquam non religioni modò, ſed naturali etiam rationi penitùs aduerſum. Præmittendum etiam Epicurum non tam Stoicis repugnaſſe, quòd Prouidentiam defenderint, quàm quod cum Fato eam copularint: quippe, quòd fati neceſſitas, cui Iouem quoque ſubiiciebant, non modò ipſam hominum libertatem euerteret, ſed peruerteret etiam ipſammet Prouidentiam, ac hominum & ſpes inaneis, & vanas preces redderet, ſi Dij quidem nihil, niſi quod eſſet in fatis, vt aiebant, poſſent. Id nempe ſuo loco fuſiùs deducetur, cùm heic adnotare ſufficiat, Velleium apud Ciceronem appellaſſe ob hanc cauſſam Prouidentiam *fatidicam anum* Stoicorum. Cùm his autem præmiſſis, quæſtio iam non ſit, iure-ne, an iniuriâ ex hoc capite Stoici infenſi Epicuro fuerint; ſed cùm iure fuerint, monſtrandum ſit ſolùm, quemadmodum fuerint; ſufficit ad hoc vel vnus Plutarchus, quo loco refert Stoicos in Epicurum ſic inuehi, *vt impenſiùs non valeant* (οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν πραγμάτων,) & *proh! proh! vah! vah! inclamare* (ἰοὺ, ἰοὺ, φεῦ, φεῦ βοῶντες) *quòd tollens Prouidentiam, anticipationem de diis labefactet.* Ac oſtendit quidem ſubinde Plutarchus Stoicos errare, quàm Epicurum grauiùs; Sed grauiúſ-ne, an leuiùs, heic non quæritur; cùm ſatis ſit Stoicos anſam quoque hanc inuehendi in Epicurum arripuiſſe; & tantò quidem ardentiùs, quantò ex hoc quaſi prætextu procliue fuit facere cæteris in ipſum obiectis probabilitatem.

1. de nat. Deor.

adu. Stoic.

CAPVT

CAPVT V.

Quorſùm exinde Epicuro creata, atque propagata apud vulgus infamia.

IAm, cùm Stoici nihil æquè, ac virtutis nomen in ore haberent, quam ipſi poſſidere ſe præ cæteris profitebantur: cùm facilè virtutis ſuæ fidem facerent apud vulgus, quatenus illam vultu auſtero, cute deraſâ, inceſſu graui, habitu incompto, aliiſque id genus quaſi indiciis præ ſe ferebant: cùm proinde captatâ, afflanteque populi aurâ in Epicurum, vt in authorem, ſectatoremque obſcœnarum voluptatum debaccharentur; nihil mirum profectò, ſi vulgus, cui, ex iis ſolùm, quæ apparent omnia iudicanti, nihil eſt facilius, quàm quidvis ſuadere, ac imponere; cui cordi non eſt ipſam veritatem aut profundiùs inquirere, aut cum errore, ſi ille quidem ſemel placuerit, commutare; nihil, inquam, mirum, ſi Stoici adeò acriter in id incumbentes, Epicurum fecerint apud vulgus adeò infamem. Cæterùm poſtquàm is rumor fuit de Epicuro diſſeminatus; connutriri illicò cœpit ab ipſis Poëtis (vt citatis ab Athenæo) qui populi *lib. 3. 7. &c.* captui, perſuaſioniqꝫ ſe accommodantes, Epicurum variis fabellis, ſcommatibúſque impetierunt. Incrementum etiam habuit à Sophiſtis, & declamatoribus, vt Himerio, & aliis, qui & ipſi populares, *apud Phot.* nihil magis emphaticum, nihil magis auribus vulgi acceptum fore reputarunt, quàm ſi Epicurum cum

ſpurciſſimis quibuſque viris compararent. Habuit etiam robur ab illis ſuperſtitionum authoribus, è *in pſeudom.* quorum fuit numero apud Lucianum Alexander, qui vt ſuis artibus authoritatem quæreret, in Epicurum, à quo illæ fuerant exploſæ, deblaterabat. Confirmatus quin-etiam fuit à viris alioquin doctis, & non malis, quibus dignum applauſu viſum eſt conſilium, ſi vt horrorem obſcœnarum voluptatum incuterent, inuſtam ob illas Epicuro notam, cauſtico acriore agerent profundiùs. Seligendi nobis ex iis aliqui; ſed priùs tamen dicendum eſt de quibuſdam aliis hominum generibus, qui fouerint, adauxeríntque occaſionem infamiæ.

Itaque triplex quoddam genus hominum ſemper exſtitit, à quibus mali labes profundiùs impreſſa. Vnum Pſeudo-Epicureorum; neque enim negandum eſt, quin aliqui ſæpe fuerint, qui Epicuro, eiuſque Sectæ dantes nomina, παρανόμως, ſeu præter leges ipſius vitam duxerint. Ij ſunt, οὓς οἱ γνήσιοι Ἐπικούρειοι σοφιστὰς ἀποκαλοῦσιν, *quos germani Epicurei Sophi-* *lib. 10.* *ſtas appellant*, vt notauit Laërtius; indignati ſcilicet illos, à laudabili inſtituto inhoneſtè deſciſcere. Eiuſ- *lib. 9. var. hiſt. cap. 12.* modi fuerunt Alcæus, & Philiſcus apud Ælianum, qui Româ pulſi fuiſſe dicuntur, quòd eſſent turpium voluptatum adoleſcentibus authores. Non memoro autem quàm ſæpe ſocietates ampliſſimæ, eædemque ſanctiſſimæ commaculatæ vulgò cenſeantur, propter paucorum priuatorum, aut ſingularium etiam vitia. Alterum virorum intemperatiſſimorum, quibus,

bus, cùm libidinibus ſuis patrocinium quoddam in Philoſophia quærerent, ſatis fuit ſe Epicuri Philoſophi nomine tueri, à quo voluptas commendata eſſet, curantibus parùm quâ de voluptate ſermo illi foret habitus. Talis fuit Piſo, de quo Cicero: *Itaque admiſſarius iſte ſimul atque audiuit à Philoſopho voluptatem tantoperè laudari, nihil expiſcatus eſt; ſic ſuos ſenſus voluptarios omneis incitauit; ſic ad illius* (præceptoris Epicurei) *hanc orationem adhinniit, vt non magiſtrum virtutis, ſed authorem libidinis à ſe illum inuentum arbitraretur. Græcus primùm diſtinguere, atque diuidere illa, quemadmodum dicerentur; iſte claudus, quemadmodum aiunt, pilam retinere, quod acceperat, teſtificari, tabulas obſignare velle, Epicurum diſertum decernere*, &c. Orat. in Piſ.
Quamuis porrò illud veriſſimè dictum inter cætera à Seneca ſit, *Non ab Epicuro impulſi luxuriantur; ſed vitiis dediti, luxuriam ſuam in philoſophiæ ſinu abſcondunt, & eò concurrunt, vbi audiunt laudari voluptatem:* lib. de vit. beat. cap. 12.
Nihilominùs notum eſt nullum argumenti genus appoſitum magis ad reprehenſionem eſſe, quàm ſi quis declamet aduerſùs illam Philoſophiam, quam hac ratione poſſit vt aſylum intemperantiæ coarguere. Tertium illorum, qui fronte perfrictâ, & malignitate quadam naturæ, non alio fine currunt ad incendium, quàm vt picem, quod dicitur, lignaque iniiciant. Qui cùm nullam habeant nec veri, nec boni rationem, aut diſſimulant, aut certè extenuant quicquid præfertur laudabile; auidè arripiunt, ſi quidquam occurrit, quod vituperio dignum videatur.

Qui demùm, ſi defuerit anſa, comminiſcuntur, & diuendunt quicquid creat infamiam; vt feciſſe hauddubiè debet Theotimus ille, qui cùm libros aliquot ſcripſiſſet contra Epicurum, accuſatus propterea fuit à Zenone Epicureo, capiteque etiam mulctatus, quod apud Athenæum eſt: Vt nihil dicam de Menippo, qui tametſi aliquid etiam aduerſùs Epicurum ſcripſit, ſtudioſè tamen nihil egit, quod notauit Laërtius; ſed riſu ſolùm libros compleuit: vt nihil de Theodoto; cuius citat quidem Laërtius librum quartum ex iis, quos ſcripſit in Epicurum; ſed illum poſteà cum iis, quos dicit inſanire, connumerat. Addo & multa ſemper fuiſſe Epiſtolarum Diotimi exemplo iactata ab aliquibus, quaſi conſcripta ab Epicuro; quæ, cùm libri adhuc ipſius exſtarent, reperta in illis non ſunt, ſtudioſè licet requiſita; vti vel ex Theone Sophiſta in progymnaſmatis comprobatur.

lib. 13. *lib. 6.* *lib. 10.* *progymn. 2.*

CAPVT VI.

De magnis viris in Epicurum non ex rei veritate, ſed ex vulgari opinione ſcribentibus, ac ſpeciatim de Cicerone.

SEd ad genus aliud virorum vt redeam, quos & doctos dixi, & bonos; ij quoque nominis ſui exiſtimatione, & famâ nocuerunt, dum probitati, honeſtatique ſtudioſiſſimè incumbentes de Epicuro loquuti ſunt, non prout ipſi eum nouerant, ſed prout ipſum

ipſum habebat vulgus, cui conſultum eſſe volebant. Vt res innoteſcat, ſeligo imprimis treis Authores ex Ethnicis, qui ſtudioſè præ cæteris ſcripſerunt contra Epicurum. Primus eſt M. Tullius, quem notum eſt in Epicurum congeſſiſſe quàm-plurima in libris de Legibus, de Finibus, de Natura Deorum, & aliis in locis. Cùm certè amici ipſius ex Epicurea familia ſæpiſſimè conquererentur, quòd præter rei veritatem tam multa in vulgus efferret; ille nihilominùs ſemper, vt erat homo popularis, populariter loqui maluit. Ecce locum ex Tuſculanis, vnde id poſſis coniicere. *Negat Epicurus*, inquit, *iucundè poſſe viui, niſi cum virtute viuatur; negat vllam in ſapientem vim eſſe fortunæ; tenuem victum antefert copioſo; negat vllum eſſe tempus, quo ſapiens non beatus ſit; omnia Philoſopho digna; ſed cum voluptate pugnantia. Non iſtam dicit voluptatem: dicat quamlibet; nempe eam dicit, in qua virtutis nulla pars inſit. Age, ſi voluptatem non intelligimus, ne dolorem quidem. Nego igitur eius eſſe, qui dolore ſummum malum metiatur, mentionem facere virtutis. Et conqueruntur quidem Epicurei, viri optimi, (nam nullum genus eſt minùs malitioſum) me ſtudioſè dicere contra Epicurum. Ita credo, de honore, aut de dignitate contendimus. Mihi ſummum in animo bonum videtur; illi autem in corpore: mihi in virtute, illi in voluptate. Et illi pugnant, & quidam vicinorum fidem implorant; multi autem ſunt, qui ſtatim conuolent. Ego ſum is, qui dicam me non laborare ratum habiturum quod egerint. Quid enim?* &c. Vides ergo vt Cicero aureis veluti obturârit, ne ex rei potiùs veritate, lib. 3.

Digitized by Google

quàm ex præconcepta vulgari opinione loqueretur. Sic audiuiſti illum paulò antè memorare Epicureum quendam circa voluptatem diſtinguere, ac diuidere illa, quemadmodum dicerentur; & ipſe tamen non *in Piſon.* multò priùs: *Audiſtis profectò dici*, inquit, *Philoſophos Epicureos omneis res, quæ ſunt homini expetendæ, voluptate metiri. Rectè, an ſecus, nihil ad nos; aut, ſi ad nos, nihil* *lib. 3. de Orat.* *ad hoc tempus.* Sic alio loco: *Nec vlla tamen ei Philoſophiæ* (Epicuri videlicet) *fiet iniuria à nobis. Non enim repelletur inde, quò aggredi cupiet: ſed in Hortulis quieſcet ſuis, vbi vult; vbi etiam recubans, molliter & delicatè, nos auocat à roſtris, à iudiciis, à curia; fortaſſe ſapienter, hac præſertim Repub. Verùm ego non quæro nunc quæ ſit Philoſophia veriſſima; ſed quæ Oratori coniuncta maximè.* Alia id genus proferrem loca; ſed ſufficiat addere *lib. 15. famil. epiſt. 16.* illud quod aliquando ſcripſit ad Caſſium: *In iſta ipſa* αἱρέσει (Sectâ nempe Epicuri) *metuo ne plus neruorum ſit, quàm ego putârim; ſi modò eam tu probas.*

CAPVT VII.

De Plutarcho.

in Ind. libb. pat. Alter eſt Plutarchus, cuius filius Lamprias ſex prodidit libros aduerſus Epicurum ſcriptos; præter duos illos, qui adhuc ſuperſunt in Coloten Epicureum. Tituli fuerunt, πρὸς τὴν τοῦ Ἐπικούρου ἀκρόασιν (&, vt Stephanus legit) περὶ θεῶν, *in Epicuri auditionem de Diis.* Ἐπικουρείων ἐναντιωμάτων, *contradictionum*

num Epicurearum. περὶ τοῦ ἐφ᾽ ἡμῖν πρὸς Ἐπίκουρον σχολαὶ Ἀκαδημαϊκαὶ, *de eo, quod in noſtra poteſtate ſitum eſt, ſcholæ Academicæ.* Ὅτι παραδοξότερα οἱ Ἐπικούρειοι τῶν ποιητῶν λέγουσιν, *Epicureos, quàm poëtas incredibiliora dicere.* Στωϊκῶν, καὶ Ἐπικουρείων ἐκλογαὶ, καὶ ἔλεγχοι, *Stoicorum, & Epicureorum ſelectæ ſententiæ, earumque redargutiones.* περὶ δεισιδαιμονίας πρὸς Ἐπίκουρον, *de ſuperſtitione aduersùs Epicurum.* Quidnam verò in hiſce libris aut obiecerit, aut inſinuare in Epicuri excuſationem potuerit, librorum iactura dicere non ſinit. Nam quem librum adhuc habemus, de Superſtitione, inſcriptum? præterquam quòd adiunctum illud, *aduersùs Epicurum*, non præfertur in titulo, ille ſanè neminem minùs, quàm Epicurum attingit. Vt ergo potiſſimùm dicam de duobus libris reſiduis, quorum vni titulum fecit, πρὸς Κολώτην ὑπὲρ τῶν ἄλλων φιλοσόφων, *aduersùs Coloten, de aliis Philoſophis*; alteri, ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστιν ἡδέως κατ᾽ Ἐπίκουρον. *Ne viui quidem ſuauiter ſecundùm Epicurum poſſe*: occaſione nimirùm ſumptâ ab eo libro, cui Colotes titulum fecerat, ὅτι κατὰ τὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόγματα οὐδὲ ζῆν ἐστιν. *Ne viui quidem iuxta aliorum Philoſophorum decreta poſſe*; vt de his, inquam, libris dicam, illud præmitto, nullum authorem omni memoriâ exſtare, quem cum viro illo eximio comparandum exiſtimem: ita videtur vbique mihi inſignem morum ſuauitatem cum eruditione maxima teſtari. Quod attinet autem ad ea, quæ in hiſce libris aduerſus Epicurum vrget, exiſtimauit, quantum opinor, tum meliùs honeſtatis ſtudium in

animis defixum iri, cùm Epicurum calculo ſuo pergeret facere infamem, quem fama iam feciſſet authorem nefandæ turpitudinis. Ego quidem ſic ſentio, ſicque interpretari malo, quàm cum Agellio
lib. 2. cap. 9. dicere, Epicurum carpi à Plutarcho minutè nimis, ac propè etiam ſubfrigidè. Non credes fortaſſe Plutarchum potiùs ex diuulgata opinione, quàm ex rei veritate in Epicurum diſputauiſſe; ſed attende quæſo quid habeat poſteriore horum librorum. Nimirùm, poſtquàm attigit dogmata præcipua, ob quæ Epicurus, Sectatoreſque ipſius malè audiunt, cuiuſmodi ſunt, *Amicis carere, Actione priuari, Deum nullum putare, Voluptati indulgere, Res omneis negligere*; ſubdit imprimis, *iſta eſſe, quæ homines omnes, ipſis exceptis, huic Sectæ attribuant.* Deinde verò ſibi obiicit ἀδίκως φήσει τις, *immeritò hoc, dicet aliquis*; tum autem ipſemet reſpondet: ἀλλὰ τὴν δόξαν, οὐ τὴν ἀλήθειαν σκοποῦμεν, *verumtamen nos opinionem, non veritatem attendimus.* Vides quàm apertè Plutarchus ſe φιλόδοξον, non φιλαλήθην profiteatur, de Epicuro cùm agitur. Vis porrò locum indicem ex quo videatur maior adhuc in illo candor deſiderari? Vidimus iam in relata illa tum ex Cicerone, tum ex Laërtio epiſtola, quam Epicurus moribundus ſcripſit, doloribus ipſum ſuis oppoſuiſſe *animi gaudium*, τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, *quod perciperetur ex recordatione ſuorum olim ratiociniorum*, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων διαλογισμῶν μνήμῃ. At Plutarchus, vt Epicurum poſſet feliciùs carpere, verba detorſit, ac immutauit. Ecce enim in eodem libro Epicurum dolores

ſuos

ſuos oppoſuiſſe ſcribit τῇ μνήμῃ τῶν ἀπολελαυσμένων πρότερον ἡδονῶν, *perceptarum priùs voluptatum memoriæ.* Quo loco iterùm notanda vox illa ἀπολελαυσμένων, ſiquidem illam etiam Epicurus expreſſè reſpuit ſcribens ad Menœceum; cùm perſpectum alioquin ſit in quàm malam partem ſoleat accipi, vel ex eo, quòd opponi ſolet ipſi virtuti, vt cùm apud Ariſtotelem quæritur, *ſit-ne vita iuxta virtutem, ἢ κατ' ἀπόλαυσιν, iucundior?* Exaggerare id non contendo, ne accuſare Plutarchum videar; indigitandum tamen cenſui, vt Epicurus excuſaretur.

apud Laërt. l. 10.

lib. 1. Top. cap. 5.

CAPVT VIII.

De Galeno.

TErtius eſt Galenus, qui libros proprios enumerans, ſic recenſet eos, quos ſpecialiter aduerſus Epicurum ſcripſit, τὰ πρὸς τὴν Ἐπικούρου φιλοσοφίαν ἀνήκοντα, *De iis, quæ ad Epicuri Philoſophiam pertinent.* περὶ τὸν κατ' Ἐπίκουρον ἀδιαφόρως, καὶ μακαρίου βίου, β'. *De beata, ac felici ſecundum Epicurum vita, libri duo.* περὶ τοῦ κατ' Ἐπίκουρον ἀμόρου ἡδονῆς, β'. *De eo, qui iuxta Epicurum eſt voluptatis expers, duo.* ὅτι τὰ ποιητικὰ τῆς ἡδονῆς ἐλλιπῶς Ἐπικούρῳ λέλεκται, ἕν, *Quòd ea, quæ voluptatem creant imperfectè ſint ab Epicuro expreſſa, vnus.* Τὰ περὶ τῆς ἡδονικῆς αἱρέσεως, *De Secta voluptaria.* Εἰ ἡ φυσιολογία χρήσιμος εἰς τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, ἕν, *an Phyſiologia ad moralem Philoſophiam conferat, vnus.* περὶ τῶν πρὸς τοὺς σοφι-

lib. de libb. pro.

ςὸς, ἕν, *de iis, quæ ad Sophiſtas ſpectant, vnus.* Μητροδώρου ἐπιστολὴ πρὸς Κέλσον Ἐπικούρειον, *Metrodori Epiſtola ad Celſum Epicureum.* Ἐπιστολὴ Πουδεντιανοῦ Ἐπικουρείου, *Pudentiani Epicurei Epiſtola.* Cùm huiuſmodi porrò libri deſiderentur, plurima tamen adhuc leguntur in libris ſuperſtitibus, quæ Epicurum feriant. Cur autem Galenus, vir tantus, adeò malè animatus in Epicurum fuerit, occaſionem factam opinor, quòd malè affectus erga Aſclepiadem, qui Hippocraticam medicinam penitùs ſubruerat, viderit Epicurum eſſe, ex quo Aſclepiades ſua principia deſumpſiſſet: tametſi Sectæ Princeps fieri, vt ambitioſus erat, vellet. Iam vt videas Galenum quoque aliud de Epicuro ſciſſe, euulgauiſſe aliud; Nôrat imprimis Epicurum in de-

lib.10. ſcriptione viri ſapientis, quæ exſtat adhuc apud Laërtium, venereorum vſum damnaſſe. Nimirum cùm aliis locis ſuo tempore referendis, tum præſertim in

comment. 1. librum tertium Epidemiorum Hippocratis ſcribens, hanc inde deſumpſit Epicuri ſententiam; μηδέποτε μὲν ὀφελῆσι ἀφροδισίων χρῆσιν, ἀγαπητὸν δ᾽ εἰ μὴ βλάψειον, *Nihil vnquam prodeſſe venereorum vſum; præclarè agi, ſi nihil noceat.* Quin ex eadem conſequenter deſcriptione nouerat, eum, qui ſapiens fuerit; amore captum non iri; quæ Epicuri ſententia, eſt deinde mirè

lib.4. à Lucretio amplificata. Sed & ſcrutator adeò curio-

apud Laërt. lib. 10. ſus Epicureorum operum ignorare non poterat, quòd citatum ſuperiùs eſt ex Epiſtola ad Menœceum, de ſuaui vita, quam non puerorum, mulierumque fruitio pariat, non piſcium vſus, &c. quæque omninò

omnino ſeparari à virtutum choro non poſſit. Niſi verò id ex illa Epiſtola cognouerat, ignorare ſaltem non poterat ex ratis ſententiis, apud omneis notiſſimis, quarum aliquæ Galeno interdum citantur, & ex quibus occaſio ſumpta conſcribendi librum illum, εἰ ἡ φυσιολογία χρήσιμος, &c. Nempe & in ratis ſententiis habetur, *viui non poſſe ſuauiter,* ἄνευ τοῦ φρονίμως, καὶ καλῶς, &c. Cùm Galenus ergo hæc non ignoraret, in libris tamen de placitis Hippocratis, & Platonis, *lib. 5. cap. 9.* diſtinxit primùm tria quædam tribus animæ partibus accommodata, ſeu familiaria, voluptatem concupiſcenti, victoriam animoſæ, honeſtatem ratiocinanti, ac deinde ſubiunxit: *Epicurus quidem ſolùm id, quod peſſimæ animæ parti eſt familiare, ſpectauit* (voluptatem videlicet) *Chryſippus verò id, quod optimæ, aſſerendo nos conciliari* πρὸς μόνον τὸ καλὸν, *ad id ſolum quod eſt honeſtum.* Quaſi ſcilicet Epicurus aut *honeſtatem* abiuraſſet, τὸ καλῶς ζῆν, aut nullam, niſi indecoram voluptatem affectauiſſet? Sic alio loco de facultatibus naturalibus ſcribens, & Epicurum præſertim, eiuſque *lib. 1. cap. 12.* Sectatores notans: *Ex horum,* inquit, *ſententia, nulla eſt intelligentia animæ congenita; nulla ratio conſequutionis, repugnantiæ, diuiſionis, compoſitionis; rerum iuſtarum, iniuſtarúmque; honeſtarum, ac turpium: ſed ex ſenſu, & per ſenſum fieri dicunt in nobis omnia, & imaginationibus quibuſdam, memoriiſque regi animalia. Ad hæc, nullam in anima, quâ ratiocinemur, facultatem eſſe, ſed ſenſibus, paſſionibuſque pecorum ritu duci nos, cùm ſcilicet renuere, reſpuerève nihil poſſimus. His authoribus, Fortitudo, Pru-*

dentia, Temperantia, Continentia, meræ ſunt nugæ. Sic rurſus aliàs, licet nomen Epicuri reticeat, haud obſcurè tamen in illum inſultat, vt conſtat ex iis, quæ ſuprà attigimus ex Suida, & ex opinione circa vſum partium ſuo loco commemoranda. *Attende iam*, inquit, *in vtram familiam, qui in hiſce libris verſaris, cooptari debeas, Platoniſne, Hippocratis, cæterorúmque virorum, qui opera naturæ ſuſpiciunt: an aliorum, qui eam reprehendunt, quod non ſtatuerit, vt per pedes excrementa effluerent. Diffluebat enim adeò deliciis, qui dicere hæc mihi eſt auſus, vt graue eſſet ipſi è lecto ſurgere ad exonerandum ventrem. Præſtitiſſet nempe hominem ita comparatum eſſe, vt ſola pedis exporrectione excrementa ſecerneret. Quid hunc vel pati, vel agere exiſtimes, cùm ſolus eſt? quas exercere contumelias in omneis parteis corporis? quomodo deprauare, & corrumpere pulcherrimas animæ doteis? qui nempe mutilam, & cæcam facultatem diuinam fecit, quâ ſolâ homo potis eſt veritatem contemplari; inexplebilem verò voluptatem magnam reddidit, ac potentem, quæ præter legem, ac iniuſtè exercet tyrannidem, quæque vim & peſſimam, & maximè ferinam habet.* Sic ille.

lib. 3. de vſ. part. cap. 10.

CAPVT IX.

De ſanctis Patribus, ac nominatim Clemente, Lactantio, Ambroſio.

EX his iam intelligi licet, quid agere potuerint, debuerı́ntve Eccleſiæ patres, quibus ſtudium incubuit

cubuit, & veritatis eminentioris, & honeſtatis auguſtioris. Æquiores certè in Epicurum eſſe non potuerunt, quàm authores Ethnici; cùm præſertim magna ex parte ipſoſ-met Epicuri libros[1], vt apparet, non viderint: Neque verò etiam debuerunt; cùm potiſſimùm Epicurum talem eſſe crediderint, qualis vulgò depingeretur. Cæterùm, quòd etiam aliqui ex iis, quos germana Epicuri ſcripta minimè ignoraſſe conſtat, præ feruore aliquando, quo virtutem populis perſuadere conabantur, iuxta rumorem popularem in Epicurum dixerint, manifeſtum facient ſeligendi tres, vnus ex Græcis, duo ex Latinis.

Ille eſt Clemens Alexandrinus, qui, vt erat pereruditus, ita legerat ſanè illam ad Menœceum epiſtolam, in qua Epicurus nihil magis, quàm voluptates obſcœnas exhorret, vt ex relatis mox antè conſtat. Legiſſe argumento eſt quod bonam Epiſtolæ partem in ſuis habeat Stromatis, ac præfationem illam imprimis, Μήτε νέος τὶς ὢν, μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς ἐστιν, οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον, &c. *Neque iuuenis quis exſiſtens philoſophandi moram trahat: neque ſenex cùm fuerit, philoſophando defatigetur. Ad animæ quippe ſanitatem neque immaturus, neque intempeſtiuus eſt quiſquam*, &c. Et tamen illam Epicuri de voluptatibus ſententiam, velut non aduertens, aut diſſimulans, Epicurum perinde notat, *quaſi decernentem beatam victoriam, ſeu felicitatem, non vt hominum ratione preditorum, ac philoſophorum; ſed vt quorumdam pecorum*

lib. 4. *lib. 2.*

victitantium ſtercoribus. Quin-etiam dicit Epicurum *veritatem poſthabere voluptati, & bonam carnis conſtitutionem deificare*, aliaque id genus, quæ profectò cognouerat ab Epicuri mente aliena.

Ex iſtis vnus eſt Lactantius, cuius cùm libro tertio Inſtitutionum verba ſint, *Epicurus ſummum bonum in voluptate animi eſſe cenſet, Ariſtippus in voluptate corporis*, &c. mirum quomodo eodem libro verba deinceps hæc habeat, *verùm ille fortaſſe impunitatem vitiis ſuis ſpopondit* (de Epicuro loquitur) *fuit enim turpiſſimæ voluptatis aſſertor, cuius capiendæ cauſſâ naſci hominem putauit.*

cap. 7.

Alter Diuus Ambroſius, qui cùm in ſuis epiſtolis illam etiam partem, citatæ ad Menœceum Epiſtolæ, quæ de voluptate eſt, proferat, Etenim, *clamat ille*, inquit, *quia non potationes, neque comeſſationes, neque filiorum ſoboles, nec fœminarum copulæ, nec piſcium copia, aliorúmque huiuſmodi, quæ ſplendido vſui parantur conuiuij, ſuauem vitam faciunt; ſed ſobria diſputatio*, &c. Cùm etiam ibidem vir ſanctus hoc addat de Epicuri ſectatoribus, *quòd illis, non immoderatæ epulæ, non potationes voluptatis ſuauitatem generant, ſed continens vita.* Nihilominùs idem ſanctus Præſul exaggerat alibi *Epicuri ſcholam dirumpi corporis delectatione, & Epicureos aſſerenteis ſummum bonum voluptatem eſſe, æſtimare magis illam inquinamento corporis, quàm ſobrietate mentis*, & ſimilia. Sed heic iſtorum modus eſto.

lib. 3. ep. 25.

lib. 2. de Abrah. cap. 1. & 11.

LIBER

LIBER QVARTVS DE OBIECTA EPICVRO IMPIETATE.

CAPVT PRIMVM.

Epicurus arguitur, quòd Deum aut non prorſus, aut ſimulatè coluerit.

NVNC vt præcipuas attingamus in Epicurum criminationes, exordium facimus ab ea, quę eſt omnium grauiſſima, nimirum circa impietatẽ. Tametſi porrò quæ præcipua obiicitur impietas ad doctrinam ſpectet, de qua ſeorſim dicendum eſt; non deſunt tamen qui mores etiam, de quibus iam agimus, impietate ſuâ notent; ſeu Deos, ſeu patriam, parentes, cæteroſque reſpexeris. Ac primùm quidem Seneca ex opinione eius deducit, quòd vereri Deum non debuerit. En illius verba: *Tu Epicure, Deum inermem facis; omnia illi tela, omnem detraxiſti potentiam, &, ne cuiquam timendus eſſet, proieciſti illum extra metum.* Pergit: *Hunc igitur ſeptum ingenti quodam, & inexplicabili muro, diſiunctúmque à conſpectu mortalium non habes quare verearis. Nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia eſt.* Senecæ Cicero conſentit; Nam, *quamobrem,* inquit, *Dij colendi ſint, non intelligo, nullo nec accepto ab ijs, nec ſperato bono.* Videtur proinde Plutarchus

lib. 4. de benef. cap. 19.

lib. 1. de nat. Deor.

lib. 1. adu. Col. non immeritò Epicuro, ſectatoribuſque obiicere, *quòd aboleant ſacrificia, myſteria, pompas, feſtos dies; quódque proinde adimant quæ ſacra ſunt debita Baccho, cæteriſque Diis, ſeu ſeruatoribus, ſeu nuptiarum præſidibus, ſeu aliis.* Sic Athenæus: *Apud Epicurum*, inquit, *non libatio, non primitiæ Diis offeruntur; ſed quod de indecora quadam muliere Simonides dicit;* (lib. 4. cap. 27.)

Non immolatas ſæpe victimas vorant.

Deinde, quamuis Epicurus viſus fuerit Deos colere, hypocriſeos tamen, ſeu ſimulationis impietas inuritur. Hac de re ecce Plutarchi locum: *Precationes,* (lib. 2. adu. Col.) inquit, *& adorationes, non vt quidpiam his indigens, ſed præ multitudinis metu ſimulat, vocéſque contrarias iis, quas inter philoſophandum ederet, pronunciat. Ac ſacrificans quidem mactanti ſacrificulo, vt coquo aſſiſtit, ſacrificio tamen peracto diſcedit, illud ſubmurmurans: quod quidem hominem oportuit facere, ſacrum feci; verumtamen diis ad me nequaquam aduertentibus. Ita ſcilicet Epicurus fingendum eſſe exiſtimat; neque inuidendum eſſe, aut infenſum fieri vulgo hominum, qui cum gaudio peragunt iſta.* Hactenus Plutarchus, qui & poſt-modùm vbi oſtendit nec Epicurum, nec Epicureos ſuperſtitioſis feliciores eſſe, quatenùs ſacris, myſteriiſque, neceſſitate compulſi, aſſiſtunt, ſubiicit, *illos id agere timenteis, & expaueſcenteis, ne detegantur, atque idcircò cum fallacia populo imponere; apud quem etiam libros de Deo, naturâque diuinâ componant, inuolutos illos, nihilque bonæ frugis continenteis; dum opiniones interim ſuas omnimodè ſeu ſuperueſtiunt, ac propter metum operiunt.* Ex hoc eſt,

cur

cur apud Lucianum, cùm Epicureus Hermon inſi- *in Sympoſ.*
nuaſſet honorem ſibi aliquem, quod eſſet Sacerdos, deberi; Zenothemis Stoicus id cum riſu exceperit, quaſi facetum prorſus foret Epicureum Sacerdotem eſſe.

CAPVT II.

Itemq; quòd ſe, & ſuos Sectatores in Diis haberi voluerit.

SEquitur alia impietatis ſpecies. Videtur enim Epicurus Deos è mundo ſuſtuliſſe, vt ſeſe quaſi nouum quemdam Deum mortalibus inueheret, & quos luberet faceret Deos. Siquidem Plutarchus commemorans illam Colotæ adorationem, quâ Epicurum de natura differentem proſequutus fuerat: *Epicurus ipſe*, inquit, *gloriabundus* σεμνυνόμενος, *ſic illam deſcribit*; *Col. lib. 1. adu.* ὡς σεβομένῳ γάρ σοι τὰ τότε ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα προσέπεσεν ἐπιθύμημα ἀφυσιολόγητον τοῦ περιπλακῆναι ἡμῖν, γονάτων ἐφαπτόμενον, καὶ πάσης τῆς εἰθισμένης ἐπιλήψεως γίνεσθαι, κατὰ τὰς σεβάσεις τιμῶν, καὶ λιτάς. ἐποίεις οὖν (φησὶ) καὶ ἡμᾶς ἀνθιερεῦν σεαυτὸν, καὶ ἀντισέβεσθαι. *Tibi enim, tanquam veneranti ea, quæ tum à nobis dicebantur, inceſſit cupiditas, cauſſam non habens naturalem, vt genua attingens nos complecteris, & quicquid vſurpari ſolitum eſt circa cultuum adorationes, precationéſque exhiberes. Quo effeciſti, inquit, vt & nos te viciſſim ſacrum deputaremus, ac veneraremur.* Et paulò pòſt: ἄφθαρτος

μοι περιπάτει (φησὶ) καὶ ἡμᾶς ἀφθάρτους διανοοῦ, *incorruptibilis perge, inquit, noſque incorruptibileis etiam reputa.* Ex quo Plutarchus cenſet ignoſcendum iis, qui dicunt ſe quouis pretio ſpectaturos Tabulam, in qua ille quidem exhiberetur procidens, genuaque complectens; iſte verò reciprocè & ſupplex, & venerabundus. His adde, quod idem Plutarchus ab Epicuro ad Idomeneum ſcriptum fuiſſe commemorat, πέμπε οὖν ἀπαρχὰς ἡμῖν εἰς τὴν τοῦ ἱεροῦ σώματος θεραπείαν, *Itaque mitte ad nos primitias ad ſacri huius corporis cultum.* En vt affectarit honores diuinos. Quin affectaſſe quoque videtur, dum tot cæremonias in ſui memoriam teſtamento fieri mandauit, ac id comprobante præſertim ſucceſſu, cùm Sectatores ipſum inter Diuos collocauerint, & celebreis effecerint θρησκευομένας ὑπ' αὐτῶν εἰκάδας *ſuperſtitioſo ritu cultas à ſe dies vigeſimas,* vt apud Laërtium Menippus obiecit. Quòd porrò inter Deos relatus à ſectatoribus fuerit, declarat abundè vel vnus Lucretius, hæc enim de illo profatur:

eod. libro.

lib. 5. init.

Quis potis eſt dignum pollenti pectore carmen
Condere pro rerum maieſtate, hiſque repertis
Quiſve valet verbis tantùm, qui fundere laudes
Pro meritis eius poſſit, qui talia nobis
Pectore parta ſuo, quæſitáque præmia liquit?
Nemo, vt opinor, erit mortali corpore cretus.
Nam ſi, vt ipſa petit maieſtas cognita rerum,
Dicendum 'ſt, Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,
Qui princeps vitæ rationem inuenit eam, quæ

Nunc

Nunc appellatur ſapientia, quique per artem
Fluctibus è tantis vitam, tantiſque tenebris
In tam tranquillo, & tam clara luce locauit.

Neque verò eſt cur Lactantius exiſtimet Lucretium laudare hoc loco voluiſſe aut Pythagoram, aut Thaletem; Siquidem ſatis manifeſtè Epicurum indicat, dum commendationem concludens, hæc habet: *lib. 3. cap. 14.*

Quoius ego ingreſſus veſtigia, nunc rationes
Perſequor, ac doceo dictis, quo quæque creata
Fœdere ſint, &c.

Quod denique Epicurus Sectatores ſuos facere Deos voluerit, confirmare videtur, tum quod ille ſcripſit ad Menœceum, *fore, vt ſuis præceptis parens viueret vt Deus inter homines*, ζήσῃ δ' ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις: tum quod Plutarchus proprium fuiſſe Epicureorum aſſerit, *vt ſeſe Deorum æqualeis iactarent.*

CAPVT III.

Declaratur vt Epicurus cenſeri poßit legitimè coluiſſe naturam diuinam.

IAm, cùm eleuare aggrediar quæ Epicuro obiiciuntur, abſit aliâ mente id præſtem, quàm exercitationis gratiâ. Neque enim ſi ille fuit, vt eſſe potuit, impius, malignus, aut aliâ ratione vitioſus, ego is ſum, qui patrocinium ipſius mordicùs ſuſcipiam, & vel fuco facto, exſtitiſſe pium, bonum, temperantem

defendam. Quin-etiam, ſi quando perſpicuum euadat ea, quæ obiiciuntur, calumnias non eſſe, ac ipſum reuerâ peccaſſe, neque reprehendi iniuriâ, non ero ſanè ipſe poſtremus, qui accuſationem inſtituam, (vti & inſtituo in illis doctrinæ capitibus, in quibus perſpicuè erraſſe eum conſtat) cùm & iam dumtaxat excuſationem texam, quòd ille videatur præter fas, & æquum, niſi in rebus omnibus, at certè in quàm plurimis, meâ ſententiâ reprehendi. Itaque rei veritate ſaluâ per me, ac integrâ, explicationes ſolummodo, atque coniecturas propono, quæ niſi moueant cæteros, mihi tamen bonâ fide agenti probabilitatem inducunt. Quod ſpectat ſanè ad

lib. 10. rem præſentem, moueor loco illo Laërtij, quo *affectus pietatis Epicuri erga Deos, ineffabilis fuiſſe dicitur*, τῆ μὲν γὰρ πρὸς θεοὺς ὁσιότητος ἄλεκτος ἡ διάθεσις. Moueor, quòd in ea ciuitate, in qua Epicurus in-

lib. 18. ciuit. cap. 41. columis vixit, &, vt adnotauit D. Auguſtinus, *gloriâ etiam floruit*, adeò malè mulctarentur quotquot ex Philoſophis, vel leuiculam impietatis ſuſpicionem exhiberent, vt exemplo eſſe poſſunt Anaxagoras, Protagoras, Socrates, & florente iam Epicuro, ipſe Ariſtoteles. Tum, vt obiectis ſatisfiat, hærendum in eo non opinor, an Epicurus Deum coluerit; id diſquirendum potiùs, an ſe in cultu naturæ diuinæ exhibendo ritè geſſerit. Principio verò nemo dicat exigendum ex ipſo cultum, quem ſolum temporibus illis profitemur verum fuiſſe, ac legitimum, Iudæis ſcilicet præſcriptum: ſiquidem qui exigeret, Platonem,

nem, Zenonem, cæteroſque omneis Epicuro faceret pareis. Quocirca inſpiciendum reſtat, quid in communi tam Epicuro quàm cæteris caligine, decuerit magis naturam diuinam. Circa hoc porrò, vide vt etiam noſtris hiſce temporibus de pietate philoſophemur; & Epicurum præ cæteris, quotquot ipſum reprehendunt, maximè pium fortè comperies. Duplicem ſolemus aſſignare cauſſam, quare Deum homines colant: Vnam dicimus excellentem, ſupremamque Dei naturam, quæ ſeipſâ, & ſine vllo ad noſtram vtilitatem reſpectu, cultûs, ac reuerentiæ digniſſima ſit: Alteram, beneficia, quæ Deus ſeu bona largiendo, ſeu à malis auocando, aut contulerit, aut, quod magis mouet, collaturus ſit. Heinc, ſi quiſpiam ad Deum colendum priore cauſſà alliciatur, hunc ſe adfectu verè filiali componere aſſerimus; ſin poſteriore, prorſûs ſeruili. Et quamuis honor, amorque ſeruilis, non ſit omninò improbandus, ac ne præſertim in Benefactorem ingrato ſimus animo; nemo eſt tamen qui ſuſtineat filialem non longè præſtare, quòd is exhibeatur ob ipſummet Deum, cuius ſanè altaria aliunde frigerent, ſi dominante affectu ſeruili, homines nihil ab ipſo, (quantumcumque excellens foret) aut acciperent, aut metuerent. Iam cùm Cicero, Seneca, & alij affectu planè ſeruili ducti fuerint, quid-nam aliud Epicuro reliquum fecerunt, quàm vt filialis eius pietas (non illa ſanè ſupernaturalis, ſeu ex gratia iuſtificante, ſecundùm quam filij Dei nominamur, & ſumus;

verùm naturalis, & qualem recta ratio ſuggerit, ſecundùm quam etiam agnoſcitur Deus vt pater) vt, inquam, eius pietas magis, magiſque commen- daretur. Cicero ſic inſtat: *Quid eſt, cur Deos ab hominibus colendos dicas, cùm dij non modò homines non colant, ſed omninò nihil curent?* Pergit: *Quæ porrò pietas ei debetur, à quo nihil acceperis? aut quid omninò, cuius nullum meritum ſit, ei deberi poteſt?* Agnoſcis vt alium, quàm ſeruilem cultum Cicero non probauerit: At filialem in Epicuro non probauit ille quidem, ſed tamen non ignorauit. Quippe Velleio pro Epicuro reſpondente, inter cætera hanc rationem audiit: *Habet venerationem iuſtam quicquid excellit.* Seneca autem ſic quidem vrget: *Atqui Deum, Epicure, Deum vis videri colere, non aliter, quàm parentem? grato, vt opinor, animo. Aut, ſi non vis videri gratus, quia nullum habes illius beneficium, ſed te atomi, & iſtæ micæ tuæ fortè, ac temerè conglobauerunt, cur colis?* Verùm cùm ſolam reuerentiam ſeruilem Seneca agnoſcat, nonne filialem in Epicuro, vel nolens, ſatis indicat, cùm ab ipſo Deum, *tanquam parentem* coli dicit? Quid quod Epicurus ſtatim à Seneca inducitur *Deum colere, nulla ſpe, nullo pretio inductus; ſed propter eius maieſtatem eximiam, ſupremámque naturam?* An-ne pietas Epicuri fieri poterat commendatior.

lib. 1. de nat. Deor.

ibid.

lib. 4. de benef. cap. 19.

loc. cit.

CAPVT

CAPVT IV.

De ſuperſtitioſis ritibus ab Epicuro contemptis, & de obiecta ſimulatione.

QVòd Epicurus libationes, primitiarumque oblationes in ſuo conuiuio neglexerit; quòd feſta, aliaque id genus (quanquam doctrinâ potiùs, quàm exemplo ſuo) abolere curauerit, non videtur eſſe cur vitio vertamus. Profectò nemo negauerit, quin alia religio ſit pura, & alia ſpuria, quæ ſuperſtitio proprio nomine dicitur; nemo conſequenter, qui, cùm illam probet, improbare iſtam non debeat. Quid nam verò aliud egit Epicurus? Obſeruauimus vt contenderit religionem puram amplecti; quòd ſi aliunde vel contempſit, vel etiam radicitùs conuellere ſtuduit ritus illos, ac cæremonias, quæ ſincerum in Deum affectum prorſùs opprimentes, crucem prætereà mentibus figunt; nihil ſanè voluit aliud, quàm improbare ſuperſtitionem. Plura ſunt de his ſuo loco dicenda. Addo heic ſolùm, ſi hac ratione repurgauit Epicurus ſuperſtitionibus homines: ſi & cultum illum neglexit, & Deos illos ſuſtulit, putà Bacchum, & cæteros, quos neque nos probare debemus, neque ferre poſſumus; traducere autem curauit exemplo ſuo homines ad cultum veræ diuinitatis (etſi aliunde, quia homo fuit, neque iis, quibus nos iam, illuſtratus luminibus, non attigerit vnde-

quaque ſcopum) quamobrem à nobis dicatur ex hoc capite culpam contraxiſſe? Admoneo proinde, non de vera Religione, ſed de ſpuria, ſeu ſuperſtitioſa intelligendum Lucretium, cùm ab Epicuro inſtructus concludit:

lib. 1. *Quare Relligio pedibus ſubiecta viciſſim*
Obteritur; nos exæquat victoria cælo.

Nempe & ſtatim profert exemplum ſuperſtitioſi, ac nefarij immolandorum hominum ritûs:

—— Sæpius olim
Relligio peperit ſceleroſa, atque impia facta,
Aulide quo pacto Triuiaï Virginis aram
Iphianaſſaï turparunt ſanguine fœdè
Ductores Danaum delecti, prima virorum.
Cui ſimùl infula virgineos circumdata comtus
Ex vtraque pari malarum parte profuſa'ſt,
Et mæſtum ſimùl ante aras adſtare parentem
Senſit, & hunc propter ferrum celare miniſtros,
Adſpectúque ſuo lacrumas effundere ciueis;
Muta metu terram genibus ſummiſſa petebat;
Nec miſeræ prodeſſe in tali tempore quibat
Quod patrio Princeps donârat nomine Regem;
Nam ſublata virûm manibus, tremebundáque ad aras
Deducta'ſt; non vt ſolemni more ſacrorum
Perfecto, poſſet claro comitari hymenæo:
Sed caſta inceſtè nubendi tempore in ipſo
Hoſtia concideret mactatu mæſta parentis,
Exitus vt claſſi felix, fauſtuſque daretur.
Tantum Relligio potuit ſuadere malorum!

Superſtitioſa

Superſtitioſa videlicet. An quæ Diis alioquin fuiſſent offerenda, Epicurus præ intemperantia deuorauerit, diiudicandum eſt ex iis, quæ dicentur inferiùs.

Circa obiectam ſimulationem, is non ſum, qui tueri velim ſimulatè eum nihil egiſſe; vnus, qui corda, reneſque ſcrutatur, ſcire id poteſt, ac dicere. Dico ſolùm, ſi Epicurus quibuſdam Religionis patriæ interfuit cæremoniis, quas mente tamen improbaret, videri poſſe illi quamdam excuſationis ſpeciem obtendi. Intererat enim, quia ius ciuile, & tranquillitas publica illud ex ipſo exigebat: Improbabat, quia nihil cogit animum Sapientis, vt vulgaria ſapiat. Intùs, erat ſui iuris; extrà, legibus obſtrictus ſocietatis hominum. Ita perſoluebat eodem tempore quod & aliis debebat, & ſibi. Ac fateor quidem veracitate, non in verbis modò, ſed etiam in actionibus nihil eſſe poſſe laudabilius: Quid facias tamen, vbi ſpectâris hominem extra Religionem, in qua debemus cogitatione, verbo, opere conſentire? Pars hæc tum erat Sapientiæ, vt Philoſophi ſentirent cum paucis, loquerentur verò, agerentque cum multis. Sanè enim quod Epicuro, Epicureiſque obiectum à Plutarcho eſt, aliis propè omnibus Doctores noſtri obiiciunt; exempli cauſsâ, Origenes, qui in hac ipſa ſeu ſtultitia, ſeu impietatis ſpecie copulat non ſemel Peripateticos, & alios. Quod quidem attingo, vt intelligas Epicurum nihil peccaſſe, quod alij non peccauerint. Quanquàm neſcio quiſpiam-ne ſit, qui cùm cæremonias illas improbet, exiſtimet tamen *adu. Celſ.*

debuiſſe ab Epicuro probari? Id, quod Plutarchus vrget de turbata Epicuri felicitate ob neceſſitatem, & metum, declarandum alio eſt loco, vt & cætera quæ exaggerantur. Illud Hermonis, ſi nihil aliud, ſaltem indicat eiuſmodi fuiſſe Epicureos habitos, à quibus Sacerdotium, cultuſque Deorum non foret alienus.

CAPVT V.

Affectarit-ne honores diuinos?

SEquitur quod Plutarchus vrget circa Colotæ adorationem. Attamen, quis non heic peruideat tam puerilem commentationem, vt refutatione non egeat? Epicurus Deos ex omnium ſententia extra hunc mundum conſtituebat; ipſe ſe verò intra hunc mundum non ambigebat degere. Deos docebat experteis eſſe ortûs, atque interitûs; ipſe ſe non corpore modò, ſed & animo prædicabat eſſe ortui, ac interitui obnoxium. Quomodo ſe ergo pro Deo habere, aut incorruptum reputare? quomodo cæteros mortaleis diuinæ eſſe conditionis exiſtimare poterat? Et dicere quidem poſſet aliquis hac in re ipſum deliraſſe, ac ſibi ipſi contradixiſſe: verùm ex iis, quæ ſequentur facile erit colligere aliam fuiſſe viri grauitatem, modeſtiam, ſapientiam, quàm vt nugaretur tam anileis nugas. Quare cùm tam multa Epicuro fuerint afficta à Stoicis, vt anteà obſeruauimus; quis non credat

credat hanc Epicuri ad Coloten Epiſtolam in ſuppoſititiis habendam?Negare quidem noluerim,quin Colotes aliquando præceptoris ſui doctrinam miratus, ipſum ad genua complecti potuerit: quin Epicurus viciſſim, quaſi ſeſe excuſando, quod modeſti facere ſolent,complexus illum fuerit;ſed actio huiuſcemodi anſam præbere non debuit commentis illis ſubtexendis.Prætereo Epicuri factum,vbi conceſſum fuerit, eleuari poſſe, ſi dicas Epicurum voluiſſe duntaxat commendare Colotæ affectum, quaſi ſcilicet enthuſiaſmo quodam ad ſapientiam fuiſſet correptus: Si defendas non propterea opinatum fuiſſe Epicurum diuinos ſibi honores delatos (niſi quis cenſeat quotquot patiuntur ſibi deferri complexiones,genuflexiones, aliaque huiuſmodi, quæ,tametſi alio adfectu, ad Deum etiam deferri norunt, vſurpare ſibi velle honores,qui diuini ſint:) Si incorruptibilitatem illam, aut pro nominis immortalitate accipiendam eſſe ſuſtineas; qualem Metrodorus poſt ſe, poſtque Epicurum vitâ functos, Senecâ teſtante, præſenſit; aut pro ipſamet poſſeſſione bonorum immortalium, cuiuſmodi virtutes ſunt;ſic enim ſumpſit Epicurus, vt referetur paulò pòſt, in Epiſtola ad Menœceum.Hæc inquam prætereo,cùm dicere præſtet,& veriſimilius ſit,rem fuiſſe confictam, & à Plutarcho,vt ille erat, ex ſuprà dictis, animatus,pro vera fuiſſe diuenditam. Quod idem dicendum de primitiis ad cultum ſacri corporis ab Idomeneo poſtulatis.Ad illud de impenſis,& celebritatibus, quas in ſui

honorem haberi Epicurus teſtamento cauit, reſpondere facile eſt, nihil ipſum propterea diuinum appetiiſſe, ſed honores tantùm quoſdam ſolitos deferri viris bene merentibus. Is mos olim fuit, ac iam perſeuerat, vt, pro innato famæ appetitu, quiſque mandet aliquid in ſui commendationem poſt obitum fieri, ſeu illud funera attineat, ſeu ſepulcra, ſeu ſtatuas, ſeu annuas commemorationes, ſeu largitiones nataleis, ſeu ſimilia, quæ varia ſunt pro perſonarum, temporum, & locorum varietate. Epicurus quid tale fecit: an poteſt quiſpiam illum damnare, niſi ſtatim damnet magnos viros, qui fuerunt & priſcis, & noſtris temporibus? Vt Epicuri æuum attingamus, nonne, ſi ille quidpiam de celebritatibus mandauit, ipſi etiam Ariſtoteles, Theophraſtus, Lycon, & alij de ſtatuis ſibi ponendis mandarunt? An dices videri fuiſſe modeſtiores Lyconem, Stratonem, & alios, qui circa celebritates ſuis ſucceſſoribus nihil præſcripſerunt; ſed mandarunt ſolùm vt funera ſibi nec illiberalia curarentur, nec ſuperflua? Vt dicam ſanè quod res eſt; videntur illi fuiſſe hac in re Epicuro longè vaniores. Et norant enim ſe ob hanc ſpeciem moderationis laudatum iri, & ſperabant maiores ſibi honores ex illa indefinitione à ſucceſſoribus deferendos, quàm fuiſſent auſi præſcribere: cùm Epicurus ex oppoſito, nihil aliud verbis, aut votis oſtendens, quàm animo conceptum haberet, ſimpliciſſimè egerit. Prætereo autem Epicurum videri potiùs proſpexiſſe ſuis ſucceſſoribus, quàm reſpexiſſe ad ſeipſum, dum

apud Laërt. l. 5.

dum conuentus illos inſtituit. Certè grata illa eius recordatio cum liberali conuictu, non poſtremum fuiſſe videtur demulcendæ Sectæ condimentum. Quid de Menippo ſentiendum ſit, ex ſuperiore libro conſtat.

CAPVT VI.

Quônam ſenſu Lucretius dixerit Epicurum Deum.

QVod ad Lucretium attinet, nemo dicat illum cenſuiſſe Epicurum reuerâ Deum: cùm & mortuum deprædicârit, & nos exemplo eius monuerit, vt fortiter mortem oppetamus. Poeticè ergo loquutus eſt, Deum inſinuans Epicurum eâ ratione, quâ hominum vulgus illos pro Diis habet, qui de genere humano fuerunt bene-meriti. Vt enim Plinius alicubi, *Deus eſt mortali, iuuare mortalem:* ac ſtatim: *Hic eſt vetuſtiſſimus referendi benemerentibus gratiam mos, vt tales numinibus adſcribantur.* Cùm itaque homines in Deos pridem retuliſſent Bacchum, Cererem, Herculem, Theſeum, qui ſuis inuentis, ac laboribus generi humano non parùm profuiſſent, exiſtimauit Lucretius Epicurum potiori iure Deorum numero adſcribendum, hoc eſt, habendum eſſe vt virum beneficum, & celebrandum, quòd Sapientiam adinueniſſet, ex qua ampliores vtilitates promanarent ad homines. Sed reticendi verſus non ſunt

lib. 3.

lib. 2. cap. 7.

quos ille ſuperiùs obiectis attexuit. Iſthæc nimirum ſubiiciuntur:

lib. 5.

Confer enim diuina aliorum antiqua reperta:
Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus instituiſſe;
Cùm tamen his poſſet ſine rebus vita manere:
Ut fama 'ſt aliquas etiam nunc viuere genteis.
At bene non poterat ſine puro pectore viui;
Quò magis hic meritò nobis Deus eſſe videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas didita genteis
Dulcia permulcent animos ſolatia vitæ.

Comparationem habes inuentorum Cereris, & Bacchi cum Epicurea ſapientia;accipe iam comparationem laborum Herculis cum eadem ſimiliter exſuperante:

Herculis antistare autem ſi facta putabis,
Longiùs à vera multò ratione ferêre.
Quid Nemeæus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille Leonis obeſſet, & horrens Arcadius ſus;
Denique quid Cretæ Taurus, Lernæaque peſtis
Hydra venenatis poſſet vallata colubris?
Quidve tripectora ter-gemini vis Geryonaï?
Et Diomedis equi ſpirantes naribus ignem,
Thracen, Bistoniáſque plagas, atque Iſmara propter
Tantoperè officerent nobis? vnciſque timendæ
Unguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes?
Aureáque Heſperidum ſeruans fulgentia mala,
Aſper, acerba tuens, immani corpore ſerpens,
Arboris amplexus ſtirpem: quid denique obeſſet,

Propter

Propter Atlantæum littus, pelagéque ſeuera,
Quò neq; noſter adit quiſquam, neque Barbarus audet?
Cætera de genere hoc quæ ſunt portenta peremta,
Si non victa forent, quid tandem viua nocerent?
Nil, vt opinor; ita ad ſatiatem terra ferarum
Nunc etiam ſcatit, & trepido terrore repleta'ſt
Per nemora, ac monteis magnos, ſyluáſque profundas;
Quæ loca vitandi plærumque'ſt noſtra poteſtas.
At niſi purgatum'ſt pectus, quæ prælia nobis,
Atque pericula tunc ingratis inſinuandum?
Quantæ conſcindunt hominem cuppedinis acres
Sollicitum curæ, quantique perinde timores?
Quidve ſuperbia, ſpurcities, petulantia, quantas
Efficiunt cladeis? Quid luxus, deſidieſque?
Hæc igitur qui cuncta ſubegerit, ex animôque
Expulerit dictis, non armis; nonne decebit
Hunc hominem numero Diuûm dignarier eſſe?

CAPVT VII.

Quo ſenſu Epicurus ſuos quaſi Deos eſſe voluerit.

PAri iam modo, cùm Epicurus Sectatores ſuæ ſapientiæ quaſi Deos quoſdam futuros aſſeruit, ridiculum foret putare, illum ad germanam naturæ diuinæ conditionem attendiſſe. Nimirùm eâ ſolùm fuit mente, vt cùm naturam diuinam deſcriberet ex felicitatis, immortalitatiſque adiunctis, cenſuerit

ſapientem aliquâ ratione tum ad Deum accedere, cùm, quatenus ipſi liceret, euaderet felix, atque immortalis:felix, inquam, quatenus fieret perturbationum vacuus;immortalis,quatenus bonis immortalibus frueretur, videlicet virtutibus. Ecce etenim quid præcedat obiecta verba ad Menœceum: ταῦτα οὖν, καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ μελέτα διαπαντὸς, ἡμέρας, καὶ νυκτὸς πρὸς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον σεαυτῷ, καὶ οὐδέποτε οὔθ' ὕπαρ, οὔτ' ὄναρ διαταραχθήσῃ. *Iſta igitur, ipſiſque affinia, diebus, noctibúſque ſemper meditare ſiue ipſe tecum, ſiue cum eo, qui ſit tui ſimilis; ſic fiet vt nec vigilans, nec ſomnians perturberis vnquam.* En quid ſequatur: οὐθὲν γὰρ ἔοικε θνητῷ ζώῳ ζῶν ἄνθρωπος ἐν ἀθανάτοις ἀγαθοῖς, *Animali quippe mortali haudquaquam ſimilis eſt homo innutritus immortalibus bonis.* Itaque talem hortabatur Epicurus Menœceum fieri, vt nempe in tanta morum prauitate,virtutem ipſe tueretur, ac proinde vt Deus quiſpiam inter homines corruptiſſimos emineret. Taleis conſequenter potuerunt Epicurei ſeſe habere;quanquam non negem eſſe potuiſſe in Epicurea ſecta,qui indigerent elleboro. Quid enim mirum, cùm ſatis conſtet ſanctiſſimis etiam ſocietatibus euenire, vt ambitioſiſſimos quoſdam, & flagitioſiſſimos nutriant.Porrò, ſi cùm illi ſe Deos, Deorúmve æqualeis iactarent, nihil aliud ſibi arrogarunt, quàm celebratam illam apud ſuos, cæteroſque ſapientiam; vti veriſimile eſt nihil eos aliud cogitaſſe: id ſanè egerunt, quod tum licitum per Ethnicam profeſſionem fuit.Horatium audi:

apud Laert. lib. 10.

Sapiens

——*Sapiens vno minor eſt Ioue:* lib.1. epiſt.

æqualis ergo Diis cæteris. Cicero *animum humanum* 1.
cum nullo alio, niſi cum ipſo Deo comparari poſſe dicit: Quid Sapientis ergo animum? Seneca, *Sapiens ille,* inquit, *plenus gaudio, hilaris, & placidus, inconcuſſus, cum Diis ex pari viuit.* Ac rurſus: *Hoc eſt ſummum* epiſt.31.
bonum, quod ſi occupas, incipis Deorum ſocius eſſe, non ſupplex. Verùm res nimis perſpicua eſt.

CAPVT VIII.

Quæ Epicuri pietas fuerit erga Patriam, Parentes, alios.

RESTARET iam impietas, quæ in patriam, parenteſque Epicuro obiicitur, maximè verò ab Epicteto: ſed cùm illa ad placita Epicuri præſertim ſpectet, nihil heic preuertendum eſt: Id refero ſolùm, quod Laërtius habet. Imprimis enim poſtquàm ſcripſit lib.10.
pietatem eius in patriam fuiſſe inexplicabilem, ſubiicit illum abſtinuiſſe à publicæ rei adminiſtratione, *præ ſumma modeſtia,* ὑπερβολῇ ἐπιεικείας: cùm patriam tamen difficillimis temporibus non deſeruerit; veluti ſuprà attigimus. Vidimus etiam vt patria ſtatuis æneis eum honorârit; ſcilicet tanquam teſtibus *eminentis illius candoris, quo ſe in omneis* geſſerat, ἀνυπερβλήτου πρὸς πάντας εὐγνωμοσύνης. Deinde commendans illius erga parentes pietatem, ipſam vocat εὐχαριστίαν, hoc eſt, *gratam animi grati ſignificationem,*

Digitized by Google

& recordationem; vt & charitatem eiuſdem in fratres εὐποιΐαν, hoc eſt *Beneficentiam* appellat, eam ſcilicet, quæ cauſſa fuit admirabilis illius amoris, cuius ex Plutarcho iam meminimus; ne aliquid dicam de iis, quæ inſinuantur ex teſtamento. Deſcribitur continuò à Laërtio *manſuetudo* viri in ſeruos, ἡμερότης, concluditurque demùm *in omneis omninò homines humanitas*, καθόλου ὅ ἡ πρὸς πάντας αὐτοῦ φιλανθρωπία. Ex quibus ſanè intelligitur fuiſſe Epicurum ſummâ pietate, caritate, bonitate in vniuerſum genus humanum.

lib.2.Tuſc. Heinc Cicero optimo iure, *Epicurus*, inquit, *homo minimè malus, vel potiùs vir optimus*. Alibi, quaſi indignabundus: *Coluit Epicurus*, inquit, *amicitias;*

lib. 2. de fin. *Quaſi quis illum neget, & bonum, & comem, & humanum fuiſſe*. Huc illud etiam pertinet: *Redarguitur ipſe à ſeſe, vaeneúntque ſcripta eius probitate ipſius, ac moribus. Nam iſta commendatio puerorum* (ſic pergit ille, etſi ſuo ſenſu) *memoria, & caritas amicitiæ, ſummorum officiorum in extremo ſpiritu conſeruatio, indicat innatam eſſe homini probitatem gratuitam, non inuitatam voluptatibus, nec præmiorum mercedibus euocatam. Quod enim teſtimonium maius quærimus, quæ honeſta, & recta ſint, ipſa eſſe optabilia per ſeſe, cùm videamus tanta eſſe officia morientis?* Denique tacendum non eſt, quod habet Laërtius, cùm adhærenteis Epicuro diſcipulos memorans, illos *detentos dogmaticis ipſius Sirenibus* dicit; ac Metrodorum Statoniceum, qui vnus ab illo defecit, & ad Carneadem ſe contulit, ideò videri defeciſſe, *quod nimiâ viri bonitate veluti obrueretur*, βαρωθέντος ταῖς ἀνυπερβλήτοις

περβλήτοις αὐτοῦ χρηστότησιν.

Quo loco obiter notanda non leuis difficultas eſt, quâ ratione fieri poſſit, vt Metrodorus Stratoniceus ad Carneadem deficere ab Epicuro potuerit, cùm Carneades ne fuerit quidem moriente Epicuro natus. Quippe cùm ex Apollodoro apud eundem Laërtium Carneades obierit Olympiadis CLX^{a}. *lib. 4.* anno IV°. natus annos octoginta quinque, vel, vt Cicero habet, nonaginta: non potuit natiuitas eius *lib. 4.* Olympiadem CXXXVII. præcedere, ſicque obitum *Acad.* Epicuri decem Olympiadibus, ſeu quadraginta annis non ſequi. Et fuit quidem præter illum Anaxagoræ diſcipulum, cuius meminit Suidas, Carneades qui- *in voc.* dam alius Epicuro contemporaneus: is ſcilicet, cui, *Carn.* cùm inuiſiſſet Arceſilam podagræ doloribus ardentem, & triſtis exiret, *Mane*, inquit ille, *Carneades noſter* (amore intellige, non Sectâ) *nihil illinc peruenit huc*, oſtendendo pedes, & pectus. Attamen præterquàm quòd ille fuit Epicuri perfamiliaris, vt adnotauit Cicero, adeò vt proinde fieri ad ipſum non *lib. 5. de* potuerit celebris defectio; conſtat profectò Metro- *fin. in fi.* dorum Stratoniceum auditorem illius non fuiſſe; ſed ſubſequuti celebris Academiæ innouatoris, & ſucceſſione quarti ab Arceſila. Nempe de hoc Cicero *lib. 4.* loquens: *Bene autem noſſe Carneadem* inquit, *Stratoni- Acad.* *ceus Metrodorus putabatur.* Et alibi rursùs: *Erat etiam,* *lib. 1. de* inquit, *Metrodorus, qui cum illis* (Clitomacho, & *Orat.* Æſchine) *vnà ipſum illum Carneadem diligentiùs audieras,* &c. Quid putas ergo heic dicendum? Exiſti-

Digitized by Google

mârim Laërtium interpretari ſic licere,quaſi voluerit dicere : Ex omnibus iis, qui Epicuro ipſiúſve Sectæ aliquando nomen dediſſent, neminem vnquàm defeciſſe præter Metrodorum illum Carneadis temporibus. Quòd bonitas verò Epicuri grauis illi fuiſſe dicatur, intelligi poteſt de ea, quam Epicurus tametſi mortuus ſpiraret adhuc in ſumma illa conſenſione, caritate, & ſui memoriâ apud Sectatores. Sanè verò ſi Metrodorus à viuente adhuc Epicuro defeciſſet, quæſitum non fuiſſet ex Arceſila (qui duodecim annis Epicuro ſuperuixit) *apud Laërt. l. 4.* *cur homines à cæteris ad Epicureos, ab Epicureis verò ad cæteros non commigrarent*; Quâ de re infrà dicendum eſt.

LIBER

LIBER QVINTVS

DE OBIECTA EPICVRO MALIGNITATE.

CAPVT PRIMVM.

Accuſatur Epicurus Ingratitudinis erga Præceptores.

DVo ſunt præcipua obiectæ malignitatis capita; ingratitudo in præceptores, & maledicentia aduerſùs omneis Philoſophos; præter ambitionem vtrique commiſtam. Prius caput libro iam primo ferè indicauimus. Vt ſpecialiùs nunc declaretur; quod ſpectat quidem ad Nauſiphanem, ſcribit Sextus Empiricus Epicurum aduersùs ipſum geſſiſſe inimicitias; contendiſſe exiſtimationem illius obliterare; ac in Epiſtola ad Philoſophos Mitylenæ degenteis conſcriptâ de eodem memoraſſe hæc: οἶμαι δὲ ἔγωγε τοὺς βαρυστόνους καὶ μαθητήν με δόξειν τοῦ Πλεύμονος εἶναι, μετὰ μειρακίων τινῶν κραιπαλώντων ἀκούσαντα αὐτοῦ (meritò enim videtur αὐτοῦ pro τινῶν Caſaubonus reponere.) *Opinor ſuſpirioſos iſtos exiſtimaturos me eſſe Pulmonis diſcipulum, qui ſcilicet audierim ipſum cum adoleſcentibus quibuſdam propter crapulam delirantibus.* Nauſiphanem autem Pulmonem vocauit, quaſi vellet ſensûs dicere expertem, vt notat

lib. 1. adu. Mathem.

Digitized by Google

ibid. idem Empiricus, qui obſeruat etiam appellaſſe illum *virum improbum* πονηρὸν ἄνθρωπον, carpſiſſeque in illo ſtudium, peritiamque diſciplinarum. Confirmata *lib. 10.* hæc habentur apud Laërtium, qui & Epiſtolæ illius ad Mitylenæos meminit, & adiicit ex Timocrate, Epicurum plurima contra Nauſiphanem ſcripſiſſe, ac inter alia, ad verbum, ſic: ἀλλ' εἴ τις ἄλλος εἶχε κἀκεῖνος ὠδίνων τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καύχησιν τὴν σοφιστικήν, καθάπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀνδραπόδων. *Verùm habuit ille, ſi quis alius, quam ore ſuo laborioſè parturiret, iactationem ſophiſticam, vt & pleraque alia mancipia.* Rursùs ipſummet Epicurum in Epiſtolis de Nauſiphane dicere; ταῦτα ἤγαγον (interpunctio enim videtur haſce voces præcedere debere, non dirimere) αὐτὸν εἰς ἔκστασιν τοιαύτην, ὥστε μὴ λοιδορεῖσθαι, καὶ ἀποκαλεῖν διδάσκαλον. *Hæc in eam mentis exturbationem ipſum deduxerunt, vt, ne probus impeteretur, magiſtrum etiam* (ſe meum fuiſſe) *obtenderet.* Sequitur, quòd eumdem vocârit πλεύμονά τε, καὶ ἀγράμματον, καὶ ἀπατεῶνα, καὶ πόρνον, *& Pulmonem, & indoctum, & impoſtorem, &* *lib. 1. de nat. Deor.* *cinædum.* Hæc dubio procul Cicero innuit, cùm Epicurum notat, quòd Nauſiphanem magiſtrum tam *ibid.* malè acceperit, & rursùs, *quod illum vexârit omnibus contumeliis,* Prætereo, quod ex aliis Magiſtris Pamphilum Platonicum mirificè contempſerit, quòd negauerit ſe quidpiam didiciſſe à Xenocrate, quòd Lyſiphanis, & Praxiphanis inſtitutionem diſſimulâ- *eod. lib. 1. de nat. Deor.* rit, atque id genus cætera, quæ ſunt iam antè inſinuata. Addo ſolùm quod Cicero de Democrito obiicit,

Epicurum

Epicurum nempe in ipſum, quem ſequutus eſt, fuiſſe ingratum. Confirmari verò poteſt, quoniam, vt ille idem refert, *Democriti fontibus Hortulos ſuos irrigauit Epicurus*, & Metrodorus apud Plutarchum profeſſus eſt, *l. 2. adu. Col.* *niſi præiuiſſet Democritus, Epicurum nunquam fuiſſe ad ſapientiam peruenturum.* Quò ſpectat illud, quod ſuprà innuimus, Epicurum ſe longo tempore Democriteum fuiſſe profeſſum, honoraſſeque Democritum, quia rectam notitiam primus attigiſſet. Itemque, quòd Epicurum Vitruuius appellat ſucceſſorem, *lib.2.c.2.* D. verò Auguſtinus hæredem Democriti. *lib. 3. Acad. c. 10.* Et cùm hæc tamen ita ſe habeant, Democritum cauillatus eſt, λημόκριτον appellando, quaſi *gramiis laboraſſet*, hoc eſt, in cognitione rerum naturalium cæcutiiſſet, vt eſt apud Laërtium. Cicero verò in Tuſculanis apertè *loc.cit.* docet Democritum ab Epicuro inſimulatum; & *lib.1.* alibi: *Quæ mutat*, inquit, *ea corrumpit; quæ ſequitur, tota* *lib. 1. de fin.* *ſunt Democriti, Atomi, Inane, &c.* Concludit, *Democritum laudatum à cæteris, ab hoc, qui eum vnum ſequutus eſt, nollem vituperatum.* Huc referri poteſt, quod tam Epicurus, quàm Hermachus negarunt Leucippum Philoſophnm quempiam exſtitiſſe; cùm Apollodorus tamen Epicureus, & alij Democriti magiſtrum fateantur, vt eſt apud Laërtium. Quaſi nimirùm Epicurus profiteri noluerit debere ſe quidpiam aut Democrito, aut illi, qui Democrito principia illa oſtendiſſet, quæ ipſe ſuffuratus eſt.

CAPVT II.

Arguitur id præ ambitione, vanitatíſque ſtudio feciſſe.

ETenim ſeſe ita geſſiſſe Epicurus arguitur præ nimio quodam vanitatis ſtudio, vt videlicet ex ſeipſo doctus, ſapienſque factus videretur. Id primùm circa Nauſiphanem ex Empirico demonſtratur. *Cùm Epicurus enim*, inquit, *ipſius fuiſſet diſcipulus, prorsùs tamen id pernegauit, vt videretur à ſeipſo doctus, ac per ſe factus Philoſophus.* De Pamphilo Cicero declarat; oſtendens enim quare Epicurus eum contemneret, *metuit*, inquit, *ne quid vnquam didiciſſe videatur.* Ac rurſus idem Cicero hallucinatum Epicurum dicit, *cùm quidem gloriaretur*, inquit, *vt videmus in eius ſcriptis, ſe magiſtrum habuiſſe nullum. Quod & non prædicanti* (ſic pergit) *tamen facilè equidem credam, ſicut mali ædificij domino glorianti ſe Architectum non habuiſſe.* Huc facit, quòd cùm Apollodorus ſcripſiſſet Epicurum audiuiſſe Lyſiphanem, & Praxiphanem: *Hoc ipſe non dixit*, inquit Laërtius, ἀλλ' ἑαυτῦ, *ſed audiuiſſe ſeipſum.* Quod ſpectat ad Democritum (quem pro Democrate ſubſtituendum iam monuimus) ecce vt occinat Plutarchus. Poſtquàm enim propoſuit aliquas ex gloria, iuxta Epicurum, voluptates proficiſci, excipit: *Quid-ni ita faciat, ipſe tam inſanè tumeſcens, furénſque gloriæ ſtudio, vt præceptores ſe habuiſſe*

lib. 1. adu. Math.

lib. 1. de nat. Deor.

ibid.

lib. 10.

lib. 2. adu. Col.

habuiſſe abnuat, & de ſyllabis, ac apicibus cum Democrito rixetur, à quo tamen totidem verbis decreta ſuffuratus eſt. Notanda hæc poſtrema verba; ſiquidem aliud continent damnatum ambitionis caput, quod exſtat etiam apud Clementem, dum Epicurum præcipua decreta à Democrito ſurripuiſſe dicit. Mẽtio quoque eius fit apud Laërtium; memoratur quippe Epicurus Democriti libros de Atomis, & Ariſtippi de Voluptate tanquam ſuos vſurpauiſſe. Videtur etiam Laërtius indicare librum, qui *Canon* inſcribitur, cùm dicit fuiſſe, qui in Epicuri vita tradiderint Canonem ipſum deſcripſiſſe ex Nauſiphanis Tripode. Hic porrò Tripus fuiſſe videtur liber ſic inſcriptus à Nauſiphane. Neque enim intelligi poteſt, quòd Epicurus ex dictamine (quaſi nempe viuæ vocis oraculo) librum illum ſcripſerit; cùm qui id aſſerunt Nauſiphanem negent ab Epicuro fuiſſe auditum. Cæterùm ex hac vanitate, atque ambitione factum eſſe conuincitur, quòd Epicurus iactauerit ſe vnum inueniſſe verum, ac primas ſibi idcircò deberi omneis inter Philoſophos. Id cùm Plutarchus, tum alij innuunt; nullus eſt tamen, qui rem apertiùs, quàm Cleomedes conficiat: *Epicurus*, inquit, *perinde, ac ſi aliquis eſſet, gloriatur, ſeſe reputans dignum, qui in Philoſophis numeretur: neque id ſolùm, ſed & primas etiam ſeſe occupare affirmans. In quo ſanè ſeipſum Therſitâ audaciorem eſſe oſtendit. Ille enim gloriatur ſolùm tanquam ex optimatibus vnus, & Regum ipſorum æqualis; nequaquam verò ſibi ipſi parteis primas arrogat. At iſte præ*

lib. 2. Strom.

loc. cit.

lib. 2. c. 1.

Digitized by Google

multa ſapientia, & ſcientia affirmat ſe ſolum verum inueniſſe, ac ſe idcircò iudicat dignum, qui parteis primas teneat. Quocirca videtur quis mihi multò iuſtiùs in ipſum dicturus,

Therſita loquutuleie, tametſi canorus concionator, Tace. ac paucis interpoſitis: *Non pudet eum,* inquit, *ſeipſum Pythagoræ, Heraclito, & Socrati interponere, ac, vti primam inter ipſos ſedem occupet, poſtulare: Quod ſimillimum eſt, ac ſi ſacrilegi inter Sacerdotes, & ſacrorum Antiſtites ſeſe collocare tentauerint, primum inter eos locum ſibi vendicantes: aut ſi quis Sardanapalum cogitet de laborum tolerantia cum Hercule contendere conantem, & Clauam, Leoníſque exuuium vſurpantem, ipsíque dicentem: hiſce ego rebus ſum te dignior.* Huc-vſque Cleomedes. Adiici poſſet ad declarandum Epicuri ambitionem, atque vanitatem quod legitur apud Laërtium, ipſum laudibus extuliſſe, & aſſentatione proſequutum fuiſſe Idomeneum, Herodotum, Timocratem, vt quæ ex operibus ſuis inuulgata adhuc forent, euulgata facerent.

CAPVT III.

Accuſatur etiam Maledicentiæ erga omneis antiquiores Philoſophos.

CVm eâ itaque ambitione Epicurus fuiſſe videatur, vt præferri omnibus Philoſophis voluerit, effectum eſt, vt quemadmodum Præceptores ſuos inſectatus

inſectatus eſt, ne ab illis quidpiam didiciſſe videretur; ita aduerſùs Philoſophos omneis, qui ipſum præceſſerant, arguatur fudiſſe ſcommata, & probra, vt illos videretur longo poſt ſe habere interuallo. Iſtud declarat imprimis Plutarchus, cùm de Epicuro, ac Metrodoro loquens: *Quæ ſunt*, inquit, *inter homines fœdiſſima vocabula, ſcurrilitates, cantillationes, iactationes, ſcortationes, homicidia, ſuſpiratus, corruptelæ, grauedines, ea aduersùs Ariſtotelem, Socratem, Pythagoram, Protagoram, Theophraſtum, Heraclidem, Hipparchum, & aduersùs quem non virorum illuſtrium congerentes effuderunt?* *lib. 2. adu. Col.* Idem propè Cicero teſtatur, docet enim, vt *lib. 1. de nat. Deor.* Epicurus *aduersùs Pythagoram, & Empedoclem dixerit, cùm & contumelioſiſſimè*, inquit, *Ariſtotelem vexârit, Phædoni Socratico turpiſſimè maledixerit, Metrodori ſodalis ſui fratrem Timocratem, quia neſcio quid in Philoſophia diſſentiret, totis voluminibus conciderit.* Videre etiam ſcommata licet, quibus ſingulos proſciderit, apud Laërtium. Nam Platonem appellauit χρυσοῦν, *lib. 10.* *aureum*; faſtum, vt puto, innuere volens, quem faſtu alio Diogenes calcârat: Platonis verò diſcipulos διονυσοκόλακας, *Dionyſij aſſentatores*, moram, opinor Platonis taxans in aula Dionyſij: Heraclitum κυκητὴν, ſeu *perturbatorem*, acta innuens circa Epheſum: Antidorum σαννίδωρον, quaſi *donis adblandientem*. (Quis fuerit tamen iſte Antidorus, ille-ne cuius nomine inſcriptus eſt Epicuri liber, an alius, incompertum habeo.) Cyzicenos ἐχθροὺς τῆς ἑλλάδος, *inimicos Græciæ.* Notare fortè Apollodorum, & ſimileis voluit, cùm

lib. 2. ſtrom. ex Clemente Alexandrino felicitatem ille poneret ἐν ψυχαγωγίᾳ in oblectatione animi; quaſi ſecus ipſe ſentiret. Alioquin enim pro Cyzicenis Cyrenaicos ſubſtituerem, cùm heic ſcilicet de Philoſophis, non de nationibus agatur; Cyrenaicorum autem celebris Secta tunc fuerit, quam ipſe quoque potuerit facere velle exoſam, vt à qua etiam circa voluptatem non mediocriter diſſentiret. Taceo autem commutationem factu faciliorem inter iſtas voces, quàm ſi quis ſupponere velit Cytræos, aut Cynicos: vt taceam & Coloten ipſum à Plutarcho redargui, quòd aduersùs Cyrenaicos dixiſſet. Adhæc Dialecticos dixit πολυφθονερούς, *valdè inuidos.* Notauit autem Megaricos, ſeu qui ex Euclidis Secta Dialectici dicti
lib. 2. ſunt; *litigioſiſſimi* enim fuerunt, φιλονεικότατοι; vt alibi Laërtius teſtatur. Ipſum Pyrrhonem ἀμαθῆ, καὶ ἀπαίδευτον, *indoctum, & ineruditum*: quaſi ipſius cohibitionem in aſſentiendo redarguens.

Verùm duo potiſſimùm ex Laërtio ſunt ſeligendi quos Epicurus infamare præcipuè voluiſſe videtur. Vnus eſt Ariſtoteles, quem dixit ἄσωτον καταφαγόντα τὴν πατρῴαν οὐσίαν, στρατεύεσθαι, καὶ φαρμακοπωλεῖν, *deploratum, & qui, voratâ paternâ ſubſtantiâ, militaſſet, ac medicamenta vendidiſſet.* Fortaſſis autem notare voluit ſeu ipſius, ſeu præcipuè Nicomachi patris profeſſionem; vel indicare etiam illud pharmacon, ſeu venenum, quo Alexander interiit, quódque Plinius
lib. 3. cap. vlt. *magnâ Ariſtotelis infamiâ excogitatum* ait. Vtcumque ſit, conſtare videtur verba hæc deſumpta eſſe ex Epicuri

Epicuri Epiſtola, quæ inſcripta eſt περὶ ἐπιτηδευμάτων, *de vitæ rationibus, ſiue inſtitutis.* Siquidem & Athenæus, & Ariſtoteles apud Euſebium ex Epiſtola illa idem citant. Ac deſumit quidem ex ea Athenæus ὅτι καταφαγὼν (ſupple Ἀριστοτέλης) τὰ πατρῷα (habet Euſebius, νέον μὲν ὄντα καταφαγεῖν αὐτὸν τὴν πατρῴαν οὐσίαν) ἐπὶ στρατείαν ὥρμησε· καὶ ὅτι ἐν ταύτῃ κακῶς πράττων, ἐπὶ τὸ φαρμακοπωλεῖν ἦλθεν· εἶτα ἀναπεπταμένου τοῦ Πλάτωνος περιπάτου πᾶσι (ita enim videtur pro φησὶ, ex Euſebio reſtituendum) παραβαλὼν ἑαυτὸν, προσεκάθισε τοῖς λόγοις, οὐκ ὢν ἀφυὴς, καὶ κατὰ μικρὸν εἰς τὴν θεωρίαν (non, vt opinor, θεωρουμένην) ἐξῆλθεν. *Quòd cùm Ariſtoteles (adoleſcentulus adhuc exſiſtens) paterna bona conſumpſiſſet, impetu quodam repentino arripuit militiam; ac ipſa malè ſuccedente, ſeſe ad vendendum medicamenta applicuit. Deinde verò, cùm pateret omnibus Platonis ſchola*, (quippe & Academia propter commodam deambulationem dici potuit Peripatus) *ſeipſum illi adiiciens, orationi (idque naturâ non repugnante) incubuit, ac non ita pòſt conuerſus ad contemplationem eſt.* Alter eſt Protagoras; hunc etenim dixit, vt Laërtius habet, φορμοφόρον τε, καὶ γραφέα Δημοκρίτου, καὶ ἐν κώμαις γράμματα διδάσκειν, *Bajulum, Democriti ſcribam, & per vicos ludi-magiſtrum.* Porrò quia heic Δημοκρίτου lego, non Δημόκριτον, vt vulgo; hînc fit, vt *ſcribam, & ludiliterarium fuiſſe* non referatur ad Democritum, ſicut Interpretes accipiunt; non aduertentes duobus pòſt verbis ſpecialem, ac propriam fieri mentionem de Democrito. Sed & Δημοκρίτου legerat Illuſtrius, cùm iſta tranſcri-

lib. 8. deipn.

lib. 15. prep. Euang.

in Epic.

lib.cit. beret,& res planè conuincitur ex loco Athenæi, qui fuit ex eadem deſumptus epiſtola. Adſcribere hoc loco placet, quia valde illuſtrat quod Laërtius habet
lib.9. tum heic, tum etiam in vita Protagoræ: ὁ Ἐπίκουρος καὶ Πρωταγόραν φησὶ τὸν σοφιστὴν ἐκ φορμοφόρου (vult Caſaubonus φορτοφόρου legi, quod apud Suidam ſit φορτοβαστάκτης; ſed duarum rerum diuerſarum φόρμου, καὶ ξύλου videtur ordo concinnior, quàm ſi φόρτου genere præmiſſo ſpeciem ſuperfluè appoſueris) καὶ ξυλοφόρου πρῶτον μὲν γενέσθαι γραφέα Δημοκρίτου, θαυμασθέντα δ᾽ ὑπ᾽ ἐκείνου ἐπὶ ξύλων τινῶν ἰδίᾳ συνθέσει, ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἀναληφθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ διδάσκειν ἐν κώμῃ τινὶ γράμματα, ἀφ᾽ ὧν, ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν ὁρμῆσαι. *Narrat Epicurus Sophiſten Protagoram ex ſportarum, ac lignorum baiulo amanuenſem primùm Democriti fuiſſe; admirationi habitum, propter ſcitam lignorum quorundam poſituram adinuicem. Hiſce initiis adſcitum ab ipſo ſtum in quodam vico literas docuiſſe, deincépſque ad argutationem applicuiſſe animum.* Legere porrò totam hiſtoriam vberiùs licet apud
lib.5.c.3. Agellium.

CAPVT IV.

Quod vitium etiam tribuitur Sectatoribus ipſius.

Confirmari porrò Epicuri in Philoſophos dicacitas poteſt, ex eo, quod videtur Sectatoribus maledicendi fuiſſe exemplo. Vt nihil enim dicam de Colote,

Digitized by Google

Colote, cuius virulentiam, & mordacitatem duplici volumine Plutarchus repreſſit; cùm tam malè fuiſſet loquutus nominatim de Democrito, Platone, Empedocle, Parmenide, Meliſſo; docet ecce Cicero, vt Metrodorus etiam, atque Hermachus contra Pythagoram, Platonem, Empedoclem dixerint; ac meretricula etiam Leontium aduersùs Theophraſtum ſcribere auſa fuerit. Memorat etiam, vt Zeno, Albutius, & alij, quos tum nouerat, litigarent, ac Zeno præcipuè. Is enim, *non eos ſolum* inquit, *qui tum erant, Apollodorum, Sylleum, cæteróſque figebat maledictis; ſed Socratem ipſum parentem Philoſophiæ, Latino verbo vtens, ſcurram Atticum fuiſſe dicebat: Chryſippum nunquam niſi Cheſippum* (quaſi cacaturientem equum) *vocabat.* Adiicit Cicero, Velleium Epicureum ſub perſona Cottæ alloquens: *Tu ipſe paulò antè, cùm tanquam Senatum Philoſophorum citares, ſummos viros deſipere, delirare, dementeis eſſe dicebas.* An cæterorum omnium vice mentionem faciam Diogenis illius Babylonij, quem Athenæus deſcribit *malè moratum, maledicum, obtrectatorem*, βλάσφημον, καὶ βάσκανον, *& riſu captato ne Regibus quidem parcentem*? Antiochus certè, qui Alexandro Antiochi Epiphanis Syriæ Regis filio ſucceſſit, iugulari ipſum mandauit, eius *maledicentiam*, κακολογίαν, non ferens.

lib. 1. de nat. Deor.

lib. 5.

CAPVT V.

Generalis eorum, quæ ſunt obiecta, Refutatio.

LOnga huc-vſque obiectio eſt; ſed breuis occurrit facienda reſponſio. Paucis nempe illam indicat
lib.10. Laërtius, dum enumeratis iis, quæ citata ex ipſo ſunt, ſeu ad ingratitudinem, ſeu ad ambitionem, ſeu ad maledicentiam pertineant; ac vt declaret ſeu Timocratem, ſeu Stoicos, ſeu alios, illa de viro innocente, ac immerito confinxiſſe, hoc vno verbo rem explicat: Μεμήνασι δ' οὗτοι, *Iſti verò inſaniunt.* Quare & ſtatim elogia, ſeu quaſi argumenta contraria opponit ex pietate, humanitate, manſuetudine, & aliis, quæ ſub finem libri ſuperioris retulimus. Idem porrò
in Epic. etiam Illuſtrius vno verbo inſinuat, dum illa eadem obiectionum capita commemoraturus, eos qui illa obiicerent præfatur eſſe *calumniatores*, διαβάλλοντας. Et ſanè cum Epicurus non modò vir bonus, verùm
lib.2.Tuſc. etiam optimus fuerit, vt ex Cicerone eſt antè perſpectum; quî poterat eſſe erga cæteros adeò lenis, adeò comis, adeò gratus, adeò amans; in ſuos autem præceptores, ac profeſſores ſapientiæ, quos à pubertate vſque tantoperè coluit, adeò acerbus, adeò auſterus, adeò ingratus, adeò infenſus? Quâ ratione ſe amici tam multi poterant illi addicere, ſi eius erat virulentiæ, mordacitatis, malignitatis, quam, vt quid cane, & angue peius mortales omnes refugiunt? Accepimus

iam

iam vnde illi quæſita fuerit inuidia; vnde euulgati etiam libri ſpurij, propter quos illius fama laborarit: quidni igitur Cicero, Plutarchus, Empiricus, alij, turbidos riuos deduxerunt ex cœnoſis fontibus? Id conſideratione dignum; cùm tam multa in Zenone Stoicorum principe reprehendenda fuiſſe prædicentur, vt eſt apud Laërtium; nihil tamen aduersùs illum *lib. 7.* ab Epicuro euulgatum legi. Inde profectò conuincitur vel Epicurum exſtitiſſe mitiſſimum virum, vt qui illi maximè pepercerit, quicum gereret grauiſſimas ſimultates; vel Stoicos illi impoſuiſſe circa cæteros; quod ad Zenonem ipſum ſpectaret, nihil auſos fuiſſe comminiſci, veritos, ne ea, quæ obiicerentur, ſeu ea vera eſſent, ſeu falſa, fidem aliquam obtinerent.

CAPVT VI.

De ambitione, ob quam arguitur in Præceptores fuiſſe ingratus.

VT aliquid autem ſpecialiter dicam de ſcopo, quem ipſi propoſitum obiiciunt, cùm fuiſſe arguitur erga præceptores ingratus; probabile quidem imprimis non eſt, ipſum vlla vnquam effudiſſe conuitia aduersùs eos, quos proximo à parentibus habuit loco; at non eſt fortaſſis penitùs negandum, quin illos non agnoſcere pro Magiſtris potuerit, à quibus nihil frugi forſan didiciſſet. Si res porrò ita ſe

habuit, vides quàm leuis culpa hæc ſit. Profectò ſatiùs longè videtur Præceptores habere nullos, quàm ſortiri minimè bonos. Siquidem poteſt natura ſeſe excitare; poteſt lux illa ingenita veritatem perueſtigare; at prauâ quadam inſtitutione præoccupatus animus, mirum, niſi ſe obſtinatum aduersùs veritatem gerat. Ex quo ille merito iure mercedem duplam ab iis poſcebat, qui ab aliis iam inſtituti fuiſſent; alteram, vt dedoceret aliena, alteram vt doceret ſua. Ac non poſſum quidem ſatis Stoicos mirari, qui Epicurum hebetem, ignarumque appellitantes, ægrè tulerint quòd magiſtros noluerit vllos agnoſcere. Arguere potiùs debuerant, quod ad Magiſtros non accedens, hebes remanſiſſet, ac rudis. Verùm quia vrgetur præſertim ipſa αὐτοδίδαξις, quæſierim ſolùm
in Lex. lib. 9. an non plurimi αὐτοδίδακτοι celebrentur; Pherecydes Suidæ, Heraclitus eidem, ac Laërtio, & plerique alij? Quid-ni igitur Epicurus ex hoc numero eſſe potuit? aut quid inuideant, ſi

Optimus eſt, ſeſe qui nouit cuncta Magiſtro,

lib. 1. Nicom. c. 5. vt Heſiodus habet apud Ariſtotelem? Sectæ cuiuſdam princeps fuit; niſi igitur omnia, aliqua tamen habere ſua debuit. Si damnatur, quòd ſupra maiores innouare quidpiam auſus ſit; damnentur Zeno, Ariſtoteles, & quotquot vnquam fuêre celebres Sectarum, partiumque authores. Cætera quod attinet, cùm quæ ratio alios docuit, eadem docere ipſum potuerit, quid eſt, quod ſi quidpiam inuentum, dictumque benè ab aliis ſit, idem potuiſſe inueniri, ac

dici

dici ab eo pernegetur? Quàm multa ſunt ab ipſo primùm, vt videtur, inuenta, & dicta, quæ vſurpata ab aliis ſint, & cuius tamen vſurpationis conqueri ille non debuerit? Senecam audi: *Poteſt fieri vt me interroges, quare ab Epicuro tam multa bene dicta referam, potiùs quàm noſtrorum. Quid eſt tamen quare tu iſtas Epicuri voces putes eſſe, non publicas? Quàm-multa Poëtæ dicunt, quæ à Philoſophis aut dicta ſunt, aut dicenda*, &c. Atque id quidem maximè attingo propter ipſum Democritum, qui tametſi facem Epicuro prætulerit, eius tamen dux, non dominus fuit. Potuit Epicurus in eadem multa ſimilia incidere: potuit imperfecta ab ipſo relicta illuſtriora facere, potuit in multis contradicere, (vt Anaxagoræ etiam contradixit, etſi illum ſuſpiceret;) potuit multa noua ex ſe inuenire. Hoc ſatis eſſe Democrito debuit, ſi, propter accepta ab ipſo, Epicurus illi honorem habuerit. Porrò id ita contigiſſe Leonteus Epicureus apud Plutarchum teſtatus eſt. Idem conuincit quod ex Metrodoro in obiectione eſt allatum: arguit nimirùm gratam fuiſſe in Epicuri contubernio Democriti commemorationem. Vt agnoſcas verò illam apud poſteros propagatam, ecce Lucretius, tametſi illius opiniones impugnaturus, propter viri tamen reuerentiam non ſemel ita præfatus eſt,

epiſt. 8.

lib. 2. adu. Col.

Democriti quod ſancta viri ſententia ponit.

lib. 3. & 5.

Quin-etiam ex loco, quo obiicitur Leucippum ab Epicuro non agnitum Philoſophum, poſſet fortaſſis ſolùm deduci Epicurum adeò ſublime ſenſiſſe de

Democrito, vt non putârit Magiſtrum vllum, ac ne Leucippum quidem fuiſſe, à quo ſuas illas opiniones ipſe adeò ſolers ac induſtrius Democritus accepiſſet. Quòd Epicurus vſurpârit, ac pro ſuis iactauerit aliquos ſeu Democriti, ſeu etiam Ariſtippi libros, inter illa eſt, quæ Laërtius inficiatur. Inficiandum eſt pari modo quod affertur de Canone ex Nauſiphane deſcripto. Profectò in tanta & rerum, & verborum copia, vt ille tot volumina propriis repleret ſententiis, facilè ſibi nemo perſuadeat, illum ſibi aliorum libros, atque labores vſurpaſſe; ac præſertim perſpectam habens eorum temporum claritatem, quibus, vigente Philoſophiâ, clariſſimorum Philoſophorum clariſſima opera erant; adeò vt quis, niſi prorsùs hebes, non potuerit præſumere, fore vt illud omneis lateret, quod eſſet vulgatiſſimum.

CAPVT VII.

De Conuitiis in Philoſophos fuſis.

ADdo, quod ſpectat ad cæteros: Cùm videam in ſimili cauſſa dici ab aliquibus, licere nonnunquam infamare vitam auctorum, quòd eâ ratione poſſint faciliùs dogmata ipſorum improbanda diſſuaderi; longè me abeſſe, vt velim quidpiam tale vel aſſerere, vel in Epicuro probare. Videtur mihi hoc ipſo fieri magna veritati iniuria, ſi quis illam ſtabiliri non poſſe exiſtimet, niſi ad calumnias, & maledicta confugiatur.

Digitized by Google

confugiatur. Heinc ſi Epicurus conuitia obiecta in maximos viros fortè ſparſerit, non excusârim ſanè illum, quantumvis egiſſe id potuerit, vt Sectatores longiùs à dogmatibus peruerſis arceret. Pythagoras quidem, & Plato, & cæteri omnes fuêre homines, ac proinde non modò multa, eaque grauia potuerunt peccare, verùm etiam fortè peccarunt: Quid hoc tamen ad veritatem, quæ per ſeipſam ſatis clareſcens, non eget, vt illuſtris fiat denigratione, ſeu falsâ criminatione illorum, qui ipſam proſequuti ſunt, etſi fortè non aſſequuti? Alia eſt redarguendi, & repugnandi ratio. *Et diſſentientium quidem*, inquit Cicero, *inter ſe reprehenſiones vituperandæ non ſunt: at maledicta, contumeliæ, contentiones, concertationéſque Philoſophiâ indignæ videntur*. Ex quo fit, vt centies damnare Epicurum maluerim, quàm patrocinium quærere, ſi, quæ ſunt obiecta, exſtiterint vera. Enimverò, aut longè fallor, aut longè alia ipſi fuit mens: Nimirum ſatis nouerat, quantum eſſet condonandum humanæ imbecillitati. Vidimus iam vt pepercerit Zenoni omnium infeſtiſſimo, vt honorârit Democritum, vt de Pyrrhone audierit, vt Anaxagoram fuerit & Archelaum amplexatus; quid coniectandum de cæteris, ad quos tam ardenter (valere iubens Grammaticos) veritatis ergò confugit?

lib. 1. de fin.

CAPVT VIII.

De obiecta Sectatorum dicacitate.

QVod attinet ad Sectatores, minimè negandum imprimis, quin potuerint quidam inter illos eſſe malè morati, ac maledici. Nunquam hactenus tam bene eſt actum cum rebus humanis, vt (quod iam inculcauimus) ſocietates initæ ſint, in quibus næui nulli eſſent. Non ea videtur ex vllo viro, tametſi probatiſſimo, exigenda conſtantia, vt non aliquando peccet, ſecumq́ue ipſe diſſentiat. Quantò minùs id requirendum ex ea multitudine, quæ non poteſt non conſtare mirâ varietate ingeniorum, vt nemo à recto tramite decrret. Deinde dico, vt Epicuro multa falsò adſcripta ſunt; ſic adſcribi etiam potuiſſe Epicureiſmi profeſſoribus, vt qui eandem cauſſam tuerentur. Ac fatendum quidem eſt libros ab ipſis fuiſſe conſcriptos aduersùs alios Philoſophos; verùm neque fieri id cœptum ab ipſis, neque in ipſis deſiit. Ea ſemper fuit, ac etiam-num eſt opinionum diuerſitas, vt nullus vnquam dicat pro vno, quin ſimul dicat aduersùs decem. Hoc eſt, quod arguit veritatem in obſcuro poſitam eſſe, dum ſingulis diuerſa ſequutis, ſic quiſque ipſam ab aliis prætermiſſam exiſtimat, vt vero fiat ſimile abs nemine arreptam fuiſſe. Damnandum heic proinde eſt, ſi quis ita ſuæ confidat ſolertiæ, vt non modò verum ſe adinueniſſe glorietur,

tur,

tur,ſed etiam eos, qui secùs ſentiant, dicteriis auſit impetere. Magna hæc eſt infirmitas mentis, ac ſpecies quædam malitiæ. Quamobrem abfuiſſe ab ea videntur Epicuri Sectatores, cùm vel ipſomet Cicerone teſte, *nullum fuerit genus hominum minùs malitioſum*. Deſunt nobis libri ipſorum,ex quibus rei veritatem liceat pleniùs olfacere;cùm vnus ſuperſit Lucretius, coniicere ex ipſo licet, vt in antiquos Philoſophos cæteri fuerint animati. Is igitur refutaturus opinionem Empedoclis, inter cætera ſic præfatur, loquens de Sicilia, ex qua ille erat oriundus:

Rebus opima bonis multâ munita virûm vi, lib.1.
Nil tamen hoc habuiſſe viro præclarius in ſe,
Nec ſanctum magis,& mirum, carúmque videtur.
Carmina quin etiam diuini pectoris eius
Vociferantur, & exponunt præclara reperta:
Vt vix humanâ videatur ſtirpe creatus.

Et vide vt lenire pergat, quæ ſiue in ipſum, ſiue in alios dicturus eſt:

Hic tamen, & ſuprà quos diximus, inferiores
Partibus egregiè multis, multóque minores,
Quanquam multa benè, ac diuinitùs inuenientes
Ex adyto tanquam cordis reſponſa dedêre
Sanctiùs, & multò certâ ratione magis,quàm
Pythia, quæ Tripode ex Phœbi, laurôque profatur.
Principiis tamen in rerum fecêre ruinas,&c.

Digitized by Google

LIBER SEXTVS
DE OBIECTA EPICVRO GVLA.

CAPVT PRIMVM.

Exprobratur Epicuro Gula immodica.

AGGREDIMVR hoc, & ſequente libro accuſationes retexere, quæ ſunt maximè populares. Siquidem nemo non nouit Epicurum, dum humaniùs audit, appellari delicatum, mollem, eneruem, laſciuum, effœminatum; dum verò aſperiùs, heluonem, lurconem, ganeonem, temulentum, perditum, nequam, efferatum; & id genus cætera, quæ Theologi, Philoſophi, Oratores, & omnes ferè cuiuſcumque conditionis homines in ipſum effutiunt, perinde ac ſi traduxerit fœdiſſimam, nefandiſſimam, luxu ſolutiſſimam vitam, ac Bacchanalia, Saturnalia, Lupercalia introduxerit, & Philoxeno, Ariſtoxeno, Apicio, Heliogabalo, Sardanapalo, ſimilibúſque intemperantior fuerit. Vt pauca porrò ſeligamus, quæ apud authores celebrata ſunt, Mitto, quod ſuprà iam viſum eſt, Epicurum à Chryſippo induci illius Archeſtrati diſcipulum, qui fuit author Gaſtrologiæ. Hoc adnoto potiùs inter Comicos, qui Epicurum circa Gulæ voluptates proſciderunt, memorari

Digitized by Google

morari Damoxenum, apud quem Coquus in Syntrophis, vbi totam artem ſuam verſibus ſanè plurimis ab Athenæo recitatis peritiſſimè expoſuit, præfatus *lib. 3.* ſe tribus propè annis Epicuri diſcipulum fuiſſe (quo loco inter cætera non eſt oblitus Canonem, ſeu Epicuri Dialecticam, vt rem coquo perneceſſariam, & quouis pretio comparandam) hiſce carminibus concludit:

Epicurus ipſe ſic voluptatem aggerit,
Manditque ſtudioſè; ille quid bonum ſiet,
Agnouit vnus. At qui in ipſa Porticu,
Semper requirunt, neſciúntque quale ſit.
Quare nec ipſi quod bonum ignorant, habent,
Nec dare aliis valent.

Mitto etiam quod obſeruatum à Timone obiici, debitas Diis victimas apud Epicurum vorari; illudque ſubnecto, quod idem apud Athenæum, dum in *lib. 7.* libro tertio Sillorum de Epicuro loquitur, ait:

Indulget aluo, quâ proteruius nihil.

Mitto demùm quod ſequitur, Epicurum Idomeneo, ac Metrodoro adulatum fuiſſe, vt gulam expleret, aliíſque corporis voluptatibus inſeruiret; itémque, quod Laërtius habet fuiſſe turpiter aſſentatum *lib. 10.* Mythri Lyſimachi adminiſtratori, cùm illum in Epiſtolis παιᾶνα καὶ ἄνακτα, *Apollinem, & Regem* diceret; nempe vt ille, vnde gulæ conſuleretur, ſuppeditaret. Illud attexo, quod Plutarchus refert Metrodo- *l. 2. adu. Col.* rum ſcripſiſſe ad fratrem ſuum Timocratem: *Quanto ſum*, inquit, *gaudio perfuſus, quantâ audaciâ animatus,*

quòd ventri ritè gratificari ab Epicuro didici (nempe illius contubernalis,) & *nihil, ô Timocrates, iuuat Græcorum Seruatorem fieri, nihil item coronas ab iis propter ſapientiam obtinere. Juuat mandere, ac potare vinum, quantum quidem ventri non noceat, & illi tamen gratum ſit.* Et rursùs: *Quippe, ô naturæ perſcrutator Timocrates, circa ventrem eſt ſummum bonum.* Quæ quidem etiam de Metrodoro refero, vt intelligas, quorſum ſancti Patres, vt Olympiodorus, aſſerant vitam Epicuri, ſociorumque eius apud Salomonem deſcribi, cùm dixiſſe refert intra ſe cogitantes non rectè: *Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt, qui agnitus ſit reuerſus ab inferis. Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus, tanquam non fuerimus; quoniam fumus afflatus eſt in naribus noſtris, & ſermo ſcintilla ad commouendum cor noſtrum,* &c. Ac ſtatim: *Venite ergo, & fruamur bonis, quæ ſunt, & vtamur creaturâ, tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioſo, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis, antequàm marceſcant: nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Nemo noſtrum exſors ſit luxuriæ noſtræ; vbique relinquamus ſigna lætitiæ; quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors.* Plura ſancti Patres obiiciunt, ac nominatim B. Ambroſius, dum Epicurum appellat ebrium, & voluptatis patronum, irrideríque dicit ab iis, qui ſobrij putantur Philoſophi, &c. Itemque D. Auguſtinus, ac illum ſequutus Iſidorus, dum commemorant Epicurum à Philoſophis nominatum

lib. 1.

Enarrat. in Eccleſ. Salom. c. 7.

Sap. 2.

lib. 1. *offic. cap.* 13.

in Pſalm. 73. *& al.*

l. 8. *Orig. c.* 6.

natum *Porcum*. Fortaſſis etiam reſpexerunt ad illud Horatij in ore omnium frequentiſſimum:

Me pinguem, & nitidum, bene curatâ cute viſes, epiſt. l. 1. ep. 4.
Cùm ridere voles, Epicuri de grege Porcum.

Heinc Epicurus à pleriſque comparatur cum Prodigo, cuius in Euangelio eſt mentio. En vt parabolam attingens loquatur B. Chryſologus: Cùm nil diuinum, nil ſalutare, nil profuturum, nil gentilis inueniret; in talibus deſperans, de Deo, de Prouidentia, de Iudicio, de futuris, ab ſchola ad ventris ſe deponebat ingluuiem, cupiens ſaturari de ſiliquis, quas Porci manducabant. Hoc norunt Epicurei, qui cùm Platonicas & Ariſtotelicas percurrerent ſcholas, nullamque illîc aut diuinitatis, aut ſcientiæ inuenirent diſciplinam, Epicuro ſe tradunt vltimo deſperationis, & voluptatis auctori, & manducant ſiliquas, hoc eſt, voluptatibus corporis malè dulcibus inhiant, & paſcunt Dæmones, qui ſemper corporum vitiis ſaginantur, & ſordibus. ſerm. 5. de duob. fil.

CAPVT II.

Exprobratur præſertim gula fœda, & noxia.

SEd leuiùs fortaſſe iſta obiiciuntur, niſi proferamus Timocratem, illum ſcilicet Metrodori fratrem, qui poſtquàm deſeruit Epicuri ſcholam, ſe ea, quæ in ipſa vidiſſet, declarare profeſſus eſt. Is ergo in libris Εὐφραντοῖς, *hilaribus* inſcriptis, refert, vt eſt apud

lib.10. Laërtium, Epicurum bis in die vomere ſolitum præ luxu; commemoratque, vt ipſemet effugere vix potuerit nocturnam illam Philoſophiam, ac myſteriis plenum conuēticulum. Vt luxum verò intelligas Philoſophicâ frugalitate indignum, idem Timocrates narrat paulò pòſt, Epicurum, cùm bene multa ignoraſſet in vita, conſueuiſſe minam quotidie in menſam impendere, hoc eſt aureos noſtrates ſeptem, cum paulò plus ſextante. Ex quo mirari nemo debeat, ſi Seneca, dum præcipuorum Philoſophorum affectum circa pecuniam comparans, hoc habeat: *l. de vi. be. cap.27.* *Obiicite Platoni, quòd petierit pecuniam; Ariſtoteli, quòd acceperit; Democrito, quòd neglexerit; Epicuro, quòd conſumpſerit.* Ad Laërtium porrò vt redeam, cùm teſtetur ipſe bonâ fide, noluiſſe è viuis Epicurum excedere, quin meri hauſtum priùs ſorpſiſſet; nonne quis inde arguat, extremum actum aptè reſpondiſſe anteactæ fabulæ? Audiuimus ſuprà Stoicos extremum Epicuri morbum ad edacitatem referenteis; Quid tum porrò *in Lex.* contigit? *Non eſt paſſa,* inquit Suidas, *diuina Iuſtitia pompa ipſum intereſſe: eius deliria diutiùs non tulit, inſanam rabiem compreſſit, cum pernicie valere iuſſit.* Cùm hæc autem verba legantur apud eumdem Suidam: *Saxeas menſas, & donaria in ſepulcro hic beluo, & obſoniorum vorator collocari iuſſit;* non eſt quòd mirêre, ſi ſint, qui comparent ipſum cum Sardanapalo: hic *lib.5.Tuſc.* ſcilicet, vt Cicero refert, incidi iuſſit in buſto:

Hæc habeo, quæ edi, quæque exſaturata libido
Hauſit; at illa iacent pulcra, & præclara relicta.

Siue,

Siue,vt Athenæus habet,Chærili verſus referens, qui ex Chaldaica ſcriptura Epitaphium Græcè interpretatus fuerat: *Ego regnaui, & quandiù lucem ſolis ſum intuitus, bibi, comedi, venerem exercui; quia ſcirem breue tempus eſſe, quo viuunt mortales, idque multis perturbationibus, atque moleſtiis inquietum; ac eorum bonorum quæ ſum relicturus, fructum, & delicias alios percepturos. Itaque nullo ceſſaui die, quin id agerem.* Nihil verò opus, vt referam Aſſyriam illam inſcriptionem quam idem Athenæus habet: *Sardanapalus Anacyndaraxis filius, Anchialen, & Tarſum vno die condidit. Ede, bibe, lude; reliqua ne digitorum quidem ſtrepitu digna ſunt.* *lib. 12.* *ibid.*

CAPVT III.

Epicuri Sobrietas, Frugalitáſque eximia probatur.

HÆc ſunt præcipua, quæ circa gulam obiici Epicuro ſolent. Cæterùm, vt videas, quàm immeritò ſobrietas viri diſſimuletur, teſtatur imprimis Laërtius, ex ipſius Epiſtolis, ὕδατι μόνον ἀρκεῖσθαι, καὶ ἄρτῳ λιτῷ, *aquâ ſolum contentum fuiſſe, & ſimplici pane.* Et quia interdum aliquid erat ex auſteritate tantâ relaxandum, πέμψον μοι τυροῦ, φησὶ, κυθνειδίου (ſic enim puto, non vt vulgò κυθειδίου, quòd caſeus afferri ſolitus videatur ἐκ τοῦ κυθήρου, quod oppidum fuit ex tribu Pandionide, vt Suidas, Heſychius, Phauorinus habent: niſi quòd Menagius legendum mauult, ἐκ *lib. 10.* *in Lex.*

Digitized by Google

in dial. meretr. Γυθίου, quod apud Lucianum legatur caſeus ἐκ Γυθίου allatus) ἵν᾽ ὅταν βούλωμαι πολυτελέσασθαι, δύνωμαι. *Mitte ad me, inquit* (ſupple ad amicum) *caſei Cytheridij aliquantulum, vt poſſim ſumptuoſiùs, cùm lubuerit, conuiuari.* *loc.cit.* Adhæc citatur Diocles ab eodem Laërtio, qui in tertio Incurſionis libro de Epicuro, ipſiuſque ſodalibus ſcribens: *Frugaliſſimis*, inquit, *& viliſſimis cibis victitabant; Quare & contenti erant vinuli heminâ* *lib.11.* (ſic nimirum verto κοτύλῃ, authoritate Athenæi; cùm & poſſem vertere ſemiſextarium Pariſinum, exploratum ſcilicet habens, heminam, ſeu dimidium ſemiſextarij Romani, duodecimámve partem congij vix quicquam excedere ſemiſextarium Pariſinum: vtpote quod heminæ ſex cum ſemiſextariis huiuſcemodi ſeptem exæquentur) *& quælibet, ſeu primùm occurrens aqua illis potui erat.* Notum verò eſt fuiſſe etiam, qui vinum nunquam guſtauerint, ſed totâ *ep.83.* vitâ biberint aquam, vt de Caſſio Seneca refert. Iam *lib. 2.adu. Col.* Plutarchus ipſe, cùm exaggeret impenſas, quæ Epicuro faciendæ forent, ſi obiectas illas voluptates aucuparetur, ſubindicat illum *in Maza* (conſtante nempe ex farina, aqua, oleo, aut etiam lacte) *& lenti-* *lib. 1. de abſtin.* *cula ſuauitatem ſummam quæſiiſſe.* Porphyrius autem: *Notum eſt*, inquit, *vt pleriſque Epicureorum ab ipſo vſque principe exorſis maza, fructúſque ſufficiant.* Bene *lib.5.Tuſc.* proinde Cicero de Epicuro loquens: *hic verò ipſe*, inquit, *quàm paruo eſt contentus?* quaſi nempe velit coarguere illum, qui, vt Iuuenalis loquitur,

non

—— non Epicurum Sat.13.
Suſpicit exigui lætum plantaribus horti.

Illi profectò, omni luxu, apparatuque ſemoto ſatis fuit, ſi quomodocumque famem, ſitim, frigúſque poſſet propellere. Hoc enim idem Poëta demonſtrat, dum poſtquàm prudentiam cum fortuna comparauit, vt oſtendat quis ſit finis cupiditatum conſtituendus, pergit:

—— Menſura tamen quæ Sat.14.
Sufficiat censûs, ſi quis me conſulat, edam.
In quantum ſitis, atque fames, & frigora poſcunt;
Quantum, Epicure, tibi paruis ſuffecit in hortis.

De conuictu in hiſce Hortis attexere hæc ex Seneca iuuat : *Eò libentiùs Epicuri egregia dicta commemoro*, inquit, *vt iſtis qui ad illa confugient ſpe malâ inducti, qui velamentum ſeipſos ſuorum vitiorum habituros exiſtimant, probem, quòcumque ierint, honeſtè eſſe viuendum. Cùm adierint hos hortulos, & inſcriptum hortulis: Hoſpes heic bene manebis, heic ſummum bonum voluptas eſt: paratus erit iſtius domicilij cuſtos, hoſpitalis, humanus, & te polentâ excipiet, & aquam quoque largè adminiſtrabit, & dicet: Ecquid bene acceptus es? Non irritant, inquam, hi hortuli famem, ſed extinguunt; nec maiorem ipſis potionibus ſitim faciunt, ſed naturali & gratuito remedio ſedant. In hac voluptate conſenui.* Sic ille. Vt magis autem adhuc mirêre, vide quid idem alibi. *Et quidem*, inquit, *gloriatur* Epicurus *non toto aſſe ſe paſci: Metrodorum, qui non tantum profecerit, toto.* Erat autem aſſis valor monetâ noſtrâ æſtimatus, cùm

(margin: epiſt.21. ; epiſt.18.)

Seneca hæc ſcriberet, Turonicorum denariorum nouem. Quæſo te verò quàm malignè deberet famem extinguere, cùm parciùs adhuc victitaret? Scili-
ibid. cet idem Seneca, *Quin etiam*, inquit, *certos habebat dies ille magiſter voluptatis Epicurus, quibus malignè famem exſtingueret, viſurus an aliquid deeſſet ex plena, & conſummata voluptate, vel quantum deeſſet, & an dignum, quod quis magno labore penſaret.* Heinc nihil eſt mirum, ſi in illo conuictu, maza, aqua, hordeaceus panis, fabæ, lenticulæ, & ſimilia ſæpe audita fuerint; frumentum, & vinum perrarò; nunquam autem caro, piſcis, obſonium, aut ſplendidus cibus. Ille enim eſitare panem, & bibere aquam ſummas ducebat deli-
ſerm. de contin. & ſobriet. tias. Βρυάζω (inquit apud Stobæum) τῷ κατὰ τὸ σωμάτιον ἡδεῖ, ὕδατι, καὶ ἄρτῳ χρώμενος, καὶ προσπτύω ταῖς ἐκ πολυτελείας ἡδοναῖς. *Aquâ, & pane vtens, ſuauitate perfundor in corpuſculo, inſpuóque in voluptates, quas ex ſplendidis captant menſis*, hoc eſt, quod apud eumdem dicebat: ἑτοίμως ἔχειν καὶ τῷ Διὶ ὑπὲρ εὐδαιμονίας διαγωνίζεσθαι, μᾶζαν ἔχων, καὶ ὕδωρ, *habentem ſe mazam, & aquam, paratum eſſe etiam cum Ioue de felicitate certare.* Hæc fuit cauſſa cur procuraret, ne domi ſuæ ſeu frumentum, ſeu hordeum, ſeu legumina deeſſent. Optimè verò id cùm illi, tum familiaribus ceſſit, quòd Demetrianæ obſidionis tempore aſſeruaſſet fabas; vt primo libro dictum iam eſt. Nimirum non ſolùm ſibi prouidebat, ſed diſcipulis etiam, indigentibúſque amicis. Sic
lib. 2. adu. Col. legimus apud Plutarchum, quòd interdum, & frumentum, & farinæ hordeaceæ, ἀλφίτων, modios, ad

aliquos

aliquos miſerit. Et deridet quidem Plutarchus (vide *ibid.* tamen an meritò) quod hiſce verbis ad amicos ab Epicuro ſcriptum eſt: ἐπιμελήθητε ἡμῶν τὰ περὶ τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν, καὶ οὐρανομήκη σημεῖα ἐνδέδειχθε τῆς πρὸς ἐμὲ εὐνοίας. *Quod attinebat ad frumentum nobis comparandum, ſtudioſè egiſtis, & ſigna veſtræ erga me beneuolentiæ edidiſtis ad cælum vſque pertingentia.* Quid feciſſet, ſi obſeruaſſet Epicurum commendaſſe non rei neceſſariæ, ſed ſuperuacanearum deliciarum curam? Eſto vox illa, *ad cælum vſque*, paulò figuratior: quàm ſunt tamen eiuſmodi figuræ frequentes, dum viris præſertim de nobis bene meritis, & amicis gratitudinem teſtamur? At res non eſt magni momenti, ſeu frumentum, ſeu quid ſimile. Ita quidem apud vulgus, quod ambitioni inſeruiens vera bona pro vilibus habet: verùm Epicurus vt cuiuſque rei pretium genuinum nouerat, ſic naturæ bona ſummè æſtimabat: & hac quidem in parte Æſchinem imitatus, qui nihilò ſeciùs commendârat Cleocratem, quòd oleum, mel, frumenti modios, alia id genus ſuppeditaſſet. *in epiſt.* Hac de re aliàs; ſufficiat iam laudaſſe illum, & procuraſſe, ac *ad ea ſe reduxiſſe, quæ cùm ſibi eripere vix vlla fortunæ iniquitas poſſet*, vt verbis vtar Senecæ, maximam poſſet percipere, vel ex hoc ipſo voluptatem. *epiſt. 18.* Hanc veriſimile eſt ſenſiſſe ipſum Metrodorum, cùm ſic fidenter apud Ciceronem exclamaſſe legitur: *Occupaui te, Fortuna, atque cepi, omneiſque aditus tuos interclusi, vt ad me adſpirare non poſſes.* Quippe, vt ex *Tuſcul. 5.* Seneca iam ſuperiùs retulimus Metrodorum, & alios *epiſt. 6.*

Epicuri contubernium, potius quàm ſchola magnos viros fecit.

CAPVT IV.

Soluuntur ea, quæ obiecta de gula immodica ſunt.

QVæ cùm ita ſe habeant, non eſt, quòd multùm immoremur in diluendis iis, quæ obiecta ſunt. Quòd enim tam multi ſeu ex media plebe, ſeu plebi gratificantes innocentem lacerent virum, pro genio ſuo faciunt. Popularem auram ſequuntur populares homines; perpaucis veritas eſt cordi. Epicurus non cauponarius, non edax, non bibax fuit; adeò fuit frugi, & ſobrius, vt vix cum ipſo Curij videantur eſſe comparandi. Contrà tamen audit; quid facias? neque is fuit primus, neque erit poſtremus, cuius virtuti vulgus obloquatur. Satis eſſe illi debet, ſi, cùm paucis bonis viris innotuerit, ſuam apud illos laudem conſequatur. Dicerem de Chryſippo iam, niſi ea ſufficerent, quæ ſunt ſecundo libro allata. Quod ſpectat ad Damoxenum, cæteróſque Comicos, nihil dicendum apud illos, quibus perſpectum quæ fuerit veteris Comœdiæ libertas. Etenim apertè non Socrates ſolùm, ac Plato, cæteriſque Philoſophi à Comicis proſcindebantur; verùm etiam & Pericles, & Alcibiades, & quotquot erant principes, illuſtréſque in ciuitate. Porrò aduersùs Epicurum tantò erat libertas maior,

maior, quantò erat anſa captatu facilior, tum ex verbis, tum ex fama, & rumuſculis, quos oſores diſſeminarent. Timon non ſolùm in Epicurum, ſed in omneis etiam alios dogmaticos Philoſophos, ipſe Scepticus, effudit conuitia. Id teſtatur Laërtius, memorans treis libros ab ipſo conſcriptos, quos inſcripſit σίλλους, hoc eſt *Maledicta*. Fidem porrò faciunt antè recitata. Epicurus-ne ſuo ventri ſic indulſerit, vt victimas etiam fuerit voraturus? Ipſi certè aqua abundè in potum ſuffecit, cùm Timon φιλοπότης, quaſi *inexplebilis potor*, vini ſcilicet, dictus fuerit, vt à Laërtio eſt adnotatum. Circa obiectam aſſentationem, cogita, quæſo, quâ ratione ſeu Idomeneo, ſeu aliis adulari potuerit, vt gulam expleret impenſiùs, cui tam pauca erant ſuperque, & ſatis; ac præſertim quidem cùm ad illos ſcribens, præſcindendarum cupiditatum mentionem ſæpe fecerit, vt ad Idomeneum: *Si vis*, inquit, *Pythoclea diuitem facere, non pecuniæ adiiciendum, ſed cupiditatibus detrahendum eſt.* Quam ſententiam nobilem dictam, memoratamque Senecæ, aliáſque, ſuo loco pleniùs referemus. Heic verò attingo, vt intelligas futurum fuiſſe vt Epicurus coram Idomeneo, aliíſque erubeſceret, ſi aliâ ratione voluiſſet apud illos viuere, quàm viuendum eſſe ipſis perſuaderet. Vt taceam ipſum non tam ad lautas illorum menſas acceſſiſſe, quàm illi ad ipſum venerunt edocendi frugalitatem. Penè enim tempore toto, ex quo virum agnouerunt, commorati apud illum ſunt.

lib. 9.

ibid.

epiſt. 21.

CAPVT V.

Satisfitq́; proinde iis, quæ ſancti Patres attigerunt.

IAm illa fuiſſe ſuppoſititia, ex quibus plerique ſanctorum Patrum deſumpſerunt, quæ Epicuro exprobrarunt, partim ex dictis libro ſecundo manifeſtum fit, partim conuincitur ex dictis circa viri frugalitatem. Illud certè de Metrodoro ſic à Plutarcho inducitur, vt planè confictum appareat: quando apparet ex ſupradictis, quæ Plutarchi mens iis in libris fuerit; & aliunde perſpectum eſt, quod paulò antè retulimus, vt frugalitati ſtudens Metrodorus ſeſe aduersùs fortunam compoſuerit, magnus vir Senecæ dictus, & quem aliàs diuinè loquutum B. Clemens aſſeruit. Heinc propter illa, quæ ſequuntur ex Solomone deſumpta, Sectatoribúſque Epicuri attributa, cùm opponi poſſent varia teſtimonia circa vitam Epicureorum, ſatis erit tamen ſi loco ex Porphyrio antè citato illud Ciceronis adiunxerimus: *Ita viuunt quidam, vt eorum vitâ refellatur oratio. Atque vt cæteri exiſtimantur dicere meliùs, quàm facere; ſic hi* (loquitur de Epicureis) *mihi videntur facere meliùs, quàm dicere.* Vt tamen habeas victûs exemplum, ac veluti ſpecimen in germano Epicureo, accipe vt de Pomponio Attico Cornelius loquatur: *Nemo*, inquit, *in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quàm anagnoſten,*

lib. 2. de fin.

in vi. At.

anagnoſten, (quod nos quidem iucundiſſimum arbitramur) neque vnquam ſine aliqua lectione apud eum cœnatum eſt, vt non minùs animo, quàm ventre conuiuæ delectarentur. Nunquam eos vocabat, quorum mores à ſuis abhorrerent. Pergit: *Cùm tanta pecuniæ facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano victu mutauit, nihil de vitæ conſuetudine; tantâque vſus eſt moderatione, vt neque in ſeſtertio vicies, quod à Patre acceperat, parùm ſe ſplendidè geſſerit, neque in ſeſtertio centies, affluentiùs vixerit, quàm inſtituerat; parique faſtigio ſtetit in vtraque fortuna.* Hactenus ille. Quæ memoro, vt intelligas quantæ honeſtatis menſa fuerit profitentium Epicureiſmum; cùm vix etiam ſimile quidpiam obſeruetur in cæteris. Nihil adtexendum de Philoſophis, qui Epicurum apud ſanctos Patres & irriſerunt, & porcum vocarunt, cùm manifeſtiſſimum ſit etiam inter Philoſophos regnauiſſe inuidiam; & non eſſe ſtatim quempiam ſeu ex barba, ſeu ex pallio iudicandum Philoſophum. Præ cæteris Stoicos fuiſſe, qui hanc Epicuro infamiam quæſierint, ſuperiùs declarauimus; eoſdem iam eſſe, quos Patres innuant, indicare videtur vel illud, quod allatum eſt ex B. Ambroſio. Clarum eſt enim Philoſophos, *qui ſobrij putantur*, ipſos eſſe Stoicos, cùm videri tales ſemper affectauerint, tametſi Curios ſimulantes Bacchanalia ſæpe deprehenſi ſint viuere. Certè haud abs re videtur interdum ex ipſo Zenone quæſitum, *quamobrem, auſterus cùm eſſet, inter potandum tamen hilareſceret?* (ne prolutionem, aut nimiam potationem interpreter

lib.7. illud ἐν τῷ πότῳ διαχεῖται, quod eſt apud Laërtium) cùm ille reſpondit, *etiam madefactos aquâ lupinos dulceſcere.* Haud abs re etiam memorant Chryſippum *ibid.* idcircò interiiſſe, quod ſuaue merum, γλυκὺν ἄκρατον, ebibiſſet inter ſacrificia. Tandem haud abs re Stoici notantur aliter dixiſſe, aliter vixiſſe, propter illud Satyrici:

Iuuen. Sat. 2.

Fugerunt trepidi vera, ac manifeſta canentem
Stoicidæ.——

nec deſunt, qui putent ad eos pertinere, quod Quintilianus habet, dum, *Non*, inquit, *virtute, ac ſtudiis, vt haberentur Philoſophi laborabant, ſed vultum, & triſtitiam, & diſſentientem à cæteris habitum peſſimis moribus prætendebant.* Quanquam vt id de omnibus interpretandum cenſeam, abſit. Ad Horatium quod attinet, ille, cùm eſſet Epicureus, ſcomma id vulgare iocando admiſit, vt ſuauem, & tranquillam vitam meliùs perſuaderet amico, cui ſtatim antè dixerat:

lib.1.epiſt. 4.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum;
Grata ſuperueniet, quæ non ſperabitur hora.

Ad illud B. Chryſologi nihil aliud dicendum eſt, quàm quod elicitur ex dictis libro ſecundo circiter finem de adfectu ſanctorum Patrum in Epicurum declamantium.

CAPVT

CAPVT VI.

Reſpondetur demùm obiectis de Gula fœda, & noxia.

REſpondendum foret ſpecialiùs, & accuratiùs ad ea, quæ allata ſunt ex Timocrate circa fœditatem vomitionum quotidianarum, & ſimilia; ſed ea excutiuntur vno verbo à Laërtio, dum inſanire illos dicit, qui Epicuro talia obiiciunt. Et fortaſſis quidem potuit Epicurus vomitione vti ad ſtomachum exonerandum humoribus ſuperfluis, ac præſertim longè à paſtu, digeſtioneque iam peractâ; cùm & hanc praxin fuiſſe Romæ ante tempora Aſclepiadis frequentiſſimam narret Plinius: ſed vomere illum ſolitum præ luxu, aut potatione liberiore, ingurgitationeque quadam, adimit ſibi ipſi fidem. Vt enim prætercam quantum id repugnet iis, quæ memorata ſunt de ſumma viri frugalitate, iiſque etiam, quæ de tenui victu ab ipſo conſcripta referentur aliàs; quæſo quæ frons adeò perfricta, vt huic viuendi inſtituto ſapientiæ ſtudium prætexere auſit, præcipuè verò in oculis tantæ ciuitatis, in qua profeſſorum ſapientiæ tantus numerus, & æmulorum obſeruantium, obtrectantiumque tantum ſtudium. Fidem quoque derogat ſibi quod obiicitur de immodicis, ac fortunæ Epicuri imparibus ſanè, impenſis. Vbi certè panis hordeaceus, fabæ, aqua, aſſis vnius viritim impendium, &

lib. 10.

lib. 26. c. 3.

ſimilia ſolùm audiuntur; nihil eſt opus tantâ profuſione. Quanquàm etiam illæ impenſæ eleuarentur, ſi diceres tantum fuiſſe conuiuentium, (ſimul nempe cum Epicuro philoſophantium) numerum, vt vix etiam Attica mina tam multis, licet parciſſimè victum curarent, foret ſatis: cumque reditus Epicuri tanti eſſe nequiuerint, factum ſupplementum ex iis, quæ opulenti amici conferrent. Verùm, ſeu Timocratis libri ſunt ſuppoſititij; ſeu Timocrates reuerâ ab Epicuro diſceſſit, grauiter videlicet ferens illius obiurgationem ob Metrodorum fratrem offenſum, vti apud Plutarchum eſt; poſſunt eſſe omnia prorsùs commentitia. Quod ad vinum attinet ab Epicuro poſtulatum, cùm iam propè deficeret; quæſo te, cui, niſi inhumano, intolerabile ſit, hominem vexatum tam magnis, tamque diuturnis doloribus, atque etiam præ balnei debilitatione animo deficientem, vini puri aliquid ad exhilarandum cor, excitandumque ſpiritus ſorbere? Niſi verò tantâ agendum, cenſendumque inuidiâ eſt, vt iſtud crapulæ tribuatur: quemadmodum fieri videas apud aliquos, qui ex vulgata verſuum Laërtij interpretatione illud deſumunt, ac in ore habent:

lib. adu. Col.

loc. cit.

——ſitientiùs hauſit

Suaue merum; hinc Stygias ebrius hauſit aquas.

Sanè & textus Græcus id non habet, &, ſi haberet, luſus foret, ac licentia poëtica; cùm præſertim noſſet Laërtius Epicurum non vino ingurgitatum, neque inter vomitûs exhalaſſe animam; ſed ſanâ mente

præditum,

præditum; ad abſenteis amicos ſcribentem; eos, qui aderant, commonentem. Quid dicerent iſti, ſi vt Plato in nuptiis cœnans mortuus eſſet? Si vt Arceſilas, *fæcundis calicibus hauſtis*, ἄκρατον ἐμφορηθεὶς πολύν; ſi vt Lacydes, factus priùs paralyticus *ex vberiore potatione*, ἐκ πολυποσίας; quæ omnia ſunt apud Laërtium, & ex Hermippo maximè. Ne referam quod Athenæus memorat de Xenocrate, illum ſcilicet vno hauſtu ſorpſiſſe vini congium, hoc eſt pintas treis Pariſinas, atque ſemiſſem. Vt iſta autem prætercam, ſufficiat mortem obitam ab ipſo conſtantiùs, quàm aut à Zenone Stoicorum patre, qui ex Laërtio ſeſe ſtrangulauit; aut ſexcentis ſimilibus, qui pari modo vitam finierunt; Speuſippo, Menippo, Metrocle, & aliis. Fortitudinem certè eius in ſtranguria, & torminibus Cicero apertè commendat; & cùm Stoici hos morbos ad edacitatem potiùs, quàm ad natiuam complexionem, cuius ſibi nemo eſt author, referunt, patet quo genio ducti id faciant. Ac declamat quidem, & metas Grammatici excedit Suidas. Quis tamen non videat frequenter viros optimos eodem morbi genere, & cum eiſdem doloribus, quibus obiit Epicurus, interire? Sunt, qui id ſtatim referant ad vltricem Dei iuſtitiam, quemadmodum Suidas. Sed hoc vt negandum omninò non eſt, ita omninò aſſeri non poteſt, quin iniuria fiat eidem iuſtitiæ, quæ pleroſque ſonteis prætergreditur. Si enim ex acerba morte inferas prorsùs vltionem diuinam, nonne prorsùs ex tranquilla beneuolentiam inferes? Quid

lib.3. & 4.

lib.10.

lib.7.

lib.2. Tuſc.

Digitized by Google

dices verò vel de vno Dionyſio, cuius impietatibus grauiſſimis enumeratis pergit Cicero: ***hunc nec Olympius Jupiter fulmine percuſſit, nec Æſculapius miſero, diuturnôque morbo tabeſcentem interemit; atque in ſuo lectulo mortuus in Tympanidis rogum illatus eſt.*** Sed hæc altioris ſunt diſquiſitionis: & quod præſentem attinet locum, memorare ſufficit Ariſtotelem optimè ſenſiſſe defectûs, qui nobis à natura inſunt, eſſe non exprobratione, ſed commiſeratione dignos. Plutarchus certè humanè ſe in eo vno geſſit erga Epicurum, quòd referens morbos, qui tam Epicurum, quàm amicos eius abduxerunt: ***Hæc quidem***, inquit, ***non exprobramus; quippe qui nouerimus & Pherecydem, & Heraclitum grauibus morbis laborauiſſe: ſed poſtulamus***,&c. Vt Pherecydem porrò memorauit,qui mortuus eſt phthiriaſi, & Heraclitum, qui intercute; ſic adiicere poterat Antiſthenem, & Polemonem, qui interiêre phthiſi;Lyconem,qui podagrâ;Cleanthem, qui gingiuæ putredine; & ſic de innumeris aliis. Quod poſtremò ſpectat ad ea, quæ Epicurus ſepulcro ſuo incidi iuſſiſſe vrgetur; conſtat profectò Suidam ſtudioſè nimis collegiſſe rumuſculos omneis in Epicurum ventilatos, diſſimulatis intereà iis, quæ ſeu vera,ſeu fide digna aut compererat,aut comperire potuerat.Verba ſanè quæ obiiciuntur,nullo modo exſtant in tota ſerie teſtamenti,quod apud Laërtium conſeruatum integrum eſt. Seu verò teſtamento, ſeu codicillis Epicurus illud mandaſſet, Cicero non prætermiſiſſet, qui curioſè adeò obſeruauit Epicuri omnia,

lib. 3. de nat. Deor.

l. 2. adu. Col.

lib. 1. de fin.

omnia, quibus poſſet diſciplinam illius coarguere. Heinc nihil neceſſe refellere comparationem Epicuri cum Sardanapalo, cæteriſve ſimilibus; maximè cùm perſpicuum ſit, eos, qui huiuſcemodi comparationes inſtituunt, longè prorsùs abeſſe ab ea Epicuri ſobrietate, quæ ſuperiùs deſcripta eſt.

LIBER SEPTIMVS
DE OBIECTA EPICVRO VENERE.

CAPVT PRIMVM.

Declamatur in Epicuri Hortum, quaſi in Lupanar infame.

VIDETVR imprimis Epicuri hortus, fuiſſe quaſi proſtibulum, quò Scorta Græciæ conuenirent. Ecce enim partim à Plutarcho, *lib. 2. adu. Col.* partim à Laërtio, partim à Cleomede recenſentur *lib. 10.* meretrices Leontium, Themiſta, Philænis, Nicedium, *lib. 2. c. 1.* Erotium, Hedia, Marmarium, Bodium, Phædrium; præter Cyzicenam illam meretricem, quâ communi iure cum Polyæno Epicurum fuiſſe in hortulo vſum Plutarchus teſtatur. Scribitur porrò *loc. cit.* apud Laërtium Epicurum ſimul, atque Metrodo- *loc. cit.*

Digitized by Google

rum rem habuiſſe cum eiſdem meretricibus; ac nominatim cum Leontio. Ac ne munus quoddam ad Lupanar neceſſarium deeſſe poſſet, ibidem adiicitur, vnum ex memoratis illis Epicuri fratribus lenocinium exercuiſſe. Cùm autem Clemens Alexandrinus ſapientem in Horto quaternionem cum meretrice memorat, ſignificare, opinor, vult Epicurum, Metrodorum, Polyænum, Hermachum, ac meretricem Leontium. Vt verò de ipſa Leontio, quoniam euaſit præ cæteris celebris, aliquid adiiciam, Athenæi verba hæc ſunt: *Iſte igitur Epicurus amicam habuit Leontium, quæ propter artem meretriciam rumore crebro celebrata eſt. Hæc verò cùm Philoſophiæ cœpiſſet operam dare, ſcortari non deſtitit; ſed in hortis rem habuit cum Epicureis omnibus, ac propalàm cum Epicuro; adeò vt ipſe fuiſſe ſe multùm de ea ſollicitum in ſuis ad Hermachum Epiſtolis declarauerit.* Non memoro heic Danaën huius Leontij filiam ſcortatam ſimiliter fuiſſe, exſtitiſſeque nominatim Sophronis Epheſij amaſiam, vti apud eumdem Athenæum eſt. Poſſemus iam adtexere, quod ſuperiùs attigimus circa nocturnam illam Philoſophiam, ſynagogenque myſticam. Siquidem præter comeſſationes, & compotationes poſſunt ea intelligi, quæ in nocturnis Bonæ Deæ ſacris patrari quondam obiecta ſunt: Et non ineptè quis intelligat ex hoc contubernio deſumptum, quod Plutarchus ſcribit Corniadem quaſi ex Ephemeride repetere ſolitum, quoties cum Hedia, & Leontio rem habuiſſet, Thaſium bibiſſet, opiparè cœnaſſet. Ex hoc certè eſſe

libr. 2. Strom.

lib. 13.

loc. citat.

eſſe videtur cur Epicurus iterùm cum Sardanapalo conferatur,dum inter ſcorta purpuram nens, ſua illis penſa diſtribueret. Cur item illud ſodalitium comparetur gregi ſociorum Vlyſſis, ac iam à noſtrorum pleriſque dictæ Magorum Synagogæ. Cur denique hortus Epicuri ſimilis dicatur Circes, Augiæque ſtabulis,& vt noſtrorum plerique declamant,Paradiſo illi Mohammedis, in quo, vt ipſe Mohammedes (ex vulgari verſione) ait: *Quicquid volunt beati præſtò eſt,& quaſcumque,& quomodocumque volunt, voluptates habent,& qualiter,& vbi, & quando, & quantum, & quoties volunt,ſine mora,& difficultate. Ita quidem, vt quas hîc vxores habuerunt fideleis, habeant & illîc;cæteræ concubinæ erunt;ancillarum verò non erit numerus*,&c. *dial. cum ſap. Iud.*

CAPVT II.

Iterùm Epicuri amores,& accepta ex iis damna.

Sed vt ſpecialiùs aliquid circa Epicuri amores dicamus, exſtat ecce apud Laërtium velut fragmentum Epiſtolæ, quam ille ad Leontium ſcripſit: *lib. 10.* Παιὰν ἄναξ, φίλον Λεοντάριον, οἵου κροτοθορύβου ἡμᾶς ἀνέπλησας (ſic enim videtur meliùs apud Suidam, quàm ἀνέπλησεν apud Laërtium legi) ἀναγνόντας σου τὸ ἐπιστόλιον, *O Regem Apollinem, chara Leontiola, quo nos tumultuoſo plauſu impleuiſti, tuam legenteis epiſtolulam.* Quo loco ſibi quis penè perſuadeat audire illas delicatulas Poëtarum cantillationes,

Digitized by Google

Pande puella, pande capillulos, &c.

Vt adpareat verò Epicurum ad extremum vſque ſenium deperiiſſe Leontium, cùm ipſa eius moroſitatem ægerrimè interim ferret, exſtat ecce in ſerie Epiſtolarum Græcanicarum Epiſtola quędam Leontij ad Lamiam ex ſecundo libro Alciphronis, hocce initio: οὐδὲν δυσχερέστερον, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ πάλιν μειρακιευομένου πρεσβύτου· οἷά με Ἐπίκουρος οὗτος διοικεῖ, πάντα λοιδορῶν, πάντα ὑποπτεύων, ἐπιστολὰς ἀδιαλύτους μοι γράφων· ἐκδιώκων ἐκ τοῦ κήπου με· μὰ τὴν Ἀφροδίτην, εἰ Ἄδωνις ἦν, ἤδη ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη· οὐκ ἂν αὐτοῦ ἠνεσχόμην, φθειριῶντος, καὶ πολυνοσοῦντος (puto, pro φιλονοσοῦντος) καὶ καταπεπιλημένου, δὲ τὰ μάλα πόκοις, ἀντὶ πίλων, &c. *Nihil eſt, ut mibi videtur, repueraſcente ſene importunius: Quo ſanè modo erga me Epicurus iſte ſe habet, omnia improbans, omnia in ſuſpicionem vertens, literas ad me ambagioſas ſcribens; abactaturus ſanè ex horto ipſam Venerem, tametſi Adonis foret, natus iam, ut eſt annorum octoginta. Abſit illius amore tenear, qui & ſcatet pediculis, & planè morbidus eſt, contractus præſenio, nec iniuriâ vellera geſtans pro pileis*, &c. Verùm vt ad amatorias Epicuri ipſius Epiſtolas redeam, idem Laërtius iſtud ad Themiſtam Leontei vxorem ſcriptum ab ipſo memorat, οἷός τε, φησίν, εἰμὶ, ἐὰν μὴ ὑμεῖς πρός με ἀφίκησθε, αὐτὸς τρικύλιστος, ὅπου ἂν ὑμεῖς, καὶ Θεμίστα παρακαλῆτε, ὠθεῖσθαι. *Is ſum, qui niſi vos ad me acceſſeritis, quò me cúmque vos, & Themiſta euocaueritis, poſſim, vel ſæpiùs volutatus, impelli.* Ac paulò poſt idem Laërtius: Rursùm, inquit, ad Themiſtam ſcribens, adhortandum eſſe ipſam putat, vti

not. in 10. *Laërt.*

loc. cit.

ait

ait Theodotus in libro præſertim quarto contra Epicurum. Addit Laërtius ſcripſiſſe eumdem ad alias quoque meretrices. Sed ecce quid ad Pythoclem formoſum adoleſcentem, ſcriptum ab illo referat, Καθεδοῦμαι, φησὶ, προσδοκῶν τὴν ἱμερτὴν, καὶ ἰσόθεόν σου εἴσοδον. ***Sedebo, inquit, opperiens exoptatum tuum, & veluti Dei alicuius, ingreſſum.*** Pythocles hic eſt, quem natum annos duodeviginti Plutarchus ſcribit fuiſſe *lib. 1. adu. Col.* monſtroſè ab Epicuro deprædicatum, cuîque, muliebria cùm pateretur, fuerit apprecatus vt omnia ſine reprehenſione, inuidiâque contingerent. Ad eumdem puerorum amorem pertinere poſſunt blandulæ illæ appellitationes, vt cùm Epicurus ex eodem Plu- *ibid.* tarcho diminutâ, ac infractâ voce Coloten vocare conſueuit Κολωταρᾶν, καὶ Κολωτάριον, ***Colotulum, & Colotillum.***

Adtexi iam poſſet obiecta Epicuro deſidia, quæ, præter hortorum ad delicias comparatorum amœnitatem, imprompt̃u cauſſa eſſe videatur quamobrem fuerit tantoperè ad venerea intemperans. Sed adnotare ſolùm iuuat, cùm ex molli deſidia, adiunctâque intemperantiâ notum ſit corpus effici enerue, fluxum, effœminatum; nihil mirum videri, ſi corpus Epicuro contigerit, cuiuſmodi ſuprà obſeruauimus deſcriptum à Suida fuiſſe. Heinc cùm Plutar- *lib. de ſan. tuen.* chus obiiciat nihil profuiſſe nec Epicuro, nec Epicureis ad decantatam illam corporis εὐστάθειαν ***bonam affectionem***, ſeu ***probam conſtitutionem***, quòd omnem actionem deuitauerint, quæ honoris ſtudium attine-

in Epic. ret; augeri id ſanè videtur ex eo, quod apud Suidam legimus, Epicurum fuiſſe adeò miſerabiliter corpore affectum, vt ſurgere per multos annos è lecto non potuerit. Omitto autem quod Stoici, vt ex Cicerone *lib. 7. fam. ep. 26.* iam retulimus, extremos illos Epicuri morbos ad hanc quoque ſpeciem turpioris intemperantiæ retulerint.

CAPVT III.

Abactus proinde Epicurus è Philoſophorum choro.

ATque ex his tandem arguitur Epicurum videri indignum, qui Philoſophorum adſcribatur cœtui. Prætereo enim quæ ex Cleomede ſuperiùs relata ſunt, cùm Epicurum abigeret exPhiloſophorum choro. Prætereo vt ab Epicteto, Hierocle, & aliis relegatus potiùs ſit ad Cinædos, & meretrices. Alia *Orat. 2.* vt attingam, Themiſtius patrem ſuum commendans: *Ille*, inquit, *Epicurum quàm-celerrimè è catalogo dimittebat, vnguento in caput ipſius effuſo, vt qui amans eſſet voluptatis. Epicuri*, inquit Maximus, *ne nomen quidem ipſum fero. Neque enim Philoſophiam admitto, quæ laſciuiat, vti neque Imperatorem, qui diſcedat ex acie.* Ipſe Lactantius, cùm aliàs ſæpe Epicurum ſtultitiæ damnet, tum relatis illis iam antè citatis ex Lucretio verſibus,

lib. 3.

Qui genus humanum ingenio ſuperauit, & omneis
Praeſtinxit,

Digitized by Google

Præſtinxit, ſtellas exortus vti ætherius Sol,

Subdit: *Quos equidem verſus nunquam ſine riſu legere poſſum. Non enim de Socrate, aut Platone hoc ſaltem dicebat, qui velut Reges habentur Philoſophorum; ſed de homine, quo ſano & vigente nullus æger ineptiùs delirauit.* Sed ne id genus plura conſecter, obſeruo ſolùm quod Arceſilas apud Laërtium interrogatus, *cur homines ex cæteris ad Epicureos, ex Epicureis autem ad cæteros non migrarent*, reſpondit: *Quoniam ex viris quidem galli fiunt; ex Gallis verò viri non fiunt.* Alludens ſcilicet ad Gallos ſacerdotes Cybeles exſectos, & effœminatos. Et poſſent quidem benè multi hoc loco enumerari ex Epicuri familiâ qui Philoſophiæ aſperſerint labem: ſed omnium inſtar eſſe poteſt ille ex Seleucia Diogenes, cuius iam antè facta eſt mentio. Scilicet narrat Athenæus quemadmodum ille à Rege Alexandro petierit, obtinuerit, ac deinde Lyſiodo meretrici, quam deperibat, dono dederit tunicam purpuream, aureámque coronam virtutis effigie inſignem. Itemque, quemadmodum in conuiuio celebri riſus ingens fuerit excitatus, vbi hiſce inſignibus exornata muliercula apparere iuſſa eſt; cùm vix tamen Philoſophus eius laudandæ faceret finem. Ad hunc locum ſpectat quod memorant Suidas, Ælianus, & alij Epicureos fuiſſe à Romanis publico Senatus decreto expulſos, itemque à Meſſeniis, quod Adoleſcentum corruptores eſſent, ac propter mollitiem, & impietatem, commacularent Philoſophiam. Addunt verò illis eiectis (quod quidem fieri antè

lib. 3. cap. 17.

lib. 4.

lib. 5.

in voc. Epic.

lib. 9. var. hiſt. cap. 12.

Solis occaſum oportuit) iuſſiſſe Meſſenios, & à Sacerdotibus templa luſtrari, & à Timuchis vrbem purgari; quaſi ſcilicet à piaculis, ſordibúſque liberam factam. Referunt etiam vt Lyctij appellenteis illûc Epicureos abegerint, lege apud ipſos lata, *vt effœminatæ, degeneris, & turpis ſapientiæ inuentores, atque adeò Diis inuiſi homines per præconis vocem Lyctto pellerentur: ſi verò quis eò venire auderet, ac legem iſtam contemnere, is in cataſta vinctus teneretur diebus* XX. *prope Curiam, & nudus melle, ac lacte perfuſus apibus, & muſcis intra illud tempus fieret pabulum, eòque exacto, ſi ſuperſtes eſſet, veſte indutus fœmineâ è ſaxo præcipitaretur.* Vt verbo dicam, ſic Apollinaris:

in epithal. *Aſt Epicureos eliminat vndique virtus.*

CAPVT IV.

Epicurum caſtè vixiſſe docetur.

HAbes huc-vſque quid Epicuro circa Veneream intemperantiam poſſit maximè obiici. Placet porrò initio ſtatim his omnibus opponere teſtimonium viri & docti, & ſancti, quem meritò innumeræ obloquentium turbæ præferendum cenſeas. Is eſt Gregorius Nazianzenus, qui cùm in ſuis Iambicis continentiam aliquorum Philoſophorum commendaret, de Epicuro ſic cecinit:

Iamb. 18.

Ipſam voluptatem putauit præmium
Epicurus exſtare omnibus laboribus,

Mortaliumque

Mortaliumque tendere huc bona omnia.
Ac ne ob voluptatem improbam, hanc laudarier
Quis crederet, moderatus, & caſtus fuit,
Dum vixit, ille, dogma moribus probans.

Nihil ſanè hoc elogio illuſtrius; demonſtrat enim vt Epicurus non modò caſta docuerit (ſcilicet aliam voluptatem, quàm Veneream, damnatamq́ue defendendo) ſed caſtè etiam vixerit, hoc ipſo arguens ſe voluptati obſcœnæ non patrocinari. Subſcribit porrò Seneca, cùm de Epicuro loquens: *Mirum eſt*, inquit, *aliquid fortiter dici ab homine mollitiem profeſſo; ita enim plerique iudicant. Apud me verò Epicurus eſt, & fortis, licet manuleatus ſit.* Verumtamen quid Epicurus ſeu docuerit, ſeu dixerit, ſuo referendum eſt loco, vbi ſcilicet quemadmodum ille amores tam mulierum, quam puerorum penitùs damnauerit; cùm & intereà ſufficere poſſit, quod ex Epiſtolâ ad Menœceum ſuperiùs iam relatum eſt, *Non enim puerorum, mulierúmque fruitiones*, &c. De moribus heic agimus, quos etiam caſtos non diffitentur, qui opiniones ipſius fuiſſe impudicas exiſtimant. Vnus audiatur Cicero: *dicet*, inquit, *aliquis: Quid ergo? tu Epicurum exiſtimas iſta voluiſſe, aut libidinoſas eius fuiſſe ſententias? Ego verò minimè: video enim ab eo dici multa ſeuerè, multa præclarè. Itaque, vt ſæpe dixi, de acumine eius agitur, non de moribus. Quamuis ſpernat voluptates eas, quas modò laudauit, ego tamen meminero quod videatur ei ſummum bonum*, &c. Quamobrem tametſi ſuppoſuerimus Epicuri doctrinam fuiſſe obſcœnam, &

epiſt. 33.

3. Tuſc.

exſibilandam (quod ſuo, vt recepimus, loco declarabimus, quàm à vero abhorreat) adhuc tamen quod ſpectat ad vitam, & mores, continentiſſimus exſtitit. Certè cùm audis Ciceronem memorare Epicurum aſpernatum fuiſſe voluptates, eſt quòd putes Metrodorum ſeriò de ſe, & Epicuro dixiſſe, quod Plutarchus alicubi refert, videlicet, *in voluptates corporis ſe inſpuere.*

lib. 2. adu. Col.

Poſtremò verò, vt habeas teſtimonium ab inimico, atque ideò omni exceptione maius, ecce vt Chryſippus de Epicuro ſenſerit. Scribit Stobæus, *quempiam fuiſſe, qui & non iri captum amore virum ſapientem dixerit, & ipſius Epicuri exemplo inter cæteros id probârit: Chryſippum autem contradixiſſe, & Epicurum quod attineret, excepiſſe nihil ex eius exemplo concludi, quoniam foret* ἀνάλγητος, *ſenſu* (ſeu paſſione concupiſcibilis appetitus) *carens.* Quo loco vides Epicurum tum citari ab aliis in exemplum continentiæ, quæ ſit viro ſapiente digna: tum aduerſarium eius Chryſippum non negare eius continentiam, ſed illam ſolùm tribuere ſtoliditati, potiuſquàm virtuti; quòd vt nihil aliud, ſaltem fidem facit Epicurum incontinentem, libidinoſumve non fuiſſe. Hæc porrò Chryſippi redargutio cum ea conſonat, qua Galenus Epicurum taxat, non ſanè circa nimium, ſed circa nimis parcum Venereorum vſum; cùm, vt iam antè meminimus, cenſuit *ipſum nunquam prodeſſe, multúmque eſſe niſi & noceat;* verùm hac de re alibi. Adnoto heic ſolùm nihil eſſe mirum ſi Chryſippus exiſtimârit hominis

ſerm. de Ven. & am.

in 3. Epid. com. 1.

hominis eſſe ſtupidi, ac bardi amore non capi; contrà verò amore capi ſolertis eſſe, ac ingenioſi; quando ſe ipſe hac ratione factóque ipſo planè ſolertem, ingenioſumque eſſe probauit. Sanè, ne cætera conſecter, legitur ecce apud Laërtium turpia, ac infanda ſcripſiſſe. Quippe *in commentario de antiquis phyſiologis, quæ de Ioue, & Iunone tradit, turpiter confingit,* (verba ſunt Laërtij) *ſexcentis verſibus ea ſcribens, quæ nemo ne ore quidem inquinatiſſimo ſcriberet. Turpiſſimam enim, vt aiunt, illam ſcribit hiſtoriam (tametſi laudat vt Phyſicam) ſcortis potiùs, quàm Diis congruentem, ac prætereà ab iis, qui de tabulis ſcripſerunt, alienam. Neque enim apud Polemonem, neque apud Hypſicraten, ac ne apud Antigonum quidem inueniri, ſed ab eo confictam eſſe. In libro autem de Republica, etiam cum matre, & filia, ac filio commiſcere corpus concedit.* Hæc, & plura ſunt quæ Chryſippo attribui ſcribit Laërtius. lib.7.

CAPVT V.

Purgatur Epicuri Hortus ab infamia ex mulieribus.

CVm itaque Epicuri mores nihil impudicum habuerint, exiſtimare par eſt non fuiſſe Hortum ipſius infame lupanar, tametſi mulieres nonnullæ commoratæ in illo ſint. Vel omnes enim, vel certè plures ex iis, quæ enumerantur, cum Epicuro ſunt

Digitized by Google

conuerſatæ, non vt ſe proſtituerent, ſed vt cum eo philoſopharentur. Scilicet hoc nouum non fuit, vt ingenuæ, præſtanteſque ingenio fœminæ in Philoſophorum ſcholas æquè, ac viri conuenirent. Ecce enim in Academia auditrices Platonis fuerant, & Laſthenia Mantinica, & Axiothea Phliaſia, perinde ac Xenocrates, Ariſtoteles, & alij viri, vt Laërtius memorat, adiiciens Axiotheam virili etiam habitu, ex
lib. 3.
lib. 4. Dicæarcho, fuiſſe indutam; cùm addat eaſdem quoque fuiſſe Speuſippi diſcipulas. Enimverò Pythagoras, nonne mulieres plurimas in diſciplinam ſuam
in vi. Pyth. admiſit, quemadmodum Porphyrius, Iamblichus, &
lib. 8. alij ſcripſere? Nonne etiam ex Laërtio plurimi vxores ſuas erudiendas ipſi tradiderunt, quæ Pythagoricæ dictæ ſunt? Ex harum fortè numero ipſa quoque Theano fuit; quippe quam nonnulli voluerint vxorem fuiſſe cuiuſdam Brontini, Pythagoræ verò exſtitiſſe non vxorem, ſed diſcipulam. Quid memorem id etiam moris conſequutis ſæculis fuiſſe. Audi enim
in vi. Plot. Porphyrium de præceptore ſuo loquentem: *Audiebant Plotinum etiam mulieres nonnullæ, admodùm ſapientiæ eius deditæ, quarum in numero erat Gemina, in cuius etiam laribus habitabat. Item Geminæ huius filia nomine ſimiliter Gemina. Amphichia quoque Ariſtonis filia, & filij Iamblichi vxor. Multi quin-etiam viri, multæ & mulieres generis nobilitate pollentes, cùm mortis iam propinqui eſſent, liberos ſuos tum mares, tum fœminas vnà cum omni ſubſtantia Plotino, tanquam ſacro cuidam, diuinóque cuſtodi tradebant, atque commendabant.*

Quocirca

Digitized by Google

Quocirca Plotini domum plenam iam puerorum, virginúmque videres, &c. Hæc commemoro, vt intelligas haud abſimilem Epicuri ſcholam, quemadmodum intelligi vel ex vno eius Teſtamento liquet. Atque, vt cætera omittam, potuerunt illæ fœminæ cum Epicuro conuerſatæ Pythagoricarum inſtar, vxores eſſe commorantium etiam cum ipſo familiarium. De Themiſtâ certè, quòd fuerit Leontei vxor, perſpicuum eſt. Leontium quoque tametſi fuerit Metrodori concubina, pro more tamen patrio vxoris inſtar illi eſſe potuit, quemadmodum fuerat Ariſtoteli Herpyllis, ex qua ſuſceptus Nicomachus. Porrò, vt Leontium, ſeriò Philoſophiæ operam dediſſe agnoſcas, repetendum id ſolùm eſt, quod ſuperiùs attigimus, videlicet habuiſſe illam, vnde librum aduersùs Theophraſtum Philoſophum ſcriberet. Et ne quis putaret ipſam quidpiam ſolùm effutiiſſe muliebriter, teſtatum fuiſſe M. Tullium, opus huiuſmodi conſcriptum *ſcito ſermone, & Attico:* Quibus verbis, & eruditio, & elegantia indicatur. Quin-etiam ſcribit Plinius Leontium Epicuri cogitantem depictam fuiſſe; vt ipſam nempe intelligamus Philoſophicis meditationibus deditam. Quippe ſi illa meretrix fuiſſet, profectò non cogitabundam, ſed ſubſultanti oris habitu mulierem pingi oportuerat. Vt agnoſcas etiam Themiſtam philoſophatam ſeriò fuiſſe, notandum ſolùm eſt Lactantium, cùm philoſophari neget fœminas, vnam tamen excipere ex omni memoria Themiſten: & Ciceronem ita illius ſuſpexiſſe

Laërt. lib. 5.

lib. 1. de nat. Deor.

lib. 35. c. 11.

lib. 3. c. 24.

ſapientiam, vt in L. Piſonem agens, ironicos dixerit: *licèt ſis Themiſtâ ſapientior:* Nempe eo ſenſu, quo mox antè: *Tu eruditior, quàm Piſo* (auus ſcilicet prænomine Marcus) *prudentior, quàm Cotta, abundantior conſilio, ingenio, ſapientiâ, quàm Craſſus.*

Ediſſerendum fortè heic eſſet, admitti-ne, vt ſunt imbecilla fœminarum ingenia ad Philoſophiam debeant? Sed paucis, conſtat non ſine inuidia poſſe arceri à Philoſophia, ſeu ſummi boni proſequutione, adeptioneque felicitatis, ſi quę iudicio, & affectu philoſophico fuerint: cùm & eiuſdem nobiſcum naturæ participes, eaſdem nobiſcum doteis poſſideant, & pleræque ingenij acumine, ac robore præſtent viris plurimis, etiam ex iis, qui exiſtimant ſe optimè philoſophari. Atque id quidem, vt experientiã plurimarum Heroidum, vereque doctarum prætereaṁ, (quas inter ſemper eminebit, quæ rarâ noſtri ſæculi felicitate effloreſcit Vltraiectenſis illa puella Anna Maria Schurmana, omni genere non virtutis minùs, quàm eruditionis ornatiſſima) prætereamque etiam, ſi Plato voluit mulieres perinde ac viros ſeſe immiſcere Reipublicæ, non eſſe quod eædem à rerum ſpeculatione prohibeantur. Deinde quæri id etiam poſſet, annon imbecillum videatur caſtitatis præſidium in tanta familiaritate commiſceri fœminas viris. Verùm, vt contendere nolim rem ſe in illa conſuetudine perinde habuiſſe, vt ſi quiſpiam marmoribus copulauiſſet marmora, (puta cum magno temporibus illis non daretur vitio, ſi quis à ſe nihil humani alie-

lib. 5. de Rep.

num

nium eſſe arbitraretur, ac damnatum ſolùm haberetur etiam à Philoſophia, ſi quiſpiam intemperanter, cumqne legum, ſanitatis, ac famæ diſpendio ſeſe Venereis dederet) ita potuit tanta in illa conuerſatione eſſe moderatio, vt peccatum nihil fuerit aduerſùs temperantiam; maximeque, cùm tanta illeic coleretur ſobrietas, quæ inimica eſt Veneris; & cùm ipſe qui præerat, inſtituebatque Epicurus, ſic continens foret, vt iam diximus, & aduersùs Venerea ita declamaret, vt aliàs dicemus.

Dices, ſi Epicurus cœlibem, continentemque vitam traduxit, ac neque vxorem, neque concubinam habuit; cur non eandem rem familiaribus, ac Metrodoro præſertim perſuaſit? Ratio eſſe potuit, quia fragilitati illorum conſuluit, nec iugum ipſis imponere, quantum ſubire ipſe, voluit. Sic viſum ſuperiore libro; cùm ipſe dietim non toto aſſe paſceretur, conceſſiſſe Metrodoro, qui non tantùm profecerat, vt paſceretur toto.

Poſtremò, quòd Leontium non negetur fuiſſe Metrodori concubina; diſquirendum eſſet an id fuerit Horto, ſeu Epicureo contubernio indecorum. Sed notum ſatis ſupérque eſt, vix Philoſophum vllum celebrari, cuius concubina aliqua non memoretur. *lib. 13.* Rem habes fusè ab Athenæo, inter cæteros demonſtratam. Et cùm res temporibus noſtris diffamata iam fuerit, exſtant tamen leges Ciuiles, & Canonicæ, ex quibus euincitur fuiſſe aliter à maioribus noſtris vſurpatum. Quod quidem attingo, non ſanè, vt vitio

l. in concubin. ff. de concub.

Diſt. 34. c. 5.

ibid. can. 4.

quæratur patrocinium; ſed vt intelligas tantò minùs damnari poſſe concubinarum vſum apud Ethnicos, quantò olim, per ea, quæ nobis morum, pietatíſque principia, regulǽque ſunt, prohibitus minimè fuit. Nihil heic adiiciendum eſt de nocturno illo conuentu; cùm ex dictis ſuperiùs conſtet rem eſſe commentitiam. Illæ omnes comparationes cum Sardanapalo, cum Sociis Vlyſſis, cum Augiæ ſtabulo, cum Paradiſo Mohammedis, declamationes meræ ſunt. Quod ſpectat ad Corniaden, non fuit ille Epicureus: ſed Plutarchus ſolùm innuit non debere virum ſapientem ſimileis res turpeis cogitatione repetere, vt faciebat Corniades, homo ſcilicet perditus, quem etiam ab Epicuro improbatum non obſcurè colligitur ex ipſo Plutarchi contextu.

CAPVT VI.

Refelluntur Epicuri amores, & damna ad ipſos relata.

Reſpondendum ad ea reſtaret, quæ ex Plutarcho, Cleomede, itemq́ue ex aliis apud Laërtium obiecta ſunt: Sed & notum ex antè-dictis quâ mente illi animati aduersùs Epicurum fuerint; & repetitum eſt aliquoties, vt Laërtius dixerit inſanos, qui talia comminiſcerentur. Sanè quod attinet præſertim ad amatorias Epiſtolas, nemo ambigat illas ex iis fuiſſe, quas Diotimus Stoicus Epicuro impoſuit. Ac de Leontio,

Leontio, & Themiſtâ, quarum altera concubina, altera vxor familiarium fuerit, res ipſa planè reclamitat; maximè verò cùm Laërtius referat hanc commentationem ad obtrectatorum inſaniam. Opinor autem, ſi Laërtius recitatam ex Alciphrone Leontij Epiſtolam habuiſſet ad manum, idem de ea fuiſſe laturum iudicium. Nempe ſiue Alciphron ipſe, ſiue alius confinxerit, apparet ſanè captata nimis, affectataque declamitatio. Heinc non memoro vt Leontium, veluti etiam Metrodorus, ante Epicurum diem obierint, cùm Epicurus filij ipſorum Epicuri nomine, tanquam pupilli in teſtamento, & meminerit, & curam habuerit; vt intelligas quî Leontium ſcribere ad illum potuerit, & iam quidem octogenarium; cùm ipſi Epicurus ſuperuixerit, ac deinceps obierit, vix annum egreſſus ſeptuageſimum primum. Quod ad Pythoclem attinet, cæteróſque adoleſcenteis, parem cauſſam Laërtius facit, cùm ex eadem inſania Epiſtolas depromptas refert. Et certè cùm Pythoclem ipſum, ac etiam Menœceum, & alios Epicurus ita ad philoſophandum, excolendúmque virtutes, ac nominatim continentiam adhortatus fuerit, vt quæ ſuperſunt Epiſtolæ partim integræ, partim per fragmenta, declarant; longè omnis ſuſpicio euaneſcit, aboleturque. Niſi porrò Stoici fateantur potuiſſe illa de Epicuro præter verum, ac ius euulgari, quid dicent ad ea, quæ de ipſo quoque Zenone in vulgus abierunt? Antigonus enim Caryſtius (Athenæo referente) in eius vita ſcriptum reliquit, vt pueris ſemper ſit *lib. 13.*

Digitized by Google

lib.7. vſus, nunquam verò fœminâ; tametſi Laërtius ſcribat ſemel, aut bis ancillulâ vſum, ne mulierum oſor eſſe videretur. Sed & niſi ad locorum, temporumque conſuetudinem; aut, quod magis placet, ad maleuolorum, & ſycophantarum calumnias confugere liceat, quænam excuſatio prætexetur iis, quæ vulgò de Socrate, cæteríſque ſanctiſſimis Philoſophorum circumferuntur? Nam vt nihil dicam de Xenophonte, qui vt puerum Cliniam deperierit, apud Laërtium ſcribitur; Vt nihil item de cæteris, quos longum foret enumerare: nonne ruborem excitabunt, quæ de Philoſopho habito diuino iactantur? Vides quid ipſe Apuleius, quanquam fuerit Platonicus, non diſſimulet à Platone ſcriptum. Inter cætera enim amatoria legitur ſcripſiſſe ad Aſtera puerum:

lib.2.

Apol.1.

Aſtra vides; vtinam fiam, mi Sidus, Olympus,
Vt multis ſic te luminibus videam.

Et ad Dionem,

Ciuibus ingenti in patria laudate, iaces nunc,
Qui inſanum me animi reddis amore, Dion.

lib. 3. Plura habet Laërtius circa amores Alexidis, Phædri, aliorum, quos Plato deperierit; ſed præſertim illud, τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλῶν, &c. quod tum Agellius, tum Macrobius redditum memorant latinè pluſculis illis verſibus.

lib. 19. c. 1.
lib. 2. Saturn. c. 2.

Dum ſemibulco ſauio
Meum puellum ſauior, &c.

Vt iam de obiecta Epicuro deſidia dicatur, nihil neceſſe eſt præmittam de amœnitate hortorum; Quaſi

Digitized by Google

Quaſi nempe illa comparetur ſolùm, vt libidinum ſit illectamentum, & non potiùs vt philoſophantium animus exhilaretur, ac mirâ quadam alacritate ſeu ad meditandum, ſeu ad differendum excitetur, ex pulcritudine illa varietateque arborum, herbarum, foliorum, florum, vmbrarum, riuulorum, volucrum, ſuſurrorum, ambulacrorum, & ſi quæ ſunt huiuſmodi. Profectò, & hoc Epicuro non fuit peculiare, vt ſeu in horto philoſopharetur, ſeu hortos ad philoſophandum Sectatoribus relinqueret ſuis. Nam & Plato, & Sectatores habuêre hortum in Academiâ *Laert. lib. 3.* emptum ab Anniceride; cùm ille etiam in horto, qui fuit apud Colonum, philoſophatus dicatur. Rurſus Theophraſtus ſuo teſtamento hortum, ædeíſque *lib. 5.* adiacenteis amicis, qui philoſophari in illis optarent, conceſſit, vti apud Laërtium eſt; qui rursùs aliquoties *ibid.* eiuſdem horti meminit, cùm ſucceſſorum vitam deſcribit. Quod ſupereſt, otium liberale fuit, non ſegnis deſidia, exactum in hortis Epicuro tempus. Et certè vel ſola librorum ab Epicuro conſcriptorum multitudo, ac varietas, ſatis magno eſt argumento ipſum non mollitie, ignauiâ, languore totos dies obtorpuiſſe: ſed integram potiùs ætatem impendiſſe Philoſophiæ. *Otia*, inquiunt, *dant vitia*; verùm hoc de ſegnitie illa intelligitur, quâ piger vel dormit in vtramque aurem, ſtertitque quantum deſpumare Falernum ſufficiat; vel ad nequitiam animum componit, ſeſéque ipſo abutitur; non autem de vacatione illa, quâ quis ſibi feriationem à negotiis, rebúſque

Digitized by Google

gerendis procurat, vt animus curis ſolutior inquirendæ veritati ſtudeat, ſeu, quod eſt idem philoſophetur. Sed de hoc otio plura aliàs, cùm etiam declarabimus non eſſe ipſum cauſſam morborum, vti vulgò exiſtimatur, aut præmaturi obitus. Hoc porrò attingo vt iam innuam, ſi Epicurus imbecillus, ſi morbis obnoxius fuit, ſi maximis doloribus diſcruciatus interiit, non hæc fuiſſe damna ex vlla ipſius ſeu inertiâ, ſeu nequitiâ, ac libidine conſequuta; ſed conſtitutionis fuiſſe vitium, quod in ipſo ortu ex parentibus acceptum non valuerit ſatis vllo ſtudio ſeu tollere, ſeu emendare. Id vnum quod præſtare potuit, generosè præſtitit, dum tantâ conſtantiâ dolores, ac mortem ipſam tolerauit. Quocirca ne tempus teratur in refellendo vel Suidam, vel alios illos apud Laërtium, audire præſtat Ciceronem, dum commendat extremam illam Epicuri conſtantiam: *Ordiamur*, inquit, *ab eo, ſi placet, quem mollem, quem voluptarium dicimus. Quid? is tibi mortem-ne videtur, an dolorem timere? qui cùm diem, quo moritur, beatum appellat, maximiſque doloribus affectus, eos ipſos inuentorum ſuorum memoriâ, & recordatione confutat. Nec hoc ſic agit, vt ex tempore quaſi effutire videatur: De morte enim ita ſentit*, &c.

lib. 5. Tuſc.

Præſtat & M. Antoninum, apud quem verba Epicuri ſunt, Ἐν τῇ νόσῳ, οὐκ ἦσάν μοι αἱ ὁμιλίαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα ἐλάλουν, ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὄντος, (ita videtur pro ὢν, πῶς) ἡ διάνοια μὴ μεταλαμβάνουσα (videtur, pro συμμεταλαμβάνουσα) τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ

lib. 9. de vit. ſu.

σαρκιδίῳ κινήσεων, ἀταρακτοῦσαν (videtur, pro ἀταρακτοῦσα) τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα· οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον καταφράττεσθαι, ὥς τι ποιοῦσιν, ἀλλὰ ὁ βίος ἤγετο εὖ, καὶ καλῶς. *Dum morbo tenerer, familiares ſermones non erant mihi de doloribus, quos tum perpetiebar in corpuſculo; neque cum iis, qui accedentes inuiſebant me, hiſce de rebus quicquam loquebar; ſed in diſſerendo de rebus naturæ præcipuis deterebam tempus. Cúmque ad hoc intentus forem, ipſa interim mens motionum in corpuſculo excitatarum non particeps, imperturbata, ac bonum ſuum intemeratum ſeruans, conſtabat. Quin-etiam ne Medicis quidem tanquam remedia adhibendo quidpiam præſtituris permittebam me; & vita nihilominùs non malè, neque indecorè congruebat.* Cui profectò loco accommodari poteſt quod habet alia occaſione idem Epicurus apud Senecam, dum, *Magnificentior*, inquit, *mihi crede, ſermo tuus in grabato videbitur, & in panno: Non enim dicentur tantum illa, ſed & probabuntur.* *epiſt.10.* Itemque Senecam, dum poſt commendatam illam Epicuri de Sapientiâ, ac beatâ vitâ in Phalaridis taurum deſcenſura ſententiam, de qua dicendum aliàs, tum multis interpoſitis, memorat *illam malæ valetudinis, & dolorum grauiſſimorum perpeſſionem, in qua*, inquit, *Epicurus fuit illo ſummo, ac fortunatiſſimo die ſuo: Ait enim ſe veſicæ, & exulcerati ventris tormenta tolerare, vlteriorem doloris acceſſionem non recipientia; eſſe nihilominùs ſibi illum beatum diem: beatum autem agere, niſi qui eſt in ſummo bono non poteſt.* Et ſtatim: *non poteſt dici hoc non eſſe par maximis bonum, quod beata* *epiſt.66.*

vitæ clauſulam impoſuit, cui Epicurus extremâ voce gratias egit.

CAPVT VII.

Reſtituitur Epicurus in Philoſophorum chorum.

NVnc, quòd Epicurus abactus è Philoſophorum choro à benè multis eſſe videatur, nihil profectò mirum eſt. Alij enim ex ſtudio Sectæ malè affecti in ipſum fuêre, vt Epictetus, Cleomedes, alij, præter Stoicos illos antiquiores. Alij ſeu ignôrauerint, ſeu diſſimulauerint quanta fuiſſet in Epicuro ſeu doctrinæ caſtimonia, ſeu vitæ continentia; præ quadam tamen feſtiuitate, virum perinde exceperunt, ac ſi fuiſſet tam moribus, quàm dogmatibus voluptarius; vt Pater ille Themiſtij. Alij, cùm feruore quodam declamationis abriperentur, facilè eò delapſi ſunt, vt de Epicuro ſermonem haberent iuxta vulgarem ſententiam, quemadmodum Maximus Tyrius. Alij pro ſtudio virtutis, affectúque pietatis ſic expedire iudicauerunt; vt nonnulli ſanctorum Patrum, quibus accenſetur Lactantius. Enimverò, quid putas eſt dicendum de Arceſilâ Epicuri contemporaneo? Idem profectò, ac fortè peius, quàm de ipſis Stoicis. Imprimis quippe Arceſilas ex eo oderat Epicurum, quòd cùm auram popularem inſolenter prorsùs captaret (*φίλοχλος, καὶ φιλόδοξος*) exempli cauſâ, vocibus

cibus illis, quæ ſunt apud Laërtium, *Aio ego, & non aſſentietur his quiſpiam?* Epicurus aliquando ipſum ſic taxauerit, quaſi nihil iactaret proprium, ſed deſumptum ſolùm ex Platone, Pyrrhone, Diodoro. Id innuit Plutarchus Epicurum ſcribens dixiſſe de Arceſilâ, *μηθὲν αὐτὸν ἴδιον λέγοντα, ὑπόληψιν ἐμποιεῖν, καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀγραμμάτοις, ipſum, cùm nihil proprium efferret, opinionem de ſe, gloriámque apud homines illiteratos paraſſe.* Deinde, mirum, quî Arceſilas Gallos vocaret Epicureos, ipſe palàm vſus Theodota, Philæteque ſcortis, itemque Demetrio, ac Leochare adoleſcentulis; adeò vt proinde illum corruptorem iuuenum, & cynædo digna loquentem Ariſto Chius dixerit; quod memoratur apud Laërtium. Sed hæc vt miſſa faciam, magnóſque quoſdam viros opponam, qui Epicurum inter ſummos Philoſophos habuerint. Occurrit imprimis Menander, Epicuri coætaneus, ac proinde morum ipſius, placitorumque intelligens. Huius teſtimonium quanti ſit faciendum cognoſcas ex Plutarcho velim, quo loco eius comparationem cum Ariſtophane inſtituit. Ipſe itaque Epicurum cum Themiſtocle ita confert, vt quemadmodum libertatem patriæ ad Themiſtoclem, ſic ad Epicurum ſapientiam eiuſdem patriæ referat, memorabili illo diſticho in Anthologia aſſeruato, indicatóque ſuperiùs:

lib.4. — *lib. 1. adu. Col.* — *loc.cit.* — *lib. ea de re.* — *lib.3.*

Χαίρετε Νεοκλείδα δίδυμον γένος, ὧν ὁ μὲν ὑμῶν
Πατρίδα δουλοσύνας ῥύσαθ', ὁ δ' ἀφροσύνας

Par Neoclidarum, quorum vnus libera vt eſſet,

Alter vti ſaperet Patria, fecit, Aue.

lib.10. Sequitur ille Athenæus, cuius quoque ſuprà ex Laërtio meminimus. Is nempe celebrem ſententiam ex Epicuro deſcriptam proſequitur hoc diſticho:

Τοῦτο Νεοκλῆος πινυτὸν τέκος ἢ παρὰ Μουσῶν
Ἔκλυεν, ἢ Πυθοῦς ἐξ ἱερῶν τριπόδων.

Hoc Neoclis natum ſapientem dogma Camœnæ,
Aut Phœbi Tripodes edocuêre ſacri.

l. 1. de them. Adtexatur ille etiam memoratus Conſtantinus Porphyrogenneta, Imperator eximiè doctus, qui Inſulam Samum deſcribens: *Ex hac*, inquit, *prodierunt viri ſapientiæ laude inſignes, Pythagoras Samius Mneſarchi filius, & Epicurus Neoclis, & Meliſſus, aliique non pauci.* Quod porrò cum Pythagorâ Epicurus heic copulatur, id in memoriam reuocat, quod habet *lib.8.* Laërtius in fine vitæ Pythagoræ, dum Epicurum Philoſophis ex Pythagorâ propagatis, & memoratu dignis accenſet. Nihil verò neceſſe eſt vberiùs Laërtij teſtimonium adiicere, cùm de illo iam ſatis conſtet. Quin-etiam nihil videtur opus corrogare loca ſeu ex Sexto Empirico, ſeu ex cæteris auctoribus Græcis, qui Epicurum non poſtremum inter Philoſophos *in lib. de fin.&c.* habent. De Latinis res ſatis conſtat. Nam Cicero etiam non modò interdum nobilem Philoſophum dicit, ſed paſſim quoque nobiliſſimis Philoſophorum intermiſcet. Sic Seneca, dum iis reſpondet (vt cætera reticeam) qui obiiciunt Philoſophos aliter *lib. de vit. be.cap.17.* vixiſſe, quàm docuerint: *hoc*, inquit, *per maligniſſima capita, & optimo cuique inimiciſſima, Platoni obiectum*

eſt,

eſt, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni. Sic Apuleius, vbi *in Apolog.* adnumerauit Epicurum Anaxagoræ, Leucippo, Democrito, cæteriſque, vt loquitur, rerum naturæ patronis, ac enumerauit deinde Epimenidem, Orpheum, Pythagoram, Oſtanem, Empedoclem, Socratem, Platonem, ſubiungit: *Gratulor igitur mihi, cùm & ego tot, & tantis viris adnumeror.* Prætereo Patres, vt ex Græcis B. Gregorium Nazianzenum, quem antè *Iamb. 18.* citauimus; ex Latinis B. Ambroſium, qui docet *lib. offic.* *Epicuri hortos tolerabiliores eſſe Lyceo Ariſtotelis.*

Hoc verò addo: Cùm Epicurus, infamis fuiſſet habitus totâ illâ penè ſæculorum ſerie, quâ literæ bonæ ſepultæ iacuerunt; vix tamen libros humaniores, puluere excuſſo, rediiſſe in manus ante duo ferè ſæcula, quàm omnes penè eruditi ſymbolum pro eo tulerunt. Accipere vis aliquos? Ecce Franciſcus Phi- *lib. 8. ep. 7.* lelphus in Epiſtolis: *Quamuis*, inquit, *improbetur Epicurus à multis; video tamen ab illo eam voluptatem maximè omnium laudari, quæ ſit animi, quæ ſapientiam, virtutémque conſequatur.* Alexander ab Alexandro in diebus genialibus: *Epicurus*, inquit, *ſummus voluptatis* *lib. 3. c. 11.* *aſſertor, victu frugali, & modeſto contentus, aquâ, & polentâ, aut pane hordeaceo victum quæſiuit, contráque paupertatem inuictum animum geſſit; non quòd voluptates auerſaretur; ſed quòd in tenui victu ſe plus voluptatis experiri aiebat; cuius rei argumentum eſt, quòd oleribus, & pomis, ac vilibus cibis, quibus viuendum cenſuit, libros referſit.* Cælius Rhodiginus in antiquis lectionibus: *lib. 13. c. 25.* *Cæterùm*, inquit, *quod vtique mirari me plurimùm fateor,*

Digitized by Google

ille voluptatis aſſertor Epicurus omneis libros ſuos repleuit oleribus, & pomis, vilibúſque cibis, adſtruit eſſe viuendum. Raphaël Volaterranus in Anthropologiâ:
lib. 15.
Epicurus, inquit, *ſummum bonum, non vt Ariſtippus in voluptate corporis, ſed in doloris vacuitate ponebat: honeſtam vitam, & tenuem victum diligebat, quod parabilior eſſet, & anxietas animi in parandis lautioribus vitabatur.* Ioannes Franciſcus Picus Mirandulæ Comes in
lib. 1. cap. 2.
examine doctrinæ vanitatis gentium: *Neque*, inquit, *vt Simplicius ait, voluptate voluptatem venabantur Epicurei; ſed laboribus maximè & continentiâ.* Verùm nunquam finis eſſet, ſi vellem ſuffragia ſimillima colligere, & recentiorum maximè ad vſque Erycium Puteanum, cuius Eulogium de Epicuro inter præfandum allatum eſt, vel potiùs vſque ad teipſum, LVILLERI amiciſſime, qui cùm illud Menandri ex me accepiſſes, excepiſti ſtatim fuiſſe Epicurum nomine ſuo digniſſimum (nempe *auxiliatorem* ſonat) ac multò ampliùs illi debere non Atticos modò, ſed & omneis homines ob purgatam amentiam, quàm Phigalenſes Apollini, quem Ἐπικȣ́ριον cognominarunt, templo conſtituto, ob depulſam peſtem.

Enimverò heic tacere non poſſum duos, aut treis eximios viros, qui ſeu de Sectâ Epicuri, ſeu Apologiam pro Epicuro conſcribere aggreſſi ſunt. Vnus eſt
de ſcript. Eccl.
Baptiſta Guarinus Veronenſis, quem de Sectâ Epicuri librum ſcripſiſſe Trithemius refert; etſi neque nos viderimus illum; neque Naudæus etiam noſter comperire vſquàm, etiam in Italiâ potuerit. Alius eſt M.

M. Antonius Bonciarius Pariſienſis Profeſſor, qui in catalogo Operum ſuorum, ſe compoſuiſſe librum, teſtatur, cui titulum fecerit, *Epicurus*, ſiue *dialogus de antiquâ Philoſophiâ*, in quo efficacibus argumentis, & doctorum virorum teſtimoniis probatur, *neminem ex priſcis Philoſophis acceſſiſſe propiùs ad veritatem, quàm Epicurum; contrà, nullos ab eâ longiùs receſſiſſe, quàm Stoicos.* Tametſi iſte quoque liber, nunquam fortaſſis editus,nec nobis eſt viſus,nec amico noſtro, quem vix tamen vlli rariſſimi fugiunt. Tertius eſt Andreas Arnaudus Forcalquerienſis in hac Prouinciâ Proſeneſcallus, qui in libello, cui nomen *Joci*, Apologiam pro Epicuro inter cætera edidit, breuem illam quidem,& foliolis paucis; ſed in quâ tamen ea delibantur ex Laërtio præſertim, atque Senecâ, vnde conuincatur, quod vir ille pereruditus initio propoſuit,*fuiſſe Epicurum iniuſtiùs laceſſitum, & laniatum ab obtrectatoribus.* An opponam tandem coronidis vice, quod poëta Stellatus ante centum annos de Epicuro cecinit ex Zodiaco vitæ deſumptum?

in fi. Rhet.

à pag. 215.

in Gem.

Obuius ecce ſenex quidam mihi venit acerno
Innixus baculo, nitidóque indutus amictu:
Cana tenùs medio pendebat pectore barba,
Pulcra cutis, læta & facies, varióque colore
Florea candenteis decorabant ſerta capillos.
Cominùs vt dedimus citróque, vltróque ſalutem,
Quò pergam, quis ſim, quô dicar nomine, quærit.
Reſpondi, atque eâdem pudibundâ voce rogaui.
At poſtquàm proprium nomen mihi reddidit (ipſe

Digitized by Google

Namque Epicurus erat) ſtupui, ceu ruſticus, agrum
Qui fodiens reperit latitantem obſcuriùs arcam.
Atque ego tunc: venerande ſenex, ſic numina ſemper
Cuncta tuis faueant votis, ſapientia quando
Mira tuis habitat fibris; niſi falſa loquuntur,
(Vt plærúmque ſolent) homines, præcepta ſalutis
Da precor; & iuuenem prudentibus inſtrue dictis, &c.

CAPVT VIII.

De exactis Epicureis.

QVod ad pulſos ex vrbibus Epicureos attinet, neque negaui ſanè vnquàm, neque negaturus ſum, quin Spurij ſeu fuerint, ſeu eſſe potuerint, qui deprauato vitæ inſtituto, vnà cum Sectæ dedecore Philoſophiam commacularint. Verùm iſtud commune fuit Sectarum omnium vitium, vt adulterinos, ac degeneres fœtus educarent, à quibus demùm infamarentur. Athenæus quoque ipſe ſtatim poſt enarratam illam de Diogene hiſtoriam, peiorem aliam
lib. 5. recitat fuſiùs de Athenione Peripatetico, vt de cæteris nihil dicam. Scilicet ea eſt humanæ imbecillitatis conditio, vt modum diù ſeruare non poſſit. Quantumcumque enim regiam viam prætendas, ſperandum non eſt, vt vel omnes illam ingrediantur, vel ex ingreſſis nemo deflectat. Ea eſt ſors rerum, vt optima quæque vel multis, vel crebrò diſpliceant. Recenſe vitæ inſtitutum tametſi innocens, & ſanctum, in quod

Digitized by Google

quod qui fuerint cooptati, omnes exhibuerint ſeſe inſontes, atque impollutos, & Apollo magnus mihi fueris. Atque hoc dico propter illos, qui Epicuri familiæ inſcripti ab exemplo, præceptíſque eius honeſtiſſimis defecerunt. Siquidem negandum aliunde non eſt, quin plurimi, ac ferè omnes veſtigiis ipſius inſtiterint conſtantiſſimè. *Ac mihi quidem*, inquit Cicero, *quod & ipſe bonus vir fuit, & multi Epicurei fuerunt, & hodiè ſunt & amicitiis fideles, & in omni vitâ conſtantes, & graues, nec voluptate, ſed officio conſilia moderantes, hoc videtur maior vis honeſtatis, & minor voluptatis.* Spectare hûc poſſet, quod eſt ſuprà oſtenſum, Epicureos diutiſſimè floruiſſe in vrbibus, etiam cùm aliorum deficerent Sectæ: ac fuiſſe etiam aliquibus poſitas ſtatuas, &c. *lib. 2. de fin.*

Quòd aliquæ autem ciuitates Epicureos eiecerint, Primùm contingere id potuit propter paucorum aliquot vitia; neque enim inſolens eſt, vt pauci delirent, & multi plectantur. Deinde ſeu Meſſenij, ſeu Lyctij, ſeu Romani, ſeu populi alij induci facilè potuerunt ad abigendum Epicureos; quod perſuaderentur ab aliarum Sectarum profeſſoribus, qui, quòd eſſent populares, ideò voluptatis exagitabant nomen, vt inde calumnias faciliùs, ſpecioſiúſque contexerent. Nihil repeto de Stoicis, cùm Epicurei omnes vſurpare ſemper potuerint quod Torquatus apud Ciceronem: *hic Stoicorum more nos vexat.* Addere ſolùm iuuat quod ipſe Cicero in Epicureorum cauſſa habet. Profeſſus enim ſe de ingenio, non de *lib. cit.*

ibid. moribus quærere: *Sit iſta*, inquit, *in Græcorum lenitate peruerſitas, qui maledictis inſectantur eos, à quibus de veritate diſſentiunt.* Poſtremùm verò, quod caput eſt, non Epicurei modò, ſed & alij Philoſophi vrbibus ſæpè expulſi ſunt. Notum vt omneis Antiochus è ſuis prouinciis, Lyſimachus è ſuo regno, Athenienſes ex Atticâ publicis edictis, decretíſque excedere, exulareque iuſſerint, vti Athenæus, & Laërtius habent. Meminit etiam Xenophon latæ à Critiâ legis aduersùs Philoſophos, & Tertullianus eiectam confirmat Philoſophiam à Thebanis, Spartiatis, Argiuis. Alia vt reticeam, ac ne memorem quid Cato Cenſorius agendum cenſuerit occaſione legationis Carneadis aliorumque Piloſophorum à Plutarcho expoſitum, ſufficere poteſt Senatuſconſultum per ea tempora Romæ factum, nempe C. Fannio Strabone, & M. Valerio Meſſalâ coss. (hoc eſt anno ante Chriſtum CLX.) quod refertur ab A. Gellio in noctibus Atticis. Addit autem Agellius, recitato etiam alio de coërcendis Rhetoribus: *Neque illis ſolùm temporibus nimis rudibus, necdum Græcâ doctrinâ expolitis Philoſophi ex vrbe Româ pulſi ſunt: verum-etiam, Domitiano imperante, Senatuſconſulto eiecti, atque vrbe, & Italiâ interdicti ſunt: Quâ tempeſtate Epictetus quoque Philoſophus propter id Senatuſconſultum Nicopolin Româ deceſſit.* Ex quo licet intelligi non poſſe Epicureos infameis haberi, quòd expulſi fuerint, niſi infames etiam habeantur Philoſophi cæteri, ac nominatim Epictetus, cuius virtus adeò emicuit.

lib. 12. & 13.
lib. 5. in Theophr.
lib. 1. memorab.
in Apolog. cap. 7.
in Cat. maj.
lib. 15. c. 11.

emicuit. Ac ne obiicias Epicureis eiiciendis additam cauſſam, quod Magiſtri eſſent voluptatum, & adoleſcentum corrumperent mores; ecce aliis quoque Sectis prætextus quæſitus, notatúſque eſt. Nam, ex Sexto Empirico, Socraticæ obiectum eſt, quòd floccifaceret diuina: & Cato cenſuit ablegandos ex vrbe Philoſophos, quò ipſi ad literarios ludos regreſſi apud Græcorum filios diſſererent; Romana autem pubes conferret ſe, vt antè, ad obtemperandum legibus, & Magiſtratibus. Quæ, & plura de odio Catonis aduersùs Philoſophos, ac nominatim in Socratem, videre licet apud Plutarchum.

lib. 2. adu. Math.

loc. citat.

Digitized by Google

LIBER OCTAVVS
DE OBIECTO EPICVRO ODIO LIBERALIVM DISCIPLINARVM.

CAPVT PRIMVM.

Obiicitur, quòd Diſciplinas vniuersè oderit.

LIBRVM tandem hunc circa mores Epicuri atteximus, quod diſciplinas odiſſe, vt Epicuro obiicitur, maxima labes morum videatur. Adde quòd eius Philoſophiam explicaturis poſtmodùm, operæ-pretium videbitur præmiſiſſe peritus-ne, an imperitus fuerit liberalium diſciplinarum, quas antiqui ſoliti fuerunt à Philoſophiâ ſeiungere; niſi quòd Ariſtoteles Mathematicas Philoſophiæ ſpeculatiuæ partem fecit. *lib. 5. Metaph. c. 1.* Mitto eaſdem eſſe, quas arteis ingenuas, & bonas literas appellant, quáſque qui callent, tum eruditi, tum Encyclopædiam perfeciſſe dicuntur. Arguitur ergo Epicurus, quòd aduersùs illas tum in genere, tum in ſpecie peccauerit. Ac generaliter quidem, duplici ex capite. Primùm, quòd ipſe auerſatus diſciplinas fuerit. Teſtatur id verò Sextus Empiricus, *lib. 1. adu. Ma.* cauſâ additâ, *quòd exiſtimaret illas ad ſapientiam nihil pertinere; quòd hic eſſet*

Digitized by Google

eſſet illi prætextus inſcitiæ; quòd malè affectus foret aduersùs Platonem, Ariſtotelem, & alios diſciplinarum peritiſſimos; quòd denique inimicitias ageret cum Nauſiphane, qui & diſciplinarum erat admodùm ſtudioſus, & propterea multos habebat adoleſcenteis apud ſe. Confirmatur, & ex Quintiliano, qui manifeſtis verbis ſcribit *fugiſſe Epicurum omneis diſciplinas;* & ex Cicerone addente, *quòd propterea nihil oleret ex Academiâ, nihil ex Lyceo, nihil ne è puerilibus quidem diſciplinis;* Et ex B. Hieronymo, cuius hæc ſunt verba: *Exceptis his, qui cum Epicuro literas non didicerunt.* Deinde, quòd alios etiam ab eiſdem diſciplinis abſterruerit. Ecce enim apud Laërtium citatur ad Pythoclen Epiſtola, in qua ſcripſerit, παιδείαν δὲ πᾶσαν μακάριε φεῦγε, *diſciplinam omnem, ô beate, deuita.* Commemoratur idem à Plutarcho, Athenæo, & aliis. Addit verò Plutarchus: *Pythoclem omnes & viri, & fœminæ* (ex Epicuri intellige Sectâ) *per Epicurum orant, obſecrántque, vt diſciplinam non affectet, quæ liberalis dicitur. De Apelle verò quodam mirabundi, & amplexabundi ſcribunt, quòd iam ab initio à diſciplinis abſtinens, purum ſe conſeruauerit.* Hæc Plutarchus. Athenæus autem: *Epicurum,* inquit, *memoremus, qui non initiatus circulo diſciplinarum, beatos prædicauit illos, qui eodem modo, quo ipſe, ad Philoſophiam accederent, eiuſmodi voces effundens: Fortunatum propterea te, quod ab omni purus diſciplinâ* (παιδείας enim, non αἰτίας videtur eſſe legendum) *ad Philoſophiam te conferas? vnde & Timon de ipſo ait:*

Edoctus minimùm viuentum, Ludi-magiſter.

lib. 2. inſt. c. 18.
lib. 1. de nat. Deor.
ad Magn.
lib. 10.
lib. 2. adu. Col.
lib. 13. deipn.

Digitized by Google

(Scilicet ἀπαγωγόλος appoſitè magis in verſibus illis Timonianis *edoctus minimùm*, ſeu *ineruditiſſimus* vertitur, quàm *intemperantiſſimus*, vt aliqui ſeu Laërtium, ſeu Illuſtrium interpretantes, acceperunt.) Ad Ciceronem attendamus: *Hæc Epicuri*, inquit, *non probo: de cætero, vellem equidem aut ipſe doctrinis fuiſſet inſtructior (eſt enim, quod ita videri neceſſe eſt, non ſatis politus iis artibus, quas qui tenent, eruditi appellantur) aut ne deterruiſſet alios à ſtudiis.* De Sectatoribus conſequenter; *Quî fit*, inquit, *vt ego neſciam, ſciant omnes quicumque Epicurei eſſe voluerunt, quod videri quidem vel optimè diſputant, nihil opus eſſe eum, qui Philoſophus futurus ſit, ſcire literas?*

lib. 1. de fin.

lib. 2. de fin.

CAPVT II.

Itemq́ſ ſpeciatim, quòd Grammaticam, Poëticam, &c.

SPecialiter porrò de Grammaticâ, lapſus Epicuro circa ſermonem obiecti, videntur omninò rem conficere. *Si loquendi vim*, inquit Cicero, *ſi conſuetudinem verborum tenuiſſet, nunquam in tantas ſalebras incidiſſet.* Et rurſùs: *In hac expoſita ſententia*, inquit, *ſunt qui exiſtiment, quod Epicurus inſcitiâ planè loquendi fecerit, feciſſe conſultò. De homine minimè vafro malè exiſtimant.* Heinc legimus apud Laërtium Epicurum multa circa ſermonem ignorauiſſe. Et, *Epicurus*, inquit Empiricus, *conuincitur eſſe in multis indoctus, neque purè*

lib. 2. de fin.

lib. 1. de nat. Deor.

lib. 10.

l. 1. adu. Ma.

Digitized by Google

purè etiam loquens in communi conſuetudine. Iam Cleomedes, poſtquàm hæc propoſuit ex Epicuro corrupta, σαρκὸς εὐσταθῆ καταστήματα, καὶ τὰ περὶ ταύτης πιστὰ ἐλπίσματα, *conſtanteis carnis habitus, certáſque de ipſis ſpes*; (notantur etiam voces εὐσταθὲς, καὶ ἔλπισμα à Clemente Alexandrino) λίπασμα ὀφθαλμῶν, *oculorum pinguedinem* (lacrymam videlicet) ἱερὰ ἀνακραυγάσματα, *ſacras vociferationes*; γαργαλισμοὺς σώματος, *titillationes corporis*; λαχίσματα, *blandimenta*; tum ſubdit, *alias quoque eſſe eius voces prauas, atque infelices, quarum aliquas quiſpiam dicat*, inquit, *ex lupanaribus eſſe; quaſdam ſimiles iis, quæ proferuntur à mulierculis Cerealia celebrantibus; nonnullas ex media proſeucha, & eorum, qui in ipſa* (legendum enim eſſe videtur αὐλῇ, non αὐταῖς) *deprecantur, Judaicas veluti, & adulterinas, ac humi repentibus multò humiliores.* His affine eſt, quod habet Plutarchus; Nam, Putidus, inquit, Epicurus eſt, cùm de amicorum epiſtolis loquens, κροτοθορύβους γίνεσθαι παρ' αὐτῶν *tumultus applauſuum excitari ab ipſis* dicit. Omitto, quòd idem Plutarchus impatienter ferat Platonem ab Epicureis poſtulari reum confuſionis verborum; *ſcilicet à viris, qui Græco ſermone vtantur adeò accutatè?* ac illis etiam deinde obiiciat, *quod voces tollant funditùs*, cæteraque ſimilia.

lib. 1. cap. 1.

lib. 6. Strom.

de audit.

lib. 1. adu. Col.

Attexere iuuat contemptum, negligentiamque Poëtices. Quippe Heraclides Ponticus, *Epicurum*, inquit, *nihil moramur, qui (vt voluptatis obſcœnæ ſuis in hortis cultor eſt) vniuerſam ſimùl Poëticen repudiat, tanquam pernicioſum fabularum ineſcamentum* ὥσπερ

in alleg. hom.

ὀλέθειον μύθων δέλεαρ (ex Heraclide ſcilicet quatuor

lib 7. c. 1. hæc verba Rhodiginus ſumpſit.) Hinc Plutarchus, *lib. 2. adu. Col.* *Heraclides Grammaticus*, inquit, *hanc rependit gratiam deliciis Homericis, cùm ſit ex turba poëtica, vt illi quidem appellant, ſeu etiam ex eo commotus, quòd Metrodorus tot ſuis in ſcriptis aduersùs Poëtam conuitia effuderit.* *quo. aud. po.* Et rursùs, *an*, inquit *aureis adoleſcentum, veluti Ithacenſium ſolidâ quâdam cerâ obturantes, cogemus ipſos, vt arrepta Epicuri lintre Poëſin fugiant, ac præteruehantur?*

Quò verò quiſpiam minùs admiretur Epicurum à *differt. 19.* Maximo Tyrio in Poëtis non haberi, audiatur illa *lib. 1. de fin.* apud Ciceronem Torquati excuſatio; declarat enim vt Epicurus ne Poëtas quidem legere voluerit. *An ille*, inquit, *tempus in Poëtis euoluendis conſumeret, in quibus nulla ſolida vtilitas, omniſque puerilis eſt delectatio?* *lib. 2. adu. Col.* Cui ſanè ſententiæ accedit quòd Plutarchus habet, cùm expoſitâ voluptate, quæ ex Poëtarum lectione percipitur, *eius* inquit, *Epicurei neque fiunt, neque profitentur, neque volunt etiam participes fieri.*

ibid. Cæterùm eadem habet Plutarchus circa notitiam hiſtoriæ. *Et de hiſtoria*, inquit, *vt alia omittam, apponam ſolùm Metrodori verba, cùm in opere de Poëtis ſic ſcribit, proinde ignorare te dicens ab vtra parte fuerit Hector; aut qui primi verſus habeantur in poëſi Homeri, & rursùs qui in medio ſint, minimè expaueas.* Parem omitto varietatis linguarum ignorantiam; inde *lib. 5. Tuſc.* enim, M. Tullius, *Epicurei noſtri*, inquit, *Græcè ferè neſciunt, nec Græci latinè.* Vno verbo docet Plutarchus, vt Epicurus noluerit *ſapientem ſuum*

occupari

occupari τοῖς φιλολόγοις κριτικῶν ζητήμασι, *eruditis illis cenſorum literatorum quæſtionibus.*

CAPVT III.

Quòd Rhetoricam.

DE Rhetorica idem propè eſt, quod de Grammatica dicendum. Imprimis enim illa vocum germanarum ignorantia, ſermoniſque impuritas aduerſatur delectui, & concinnitati, quæ magna laus Rhetoricæ eſt. Ea certè de cauſſa videtur Epicurum reprobaſſe Dionyſius Halicarnaſſeus, quòd verborum collocationem, ac temperamenta videretur negligere, *perinde ac ſi ſcribere minimè foret res laborioſa* οὐκ ἐπιπόνου τοῦ γράφειν ὄντος. Itemque Theon Sophiſta, quòd Epicurus inter ſcribendum nimis affectaret menſuras illas, ac rythmos Hegeſiæ, Aſianorumque Rhetorum; vt cùm ſcribens ad Idomeneum, dixit, ὦ, πάντα τἀμὰ, κινήματα τερπνὰ, νομίσας ἐκ νέου; *ô qui delectabileis, duxeris à puero, motiones omneis.* Deinde, cùm Nauſiphanen Epicurus fuerit inſectatus inter cætera, quòd ille Rhetorices foret ſtudioſiſſimus, quemadmodum Empiricus docet; cùm apud Ammianum Marcellinum Rhetoricam κακοτεχνίαν nominans *inter arteis numeret malas*; cùm in ſuo illo de Rhetorica libro, veluti ex Hermogenis Scholiaſte intelligitur, ſcripſerit *ſolam eſſe naturam, quæ orationem rectè inſtituat, artem verò nullatenùs*, φύσις γάρ ἐστιν ἡ κατορ-

lib. de coll. verb.

progymn. 2.

lib. 1. adu. Ma.

lib. 30. pag. 377.

θεῶ λόγους, τέχνῃ δ' οὐδεμία: cenſuit prætereà apud lib. 10. Laërtium, ſuum illum ſapientem οὐ ῥητορεύσειν καλῶς, *non curaturum, vt ornatè dicat;* Quare & minùs mi- lib. 3. de orat. rum eſt, quod Cicero habet, cùm de Epicuri Philoſophia loquens, *abeſt,* inquit, *ab eo viro, quem quærimus, & quem auctorem publici conſilij, & regendæ ciuitatis ducem, & ſententiæ, atque eloquentiæ principem in Senatu, in populo, in cauſſis publicis eſſe volumus.* Quin- lib. 12. c. 2. tilianus etiam, *alia,* inquit, *mihi quæſtio exoritur, quæ Secta conferre plurimùm eloquentiæ poſſit; quanquam ea non inter multas poſſit eſſe contentio. Nam Epicurus imprimis nos à ſe ipſe dimittit, qui fugere omnem diſciplinam nauigatione quam-velociſſimâ iubet.* Vt ſpecimen porrò habeas non ſeruati apud Epicurum decori, ſeligi poteſt Conuiuium, in quo quid ille peccauerit, ab Athenæo eſt adnotatum. Itaque poſt- lib. 5. deipn. quàm is Xenophontem, Platonemque commendauit, quòd Homerum imitati, conuiuij cauſſam initio expoſuerint, & qui adeſſent, nominârint, ſubiicit, *Epicurus verò nec locum, nec tempus definit, neque quicquam proloquitur. Quocirca diuinandum eſt, quo pacto interdum conuiua tenens poculum ex inſperatò quæſtiones proponat, tanquàm in ſchola orationem habens: quod quidem Ariſtoteles dicit aduenire quempiam in conuiuium illotum, ſordidum, oppletum.* Et rursùs de non ſeruato perſonarum decòro, *Epicurus,* inquit, *conuiuas omneis Atomorum explanatores inducit.* Ac ſtatim pòſt, de ordine, *Epicurus,* inquit, *rursùs in conuiuio quærit de cruditate, vt ſit augurandum, deincépſque de febribus.*

Pergit,

Pergit, *quid attinet verò dictionis inconcinnitatem referre?* Hæc Athenæus. Accedat Cotta Ciceronianus, qui vt Epicurum maximè notaret, poſtquàm illum dixit *hominem non aptiſſimum ad iocandum; & nationem Epicureorum, cui minùs notum ſit quomodo quidque dicatur, carere ſale illo ad irridendum,* ſubdit, Velleium alloquens, *nec verò hoc in te vno conuenit, moribus domeſticis, ac noſtrorum hominum vrbanitate limatum; ſed cùm in reliquos veſtros, tum in eum maximè, qui iſta peperit, hominem ſine arte, ſine literis, inſultantem in omneis, ſine acumine vllo, ſine authoritate, ſine lepôre.* Exinde eſt, cur Cicero Epicuri, ac Metrodori libros cum quibuſdam comparet, *quos neque diſtinctè, neque eleganter, neque ornatè ſcriptos latinè commemorat,* adiiciens, *lectionem ſine vlla delectatione ſe negligere.* Quò ſpectat illud Torquati Ciceronem alloquentis *exiſtimo,* inquit, *te ſicut noſtrum Triarium, minùs ab Epicuro delectari, quòd iſta Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti ornamenta neglexerit.* Augere porrò quod Torquatus dicit, videtur Agellius, dum Epicurum veluti excuſans aduerſus Plutarchum illius phraſin reprehendentem, *has enim curas vocum,* inquit, *verborumque elegantias non modò non ſectatur Epicurus, ſed etiam inſectatur.*

lib. 1. de nat. Deor.

lib. 1. Tuſc.

CAPVT IV.

Quòd Dialecticam.

SEquitur Dialectica, quam Epicurum damnauiſſe
lib. 1. de fin. ita videtur in confeſſo, vt Torquatus etiam ille
de eo dixerit, *in Dialectica nullam vim exiſtimauit
eſſe nec ad meliùs viuendum, nec ad commodiùs diſſe-*
lib. 10. *rendum.* Et Laërtius loquens de Epicureis, *Dialecti-
cam*, inquit, *vt ſuperuacaneam, repudiant.* Heinc videas
Epicurum paſſim à Cicerone reprehendi *quòd defi-
nire, quòd partiri, quòd colligere neque ſciat, neque doceat,
ac proinde in ſalebras innumeras incidat.* Sed vnus ta-
men locus eſt in libris de finibus, in quo rem totam
loc. cit. conficit paucis, *in illa*, inquit, *Philoſophiæ parte, quæ eſt
quærendi, ac diſſerendi, quæ λογικὴ dicitur, iſte veſter
planè, vt mihi quidem videtur, inermis, ac nudus eſt.
Tollit definitiones, nihil de diuidendo, ac partiendo docet;
non quomodo efficiatur, concludaturque ratio, tradit, non
qua vi, captioſa ſoluantur, ambigua diſtinguantur, oſten-
dit: iudicia rerum in ſenſibus ponit, quibus ſi ſemel aliquid
falſi pro vero probatum ſit, ſublatum eſſe omne iudicium*
ibid. *veri, & falſi putat.* Et rursùs, *dum Dialecticam*, inquit,
*contemnit Epicurus, quæ vna continet omnem & perſpi-
ciendi quid in quâque re ſit, ſcientiam, & iudicandi
quale quidque ſit, ac ratione, & via diſputandi, ruit in
dicendo, vt mihi quidem videtur, nec ea, quæ docere*
lib. 2. de fin. *vult, vllâ arte diſtinguit.* En proinde vt Cicero Epi-
curum

curum variè deſpiciat, *omittamus hunc nihil prorsùs dicentem*. Et, *ab hoc credulo, qui nunquam ſenſus mentiri putat, diſcedamus*, &, *huic non multum differenti à iudicio ferarum obliuiſci licebit ſui*. Et, *quam ſibi conſtanter, conuenienterque dicat, non laborat*. Et, *quid dixit, quod non modò Philoſophiâ dignum eſſet, ſed mediocri etiam prudentiâ*, &c. Eodem ſenſu Themiſtius, *neque hoc loco*, inquit, *ſapientiſſimum ſcilicet Epicurum depudet operire ſalebram ſalebrâ*. Cætera omitto, ac nominatim quod Plutarchus apud Agellium dicit *Epicurum imperfectè, præpoſterè, inſcitè ſyllogiſmo vſum*: atque id genus alia, quæ ſuis infrà locis referentur commodiùs.

lib. 4. Acad. *lib. 5. Tuſc.* *lib. 3. Tuſc.* *lib. 1. de nat. Deor.* *in lib. 5. phyſ. textu 8.* *lib. 2. cap. 8.*

CAPVT V.

Quòd arteis Mathematicas.

DE Mathematicis denique audienda eſt ingenua Torquati eiuſdem confeſſio. Ille enim Epicurum excuſare pergens, *an ſe*, inquit, *vt Plato, in Muſicis, Geometria, numeris, aſtris, conficeret, quæ & à falſis initiis profecta vera eſſe non poſſunt, &, ſi eſſent, vera, nihil afferrent, quò iucundiùs, id eſt meliùs viueretur*. Hinc Cicero, poſtquàm inter cætera reprehendit Epicurum, *quòd aliquid eſſe minimum crediderit*, ſubdit, *quod profectò nunquam putauiſſet, ſi à Polyæno familiari ſuo Geometriam diſcere maluiſſet, quam illam ipſum dedocere*. Et alibi, *quid*, inquit, *Polyænus*,

lib. 1. de fin. *ibid.* *lib. 4. Acad.*

Digitized by Google

qui magnus Mathematicus fuiſſe dicitur? Is, poſtquàm Epicuro aſſentiens totam Geometriam eſſe falſam credidit, num illa etiam, &c. Verùm ecce locum valdè lucu-
lib. 2. de nat. Deor. lentum ex Balbo illo Ciceroniano, *ſed ſi hæc,* inquit, *non videtis* (intelligit perfectionem circuli, & ſphæræ) *quia nunquam eruditum illum puluerem attigiſtis, an-ne hoc quidem Phyſici intelligere potuiſtis hanc æqualitatem motus, conſtantiamque ordinum in alia figurâ, non potuiſſe ſeruari?* Et ſtatim pòſt, *quæ, ſi bis bina quot eſſent, didiciſſet Epicurus, certè non diceret: ſed dum palato quid ſit optimum iudicat, cœli palatum, vt ait Ennius, non ſuſpexit.* Non ad-
lib. de vtil. cred. c. 4. do, quod habet D. Auguſtinus his verbis, *quis Geometricas literas legere magiſtro Epicuro, aut diſcere voluit? contra quas ille multùm pertinaciter, nihil earum, quantum arbitror, intelligens diſſerebat.* Præ-
lib. 2. c. 1. terea quod Cleomedes docet, *Epicurum nec Aſtrologiæ, nec vllius partis Philoſophiæ fuiſſe peritum,* cæ-
lib. 2. adu. Col. teráque ſimilia. Id ſolum noto, quod Plutarchus habet, dum poſtquàm recenſuit quas voluptates Pythagoras, Archimedes, Eudoxus, alij percepiſſent ex ſtudio Geometriæ, Arithmeticæ, Aſtrologiæ, ſubiicit, *has tot, tantaſque voluptates, veluti perenni è fonte mananteis Epicurei cùm deuitent, atque auerſentur, non patiuntur illas eos deguſtare, qui ſe ad ipſos contulerint; ſed mandant, vt citatis lembis eas*
ibid. *fugiant.* Quod ad Muſicam attinet, addit Plutarchus *Epicurum, dum illam declinat, priuare ſeſe voluptatum, & gratiarum ſegete;* reprehenditque inter cætera, *quòd*

quòd ne inter pocula quidem velit ſapientem ſe exercere quæſtionibus muſicis, ac Regibus etiam perſuadeat, vt in ſuis conuiuiis quaſlibet potiùs ſcurrilitates, quàm Muſicas, poëticáſque diſquiſitiones tolerent.

CAPVT VI.

Reſpondetur ad obiecta de Diſciplinis vniuersè.

HActenùs recitauimus quæ Epicuro obiiciuntur circa odium, contemptumque diſciplinarum. Nunc, vt videamus quid reſponderi generaliter primùm debeat, conſideranda duo ſunt. Vnum eſt, cùm artes omnes, ac diſciplinæ ſint excogitatæ vtilitatis alicuius gratiâ, irrepſiſſe tamen in omneis ſtudia plurima inutilia. Id obſeruatu facile eſt in artificiis domorum, veſtium, cæteríſque mechanicis, quæ neceſſitas aliqua cùm pepererit, dictu mirum, quàm ſuperfluus deinde luxus occupârit: verùm idem quoque obſeruare licet in liberalibus diſciplinis, quarum cùm vſus eſſe debeat ſimpliciſſimus, ſtupendum, quantâ intricentur farragine rerum minimè neceſſariarum. Ipſa etiam Philoſophia, quâ nihil eſſe debuit purius, ita conſpurcata eſt, vt nihil iam aliud eſſe videatur, quàm Sophiſtices officina. Sed ita nimirùm euenire ſolet. Nihil eſt adeò laudabile, quod attrectatum manibus impuris, non illicò commaculetur. Ea eſt conditio rerum humanarum, vt

conſiſtere in ſummo non poſſint, neque perfectionem priùs aſſequantur, quàm degenerare incipiant. Itaque in diſciplinis etiam liberalibus diſtinguenda ſunt aliqua vtilia, & multa quoque (proüt vulgò poſſidentur) ſuperflua. Alterum eſt, Epicurum, cùm Sapientiam illam deſcribere voluerit, quæ pareret felicitatem, idcircò iudicium tuliſſe de ſcientiis, & artibus, quantum ſcilicet illas aut valere, aut parùm conducere, ad ſapientiam arbitraretur. Cenſuit porrò maximè omnium conferre Phyſiologiam; quod ſcilicet ex rerum naturâ, conditioneque perſpectâ, eliceretur quis eſſet vitæ conſtituendus finis; quatenus hiſce, aut illis rebus conſequendis inſudandum foret; & quomodo multa, quæ nos, propter imperitiam terrent, vbi perſpecta fuerint, animi pariant tranquillitatem. Quod attineret ad cæteras, vt Grammaticam, Rhetoricam, alias, parùm illas habere virium ad ſapientiam, ac felicitatem conſequendam opinatus eſt. Quare & retinendum quidem quod in ipſis foret non invtile, cenſuit; verùm in iis terere tempus, quæ & vana ſint, & mentem excrucient, abſurdum eſſe iudicauit.

Ac Epicurus quidem ita ſenſit, vt ſingillatim demonſtrabimus; hocque ipſum eſt, quod Torquatus innuit, cùm à Cicerone loquens ſic inducitur: *Quòd Epicurus parùm tibi videtur eruditus, ea cauſſa eſt, quòd nullam eruditionem eſſe duxit, niſi quæ beatæ vitæ diſciplinam iuuaret.* Et paucis interpoſitis: *Non ergo Epicurus ineruditus, ſed ij indocti, qui quæ pueros didiciſſe*

lib. 1. de fin.

didiciſſe turpe eſt, ea putent vſque ad ſenectutem eſſe diſcenda. Credas Senecam ad hoc reſpexiſſe, cuius verba ſunt: *Quid quòd iſta liberalium artium conſectatio moleſtos, verboſos, intempeſtiuos, ſibi placenteis facit, & ideò non diſcenteis neceſſaria, quia ſuperuacanea didicerunt. Quatuor millia librorum Didymus Grammaticus ſcripſit: miſer, ſi tam multa ſuperuacua legiſſet. In his libris de Patria Homeri quæritur: in his, de Ænea matre verâ: in his, libidinoſior Anacreon, an ebrioſior vixerit: in his, an Sappho publica fuerit, & alia, quæ erant dediſcenda, ſi ſcires.* Hæc Seneca qui & ſuperiùs: *De liberalibus,* inquit, *ſtudiis quid ſentiam, ſcire deſideras? Nullum ſuſpicio, nullum in bonis numero, quod ad æs exit. Meritoria artificia ſunt, hactenus vtilia, ſi præparant ingenium, non detinent. Tandiù enim iſtis immorandum eſt, quandiù nihil animus agere maius poteſt. Rudimenta ſunt noſtra, non opera. Quare liberalia ſtudia dicta ſint, vides, quia homine libero digna ſunt: cæterùm vnum ſtudium verè liberale eſt, quod liberum facit. Hoc ſapientiæ ſtudium eſt, ſublime, forte, magnanimum: cætera puſilla, & puerilia ſunt.* Et infrà: *Tantùm itaque ex illis retineamus, quantum eſt neceſſarium.* epiſt. 88.

Sed ad Epicurum vt redeam, vt ille in cæteris fuit variis calumniis obnoxius; ita ex eo, quod ſuperuacua ex diſciplinis reſcindi voluit, arrepta eſt occaſio euulgandi quòd diſciplinas oderit, contempſerit, diſſuaſerit, inſectatus fuerit. Celeberrimum præ cæteris fuit deſumptum illud ex Laërtio παιδείαν δ', lib. 10. &c. ex ipſo enim cæteræ videntur excitatæ tragœ-

diæ. Cùm ille porrò locus fuerit ex ſuppoſititiis, vt Laërtius indicat; quid putas, dicendum erit ad Athenæum, Plutarchum, & alios, qui amplificationes ſuas vel ex eo loco ſumpſerunt, vel ex aliis eiuſdem farinæ (ſpuriis puta) operibus? Nam quod attinet ad Empiricum, ille dubitanter, & ex coniecturis loquitur; cumque aliàs Epicurum non ſine elogio ſæpè memoret, declarat etiam, vt non diſciplinas abſolutè damnauerit. Addo verò tantùm abeſſe, vt Epicurus cenſuerit minimè poſſe diſciplinas cum Phyſiologiæ atque adeò cum ſapientiæ ſtudio cohærere, vt Epitomas potiùs in eorum gratiam ſcripſerit, quibus altiùs in ſtudia diſciplinarum demerſis non vacaret grandiora quædam volumina peruoluere. Iſtud habes in præfatione illius Epitomes, quæ ad ipſummet
lib. 10. Pythoclem ſcripta exſtat apud Laërtium. Etenim dicit ea, quæ in ipſa, ſimilibúſque aliis traduntur, profutura eſſe, *cùm aliis quidem multis*, καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπεπλεγμένοις, *tum iis etiam, qui profundiore ſtudio alicuius artium liberalium ſunt occupati.* Quàm-multùm proinde abfuit Epicurus, vt diſciplinas auerſaretur, quantum Cynici,
lib. 6. 7. *&c.* Stoici, & alij, quos præſertim Laërtius notat? Veniamus ad ſpecialia.

CAPVT.

CAPVT VII.

Ad obiecta de Grammaticâ.

QVod ſpectat ad Grammaticam, audiendus ſolùm eſt Empiricus: is enim ita diſſerit: *Cùm ſit duplex Grammatica, alia quidem quæ profitetur ſe tradituram elementa, illorumque connexiones, & quæ, vt paucis dicam, ſcribendi, ac legendi ars quædam eſt; alia autem, præter hanc, facultas profundior, quæ non in nuda literarum cognitione ſita eſt, ſed in examinanda etiam earum inuentione, ac naturâ, & præterea in orationis partibus, quæ ex iis constant, &, ſi quid huiuſcemodi conſideratur: dicere iam contra priorem inſtitutum nobis non eſt; in hoc enim conueniunt omnes, quòd ea ſit vtilis; inter quos eſt etiam adnumerandus Epicurus; tametſi videtur inimicus eorum, qui profitentur diſciplinas.* Pergit Empiricus de Epicuro loquens: *In libro certè de donis, & gratia docere abundè conatur,* ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς σοφοῖς μανθάνειν γράμματα, *quòd ſapientibus neceſſarium ſit addiſcere literas.* Duo heic vides: Vnum, Epicurum non reprobaſſe omnem Grammaticam; Alterum, non diſſuaſiſſe, imò perſuaſiſſe grammatices eruditionem. Dices, at negari non poteſt, quin vtile admodum ſit nôſſe varietatem partium orationis, vt cognoſcatur, quæ textura in dictionibus copulandis adhibenda ſit; itemque vocalium, & ſyllabarum quantitatem, ne ignoretur quâ ratione dictio quali-

lib. adu. Gram.

bet pronunciari debeat, & ſi quæ ſunt huiuſmodi. Verùm, cum iſtud illos attineat, qui & ſcientias edocentur,& imbui ſtudent linguis peregrinis: apud illos tamen qui linguâ patriâ & erudiuntur, & loquuntur, quemadmodum fiebat in Græciâ, Epicuri temporibus, res profectò eſt minùs neceſſaria. Quia enim ferè ſugimus cum lacte, atque edocemur tum phraſeis,tum accentus vocum; immorari certè deinde in iis ediſcendis, vel obſeruitandis, quæ per ſe habentur, & cognita ſunt, id poteſt quidem ornamento ipſis eſſe Philologis: at perſcrutantibus res ipſas adiumento ſanè non magno. Et neceſſarium quidem eſt, vt præter vocum ſignificatus, ac loquendi normas, quarum lex penès vſum eſt, nouerimus & legere, quæ cæteri ſcriptis conſignant; & ſcribere quæ viuâ voce mandare aliis non poſſumus, quæ vtraque eſt germana Grammaticæ functio; ſed quidpiam ampliùs vel profiteri, vel exquirere, aut alterius eſt facultatis,aut hominum certè otio abundantium. Heinc Epicurus, cùm præter voces, & vocum ſignificationes apud vulgus notas, deprehenderet nonnullas vſui eſſe Philoſophis ſolis, aliiſque artificibus; idcircò ad illos accedendum cenſuit, docendus & ſpecialium vocum, & rerum ipſarum notitiam; cùm ſufficeret didiciſſe priùs à Ludi-magiſtro & legere,& ſcribere voces, quas Philoſophi, cæteriique & loquerentur, & ſcriberent. Porrò cùm Philoſophiam calluit,vt, quantum poſſet, ſtudioſorum laboribus conſuleret, dictione vſus eſt propriâ, atque familiari, &

quam-

quam-maximè licuit res abſtruſiores accommodauit vulgaribus vocibus, ſeu vulgareis potiùs voces ipſis rebus. Propterea enim Grammaticus Ariſtophanes dictionem eius reprehendit, adnotante Laërtio, ὅτι ἰδιωτάτη ἐστὶν, *quòd maximè propria, ſeu familiariſſima eſſet*. Quaſi verò vitioſum ſit ita loqui, vt te omnes facilè intelligant, & quæ cæteri enunciant obſcuriùs, explicare apertiùs? Quod ſanè fit, cùm à communi conſuetudine non abhorret oratio. Vtcumque ſit captata hæc Epicuro facilitas, & Stoicis, & aliis anſam præbuit cauillandi, *quòd verborum vim non teneret, quòd impuras voces vſurparet, quòd tolleret funditùs voces*, cæteráque ſimilia. Ita nimirùm fieri ſolet, vt cùm Sophiſtæ voces illuſtreis notionibus ſuis barbaris deturpauerint, barbariei accuſent illos, qui nitorem ipſis ſuum, ac germanum vſum reſtituere adnituntur. Vſu-venire etiam videmus, vt qui myſteria quædam magna occultata videri volunt ſub ampullatis, aut à vulgo inauditis vocibus, inclament illos, tanquam profanos, atque barbaros, qui dictione ſimplici, vulgariq́ue eadem explicent, & Apinas eſſe, Tricáſque oſtendant. Id declarabitur præſertim, cùm de virtute diſputabitur. Dico intereà voces à Cleomede, & Plutarcho obiectas, deſumptas videri ex epiſtolis, libríſque aliis ſuppoſititiis, vt apparebit maximè ex diſputandis de voluptate, cùm intereà ſufficiat exaggeratos κροτοθορύβους haberi in ſpuria illa ad Leontium epiſtolâ ſuperiore libro citatâ. Addo concedi aliunde poſſe Epicurum fortè

loc. cit.

effinxiſſe, aut vſurpauiſſe voces aliquas, quæ in vſu quidem admodùm crebro non eſſent, ſed quæ tamen fierent perſpicuæ, & cum energia quadam, quod luberet, ſignificarent, v. c. τὸ ἀσταθές, τὸ ἔλπισμα, &c. Hoc autem, vt perſpicuum eſt, & ſemper licuit, & ſemper licebit.

Illud Plutarchi inſinuat quidem non fuiſſe Epicureos adeò eleganter, ac Platonem loquutos; at non probat tamen quin ſaltem loquuti clarè fuerint, ac iure ambages, fabuláſque etiam in Platone improbauerint, vt circa Coloten eſt antè notatum.

lib.1. Quod legitur verò apud eumdem Plutarchum in Coloten dum diſputat, ***tollere Epicureos voces funditùs***, facit admoneam obiter & mendosè legi eum locum, & ſenſum verborum fugiſſe Interpretes. Locus ſic vulgò legitur, τίνες μᾶλλον ὑμῶν πλημμελοῦσι περὶ τὴν διάλεκτον; οἱ τὸ λεκτῶν γένος οὐσίαν τῷ λόγῳ παρέχοντες, ἄρδην ἀναιρεῖτε τὰς φωνὰς, καὶ τὰ τυγχάνοντα μόνον ἀπολιπόντες, τὰ δὲ μεταξὺ σημαινόμενα πράγματα, δι' ὧν γίνονται μαθήσεις, διδασκαλίαι, προλήψεις, νοήσεις, ὁρμαὶ, συγκαταθέσεις, τὸ παράπαν οὐδὲ εἶναι λέγοντες. Interpretatio ſic vulgò habet, ***ecquis magis in ſermone peccat, quàm vos? qui cum genus effatorum ſubſtantiam ſermoni ſubſternatis, funditùs tollitis voces, & obuia tantùm relinquentes vocabula, interim ſignificationes eorum, per quæ diſcimus (putà doctrinam, notiones anticipatas, notitias, animi impetus, aſſenſiones) prorſùs nihil eſſe dicitis.*** Notandum porrò eſt Plutarchum ita illéic loci in Epicureos agere, vt ſi Stoicorum opinionem probet.

Stoicorum

Stoicorum opinio fuit, vt eſt apud Empiricum, dum *lib. 2.*
aduerſus Logicos diſputat de vero, tria quædam eſſe coniugata inter ſe, ſcilicet 1. τὸ σημαῖνον, *quod ſignificat;* & eſt ipſa vox, v. c. Dion. 2. τὸ σημαινόμενον, *quod ſignificatur;* & eſt res ipſa ſignificata, quatenus eſt in mente, ſeu mente percipitur ab eo, qui intelligit vocem (quippe qui non intelligit, habet quidem in aure vocem, at non in mente ſignificatum) 3. τὸ τυγχάνον, *quod eſt;* & eſt ipſamet res extra intellectum exſiſtens, veluti Dion domi, aut ruri. Ex his autem tribus fecere primum, & tertium corporea; at incorporeum ipſum ſecundum, quod & vniuersè vocârunt λεκτὸν *Dictum*, & ſpeciatim ἀξίωμα *Effatum*, ſi nempe ſenſu eſſet perfecto, & ob affirmationem, aut negationem dici poſſet verum, vel falſum. Iam apud eumdem Empiricum, Epicurus & Strato admiſere ſolùm ex iſtis tribus primum, & tertium; videlicet voces, & res, δύο μόνον ἀπολείποντες, σημαῖνόν τε, καὶ τυγχάνον: repudiauere autem ſecundum, ſeu τὸ λεκτὸν *Dictum*, & maximè quidem proüt Stoici habuere illud incorporeum: quod quidem etiam Epicureis Empiricus non ſemel tribuit. Poſteriùs enim, ὁρῶμεν, inquit, ὡς εἰσί τινες οἱ ἀνῃρηκότες τὴν ὕπαρξιν τῶν λεκτῶν, οἷον οἱ Ἐπικούρειοι, *videmus eſſe aliquos, qui exſiſtentiam dictorum tollant, quemadmodum Epicurei.* Et in hypotypoſibus, οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φασὶν μὴ εἶναι *lib. 2. cap. 11.*
λεκτὸν, οἱ δὲ Στωϊκοὶ εἶναι, *dictum quidem dari Epicurei negant, Stoici verò aſſerunt*, cùm ſic itaque ſe res habeat, vides profectò vocem illam ἀναιρεῖν *tollere* apud

Plutarchum referendam eſſe, non πρὸς τὰς φωνὰς, *ad voces*, ſed πρὸς δ' λεκτὸν γένος *ad dicta*, in quibus ſermonis ſubſtantia ſtatuebatur à Stoicis: adeò vt poſſit fortè locus immutatione minimâ ſic legi, οἱ δ' λεκτὸν γένος οὐσίαν τῷ λόγῳ παρεχόντων ἄρδην ἀφαιρεῖτε, τὰς μὲν φωνὰς, καὶ τὰ τυγχάνοντα μόνον ἀπολείποντες, τὰ δ' μεταξὺ σημαινόμενα πράγματα, δι' ὧν, &c. *Qui tollitis funditùs dicta ſubſtantiam ſermoni præbentia, relinquentes quidem tum voces, tum res ipſas ſolummodò, nihil autem prorsùs eſſe dicentes res ſignificatas intermedias, per quas diſciplinæ, doctrinæ, anticipationes, notiones, appetitiones, conſenſiones gignuntur.* Agnoſcis certè τὰ τυγχάνοντα itemque τὰ μεταξὺ σημαινόμενα πράγματα ad alia referri, quàm vulgò putetur. Cætera aliàs diſcutienda.

CAPVT VIII.

Ad obiecta de Poëtica, &c.

DE Poëtica, conſtat etiam, vt Epicurus illam damnauerit, non abſolutè, ſed duntaxat quâ parte pernicioſa eſt. Hoc eſt quod voluit innuere,
lib.10. dum, quod eſt apud Laërtium, dixit μόνον τε τὸν σοφὸν ὀρθῶς ἂν περί τε μουσικῆς, καὶ ποιητικῆς διαλέξεσθαι, *ſolum ſapientem de Muſica, deque Poëtica rectè ſermonem habiturum*; quia videlicet nouit ſolus ſapiens quæ ſit inter bona, ac mala ſtatuenda diſtinctio. Heinc docet ſtatim circa Poëticam, eumdem Sapientem ποιήματά τε ἐνεργεῖν, οὐκ ἂν ποιῆσαι, *poëmata adoperari* (ſeu, vt ſic dicam,

dicam, actionum, rerumque verarum recitatione animare) *non fingere* (ſeu rerum falſarum narratione inficere.) Quippe Epicurus illud quidem genus poëſeos probauit, quo aut maiorum præclarè geſta ita canerentur, vt exinde adoleſcentes veræ virtutis, & gloriæ ſtudio vehementer incaleſcerent; Id autem ex illius ſchola Atticus præſtitit eximiè, *cùm verſibus* *in vi. Att.* (referente Cornelio Nepote) *qui honore, rerumque geſtarum amplitudine cæteris Romani populi præſtiterunt., expoſuit.* Aut quo vel opera naturæ, vel præcepta morum ita traderentur, vt exinde animi quodam quaſi lenocinio capti, alacriùs ſimùl, potentiùſque honeſtatem capeſſerent. Hoc verò egregiè præſtitit Lucretius, ac rationem ſimùl iſtam reddidit, *lib.4.*

Nam veluti pueris abſinthia tatra medentes
Quom dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt mellis dulci, flauoque liquore,
Vt puerorum ætas improuida ludificetur
Labrorum tenus; intereà perpotet amarum
Abſinthi laticem, deceptaque non capiatur,
Sed potiùs tali tactu recreata valeſcat:
Sic ego nunc, quoniam ratio hæc plerumque videtur
Triſtior eſſe, quibus non eſt tractata, retroque
Volgus abhorret ab hac; volui tibi ſuaueloquenti
Carmine Pierio rationem exponere noſtram,
Et quaſi muſæo dulci contingere melle,
Si tibi fortè animum tali ratione tenere
Carminibus noſtris poſſem, dum percipis omnem
Naturam rerum, ac perſentis vtilitatem.

Hoc itaque eſt, quod Epicurus voluit, cum cenſuit ſapientem ἐνεργεῖν τὰ ποιήματα. Porrò vt erat veritatis ſimùl, & virtutis amans, noluit ποιῆσαι, ſeu fieri ὀλέθριον μύθων δέλεαρ, ac illa idcircò minimè probauit quæ Poëtæ de Diis mentirentur, de Inferis fingerent, de Venere væſana cantarent, cæteráque huiuſmodi, quæ animos & prauè imbuunt, & miſerè cruciant. Ita innuit Empiricus, cùm poſtquàm Poëſin paſſionibus propugnaculum fieri declarauit, & eos, qui legerint Alcæum, aut Anacreõtem, inſano amore, ac ebrietate magis accendi expoſuit, ſubiicit, *quæ hoc quidem loco dicuntur ab aliis, & maximè ab Epicureis, huiuſmodi ſunt.* Ita Velleius Epicureus, cùm apud M. Tullium id vniuersè conqueritur, quod ſpeciatim de Homero, & Heſiodo apud Empiricum Xenophanes; nempe *quòd ſuauitate ipſa nocuerint vocibus Poëtarum fuſa, qui,* inquit, *& irâ inflammatos, & libidine furenteis induxerunt Deos, feceruntque, vt eorum bella, pugnas, prælia, vulnera videremus: odia prætereà, diſſidia, diſcordias, ortus, interitus, querelas, lamentationes, vincula, cum mortali genere concubitus, mortaleiſque ex immortali procreatos.* Prætereo loca ſimilia: Hoc ſufficiat, ſi quidpiam boni, ac veram voluptatem pariens proficiſcatur ex Poëtica, Epicurum id non reſpuiſſe. Vides proinde quid ſit dicendum ad ea omnia, quæ obiecta ſunt. Obſeruo ſolùm Heracliden meritò facere Platonem eiuſdem cum Epicuro reum criminis, in fabulis Homeri damnandis. Siquidem Plato quam-longiſſimè & Homerum, & cæteros Poëtas eliminat

lib. adv. Gram.

Lib. 1. adu. phyſ.

in alleg. Hom.

lib. 2. & 3.

eliminat è Repub. in qua pietas, fortitudo, temperantia debeat eminere. Poterat verò etiam reum Heraclitum facere, qui Homerum aſſeruit ex certaminibus eiiciendum, imò cædendum colaphis, Archilochúmque ſimiliter, quod à Laërtio memoratur. Poterat Zenonem Stoicorum parentem, qui, vt idem refert, pronunciauit nihil eſse magis à perceptione ſcientiarum alienum, quàm Poëticen. Poterat omneis Philoſophos, quibus virtus curæ fuit. Quid de ipſo Plutarcho dicam, qui cùm locis illis citatis ita Epicurum commordeat; aliàs tamen eius ſententiæ (ac adeò Velleio) præclarè ſubſcribit, dum Poëtas damnat, *quòd ineptis ſuis opinionibus conturbantes nos, ſeipſos irretiant ſuis poëmatibus, quando locum, in quo Deos dicunt degere, ſecuram appellant, & tranquillam ſedem; non ventis obnoxiam, neque nubibus, ſed placidâ ſerenitate, & purâ, ac perpetuò æquabiliter circumfulgentem luce, quòd talis ſtatio naturam beatam, ac immortalem deceat maximè*, (Notum eſt porrò heic indicari verſus illos ex Odyſſea, qui & referuntur ab Authore libri de Mundo, & Latinis verſibus redduntur à Lucretio) *intereà verò Deos introducunt perturbationis, odij, iræ, cæterarumque paſſionum plenos, à quibus ſanè homines, quibus mens fuerit, abhorreant.* Quod de hiſtoria obiicitur, cùm videatur ſuppoſititium, ſuam tamen adhuc reſponſionem præ ſe fert. Siquidem ſunt minutiæ quædam in hiſtoriis, quas negligere longè præſtat, quàm, quòd plærique faciunt, laborioſè conſectari. Hiſtoria certè eſt vitæ lux, quippe quæ

lib. 9. *lib. 7.* *in Pericle.* *Odyſſ. ζ.* *cap. 6.* *lib. 3.*

non ſolùm præteritorum temporum obſcuritatem diſcutiat, confuſionemque explicet; ſed exemplis etiam innumeris inſtruat, mentique anſam præbeat intelligendi ex præteritis, quid ſperandum ſit de futuris: quis ſit vitæ ſtatuendus finis; quò hæc vniuerſa hiſtrionia tendat, quorsùm nihil nouum, aut ſtupendum ſit; adeò vt nemo perſuadeatur Epicurum, qui tam multa, tamque præclara eſt philoſophatus de vita, & moribus, potuiſſe ſic ratiocinari, niſi notitiâ temporum, actionumque humanarum, quæ ex hiſtoria elicitur, quaſi fax illi præluxiſſet (certè vir ille omninò bonus, ac eruditus Voſſius Epicurum etiam recenſet inter Græcos hiſtoricos, propter librum eius de vitis.) Verùm enimverò, quia ſolent permulta exquiri planè infructuoſa, & quæ intereà mentem excrucient, idcircò potuit Epicurus negligenda hæc dicere, ſicut & ipſe Metrodorus. Eódem ſpectat illud, quod obiicitur circa Philologiam: Nam quod de linguis variis, patet nullius eſſe momenti, ſi quis poſſit conſequi idiomate ſuo quicquid ad ſapientiam neceſſarium eſt; Cùm aliunde varietas linguarum ornamento quidem ſit, verùm homines, quantum eſt ex ſe, nihilo doctiores, meliores, beatiores efficiat.

Lib. de hiſt. Græc.

CAPVT

CAPVT IX.

Ad obiecta de Rhetorica.

RHetoricam etiam Epicurus non proríus abiecit, ſed ſolùm intra fines proprios contentam eſſe voluit. Cum Grammatica enim ſolùm doceat connectere elementa, & vocabula, ita vt ſermo fiat congruus; munus deinde Rhetoricæ eſt, tradere delectum verborum, & phraſeon, ex quibus ſermo efficiatur ornatus, atque elegans. Síc que, cùm legibus Grammaticæ ſeruatis poſſit adhuc quiſpiam confusè, & obſcurè loqui, occurrere Rhetorica debet, quæ eiuſmodi confuſionem, & obſcuritatem tollat, verbis perſpicuis appoſitis, eáque ratione collocatis, vt illi qui audiunt, nullo labore intelligant, & cum delectatione quadam ea, quæ dicuntur, percipiant. Epicurus porrò librum ſcribens de Rhetorica, ſingulare ipſius munus aſſignat *claritatem, ſeu perſpicuitatem, nec quicquam amplius ab ea exigit,* ὡς ἀξιοῖ μηδὲν ἄλλο, ἢ σαφήνειαν ἀπαιτεῖν, quod memoratur à Laërtio. *lib.* 10. Ipſemet proinde *erat admodùm dilucidus*, σαφὴς ἦν, vt idem Laërtius notat. Cicero de ipſo loquens, *lib.* 1. *de fin.* *vide*, inquit, *quantum fallare, Torquate, oratio me iſtius Philoſophi non offendit; nam & complectitur verbis quod vult, & dicit planè quod intelligam.* Ac rursùs, *Epicurus nec non vult, ſi poteſt, planè, & apertè loqui.* Ex hac autem claritate ea naſcebatur in animis au-

loc. cit. dientium voluptas, vt, referente Laërtio *quaſi catenis*, ſeu potiùs *Sirenibus* σειρῆσι detinerentur. De ſcriptis, Seneca demonſtrat, dum commendaturus librum, quo mirificè fuiſſet delectatus, *quàm diſertus fuerit*, epiſt.46. inquit, *ex hoc intelligere licet; breuis mihi viſus eſt, cùm eſſet nec mei, nec tui temporis; ſed qui primo adſpectu aut Titi Liuij, aut Epicuri poſſet videri. Tantâ autem dulcedine me tenuit, & traxit, vt illum ſine vlla dilatione perlegerem. Sol me inuitabat, fames admonebat, nubes minabantur; tamen exhauſi totum: non tantùm delectatus, ſed gauiſus ſum. Quid ingenij iſte habuit? quid animi? dicerem, quid impetus? ſi interquieuiſſet, ſi ex interuallo ſurrexiſſet; nunc non fuit impetus, ſed tenor, compoſitio* epiſt.22. *virilis, & ſancta*. Hactenus Seneca. Omitto illa eiuſdem loca, *Aliquam magnificam vocem Epiſtola ſecum ferat: ecce occurrit mihi neſcio vtrùm verior, an eloquen-* epiſt.97. *tior: cuius, inquis? Epicuri*. Item, *eleganter itaque ab Epi-* epiſt.21. *curo dictum eſt*. Ac rursùs, *& apertior iſta ſententia eſt, quàm vt interpretanda ſit; & diſertior, quàm vt ad-* Orat.2. *iuuanda*. Mitto illud Themiſtij, cùm de Patre Eugenio loquens, *Epicurum*, inquit, *Neoclis filium, ſcitum alioquin, & elegantem putabat*. Mitto id genus alia. Sufficiat iſta oppoſuiſſe luxurianti Ciceronis, & aliorum ſtylo, qui Rhetoricæ limites in immenſum producentes, offendebantur, quòd Epicurus viſus fuiſſet illam redegiſſe ad tantas anguſtias.

Cùm primâ verò fronte obiiciatur, quòd cenſuerit *ſcribere minimè eſſe rem laborioſam*, id arguit ſolùm, non debere eum, qui ſcribit, ſi ſapuerit, ſic digitos corrodere,

corrodere,ſic inducere lituras,& reponere,ſic verſare omnia, atque reuerſare, vt qui lectoribus ſuis eſt præbiturus voluptatem, ipſe ſe excruciet. Profectò verò longè præſtat vel aliquos relinquere næuos, vel omninò non ſcribere, quàm tantam ſibi, quod multi faciunt, figere, & refigere crucem. Dummodò verba ſponte fluant, nec oratio ſit planè indecora, qui vel ſolam, vel maximè veritatem quæſierint, factum habebunt ſuperque,& ſatis: Suo cuique ſtylo ſcribitur; cuilibet poteſt ſua eſſe lux; Bene res habet, ſi, quantum poteſt, quiſque deuitet obſcuritatem. Ad illud de numeris, & Rhythmis, nihil aliud dicendum eſt, niſi vix vllum ſcriptorem eſſe, cui, non cogitanti, tale quid eueniat: vt Quintilianus fusè demonſtrat *lib.9.c.4.* ſufficereque, ſi in fragmentis, qui ex Epicuro ſuperſunt, vix quidpiam tale reperiatur. Omitto verò, vti ſuperiùs obſeruauimus, Plutarchum nonnulla immutaſſe verba in Epiſtola illa Epicuri moribundi ad Idomeneum; ita relata à Theone videri deſumpta ex quadam ſimili epiſtola, cum magna quadam immutatione. Vtcumque ſit,non eſt propterea locus obſcurus, & inelegans. Illud circa Nauſiphanen eſſe iam intelligitur ex antè-dictis refutatum. Quod verò dixit κακοτεχνίαν *malam artem*, imitatus Platonem eſt,dum artibus bonis, ac legitimis opponens prauas,ac ſpurias,vt Medicinæ artificium coquorum, *in Gorg.* exercitatrici Mangonum (qui ſcilicet colorem fuco, & verum robur inani ſaginâ mentiuntur) ac Legali Cauillatricem; ſic ipſi iuſtitiæ oppoſitam Rhe-

toricen habuit. Iure-ne porrò fuerit imitatus, an-non, intelligetur ex mox dicendis, cùm oſtendetur Rhetoricam aduersùs veritatem eſſe comparatam. Intelligetur verò etiam cenſuiſſe illum non iniuriâ, naturam eſſe, non verò artem, quæ orationem rectè inſtituat, ac eloquenteis homines faciat; maximeq́ue ſi alia ars, quàm perſpicuitatis ſtudium requiratur. Illud οὐ ῥητορεύειν καλῶς, non pugnat contra perſpicuitatem, ſed contra prauam, affectatamq́ue multorum dicendi rationem, ac nominatim Sophiſtarum, & Demagogorum, quibus ludo eſt facere fucum veritati, excitare turbas, innocentiæ imponere, quærere plauſum & ſimilia. An aliunde Epicuri Philoſophia politico viro inutilis ſit, quod Cicero innuit, explicandum ſuo loco eſt. De Quintiliano, nihil dico; niſi quòd non videtur integram Epicuri mentem fuiſſe aſſequutus. Quod Athenæus carpit Epicùrum, præter rationem fortaſſis fit. Suus cuique eſt genius, & ſuas quiſque veneres habet. Non præluſerit Epicurus, vt Plato, aut Xenophon; at illa ex improuiſo percontatio ſæpe delectat. Lucianus eſt in ſuis Dialogis Epicurum imitatus; quàm lepidè verò vbique rem ex abrupto aggreditur? Cicero quoque non eſt in ſuis omnibus Dialogis præfatus, non Plutarchus, non alij. Epicurus porrò modò hoc, modò illud agitatum fecerit; hic ipſe mos eſt conuiuiorum. Conuiuas omneis induxerit atomorum doctrinam callenteis; quid mirum eſt, cùm illos omneis philoſophanteis habuerit? Cæterùm vt quæſtiones

varias

Digitized by Google

varias non ſine delectu, ac tempeſtiuè tractauerit, indicatur ſatis ex ea, quam Zopyrus Epicureus apud Plutarchum explicat libro Sympoſiacon ſecundo. *quæſt.3.* Quæ reſtant, vel laudes Epicuri ſunt, vt quòd ſalibus ad irridendum caruerit; (hoc enim arguit morum illius ſimplicitatem, & innocentiam, ac eam ſimùl veracitatem, ob quam ne probauerit quidem hominem ſapientem ironicè loqui: nam & Cicero in *lib. de clar. orat.* eo improbat quòd ironiam Socrati familiarem reprehenderit) vel certè occurrunt ex iis, quæ dicta ſunt, interpretanda; quatenus nimirum nihil aliud ex Rhetorica præter perſpicuitatem exegit, & quæ exiguntur prætereà parum curanda exiſtimauit. Adiiciendum aliquid foret de eius Sectatoribus; ſed cùm negandum minimè ſit, quin multi eſſe potuerint ſermone barbari, & rudes; ita enim vſuvenit in omnibus Sectis (vt enim de Peripateticis nihil dicam, *tot ruſticos Stoicos regeram*, inquit Caſſius ad Ciceronem, *vt Catium Athenis natum eſſe* dicas) *lib. 15. ep. 19.* Attamen etiam negandum non eſt, quin multi fuerint valdè elegantes. *Scito ſermone, & Attico* ſcripſerat Leontium, vt Cicero habet. Diogenem Epicureum *promptum, & diſertum* facit Athenæus, *dilucidum intelligentiâ, & interpretatione*, Laërtius. Cornelius nepos ſcribit *libris Attici nihil eſſe poſſe dulcius.* Græci illius Piſoniani Cicero deſcribit poëma *ita feſtiuum, ita concinnum, ita elegans, nihil vt fieri poſſit argutiùs.* Zenonem, Velleium, Phædrum non memoro; quoniam de illis partim iam dictum, partim ſequente

lib. 1. de nat. Deor. *lib. 5.* *lib. 7.* *in vi. Att.* *Orat. in Piſ.*

FF 2

libro dicendum.

Sed ſupereſſe ſcrupulum ſentio, quorsùm aſſignata præcipua Rhetoricæ munera Epicurus excluſerit, vt inuenire, & diſponere; vt exordiri, & perorare: vt amplificare, &c. Verùm inuentio argumentorum, eorundemque apta collocatio aut Dialectices propria eſt, aut ex conditione materiæ ſubiectæ erumpit; aut ex natiua oratoris ſagacitate, & ſollertia, non ex vllo Rhetorices artificio enaſcitur. Quaſi verò, dum tot magni viri orationes aut parant, aut habent, animum intendant ad artem Rhetorices, quam fieri poteſt, vt ne labris quidem primoribus attigerint? At orationis, inquies, partitio Rhetoricæ propria eſt? Enimverò, ſi Dialectica eſt ars non definiendi modo, ſed & diuidendi vnamquamque rem; ipſius quoque dicenda erit orationis diſtributio. Sin minùs, confugiendum erit ad propoſitæ materiæ naturam, quæ hoc modo, potius quàm illo vſurpari debeat: Quâ ſanè in re naturale iudicium, accedente plurimarum rerum experientiâ, quam-plurimùm poteſt, artificium quam-minimùm, aut nihil omninò. Niſi verò, ſi ſit agendum, vt exemplo dicam, de pace ineunda, de teſtamento reſcindendo, de Geometriæ laudibus reſpicere quis ad artem Rhetoricam debeat, vt ſciat quâ ſerie ſermonis procedendum ſit; cùm Rhetoris non ſit cognoſcere de pace, & bello, ſed politici, nec de natura teſtamenti, ac reſciſionis illius, ſed Iuriſconſulti; nec de præſtantia Geometriæ, ſed Mathematici; neque proinde poſſit Rhetor tradere,

tradere ; aut iuuare quidpiam circa argumentum, quod ipſe ignoret ; vel certè, ſi nôrit, nôrit prorſus non tanquam Rhetor, ſed tanquam alius artifex. At, inquies, negari non poteſt, quin ſola Rhetorica doceat exordiri, perorare, & figuris tum tranſlatitiis, tum ſententiarum, verborumque vti, quibus auditores orator commoueat, & finem Rhetoricæ proprium, perſuaſionem putà aſſequatur. Verumtamen, cùm repeti poſſet quæ iam facta reſponſio eſt ; hoc addo, iſta omnia, ob quæ maximè ſeſe offert Rhetorica, videri nihil eſſe aliud, quàm fucum factum veritati ; ac idcirco tum Rhetoras non prorsùs ineptè à Maximo Tyrio cum Mangonibus comparari; tum *orat.12.* ipſam Rhetoricam non prorsùs malè ab Athenæo, vt apud Quintilianum eſt, definiri, *fallendi artem.* *lib.2.c.15.* Nempe veritas eiuſmodi eſt, vt natiuâ placens pulcritudine lenociniis iſtis non egeat ; mendacium verò eiuſmodi, vt ingenitâ fœditate diſplicens ipsâ neceſſariò, vt placeat, prætendat. Quare & ſolent merito iure laudari illi Iudices, qui iſtâ tantâ farragine tribunalia exonerârunt. Nôrant, vt ſimplex, & ingenua priuati hominis confeſſio, ac teſtificatio mendacium minùs conuelare poſſit veritatis ſpecie, quàm elaborata oratio ab oratore callido; cùm aliunde ad ſanum, & rectum ferendum iudicium, ſolâ facti expoſitione Iudices indigeant ; quippe qui debeant ipſi ius ſcire. Neque dicas eloquentiam perſæpe iuuare ad innocentum incolumitatem: Quippe cùm ſæpiùs valeat ad incolumitatem ſontium, cla-

rum eſt aliunde totum artificium comparatum eſſe contra innocentiam. Videlicet æquitas ipſa non erubeſcit ſe prodere; Iniuſtitia eſt, quæ, vt elabatur, colores alienos conquirere debet. Neque rursùm dicas, cùm nihil fuerit opus vbi Iudices & eruditione, & integritate inſignes exſtiterint; vbi res tamen ſecus ſe habuerit, innocenteis etiam indigere artificio. Etenim, vt eſt ſupponendum Iudices peritiâ, & probitate pollere; ſic vbi vel alterutra, vel vtraque caruerint, tantò ars erit periculoſior. Niſi fortè Iudices huiuſmodi habeas, qualis ille à Titio apud Macrobium deſcribitur, *qui, dum oratores, quorum eſt negotium narrant, teſteis,* inquit, *poſcit, ipſus it mictum; vbi redit, ait ſe omnia audiuiſſe, tabulas poſcit,* &c. Iudex quippe huiuſmodi Rhetoricâ indiget nullâ. Dices, quid igitur ſentiendum de Rhetorica in adminiſtratione publicarum rerum? Sed quid aliud ſentiendum ſit, quàm illam excitandis turbis, atque ſeditionibus eſſe comparatiſſimam? Genteis profectò videre licet, apud quas neglectus Rhetoricæ ſit, & quæ tamen leges patrias conſeruent intactas, ac vt ita dicam perenneis; cùm eæ, quibus illa eſt curæ, nouas ferant quotidie, & nullis tamen contineri poſſint; vt verè liceat dicere, quod Plato ille veteris Comœdiæ, *ſi quis peregrè abſuerit treis menſeis, non agnoſcit ampliùs ciuitatem.* Cùm aliqua tamen oratoria vis continendis in officio populis neceſſaria ſit; cogita neruoſas illas, & ferventeis Leonidæ, ſimiliumque exhortationes; quàm illæ quæſo præſtant meditatis, & olentibus

lib. 3. Sat. cap. 16.

apud Empir.

tibus lucernas, ac demorſos vngueis iſtorum orationibus? Me certè plus perſuaſerit quiſquis ingenuâ, & amore patriæ incaleſcente oratione abſque artificio vſus fuerit, quàm qui oratoriam ex profeſſo colunt; qui præterquàm quòd plærumque frigidiuſculè, & non reuerâ animati agunt, ij ſunt, à quibus ſibi cauendum meritò quiſpiam exiſtimet, quòd latenti artificio captari ſeſe ſuſpicetur. Heinc cùm tota ferè ars in eo ſit, vt ars ipſa lateat, naturamque æmuletur, nonne intelligere licet perſuadendi vim magis eſſe ſitam in bonitate naturæ, quàm in vllis præceptionibus; vt proinde mirum non videatur, ſi mendici, ac ſupplices oppreſſi anguſtiis, meliùs perorent, moueant vehementiùs, perſuadeant efficaciùs, quàm magnifici iſti Oratores. Verùm hæc ſatis, ne Quintiliano rem indignam facere videar, hoc eſt orandi viribus vti in Orationis accuſationem. *lib.2.c.16.*

CAPVT X.

Ad obiecta de Dialecticâ.

AD Dialecticam quòd ſpectat, non eſt quòd hoc loco aliquid dicamus. Primùm enim ſuo oſtendetur loco vt Dialectices nomine in Canonices nomen commutato Epicurus tradiderit, & retinuerit omnia, quæ videri poſſunt ex Dialectica eſſe neceſſaria. Vnde & comprobabitur ipſum non omnem penitùs reieciſſe Dialecticam; ſed, quod habet Em-

piricus, Dialecticam ſolam Stoicorum. Quò alluſiſſe videtur D. Hieronymus, dum aduersùs Rufinum ſcribens, *quoniam*, inquit, *Stoici Dialecticam ſibi vendicant, & tu huius ſcientiæ deliramenta contemnis, in hac parte Epicureus es.* Deinde, cum illa eadem, quæ obiici poſſunt aduersùs iſtam Dialecticam, diſputata iam habeantur in noſtris aduersùs Ariſtoteleos exercitationibus, non eſt quod actum rursùm agamus. Sufficiat vel ſolam naturam veritatis inueſtigandæ magiſtram eſſe optimam; vel, ſi quapiam arte adiuuanda ſit, indigere illam regulis, vel obſeruationibus perpaucis: non immensâ iſtâ congerie argutiarum Dialecticarum. An Epicurus fuerit in Dialecticis inermis, nudus, &c. quæ Cicero præſertim opponit, ex dicendis circa illius Canonicen colligendum eſt. Ad obiectum illud à Plutarcho, nihil adiiciendum ad ea, quæ Gellius ipſe regerit. Prætermiſerat Epicurus in explicatione illius de morte argumenti propoſitionem; Plutarchus iſtud carpſerat, Agellius ergo, *ſed Epicurus*, inquit, *cuiuſmodi homo eſt, non inſcitiâ videtur partem illam ſyllogiſmi prætermiſiſſe. Neque id ei negotium fuit ſyllogiſmum, tanquam in ſcholis Philoſophorum, cum numeris omnibus, & cum ſuis finibus dicere. Et profectò, quia ſeparatio animi, & corporis in morte euidens eſt, non eſt ratus neceſſariam eſſe eius admonitionem, quod omnibus prorsùs erat obuium; ſicuti etiam quòd concluſionem ſyllogiſmi non in fine poſuit, ſed in principio: Nam id quoque non imperitè factum quis non videt? Apud Platonem quoque multis in locis reperias*

lib. 2. c. 8.

reperias Syllogiſmos repudiatos, conuerſóque ordine iſto, qui in docendo traditur, cum eleganti quadam reprehenſionis contentione poſitos eſſe. Hæc ille.

CAPVT XI.

Ad obiecta de Mathematicis.

DEnique circa Mathematicas, hoc imprimis fatendum eſt, Epicurum non eas calluiſſe, vt Pythagoras, & Plato calluerunt. Sed imitari Socratem potuit, qui pronuntiatus cùm fuerit mortalium ſapientiſſimus, Aſtronomiæ tamen vale dixit, vt ſcientiæ morum totus vacaret, quod adnotauit Cicero; *lib.5.Tuſc.* & quicquid eſt ſiue in illa, ſiue in Geometria, ſiue in Arithmetica ſcrupuloſum, & ad vitam inutile, eliminatum voluit, quod à Xenophonte declaratur *lib. 4. memor.* fuſiùs. Imitari etiam potuit Diogenem, qui, ſcribente Laërtio, Muſicam, Geometriam, Aſtrologiam, *lib.7.* tanquam inutileis neglexit. Nihil de Ariſtotele dico, qui vtcumque non rarò iactet celebreis *lib. 12. Metaph. cap.8.* quaſdam propoſitiones, & interdum quidem, cùm non valdè eſt opus; aliquando tamen, cùm valdè expediret, vti in ſphærarum cæleſtium determinando numero, difficultatem ad Mathematicos, tanquam peritiores remittit. Nihil de Zenone, quem vel minimùm matheſeos peritum exſtitiſſe, nullum eſt veſtigium. Nihil demum de cæteris; neque enim hæc memoro, vt vel negligendum ſtudium Mathematicum ſuadeam; vel Epicurum, quòd in illis eximius non fuerit, commendatum faciam. In-

GG

Digitized by Google

nuere dumtaxat contendo, non poſſe illi vitio verti, quòd Mathematicas ignorârit, niſi vertatur & aliis, qui ſunt oppidò viri celebres, Principéſque Philoſophorum. Deinde addo, cùm Socrates aſtrorum ſcientiam repudiârit, vt de moribus philoſopharetur, Epicurum tamen ſic eam excoluiſſe, vt eſſe quoque ipſius ſtudium ad moralem Philoſophiam vtiliſſimum comprobauerit. Heinc ſunt illæ in Epiſtolis ad hoc ſtudium adhortationes, factáque in gratiam adoleſcentum compendia, quæ referentur alibi: tantùm abeſt, vt deterrere adoleſcenteis voluerit ab vllo ſtudio liberali. Et certè, cùm ſpeculationes tum rerum cæleſtium, tum etiam aliarum, quæ demonſtrationibus Mathematicis nituntur, ſint delectabiliſſimæ, quod experiri cuique licet, & exemplis benè multis comprobari facilè poteſt; quonam modo potuiſſet illas Epicurus deſpicere, qui ipſe finem omnium bonorum delectationem ſtatueret, ac illam quidem potiſſimùm, quæ ex virtute, ſeu animi culturâ proficiſceretur? Verumtamen anſam declamandi præbuit, quòd Epicurus duo quædam circa Mathematicas improbârit. Vnum eſt inutile ſtudium plurimarum rerum, quæ cùm ſint nimis intricatæ, crucem defigunt animis, neque intereà conferunt quicquam ad traducendum felicem vitam, ſiue ad corrigendum mores, vt *lib. de agr.* Philo circa eandem rem habet. Hoc ipſum eſt, *lib.10.* quod Epicurus apud Laërtium innuit, cùm eatenus eſſe inuigilandum cæleſtibus cenſet, quatenus faciunt ad felicitatem; docétque, vt etiam notitia huiuſmodi

huiuſmodi rerum negligenda foret, niſi ad ſcopum hunc tenderet. Ea cauſſa eſt cur minùs probârit Aſtrologiæ ſtudium, quaſi ſcilicet laborioſum, & incertum magis, quàm vt ſolidam voluptatem pariat; quod ſuo loco declarandum eſt. Alterum eſt abuſus nimius, ac degeneratio in luxum, & nequitiam. Heinc cùm notitiam Muſices auerſatus non fuerit (nam & de illa librum ſcripſit) neque Sapientem ab illius ſpeculationibus deterruerit (quippe Sapientem ſolùm cenſuit de Muſica rectè diſputare) & quod Plutarchus obiicit, arguat dumtaxat Epicurum noluiſſe de illa diſputari intempeſtiuè (vt ſuo etiam loco demonſtrabitur.) Damnauit tamen Epicurus illam Muſicam, quæ ex vſu legitimo eò deflexit, vt vitiorum nequiſſimorum incentiuum euaſerit. Ita docet Empiricus, declarans vt *lib. adu.* Epicurei negauerint ipſam eſſe ſuſcipiendam, quòd *Muſ.* (velut Platonici quoque) illam ad felicitatem non tendere exiſtimârint; adiecerint verò, αὐτὴν ἀσύμφορον εἶναι, καὶ ἀργὴν, φίλοινον, χρημάτων ἀτημελῆ. *Eſſe ipſam inutilem, ſegnem, bibacem, pecuniarum prodigam.* Quo loco agnoſcis Epicuri genium non tam Muſicam auerſatum fuiſſe, quàm quæ ipſam vitia, ac mala ſæpenumerò conſequuntur; quæque interdum cauſſæ fuêre, vt integræ etiam nationes eam reſpuerint, vt apud Diodorum Ægyptij. Vt paucis dicam, Epicurus circa haſce arteis ſic fuit *lib. 1.* animatus, vt ſi quidpiam peccauerit (nihil autem peccaſſe contendere nolim) id præ nimio quodam virtutis affectu, ac felicitatis ſtudio (ſi poteſt tamen

in hiſce rebus eſſe quid nimium) egerit: ſicque videatur tantò eſſe excuſatione dignior, quantò fuit ipſi pro ſententia, quam tuebatur, finis laudatior. Clarum proinde ex his fit, quid ad obiecta ex Cicerone, aliiſque reſponderi poſſit. Quòd ſi ſcrupulus aliquis ſuperſit; is, cùm, Deo benè propitio, de Mundo, de Syderibus, de argumentis cæteris ſpeciatim diſputabitur, eximendus ſpeciatim erit.

Hæc iam de vita, & moribus Epicuri dicta ſufficiant.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBRORVM

Digitized by Google

LIBRORVM ET CAPITVM HVIVSCE OPERIS SYNOPSIS.

LIBER I.

De ortu ac ſerie vitæ Epicuri. *pag.* 9

Cap.I. *EPicuri Patria, Parētes, Fratres.* p.9

II. *Tempus natale.* 12

III. *Vbi pueritiam, adoleſcentiam, iuuentutē exegerit.* 15

IV. *Quos Præceptores audierit.* 16

V. *Quando & quâ occaſione ad Philoſophiam ſe contulerit, Sectámque inſtituerit.* 19

VI. *Vbi ſcholam habuerit.* 21

VII. *Vt Amicis, & illis quidem quàm numeroſis conuixerit.* 24

VIII. *Qui præcipui illi amici, ſiue familiares, diſcipulíque extiterint?* 26

IX. *Quàm multa conſcripſerit.* pag. 33

X. *Qui libri illius ſpectatim ab Authoribus memorentur.* 35

LIBER II.

De morte & ſucceſſione Epicuri. *pag.* 47

Cap.I. *QVod Teſtamentum fuerit ab Epicuro conditum.* 47

II. *Quæ fuerint illius extrema.* 52

III. *Quo tempore obierit.* 54

IV. *Quàm cara Sectatoribus eius memoria fuerit.* 57

V. *Quantâ conſtantiâ, conſenſionéque Scholæ ipſius ſucceſſio viguerit.* 60

VI. *Qui ſucceſſores, ſectatoréſque Epicuri commemorentur.* 62

Digitized by Google

LIBER III.

De occaſione & authoribus quæſitæ Epicuro infamiæ. *pag.*79

Cap.I. *Non fuiſſe Epicurum eo faſtu, quo Zenonem Stoicum, de Sapiente ac virtute loquutum.* pag.79

II. *Heinc Zenonis, itémque Cleanthis, Chryſippi, aliorúmque Stoicorum odia & calumniæ.* 83

III. *Confirmatio ex Seneca; & in Epicteto etiam, aliiſque Sectæ Genius.* 87

IV. *Aliæ Stoici odij cauſſæ.* 89

V. *Quorſum exinde Epicuro creata, atque propagata apud vulgus infamia.* 93

VI *De magnis viris in Epicurum non ex rei veritate, ſed ex vulgari opinione ſcribentibus, ac ſpeciatim de Cicerone.* 96

VII. *De Plutarcho.* 98

VIII. *De Galeno.* 101

IX. *De Sanctis Patribus, ac nominatim Clemente, Lactantio, Ambroſio.* 104

LIBER IV.

De obiecta Epicuro impietate. 107

Cap.I. *Epicurus arguitur quòd Deum aut non prorſus, aut ſimulatè coluerit.* 107

II. *Itémque quòd ſe & ſuos Sectatores in Diis haberi voluerit.* 109

III. *Declaratur vt Epicurus cenſeri poſſit legitimè coluiſſe naturam diuinam.* 111

IV. *De ſuperſtitioſis ritibus ab Epicuro contemptis, & de obiecta ſimulatione.* 115

V. *Affectarítne honores diuinos?* 118

VI. *Quonam ſenſu Lucretius dixerit Epicurū Deum?* 121

VII. *Quo ſenſu Epicurus ſuos quaſi Deos eſſe voluerit.* 123

VIII. *Quæ Epicuri pietas fuerit erga patriam, parentes, alios.* 125

238

LIBER V.

De obiecta Epicuro malignitate. *pag.* 129

Cap. I. *Accuſatur Epicurus ingratitudinis erga Præceptores.* pagina 129

II. *Arguitur id præ ambitione, vanitatiſque ſtudio feciſſe.* 132

III. *Accuſatur etiam maledicentiæ erga omneis antiquiores Philoſophos.* 134

IV. *Quod vitium etiam tribuitur Sectatoribus ipſius.* 138

V. *Generalis eorum quæ ſunt obiecta, refutatio.* 140

VI. *De ambitione ob quam arguitur in Præceptores fuiſſe ingratus.* 141

VII. *De conuitiis in Philoſophos fuſis.* 144

VIII. *De obiecta Sectatorum dicacitate.* 146

LIBER VI.

De obiecta Epicuro gula. *pag.* 148

Cap.I. *Exprobratur Epicuro gula immodica.* pag. 148

II. *Exprobratur præſertim gula fœda & noxia.* 151

III. *Epicuri ſobrietas, frugalitáſque eximia probatur.* 153

IV. *Soluuntur ea, quæ obiecta de gula immodica ſunt.* 158

V. *Satisfitque proinde iis quæ Sancti Patres attigerunt.* 160

VI. *Reſpondetur demùm obiectis de gula fœda & noxia.* 163

LIBER VII.

De obiecta Epicuro Venere. 169

Cap.I. *Declamatur in Epicuri Hortum, quaſi in lupanar infame.* 167

Iterum

Digitized by Google

II. *Iterum Epicuri amores & accepta ex iis damna.* 169
III. *Abactus proinde Epicurus è Philoſophorum choro.* pag. 172
IV. *Epicurum caſtè vixiſſe docetur.* 174
V. *Purgatur Epicuri Hortus ab infamia ex mulieribus.* 177
VI. *Refelluntur Epicuri Amores, & damna ad ipſos relata.* 182
VII. *Reſtituitur Epicurus in Philoſophorum chorum.* 188
VIII. *De exactis Epicureis.* 194

LIBER VIII.

De obiecto Epicuro odio liberalium diſciplinarũ. 98
Cap. I. *Obijcitur quòd diſciplinas vniuersè oderit.* pag. 198
II. *Itémque ſpeciatim, quòd Grammaticam, Poëticam, &c.* 200
III. *Quòd Rhetoricam.* pagina 203
IV. *Quòd Dialecticam.* pagina 206
V. *Quòd arteis Mathematicas.* 207
VI. *Reſpondetur ad obiecta de diſciplinis vniuersè.* 209
VII. *Ad obiecta de Grammatica.* 213
VIII. *Ad obiecta de Poëtica, &c.* 218
IX. *Ad obiecta de Rhetorica.* 223
X. *Ad obiecta de Dialectica.* 231
XI. *Ad obiecta de Mathematicis.* 233

RERVM AC VERBORVM INDEX.

A

ALBVTIVS Epicureus. pag.68
Alcæus & Philiſcus Pſeudo-Epicurei, Româ pulſi, quòd eſſent turpium voluptatum adoleſcentibus authores. 94
Alexandri ab Alexandro æquum de Epicuro iudicium. 191
Alexander Philoſophus Epicureus. 75
C. Amafanius Epicureus. 68
D. Ambroſius de Epicuro & Epicureis quid ſenſerit? 106.150
S. Ambroſius docet Epicuri hortos tolerabiliores eſſe Lyceo Ariſtotelis. 191
Amici & familiares Epicuri quinam? 26.27
Amynomachus Philocratis filius Batithes, Epicuri diſcipulus. 33.47
Andreas Arnaudus Forcalquerienſis breuem Epicuri Apologiam compoſuit. 193
Anna Maria Schurmana, Vltraiectenſis puella doctiſſima. 180
Annus natiuitatis Epicuri. 12
M. Antonius Bonciarius Pariſienſis Profeſſor, Epicurum cæteris antiquis Philoſophis præfert. 193
Apelles Epicuri diſcipulus. 32
Apollodorus Cepotyrannus. 64
Arceſilas fœcundis calicibus hauſtis moritur. 165
Arceſilæ in Epicurũ odium, vnde? 188.189
Arceſilæ podagræ doloribus ardentis vox fortis. 127
Ariſtobulus frater Epicuri. 11.26
Ariſtoteles an Mathematicarum peritus. 233
Ariſtoteli obiici ab Epicuro aiunt, quod voratâ paternâ ſubſtantiâ militaſſet, ac medicamenta vendidiſſet. 136.137
Ariſtotelis lyceo S. Ambroſius præfert hortos Epicuri. 191
in Arteis ac diſciplinas, quæ

Digitized by Google

vtilitatis alicuius gratiâ excogitatæ ſunt,ſtudia inutilia ac vana plurima irrepſerunt. 209
Aſſis valor. 155.156
Athenæ,patria Epicuri. 9
T.Pomponius Atticus Epicureus. 65.66
Atticis olim alia menſium ciuilium, alia Lunariũ principia. 14
Auctores aliqui de Epicuro bene meriti.191.192.193

B

Baptiſta Guarinus Veronenſis librum ſcripſit de ſecta Epicuri. 192
Baſſus Aufidius Epicureus.73
Beatus Epicurus, etiã in acutiſſimis doloribus. 187
Boethus Geometra, Epicureus. 74
Bona in commune conferenda Amicis non cenſuit Epicurus,& quare. 25

C

Cælius Rhodiginus de Epicuro benè ſenſit. 191.192
Calliſtolas Epicuri familiaris. 41
C. Caſſius Bruti ſocius, Epicureus. 66.67
Catius Inſuber Epicureus. 68.69
Catonis odium in Philoſophos. 196.197
Celſus Epicureus. 73.75
Chæredemus frater Epicuri. 11.26
Chæredemus, vnus ex Epicuri familiaribus,cuius nomine librum Epicurus inſcripſit. 38
Chæreſtrata, Epicuri mater. 10
Chaos occaſio fuit Epicuro philoſophandi. 19.20
Chryſippus Cheſippus,quaſi cacaturiens equus, dictus. 139
Chryſippus librorum Epicuri paraſitus. 34
Chryſippus de Dialectica ſupra trecentos ſcripſit libros. 90
Chryſippus quòd ſuaue merum inter ſacrificia ebibiſſet, interiit. 162
Cicero malè affectus in Epicurum : cur? 97.98
Cicero Epicurum appellat virum optimum. 126.140
Epicureos laudat. 195
Ciceronis locus arduus ex Epiſtola XIX. lib.V.ad Atticum,explanatus. 23.24
Clemens Alexandrinus Epicuro

curo inſenſus. 106
Colotes Epicuri diſcipulus. 31
Concubinarum vſus olim nõ omnino prohibitus. 181. 182
Congij menſura qualis. 165
Conſtantia Epicuri in acutiſſimis doloribus. 186. 187

D

DAmis Epicureus. 75
Democritum honorauit ac ſequutus eſt Epicurus. 131
Deum vt coluerit Epicurus. 111. 112. 113
Diuinos honores an affectarit Epicurus? 109. *vſque ad* 119
Deus eſt mortali, iuuare mortalem. 121
Dialecticæ Stoici impensè addicti fuêre. 90
Dialecticam vt ſuperuacaneam reiecit Epicurus. 206. 207. 231. 232. De ea Chryſippus ſupra trecenta volumina ſcripſit. ibid.
Diem ab occaſu in occaſum ſupputabant Attici. 12
Diodorus Epicureus. 73
Diogenis Laërtij locus de Metrodoro Epicuri diſcipulo emendatus. 28
Diogenes Epicureus, promptus & diſertus. 127
Diogenem Babylonium maledicum Antiochus Rex iugulari mandauit ob eius maledicentiam. 139
Diſcimus multa, quæ ſi ſciremus dediſcenda forent. 211
Doſitheus Epicuri diſcipulus. 33

E

ELoquentia. *Vide* Rhetorica.
Epicurus Athenienſis fuit, quamuis alij eum Samium, alij Lampſacenum crediderint. 9. Gargettius dictus, quod Gargetti natus. 10. Epicuri parentes. ibid. Epicurus Neoclides dictus à patre Neocle. ibid. Quo tempore natus? 12. 13. 14
Epicuri fratres tres, Neocles, Chæredemus, Ariſtobulus. 11. 26
Epicuri in fratres amor ac reuerentia. 11
Epicurus vbi pueritiam, adoleſcentiam, iuuentutem exegerit? 15
Fuit Epicurus conſtitutionis non multum firmæ. 52. 53

Fuit morbis obnoxius, non vitæ intemperantiâ, ſed conſtitutionis naturalis vitio. 186
Epicurus anno ætatis XIV. ad Philoſophiam accedit. 19. αὐτοδίδακτος, magiſtrum nullum habuit. 17. 18
Epicurus vanitatis arguitur. 132. Sed per calumniam. 140
Epicuro in Præceptores ingratitudo obiicitur. 129. Ab ea purgatur. 141. 142. 143
Epicurus maledicentiæ erga omnes antiquiores Philoſophos accuſatur. 134. 135. Defenditur. 140. 144. 145
Epicurus impietatis arguitur. 107. 108. Defenditur. 115 Affectaritne honores diuinos? 118. 119
Epicuro Venus impura obiicitur. 167. 168. 169. Necnon gula fœda & noxia. 151. 152.
Epicurus cum Prodigo Euangelico à pleriſque comparatus. 151
Epicuri ſobrietas, frugalitáſque eximia. 153. 154
Epicurus in exemplum continentiæ citatus. 175. 176
An diſciplinas vniuersè oderit. 198. 199. 200. & 210. 211
Epicurus è Philoſophorum choro pulſus. 172. 173. In eundem merito reuocatus. 188. 189
Epicuri erga Deum pietas. 113. 114
Epicuri pietas erga patriam, parentes, alios. 125. 126
Epicurus vir optimus, Cicerone teſte. 126. 140
Epicurus vir mitiſſimus. 141
Epicurus quàm multa conſcripſerit. 33. 34
Epicuri volumina recenſentur. 35. 36. 37. &c.
Epicuri Epiſtolæ. 42
Epicurus, vbi literæ prius ſepultæ reuixerunt, à multis authoribus commendatur. 191. 192. 193
Epicurus clarus, perſpicuus, diſertus. 223. 224
Epicuri conſtantia extrema ex ipſo Cicerone & aliis. 186
Epiſtola Epicuri ſtatim morituri ad Idomeneum. 53
Epicuri Teſtamentum. 47. 48. 49. &c. Mors. 52. 53. Quo tempore obierit? 54. 55
Epicurus cum Themiſtocle comparatus. 189. 190
Epicurus à D. Gregorio Nazianzeno

zianzeno laudatus. 174. 175. & à Chryſippo quāuis hoſte. 176
Epicurus graphicè deſcriptus à Poëta Stellato. 193
Epicuro (quod nomen *Auxiliatorem* ſonat) ob purgatam amentiam multum debent homines. 192
Epicuri Horti tolerabiliores Lyceo Ariſtotelis, teſte S. Ambroſio. 191
Epicuri ſucceſſores. 63.64
Epicuri memoria ſectatoribus illius quàm cara. 57.58
Epicureorum quanta inter ſe conſenſio. 61.62
Epicurei εἰκαδισταὶ dicti: quãobrem? 58
Epicurei clarè locuti, ac ſine verborum ambagibus. 214. 216
Epicureus Sacerdos: Luciani iocus. 109
Epigramma de eo qui laqueum pro auro reperit. 71
Epitaphium Sardanapali. 152.153
Eucratidas Philoſophus Epicureus. 64
Eurydicus Epicuri diſcipulus. 33

F

M. Fabius Gallus, Epicureus. 69
Famem malignè extinguebat Epicurus. 155.156
Feminæ ingenio præſtantes in Philoſophorum ſcholis. 178.179
Franciſcus Philelphus Epicurum commendat. 191
Fratres Epicuri tres, Neocles, Chæredemus, Ariſtobulus. 11.26
Frugalitas Epicuri qualis. 153.154

G

Galenus cur in Epicurũ malè animatus? 102. Aliud de Epicuro ſciuit, aliud euulgauit. 102.103
Gamelion cui ex noſtris mẽſibus reſpondeat? 56
Gargettius ſenex, & Gargetticus Author dictus eſt Epicurus. 10
Grammaticam quĩ neglexerit Epicurus. 200.201.213 214
Grammatica duplex. 214
D. Gregorius Nazianzenus Epicurum laudat. 174. 175
Gula immodica Epicuro exprobratur. 148.149. Item Gula fœda & noxia. 151. 152. Obiecta de vtraque ſoluuntur. 158.159

H

HEgeſianax Pyrrhonis frater, Epicuri diſcipulus. 33
Hemina, qualis menſura. 154
Herculeos labores lōgè exuperat ſapientia. 122.123
Hermachus Agemarchi filius, Mitylenæus, Epicuri diſcipulus ac ſucceſſor. 30. Quos ſcripſerit libros? ibid.
Hermocles Epicureus. 75
Hermodorus Epicureus. ibid.
Hermon Epicureus. ibid.
Herodotus Epicuri diſcipulus. 32.33. Ad eum Epicurus Epitomē paruam Phyſices ſcripſit. ibid.
Heſiodum Poëtam Epicureis Philoſophis accenſet Albertus Magnus. 77.78
Hiſtoria cōmēdatur. 221.222
Q. Horatius Flaccus Poëta ſe Epicureum profitetur. 72.73
Horatius, quòd eſſet Epicureus, ſe porcum dixit, vulgare ſcomma iocando admittens. 151.162
Hortus, Epicuri ſchola. 21.22
Hortus Epicuri ab infamia ex mulieribus purgatur. 177.178
Hortulum Epicuri deſcribit Seneca. 155
Horti Philoſophici plures. 185

I

IDomeneus Epicuri diſcipulus. 31. à literis Epicuri celebris. ibid.
Ironiam Socrati familiarem reprehendit Cicero. 227
Ironicè loqui ſapientem vix probauit Epicurus. 227

L

LActantius in Epicurum malè animatus. 106
Lacydes ex vberiore potatione paralyticus. 165
Leonteus Lampſacenus Epicuri diſcipulus. 31
Leontium Epicuri diſcipula. 32. Amica. 168.169.179 Librū elegantem aduerſus Theophraſtum Philoſophum ſcripſit. 179. ſcito ſermone & Attico. ibid. & 227
Lepidus Epicureus. 76
Libri, quos Epicurus ſcripſit, recēſentur. 35.36.37.&c.
Lucianus Epicureus. 76
Lucilius Senecæ Epiſtolis illuſtris an Epicureus? 73.74
T. Lucretius Carus Epicureus, Poëta inſignis. 65

Lucretius

242

Lucretius Epicurũ quo ſenſu dixit Deum? 121.122

M

MAhometis Paradiſus. 169
Maledicta, contumeliæ, contentiones, concertationes Philoſophiâ indignæ videntur, Cicerone teſte. 145
Mathematicas arteis an oderit Epicurus? 207.208. 233.234.235
Maza, quod cibi genus. 154
Memmius Epicureus, cui Lucretius libros ſuos dicat. 70
Menander Epicurum quanti faciat? 189.190
Menœceus Epicuri diſcipulus. 33. Ad eum Epicurus epiſtolam de rebus ad mores pertinentibus ſcripſit. ibid.
Menſium ciuilium & Lunarium alia principia olim apud Atticos. 14
Metrodorus Lãpſacenus Epicuri diſcipulus, familiaris, amicus. 27.28. Vir bonus & aduerſus moleſtias morteque ipſam intrepidus. 30 Penè alter Epicurus. 27. Quos ſcripſerit libros. 30
Magnus vir Senecæ dictus. 160
Metrodorum diuinè loquutum B.Clemẽs aſſerit. 160
Metrodorus Straton iceus an ab Epicuro ad Carneadem defecerit. 127.128
Metroon, magnę Deæ Templum Athenis. 47
Minæ valor. 152
Minarum LXXX. valor monetæ noſtræ reſpondens. 22
Mors Platonis & Arceſilæ. 165
Mors acerba vltrici Dei iuſtitiæ non eſt ſemper adſcribenda. 165
Mulieres olim in Philoſophorum ſcholas admiſſæ. 178.179
Mulieres nonnullæ cum Epicuro philoſophatæ. 32. 177.178
Mus Epicuri ſeruus ac diſcipulus, Philoſophus non incelebris. 32
De Muſica librum ſcripſit Epicurus. 40.235

N

NAturæ bona ſummè æſtimabat Epicurus. 157
Naturæ in nobis vitia, non expro

exprobratione, ſed commiſeratione digna. 166
An in Nauſiphanem præceptorem ingratus fuerit Epicurus? 129.130
Neocles pater Epicuri. 10. Ludimagiſter fuit. 10.11
Neocles frater Epicuri. 11. 26.27
Nicanor Epicuri diſcipulus. 33.49

P

Pamphilum Platonicum contempſit Epicurus. 130.132
Panſa laudatur à Caſſio quod voluptatem ſequens virtutem retineat. 69
L.Papirius Pætus, Epicureus. 67
Paradiſus Mahometis. 169
Paralyticus ex vberiore potatione Lacydes factus. 165
Parietinæ Epicuri ædes. 23. 24
Patro Epicureus. 23.24.69
Perſpicuitas primum Rhetoricæ munus. 223.227
Phædrus Philoſophus Epicureus, quem Cicero audiuit. 69
Philænis Epicuri diſcipula. 32
Philaidæ quinam? 10
Philiſcus Pſeudo-Epicureus. 94
Philodemus Epicureus. 70. 71
Philomarus Epicuri ſectator. 77
Philoſophia cõtumelias, maledicta, contentiones, concertationéſque reſpuit, teſte Cicerone. 145
Philoſophia ita conſpurcata eſt, vt nihil iam aliud eſſe videatur quàm Sophiſtices officina. 209
Philoſophi vrbibus ſæpe expulſi. 196
Pietas Epicuri. 113.114
L.Piſo Epicureus. 68.95
Plato *aureus* dictus, cur? 135
Plato pueros fœdè adamauit. 184
Plato in nuptiis cœnans moritur. 165
Plato Sardianus, Epicureus. 70
Plutarchus commẽdatur. 99. Cur Epicuro infenſus? ibid.
Plutarchus Epicurum deridet, an merito? 157
Poëtarum figmenta, Epicurus, quòd eſſet veritatis amans, improbauit. 220
Poëtas è Republica eiicit Plato. 220.221. Item Heraclitus & Zeno. ibid.

Poëticen

Poëticen an contempſerit Epicurus? 201. 202. 218. 219
Pollius Surrentinus Epicureus. 74
Polyęnus Lãpſacenus, Athenodori filius, Epicuri diſcipulus, magnus Mathematicus. 30
Polymedes Epicuri familiaris ac diſcipulus. 40
Pomponij Attici Menſa qualis? 160. 161
Populum ſiue popularem auram meritò cõtemnit Epicurus. 82. 85. Hanc ſtudioſè captabant Stoici. ibid. 93
Præceptores quos audierit Epicurus? 16. 17
Præceptores habere nullos ſatius, quã non bonos. 142
Prodigus Euangelicus cum Epicuro compoſitus. 151
S. Aurel. Propertius Poëta, Epicuro addictus. 73
Protagoras baiulus dictus, Democriti ſcriba, per vicos ludimagiſter. 137
Prouidentiam diuinam aſſeruêre Stoici, malè hãc negauit Epicurus. 91. 92
Prouidentiam fatidicam anũ Stoicorum appellat Velleius apud Ciceronem. 92
Pyrrhon & Hegeſianax fratres, Epicuri diſcipuli. 33 Ad hos Epicurus conſolatoriam ob patrem mortuum ſcripſit. ibid.
Pythagoras plurimas mulieres in diſciplinam ſuam admiſit. 178
Pythocles Epicuri diſcipulus. 33. Ad eum Epicurus de Meteoris ſcripſit. 33. Eius indoles præſtantiſſima. ibid.
Pythocles puer meritorius. 171

R

Raphaël Volaterranus Epicurũ laudat. 192
Ratæ ſententiæ, Epicuri libellus ex Panætio apud Ciceronem ad verbum ediſcendus. 36. 59
Religio alia pura, alia ſpuria. 115
Rhetoricam quanti fecerit Epicurus. 203. 204. 223
Rhetoricæ munus præcipuũ, claritas, ſeu perſpicuitas. 223
Rhetorica an foro, iudiciis, Rerumpubl. adminiſtrationi vtilis? 229. 230
Rhetorica, κακοτεχνία. 203. 225. ars fallendi. 229
Rhetores à Maximo Tyrio

cum Mangonibus comparati. 229

S

SAcerdos Epicureus: Luciani iocus. 109
Salutatoriæ Epicuri voces illius Epiſtolis præmiſſæ. 43. 44
Sapiens vno minor Ioue. 125
Sapientis animum nil cogit vt vulgaria ſapiat. 117
Sapientem ironicè loqui an deceat? 227
Sapientia vera Herculeis laboribus præfertur. 122.123
Sardanapali Epitaphium. 152 153
L. Saufeius Eques, Epicureus. 67.68
Scholæ Epicuri ſucceſſio quã conſtans. 60.61
Secta Epicuri. 21
Seneca veri ſtudioſus, inuitis Stoicis, Epicurum commendat. 87.88
Seneca Stoicorum inanem ſubtilitatem carpit. 90
Seneca an fuerit Epicureus? 74
Statyllius Epicureus commẽdatus. 71
Sobrietas Epicuri qualis? 153. 154
Stoici in Dialectica penè toti. 90
Stoici in ſuis diſputationum ineptiis vix ferendi. 90
Stoici aliter dixêre, aliter vixêre. 161.162
Stoici ad Ducis ſui Zenonis imitationem, tetricos ſe aſpectu, & maxima parte ad cutem deraſos exhibebant. 80.81
Stoicorum iactationes. 81
Stoicorum in Epicurum calumniæ. 85.86
Stoici odij in Epicurum occaſio quænam? 83.89 90
Stylus in ſcribẽdo quis comparandus. 224.225
Succeſſores Epicuri quinam? 62.63.64
Superſtitionem improbauit Epicurus. 115.116
Syron Epicureus. 70.71. Notat Seruius hũc eſſe quem Virgilius in Eclogis ſub Sileni perſona loquentem inducit. ibid.

T

TEſtamentum Epicuri. 47 48.49.&c.
Themiſta Zoili filia Lampſacena, Leontei vxor, Epicuri diſcipula. 32. quàm ſeriò Philoſophiæ operam dedit. 178.179

Theotimus quòd ſcripſiſſet libros aliquot contra Epicurũ capite mulctatus. *96*
Timagoras Epicureus. 70
Timocrates Lampſacenus Metrodori frater, Epicuri diſcipulus. 32
Timocrates alter Demetrij filius Potamius Epicuri diſcipulus. 33.47
Timonis Maledicta. 159
L. Torquatus Philoſophus Epicureus. 66
C. Trebatius Epicureus. 67

V

L. VArus Epicureus. 71. 72
Quintilius Varus item Epicureus. 72
C. Velleius Senator Epicureus. 66
Verrius Epicureus. 67
Veri profeſſoribus nullum figmenti genus conuenit. 31
Vini congium vno hauſtu ſorpſit Xenocrates. 165
Virgilius Poëta ſub Epicuro militauit. 72
Volumina Epicuri referuntur. 35.36.37.38.&c.
Voluptas, in qua Epicurus ſummum bonum conſtituit, quænam? 81.82. Deſcribitur ab ipſo Epicuro. 83. 84
Voluptates impuras ſpernit Epicurus. 175.176
Vomitio ad ſtomachum exonerandum humoribus ſuperfluis olim Romæ frequentiſſima. 163
Voſſius Epicurum inter Hiſtoricos Græcos recenſet. 222
Vulgus ex iis ſolùm quæ apparent, omnia iudicat. 93

X

XEnocrates congium .i. pintas tres vini cum ſemiſſe, vno hauſtu ſorpſit. 234

Z

ZEno Stoicorũ princeps Epicuro contemporaneus. 79.80. Auram popularem magnificis vocibus, & effictâ morũ grauitate captabat. 82. pæderaſtiæ inſimulatus. 183.184
Zeno Sidonius Epicureus Philoſophus. 64
Zopyrus Medicus, Epicureus. 75.227

FINIS.

Priuilege du Roy.

LOVIS PAR LA GRACE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A nos amez & feaux Conſeillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maiſtres des Requeſtes ordinaires de noſtre Hoſtel, Baillifs, Seneſchaux, Preuoſts, leurs Lieutenans, & à tous autres de nos Iuſticiers & Officiers qu'il appartiendra, SALVT. Noſtre cher & bien-amé FRANÇOIS DE BARANCY, Aduocat au Siege Preſidial de Lyon, Nous a fait remonſtrer qu'il a recouuré vn Liure intitulé, *De Vita & Moribus Epicuri, Libri octo, Authore Petro Gaſſendo*, &c. lequel il deſireroit mettre en lumiere, s'il Nous plaiſoit de luy accorder nos Lettres ſur ce neceſſaires. A CES CAVSES, Nous auons permis & permettons par ces preſentes, audit Expoſant de faire imprimer, vendre & debiter ledit Liure, en tous les lieux de noſtre obeïſſance, par tel Imprimeur ou Libraire qu'il voudra choiſir, en vn ou pluſieurs Volumes, en telles marges, en tels caracteres, & autant de fois que bon luy ſemblera durant quinze ans entiers & accomplis, à conter du iour que chaque volume ſera acheué d'imprimer pour la premiere fois. Et faiſons tres-expreſſes defences à toutes perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, de l'imprimer, ny vendre en aucũ lieu de noſtre obeïſſance ſous pretexte d'augmentation, correction, changement de titre, fauſſes marques, ou autrement, en quelque ſorte & maniere que ce ſoit, ſans le conſentement de l'Expoſant, ou de ceux qui

auront ſon droit, à peine de quinze cens liures d'amende, payable par chacun des contreuenans, & applicables vn tiers à Nous, vn tiers à l'Hoſtel-Dieu de Paris, & l'autre tiers à l'Expoſant, ou au Libraire duquel il ſe ſera ſeruy, de confiſcation des Exemplaires contrefaits, & de tous deſpens, dommages & intereſts. A condition qu'il ſera mis deux exemplaires de chaque Volume dudit Liure en noſtre Bibliotheque, & vn en celle de noſtre treſcher & feal le ſieur Seguier, Cheualier, Chancelier de France, auant que de l'expoſer en vente, à peine de nullité des preſentes. Du contenu deſquelles Nous voulons que vous faſſiez ioüir pleinement & paiſiblemẽt l'Expoſant, & ceux qui auront droict de luy, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun empeſchement. Voulons auſſi qu'en mettant au commencement ou à la fin de chaque volume dudit Liure vn Extrait des Preſentes, elles ſoient tenuës pour deuëment ſignifiées, & que foy y ſoit adjoutée, & aux copies collationnées par l'vn de nos amez & feaux Cõſeillers & Secretaires, comme à l'Original. Mandons au premier noſtre Huiſſier ou Sergent ſur ce requis, de faire pour l'execution d'icelles tous Exploits neceſſaires, ſans demãder autre permiſſion; Car tel eſt noſtre plaiſir, Nonobſtant clameur de Haro, Chartre Normande, & autres lettres à ce contraires. Donné à Paris le 5. iour d'Aouſt, l'an de grace 1647. & de noſtre Regne le cinquiéme. *Par le Roy en ſon Conſeil*, Signé, CONRART.

Le ſuſdit Expoſant a conſenti que Guillaume Barbier Imprimeur & Libraire du Roy à Lyon, imprimaſt le ſuſdit Liure, ſuiuant le Traité fait entre eux.

Acheué d'imprimer le 24. Septembre mil ſix cens quarante-ſept.

Digitized by Google

E R R A T A.

IN Epiſtola, fol.4. pag.b, lin.13. *moneantur* lege *moueantur*. pag.17.lin. 2. & 3. *Lyſiphanen & Praxipanen* lege *Lyſiphanem & Praxiphanem*. pag.22.lin 16.& 17. *Exinde taceo*, lege *Taceo exinde*. pag.31.lin.4. *Leonsius* lege *Leonteus*. ibid.lin.9. dele *iam*. pag.32.lin.23. *Leonty*, lege *Leontei*. pag. 48.lin.pen. τὰ βιϐλα, lege τὰ βιϐλία. pag.54. lin.19.20. *ſiquidem cùm*, lege *quippe cùm*. pag.63.lin.27. *vt ſuperius retulimus*, lege *vt referendum inferius eſt*. pag.67.lin.26. *L.Sanfeius*, lege *L.Saufeius*. ibid.lin.28. *Sanfeij*, lege *Saufeij*. pag.68.lin.4. *Sanfeius*, lege *Saufeius*. pag.101.lin.antepen. φυσιολογία lege φιλολογία. lin.penult. *Phyſiologia*, lege *Philologia*. pag.129. lin.19. αὐτοῦ, lege ἀυτοῦ. pag.130.lin.17. *probus*, lege *probris*. pag.191.lin.16. *tulerunt*, lege *contulerunt*. pag.201. lin.23. *accutatè*, lege *accuratè*. pag.204.lin.2. ἐντο-ρένειν, lege ἐπιστρέφειν. pag.229. lin.10. *offert*, lege *effert*.

FINE

Digitized by Google

R. SALVAREZZA
RESTAURO
Via Val Sassina, 58
Tel. 839 229
Digitized by Google